

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 27 września 2018 r.

Poz. 4874

UCHWAŁA NR XXXVIII/280/18 RADY POWIATU W PODDĘBICACH

z dnia 30 sierpnia 2018 r.

w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2020 (z perspektywą na lata 2021-2024)”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 13 i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2018 r., poz. 995, poz. 1000, poz. 1349 i poz. 1432) oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799, poz. 650 i poz. 1356), Rada Powiatu w Poddębicach:

§ 1. Uchwała „Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2020 (z perspektywą na lata 2021-2024)”, w brzmieniu jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Poddębicach.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady

Małgorzata Kuna

Załącznik do uchwały Nr XXXVIII/280/18
Rady Powiatu w Poddębicach
z dnia 30 sierpnia 2018 r.

**Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2020
(z perspektywą na lata 2021-2024)**

I. WYKAZ SKRÓTÓW

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
b.d. – brak danych
BEiŚ – Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”
DK – droga krajowa
DSRK – Długookresowa Strategia rozwoju kraju
DW – droga wojewódzka
Dz.U. – dziennik ustaw
FAPA – Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa
GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GDOŚ – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie
GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
GUS – BDL – Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych
JCW - jednolita część wód
JCWP – jednolite części wód
JCWPd – jednolite części wód podziemnych
JST – jednostka samorządu terytorialnego
KOBiZE – Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami
KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KZGW – Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
MŚ – Ministerstwo Środowiska
NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ODR – Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OSN – obszary szczególnie narażone
OUG – Okręgowy Urząd Górniczy
OZE – odnawialne źródła energii
PEM – pole elektromagnetyczne (promieniowanie elektromagnetyczne)
PGW – Plan gospodarowania wodami
POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

POŚ – program ochrony środowiska
PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSSE – Państwowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
PSZOK – Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
PWŚK - Program wodno-środowiskowy kraju
aPWŚK - aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju
PGW - Plan gospodarowania wodami
RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
UE – Unia Europejska
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ – Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

II. PODSTAWY PRAWNE I KONCEPCJA PROGRAMU

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 519 ze zm.) polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.

Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa wyżej.

Zarząd Powiatu Poddębickiego sporządził następujące programy ochrony środowiska, które zostały przyjęte przez Radę Powiatu w Poddębicach:

- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr XVII/81/04 z dnia 12.02.2004 r.,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2012 (z uwzględnieniem lat 2013 – 2016) – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr LXI/332/10 z dnia 20 sierpnia 2010 r.,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2016 (z uwzględnieniem lat 2017 – 2020) – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr XLII/246/14 z dnia 16 kwietnia 2014 r.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego ma formułę otwartą i może być w każdej chwili korygowany i uszczegóławiany wraz z wejściem w życie nowych przepisów prawnych dotyczących ochrony środowiska i innych uwarunkowań mających wpływ na zawartość opracowania.

Ocenę stanu środowiska oparto o dane pochodzące przede wszystkim z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi i Delegatury w Sieradzu, informacje uzyskane z poszczególnych Gmin i przedsiębiorstw z terenu powiatu oraz z innych opracowań i dokumentów wymienionych w bibliografii.

Program został opracowany zgodnie z Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska.

Podstawowym celem sporządzenia i uchwalenia POŚ jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. Programy Ochrony Środowiska powinny stanowić podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu danej jednostki samorządu terytorialnego.

III. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu uwzględniono założenia, cele i priorytety zawarte w następujących dokumentach:

1. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO, KONKURENCYJNA GOSPODARKA, SPRAWNE PAŃSTWO - Dokument został przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 roku. Jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju. Strategia przedstawia scenariusz rozwojowy wynikający m.in. z diagnozy barier i zagrożeń oraz z analizy istniejących potencjałów, jak też możliwości sfinansowania zaprojektowanych działań. Wytycza obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. W dokumencie wyszczególniono trzy obszary strategiczne, do których przypisano konkretne cele. Cele dotyczące ochrony środowiska:

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo:

- Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem - Priorytetowy kierunek interwencji I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego,
- Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela - Priorytetowy kierunek interwencji I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela.

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka:

- Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki - Priorytetowy kierunek interwencji II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego,
- Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych - Priorytetowy kierunek interwencji II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych,
- Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko:
  - a) priorytetowy kierunek interwencji II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami,
  - b) priorytetowy kierunek interwencji II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej,
  - c) priorytetowy kierunek interwencji II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii,
  - d) priorytetowy kierunek interwencji II.6.4. Poprawa stanu środowiska,
  - e) priorytetowy kierunek interwencji II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu,
- Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu:
  - a) priorytetowy kierunek interwencji II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym,
  - b) priorytetowy kierunek interwencji II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych,
  - c) priorytetowy kierunek interwencji II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich.

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna:

- Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych - Priorytetowy kierunek interwencji III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych,
  - Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:
- a) priorytetowy kierunek interwencji III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach,
  - b) priorytetowy kierunek interwencji III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich,
  - c) priorytetowy kierunek interwencji III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich,
  - d) priorytetowy kierunek interwencji III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej.

2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności - Dokument ten został przyjęty uchwałą nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 roku. Jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Stanowi najszerzy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju. Celem głównym dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Wyodrębniono trzy obszary strategiczne, w każdym z obszarów zostały określone strategiczne cele rozwojowe. Cele strategiczne uzupełnione są sprecyzowanymi kierunkami interwencji. Cele dotyczące ochrony środowiska:

Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska:

- kierunek interwencji – Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne,
- kierunek interwencji – Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych,
- kierunek interwencji – Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce,
- kierunek interwencji – Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii,
- kierunek interwencji – Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki,
- kierunek interwencji – Zwiększenie poziomu ochrony środowiska.

Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:

- kierunek interwencji – Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach,
- kierunek interwencji – Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta,
- kierunek interwencji – Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
- kierunek interwencji – Wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących,
- rozwój miast.

3. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” - Dokument przyjęty uchwałą nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 roku. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” jest jedną z 9 zintegrowanych strategii rozwoju. Stanowi ramy strategiczne dla dalszych prac programowych i wdrożeniowych, dotyczących w szczególności zagadnień adaptacji do zmian klimatu, ochrony zasobów naturalnych i środowiska przyrodniczego, jak również bezpieczeństwa i efektywności energetycznej. Głównym celem Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.

Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska:

- kierunek interwencji 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin,
- kierunek interwencji 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody,
- kierunek interwencji 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna,
- kierunek interwencji 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią.

Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię:

- kierunek interwencji 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii,
- kierunek interwencji 2.2. Poprawa efektywności energetycznej,
- kierunek interwencji 2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych,
- kierunek interwencji 2.4. Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowanie do wprowadzenia energetyki jądrowej,
- kierunek interwencji 2.5. Rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy,
- kierunek interwencji 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii,
- kierunek interwencji 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich,
- kierunek interwencji 2.8. Rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne.

Cel 3. Poprawa stanu środowiska:

- kierunek interwencji 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
- kierunek interwencji 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,
- kierunek interwencji 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki,
- kierunek interwencji 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych,
- kierunek interwencji 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

4. Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” – Cel główny „Strategii” to wysoce konkurencyjna gospodarka (innowacyjna i efektywna) oparta na wiedzy i współpracy. Przez gospodarkę konkurencyjną należy rozumieć taką gospodarkę, która w relacji do innych krajów (UE, OECD) utrzyma lub osiągnie wyższą dynamikę wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz doprowadzi do szybkiego zwiększenia poziomu życia obywateli. Należy pamiętać, że na konkurencyjność gospodarki składają się m.in.: zdolność przedsiębiorstw do konkutowania na rynku krajowym oraz zagranicznym, równowaga makroekonomiczna, sprawność aparatu państwowego oraz efektywność jego wsparcia dla gospodarki oraz przedsiębiorców, przedsiębiorczość obywateli, innowacyjność oraz efektywna alokacja czynników produkcji. Kierunki interwencji „Strategii” podporządkowane są realizacji czterech celów szczegółowych:

- dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb działalności innowacyjnej:
  - dostosowanie systemu regulacji gospodarczych do potrzeb efektywnej i innowacyjnej gospodarki,
  - koncentracja wydatków publicznych na działaniach prorozwojowych i innowacyjnych,
  - uproszczenie i zapewnienie spójności i przejrzystości systemu danin publicznych mające na względzie potrzeby efektywnej i innowacyjnej gospodarki,
  - ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP,

- stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy:
  - podniesienie poziomu i efektywności nauki w Polsce, wzmocnienie powiązań z gospodarką oraz wzrost jej międzynarodowej konkurencyjności,
  - budowa ram dla prowadzenia efektywnej polityki innowacyjności,
  - wspieranie współpracy w tworzeniu i wdrażaniu innowacji,
  - kształtowanie kultury innowacyjnej oraz szersze włączenie społeczeństwa w proces myślenia kreatywnego i tworzenia innowacji,
  - wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki,
  - stworzenie wysokiej jakości infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej i rozwój gospodarki elektronicznej,
- wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców:
  - transformacja systemu społeczno-gospodarczego na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę”, zwłaszcza ograniczanie energo- i materiałochłonności gospodarki,
  - wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia,
- wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki:
  - wspieranie polskiego eksportu oraz polskich inwestycji za granicą,
  - wspieranie napływu innowacyjnych oraz odpowiedzialnych inwestycji, w tym inwestycji zagranicznych,
  - promowanie gospodarki polskiej, polskich przedsiębiorstw oraz wizerunku Polski na arenie międzynarodowej.

5. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) - Dokument został przyjęty uchwałą Rady Ministrów 22 stycznia 2013 roku. Jest to dokument, który wyznacza najważniejsze kierunki rozwoju transportu w Polsce. Strategia dotyczy wszystkich sektorów transportu: drogowego, kolejowego, lotniczego, morskiego i wodnego śródlądowego, miejskiego oraz intermodalnego. W Strategii uwzględniono jeden cel strategiczny istotny w kształtowaniu ochrony środowiska:

Cel strategiczny 1. Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego:

- cel szczegółowy 1. Stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej,
- cel szczegółowy 4. Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.

6. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 - Dokument został przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 roku. Głównym celem opracowania jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2020 r., a tym samym właściwe adresowanie zakresu interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i wspólnotowych. cele szczegółowe dotyczące ochrony środowiska:

Cel szczegółowy 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej:

- Priorytet 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich:

a) kierunek interwencji 2.1.1. Modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej,

- b) kierunek interwencji 2.1.2. Dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii elektrycznej,
  - c) kierunek interwencji 2.1.3. Rozbudowa i modernizacja ujęć wody i sieci wodociągowej,
  - d) kierunek interwencji 2.1.4. Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków,
  - e) kierunek interwencji 2.1.5. Rozwój systemów zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
  - f) kierunek interwencji 2.1.6. Rozbudowa sieci przesyłowej i dystrybucyjnej gazu ziemnego,
    - Priorytet 2.2. Rozwój infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich:
  - a) kierunek interwencji 2.2.1. Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury drogowej i kolejowej,
  - b) kierunek interwencji 2.2.2. Tworzenie powiązań lokalnej sieci drogowej z siecią dróg regionalnych, krajowych, ekspresowych i autostrad,
  - c) kierunek interwencji 2.2.3. Tworzenie infrastruktury węzłów przesiadkowych, transportu kołowego i kolejowego,
    - Priorytet 2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich - Kierunek interwencji 2.5.1. Rozwój infrastruktury wodno-melioracyjnej i innej łagodzącej zagrożenia naturalne.
- Cel szczegółowy 3. Bezpieczeństwo żywnościowe:
- Priorytet 3.2. Wytwarzanie wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumentów produktów rolno-spożywczych - Kierunek interwencji 3.2.2. Wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, w tym produktów wytwarzanych metodami integrowanymi, ekologicznymi oraz tradycyjnymi metodami produkcji z lokalnych surowców i zasobów oraz produktów rybnych,
  - Priorytet 3.4. Podnoszenie świadomości i wiedzy producentów oraz konsumentów w zakresie produkcji rolno-spożywczej i zasad żywienia - Kierunek interwencji 3.4.3. Wsparcie działalności innowacyjnej ukierunkowanej na zmiany wzorców produkcji i konsumpcji.
- Cel szczegółowy 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich:
- Priorytet 5.1. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich:
  - a) kierunek interwencji 5.1.1. Ochrona różnorodności biologicznej, w tym unikalnych ekosystemów oraz flory i fauny związanych z gospodarką rolną i rybacką,
  - b) kierunek interwencji 5.1.2. Ochrona jakości wód, w tym racjonalna gospodarka nawozami i środkami ochrony roślin,
  - c) kierunek interwencji 5.1.3. Racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych na potrzeby rolnictwa i rybactwa oraz zwiększanie retencji wodnej,
  - d) kierunek interwencji 5.1.4. Ochrona gleb przed erozją, zakwaszeniem, spadkiem zawartości materii organicznej i zanieczyszczeniem metalami ciężkimi,
  - e) kierunek interwencji 5.1.5. Rozwój wiedzy w zakresie ochrony środowiska rolniczego i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i jej upowszechnianie,
    - Priorytet 5.2. Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego:
  - a) kierunek interwencji 5.2.1. Zachowanie unikalnych form krajobrazu rolniczego,
  - b) kierunek interwencji 5.2.2. Właściwe planowanie przestrzenne,
  - c) kierunek interwencji 5.2.3. Racjonalna gospodarka gruntami,
    - Priorytet 5.3. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom (mitygacji):
  - a) kierunek interwencji 5.3.1. Adaptacja produkcji rolnej i rybackiej do zmian klimatu,

- b) kierunek interwencji 5.3.2. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i całym łańcuchu rolno-żywnościowym,
- c) kierunek interwencji 5.3.3. Zwiększenie sekwestracji węgla w glebie i biomase wytwarzanej w rolnictwie.

7. Polityka energetyczna Polski do 2030 roku – przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 202/2009 z dnia 10 listopada 2009 r. Dokument zawiera długoterminową strategię rozwoju sektora energetycznego, prognozę zapotrzebowania na paliwa i energię oraz program działań wykonawczych do 2012 r. Strategia odpowiada na najważniejsze wyzwania stojące przed polską energetyką w perspektywie krótko- i długoterminowej. Realizacja wskazanych w dokumencie rozwiązań pomoże zaspokoić rosnące zapotrzebowanie na energię, rozwijać infrastrukturę wytwórczą i transportową, zniwelować uzależnienie od zewnętrznych dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej oraz wypełnić międzynarodowe zobowiązania w zakresie ochrony środowiska. Polityka określa sześć podstawowych kierunków rozwoju polskiej energetyki. Dla każdego z nich sformułowane zostały cele szczegółowe, działania wykonawcze, a także dokładny sposób ich realizacji, wyznaczono również terminy oraz odpowiedzialne podmioty:

- a) poprawa efektywności energetycznej,
- b) wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- c) dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej - wprowadzenie energetyki jądrowej,
- d) rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE),
- e) rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- f) ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Wśród celów określonych w Polityce energetycznej Polski do 2030 roku, które kształtują politykę energetyczną powiatu należy wymienić:

- cele w zakresie wzrostu bezpieczeństwa dostaw paliw i energii: rozbudowa systemu przesyłowego i dystrybucyjnego gazu ziemnego,
- cele w zakresie rozwoju wykorzystania OZE: wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych, zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach,
- cele w zakresie ograniczenia oddziaływania energetyki na środowisko: ograniczenie emisji CO₂ do 2020 roku przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego, ograniczenie emisji SO₂ i NO_x oraz pyłów (w tym PM₁₀ i PM_{2,5}) do poziomów wynikających z obecnych i projektowanych regulacji unijnych.

W trakcie konsultacji jest projekt Polityki energetycznej Polski do 2050 roku. Cel główny polityki energetycznej stanowi tworzenie warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego, przyczyniającego się do rozwoju gospodarki narodowej, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa oraz zaspokojenia potrzeb energetycznych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Wyznaczono trzy cele operacyjne, mające służyć realizacji celu głównego: zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju; zwiększenie konkurencyjności i efektywności energetycznej gospodarki narodowej w ramach rynku wewnętrznego energii UE; ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

8. Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 - Celem głównym jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu.

- Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska:
  - kierunek działań 1.1 - dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu,
  - kierunek działań 1.2 - adaptacja strefy przybrzeżnej do zmian klimatu,
  - kierunek działań 1.3 – dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu,

- kierunek działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu,
- kierunek działań 1.5 – adaptacja do zmian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie,
- kierunek działań 1.6 – zapewnienie funkcjonowania skutecznego systemu ochrony zdrowia w warunkach zmian klimatu,
- Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich:
  - kierunek działań 2.1 - stworzenie lokalnych systemów monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami,
  - kierunek działań 2.2 – organizacyjne i techniczne dostosowanie działalności rolniczej i rybackiej do zmian klimatu,
- Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu:
  - kierunek działań 3.1 - wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu,
  - kierunek działań 3.2 – zarządzanie szlakami komunikacyjnymi w warunkach zmian klimatu,
- Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu:
  - kierunek działań 4.1 – monitoring stanu środowiska systemu wczesnego ostrzegania i reagowania w kontekście zmian klimatu (miasta i obszary wiejskie),
  - kierunek działań 4.2 – miejska polityka przestrzenna uwzględniająca zmiany klimatu,
- Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu:
  - kierunek działań 5.1- promowanie innowacji na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu,
  - kierunek działań 5.2 – budowa systemu wsparcia polskich innowacyjnych technologii sprzyjających adaptacji do zmian klimatu,
- Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu:
  - kierunek działań 6.1 – zwiększenie świadomości odnośnie do ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu,
  - kierunek działań 6.2-ochrona grup szczególnie narażonych przed skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych.

9. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie: przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku, określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni. W 2030 r. przestrzeń Polski ma być przyjazna dla mieszkańców naszego kraju i z powodzeniem konkurować z przestrzenią europejską. Siłą polskiej przestrzeni, podobnie jak w Europie, będzie rozwój obszarów funkcjonalnych.

10. Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, przyjęty w dniu 7 grudnia 2010 r. przez Radę Ministrów. Określa on krajowe cele w zakresie udziału energii ze źródeł odnawialnych zużyte w sektorze transportowym, sektorze energii elektrycznej, sektorze ogrzewania i chłodzenia w 2020 r., uwzględniając wpływ innych środków polityki efektywności energetycznej na końcowe zużycie energii oraz odpowiednie środki, które należy podjąć dla osiągnięcia krajowych celów ogólnych w zakresie udziału OZE w wykorzystaniu energii finalnej. Dokument określa ponadto współpracę między organami władzy lokalnej, regionalnej i krajowej, szacowaną nadwyżkę energii ze źródeł odnawialnych, która mogłaby zostać przekazana innym państwom członkowskim, strategię ukierunkowaną na rozwój istniejących zasobów biomasy i zmobilizowanie nowych zasobów biomasy do różnych zastosowań, a także środki, które należy podjąć w celu wypełnienia stosownych zobowiązań wynikających z dyrektywy 2009/28/WE.

11. Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020" przyjęty Uchwałą nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. Plan działań na lata 2015-2020 zawiera wykaz zadań niezbędnych do osiągnięcia założonych w programie celów wraz z podaniem jednostek odpowiedzialnych za realizację tych zadań, opis zadań oraz wskaźników realizacji zadań. W szczególności ww. dokument obejmuje następujące zagadnienia:

- rozpoznanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej,
- zlikwidowanie przyczyn utraty różnorodności biologicznej i poprawa stanu jej ochrony na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), międzygatunkowym (ochrony gatunków) i ekosystemowym,
- włączenie różnorodności biologicznej do polityk innych sektorów, w tym zwłaszcza rolnictwa, leśnictwa i gospodarki wodnej,
- ograniczenie bezpośredniej presji na różnorodność biologiczną oraz promowanie jej trwałego i zrównoważonego użytkowania,
- wzmocnienie podstaw naukowych, budowanie potencjału i wzmocnienie świadomości ekologicznej,
- efektywne zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego.

12. Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030 - Dokument wskazuje cele i obszary współpracy województw mazowieckiego i łódzkiego. Dzięki wspólnemu działaniu makroregion będzie się dynamicznie rozwijać i stanie się rozpoznawalny w skali europejskiej i globalnej. Strategia zakłada, że województwa będą ze sobą współpracować w wybranych obszarach: nauka, badania i rozwój, sektor kreatywny, medycyna i farmacja, rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, transport i logistyka. Są to dziedziny, w których już dziś Polska Centralna prezentuje wysoki poziom rozwoju. Głównym celem strategii jest wzrost znaczenia Polski Centralnej w skali międzynarodowej jako przestrzeni przyjaznej tworzeniu oraz transferowi wiedzy i innowacji. Będzie on realizowany przez pięć celów szczegółowych:

- zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji, który koncentruje się na wzmocnieniu powiązań między nauką, sektorem badań i rozwoju oraz biznesem,
- przestrzeń przyjazna twórcom i projektantom, który przewiduje zapewnienie przyjaznych warunków dla rozwoju sektora kreatywnego, w tym działań twórców i projektantów,
- innowacyjna sieć medyczno-farmaceutyczna, który skupia się na utworzeniu i zwiększeniu wykorzystania istniejącego potencjału medyczno-farmaceutycznego makroregionu,
- międzynarodowe centrum żywności prozdrowotnej, który służy rozwojowi sektora rolno-spożywczego, wytwarzającego zdrowe i innowacyjne produkty,
- multimodalny węzeł transportowy o znaczeniu międzynarodowym, związany z dalszą modernizacją rozbudową infrastruktury transportowej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.

13. Strategia Działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2017-2020. Cele horyzontalne:

- poprawa stanu środowiska poprzez wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych,
- pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną,

- wdrażanie innowacji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii, gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym ocen cyklu życia – ang. LCA), wspieranie uzasadnionej ekonomicznie niskoemisyjności gospodarki i społeczeństwa oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy, rozwoju nowych technik i technologii służących między innymi racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi, zapobiegania powstawaniu lub ograniczenie emisji do środowiska,
- edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- zrównoważone, efektywne korzystanie z zasobów, w tym z surowców pierwotnych.

14. Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy na lata 2017 – 2020 - Celem generalnym Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Misja Funduszy to: Skutecznie wspieramy działania na rzecz środowiska ze szczególnym uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

15. Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.

16. Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030) – obowiązuje od 1 października 2015 roku. Głównym celem Krajowego Programu Ochrony Powietrza jest poprawa jakości powietrza na terenie kraju, a w szczególności na obszarach, gdzie stwierdzone zostały przekroczenia standardów jakości. Zgodnie z założeniami KPOP ma to nastąpić poprzez osiągnięcie, w możliwie krótkim czasie, dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszonego i innych substancji szkodliwych w powietrzu, wymaganych przepisami prawa unijnego transponowanych do prawa polskiego, a w perspektywie do 2030 r. – poziomów wskazywanych przez Światową Organizację Zdrowia.

17. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 - Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami oraz zasadą zanieczyszczający płaci. Celami wskazanymi w dokumencie są między innymi:

- zapobieganie powstawaniu odpadów (ZPO),
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- dążenie do zmniejszania ilości składowanych odpadów,
- osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych,
- zapewnienie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zbierania zużytego sprzętu oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów powstających z produktów, między innymi odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych,
- dokończenie likwidacji mogilników, zawierających przeterminowane środki ochrony roślin (ŚOR) i inne odpady niebezpieczne,
- zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku.

18. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Główne cele Programu to:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele Programu będą realizowane sukcesywnie aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu. Szacuje się, że na terenie kraju w 2008 r. znajdowało się ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003-2008 usunięto ok. 1 mln ton). Przyjmuje się, iż następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną wycofane z użytkowania w kolejnych latach:

- w latach 2009–2012 około 28% odpadów (4 mln ton),
- w latach 2013–2022 około 35% odpadów (5,1 mln ton),
- w latach 2023–2032 około 37% odpadów (5,4 mln ton).

Program przewiduje:

- do 2012 r. przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji Programu,
- zwiększenie zaangażowania administracji samorządowej, szczególnie gmin.

19. Plany gospodarowania wodami - stanowią syntezę wszelkich prac przeprowadzonych dla obszarów dorzeczy. Opracowywane są przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej dla obszaru 10 dorzeczy: Odry, Wisły, Dniestru, Dunaju, Jarft, Łaby, Niemna, Pregoty, Świeżej, Ücker. W PGW ustalone są cele środowiskowe dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych przy uwzględnianiu wartości granicznych elementów oceny stanu zależnego od typu części wód oraz aktualnego stanu danej jednolitej części wód. Cele środowiskowe uwzględniają również obszary chronione, w obrębie których jednolita część wód jest położona. Pierwszy Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry został opublikowany w 2011 roku w Dzienniku Urzędowym RP "Monitor Polski" nr 40 poz. 451. Obowiązujący obecnie zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (aPGW) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i opublikowany w dniu 6 grudnia 2016 r. w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2016 r., poz. 1967).

20. Program wodno-środowiskowy kraju, opracowywany przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, stanowi jeden z podstawowych dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami wymienionych w art. 113 ustawy Prawo wodne (Dz.U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.). Program określa działania podstawowe i uzupełniające zmierzające do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu wód, a jego podsumowanie stanowi kluczowy element planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w związku z czym podlega przeglądowi co 6 lat. Zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry został opublikowany rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r. poz. 1967).

21. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry - dnia 01.12.2016 r. zostało opublikowane Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry – poz. 1938. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym wykonuje się z uwzględnieniem obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wyznaczonych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (WORP) i bazując na przygotowanych dla tych obszarów mapach zagrożenia powodziowego i mapach ryzyka powodziowego. PZRP stanowią podstawowy dokument planistyczny mający na celu integrację działań instytucji związanych z zarządzaniem ryzykiem powodziowym. Zgodnie z Dyrektywą Powodziową, celem nadrzędnym zarządzania ryzykiem powodziowym (w tym procesie planowania) jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. W planach zarządzania ryzykiem powodziowym zawiera się takie instrumenty i działania, które w najlepszy sposób pozwolą osiągnąć cele Dyrektywy Powodziowej w powiązaniu z osiągnięciem celów środowiskowych określonych w Ramowej Dyrektywie Powodziowej.

22. Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – Czwarta aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych została zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 21 kwietnia 2016 roku. Celem Programu, jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. AKPOŚK2015 zawiera wykaz aglomeracji oraz planowanych inwestycji w zakresie ich wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków w latach 2016 - 2021 (wg stanu na dzień 28 lutego 2015 r.). Następstwem zatwierdzenia piątej aktualizacji KPOŚK było stworzenie nowej wersji Master Planu dla dyrektywy ściekowej. Master Plan zawiera zestawienie najważniejszych informacji planistycznych z zakresu gospodarki ściekowej wykazanych w aktualizacji. Dokument został zatwierdzony przez Kierownictwo Resortu Środowiska w dniu 8 września 2017 r.

23. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego - Celem strategicznym jest: poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej oraz przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym. RPO WŁ na lata 2014-2020 składa się z dwunastu monofunduszowych osi priorytetowych:

- oś priorytetowa I Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy,
- oś priorytetowa II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka,
- oś priorytetowa III Transport,
- oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna,
- oś priorytetowa V Ochrona środowiska,
- oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu,
- oś priorytetowa VII Infrastruktura dla usług społecznych,
- oś priorytetowa VIII Zatrudnienie,
- oś priorytetowa IX Włączenie społeczne,
- oś priorytetowa X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie,
- oś priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności,
- oś priorytetowa XII Pomoc Techniczna.

24. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 - zakłada, iż polityka regionalna będzie realizowana w dwóch płaszczyznach horyzontalnej oraz terytorialno-funkcjonalnej. Polityka horyzontalna obejmie swym oddziaływaniem obszar całego województwa. Złożą się na nią trzy filary rozwoju obejmujące sferę gospodarczą, społeczną i przestrzenną, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie spójności w rozwoju na poziomie regionalnym (spójność terytorialna). Lepszemu wykorzystaniu specyfiki poszczególnych obszarów województwa sprzyjać będzie uzupełnienie polityki horyzontalnej o politykę terytorialno-funkcjonalną oddziaływującą tematycznie na tereny obszarów miejskich, obszarów wiejskich oraz wyspecjalizowane obszary funkcjonalne wśród których znajdują się Łódzki Obszar Metropolitalny, Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów-Szczerców-Złoczew, Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Mazowiecki, Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa, Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

25. Programy ochrony powietrza na terenie województwa łódzkiego:

- Uchwała Nr VIII/90/1 5 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XXXV/689/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 oraz planu działań krótkoterminowych. Nazwa strefy: aglomeracja łódzka. Kod strefy: PL1001,

- Uchwała Nr LIII/945/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 października 2014 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXV/690/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 kwietnia 2013 roku w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 oraz planu działań krótkoterminowych. Nazwa strefy: strefa łódzka. Kod strefy: PL1002,
- Uchwała Nr LIII/964/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 października 2014 r. w sprawie planu działań krótkoterminowych dla strefy łódzkiej w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia przekroczeń poziomu alarmowego i poziomu docelowego ozonu przyziemnego oraz ograniczenia skutków i czasu trwania zaistniałych przekroczeń.

26. Strategia Rozwoju Powiatu Poddębickiego 2020 – Wizja: Powiat Poddębicki wiodącym ośrodkiem turystyki zdrowotnej i aktywnej w centralnej Polsce. Misja Powiatu Poddębickiego brzmi następująco: Wykorzystanie unikalnych zasobów środowiska przyrodniczego i potencjału społeczno –gospodarczego do równomiernego rozwoju Powiatu przy efektywnej współpracy samorządów. Cele strategiczne i operacyjne Powiatu Poddębickiego:

- rozwój funkcji turystycznej Powiatu:
  - turystyka zdrowotna i uzdrowiskowa,
  - turystyka aktywna,
- poprawa jakości życia mieszkańców:
  - sfera społeczna,
  - sfera gospodarcza,
  - rolnictwo,
- infrastruktura techniczna:
  - infrastruktura drogowa i okołodrogowa oraz komunikacja,
  - infrastruktura ochrony środowiska + OZE.

27. Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028 - celem sporządzenia Planu jest weryfikacja stanu istniejącego w gospodarce odpadami komunalnymi po wprowadzeniu przepisów z 2012 r. i poprawa funkcjonalności systemu poprzez przyjęcie efektywniejszej regionalizacji województwa umożliwiającej maksymalne wykorzystanie mocy przerobowych istniejącej infrastruktury do przetwarzania i zagospodarowania odpadów, przy minimalizacji kosztów jej funkcjonowania i rozbudowy. Realizacja tego celu nastąpi poprzez wdrożenie planu inwestycyjnego, który stanowi integralną część niniejszego opracowania. Dokument obejmuje pełen zakres zadań koniecznych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w województwie w sposób gwarantujący ochronę środowiska, uwzględniając obecne i przyszłe możliwości, a także uwarunkowania ekonomiczne oraz poziom technologiczny istniejącej infrastruktury.

28. „Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego 2016 na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024” – sformułowane cele w podziale na poszczególne obszary interwencji:

- ochrona klimatu i jakości powietrza - Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu,
- zagrożenia hałasem - Poprawa klimatu akustycznego w województwie łódzkim,
- pola elektromagnetyczne - Ochrona przed polami elektromagnetycznymi,
- gospodarowanie wodami - Osiągnięcie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych; Ochrona przed zjawiskami ekstremalnymi związanymi z wodą,
- gospodarka wodno-ściekowa - Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej,

- zasoby geologiczne - Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi,
- ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych,
- gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa łódzkiego,
- zasoby przyrodnicze - Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej; Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- zagrożenia poważnymi awariami - Zmniejszenie zagrożenia wystąpienia poważnej awarii oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

IV. CHARAKTERYSTYKA POWIATU PODDĘBICKIEGO

Mapa Nr 1 Powiatu Poddębickiego

- z powiatem pabianickim - ok. 19,5 km,
- z powiatem łaskim - ok. 2,5 km,
- z powiatem zduńskowolskim - ok. 20,5 km.

Położenie Powiatu Poddębickiego wyznaczają następujące współrzędne geograficzne:

- kraniec zachodni – 18⁰38' długości geograficznej wschodniej (punkt na zalewie Jeziorsko na wysokości Tomisławic),
- kraniec wschodni – 19⁰10' długości geograficznej wschodniej (miejscowość Ignacew Folwarczny),
- kraniec południowy - 51⁰43' szerokości geograficznej północnej (okolice miejscowości Buczek),
- kraniec północny - 52⁰07' szerokości geograficznej północnej (miejscowość Cichmiana).

Pod względem fizyko-geograficznym Powiat obejmuje Wysoczyznę Łaską należącą do makroregionu - Niziny Południowo-Wielkopolskiej, składającej się z 13 mezoregionów: Wysoczyzny Leszczyńskiej, Wysoczyzny Kaliskiej, Doliny Konińskiej, Kotliny Kolskiej, Wysoczyzny Kłodawskiej, Równiny Rychwalskiej, Wysoczyzny Tureckiej, Kotliny Sieradzkiej, Kotliny Grabowskiej, Wysoczyzny Złoczewskiej, Kotliny Szczercowskiej, Wysoczyzny Wieruszowskiej i wspomnianej Wysoczyzny Łaskiej (Jerzy Kondracki 1978).

Mapa Nr 3 Powiat Poddębicki - rozmieszczenie gmin

B. Ludność

Powierzchnia powiatu wynosi 881 km², zamieszkuje go 41484 mieszkańców, gęstość zaludnienia wynosi 47 mieszkańców na 1 km² (stan na 31.12.2016).

W skład powiatu wchodzi 6 gmin:

1. Gminy wiejskie:

- Gmina Dalików,
- Gmina Zadzim,
- Gmina Pęczniew,
- Gmina Wartkowice.

2. Gminy miejsko-wiejskie:

- Gmina Poddębice,
- Gmina Uniejów.

W obrębie powiatu poddębickiego znajdują się 2 miasta:

- Poddębice,
- Uniejów.

Gmina Poddębice - gmina miejsko - wiejska leży w centralnej części powiatu poddębickiego. Zajmuje powierzchnię 225 km² (w tym Poddębice - 6 km²) i liczy 15747 mieszkańców, w tym miasto Poddębice 7630 mieszkańców. Na gminę składa się 1 miasto i 84 miejscowości skupione w 49 sołectwach.

Sołectwa: Adamów, Antonina, Balin, Bałdrzychów, Borzewisko, Chropy (w tym sołectwie wieś Chropy-Kolonia), Dominikowice, Dzierżazna, Ewelinów, Feliksów, Gibaszew, Golice, Góra Bałdrzychowska (w tym sołectwie wieś Busina), Góra Bałdrzychowska-Kolonia, Grocholice, Józefów, Józefów-Kolonia, Kałów, Karnice, Klementów, Kobylniki, Krępa, Ksawercin, Leśnik, Lipki, Lipnica, Lubiszewice, Łęzki, Malenie, Niemysłów, Niewiesz, Niewiesz-Kolonia, Nowa Wieś, Nowy Pudłów, Panaszew, Podgórcze, Porczyny, Praga, Pudłówek, Rączyn, Sempółki, Stary Pudłów, Sworawa (w sołectwie wsie: Bliźnia, Jabłonka, Małe), Szarów, Tarnowa, Tumusin, Wilczków, Wólka, Zagórzycze.

Pozostałe miejscowości: Aleksandrówek, Bliźnia, Boczki, Borki Lipkowskie, Borysew, Budki, Busina, Busina-Kolonia, Buczyna, Chropy-Kolonia, Ciężków, Izabela, Jabłonka, Jankowice, Józefka, Kolonia Buczyna, Księża Kowale, Leokadiew, Łęzki-Kolonia, Łęzki-Parcel, Madajka, Małe, Marynki, Mrowiczna, Napoleonów, Paulina, Piotrów, Pustkowie, Rodrysin, Stacja Poddębice, Sworawa-Leśniczówka, Szczyty, Truskawiec, Ułany, Wylazłów, Zakrzew.

Sąsiednie gminy: Dalików, Dobra, Lutomiersk, Pęczniew, Uniejów, Wartkowice, Zadzim.

Gmina Uniejów – gmina miejsko - wiejska leży w północno - zachodniej części powiatu poddębickiego. Zajmuje powierzchnię 129 km² (w tym Uniejów - 12 km²) i liczy 7068 mieszkańców, w tym 2984 w Uniejowie. Na gminę składa się 1 miasto oraz 39 wsi skupionych w 30 sołectwach.

Sołectwa: Brzeziny, Brzozówka, Czekań, Czepów, Człopy, Człopki, Dąbrowa, Felicjanów, Góry, Hipolitów, Kozanki Wielkie, Kuczki, Lekaszyn, Łęg Baliński, Orzeszków, Orzeszków-Kolonia, Ostrowsko, Pęgów, Roźniatów, Roźniatów-Kolonia, Skotniki, Spycimierz, Spycimierz-Kolonia, Stanisławów, Wielenin, Wielenin-Kolonia, Wieścice, Wilamów, Wola Przedmiejska, Zaborów, Zieleń.

Sąsiednie gminy: Brudzew, Dąbie, Dobra, Poddębice, Przykona, Świnice Warckie, Wartkowice.

Gmina Dalików - leży we wschodniej części powiatu poddębickiego. Zajmuje powierzchnię 115 km² i liczy 3870 mieszkańców. Na gminę składa się 55 miejscowości skupionych w 19 sołectwach.

Sołectwa: Bardzynie, Brudnów Pierwszy, Budzynek, Dalików, Dąbrówka Nadolna, Domaniew, Domaniewek, Gajówka-Wieś, Idzikowice, Krasnołany, Krzemieniew, Kuciny, Madaje Stare, Oleśnica, Psary, Sarnów, Wilczyca, Zdrzychów, Złotniki.

Pozostałe miejscowości: Aleksandrówka, Antoniew, Antoniew-Lubocha, Brudnów Czwarty, Brudnów Drugi, Brudnów Piąty, Brudnów Stary, Brudnów Trzeci, Dąbrówka Folwarczna, Dąbrówka Górna, Dąbrówka Woźnicka, Dobrzań, Emilianów, Eufemia, Fułki, Gajówka-Kolonia, Gajówka-Parcel, Huta Bardzyńska, Janów, Julianów, Karolinów, Kazimierzów, Kołoszyn, Kontrewers, Lubocha, Marcinów, Marysin, Ostrów, Piotrów, Przekora, Rozynów, Sarnów PGR, Sarnówek, Stanisławów, Stefanów, Symonia, Tobolice, Wilków, Witów, Władysławów, Włodzimierzów, Woźniki, Wyrobki.

Sąsiednie gminy: Aleksandrów Łódzki, Lutomiersk, Parzęczew, Poddębice, Wartkowice.

Gmina Wartkowice - leży w północnej części powiatu poddębickiego. Zajmuje powierzchnię 140 km² i liczy 6255 mieszkańców. Na gminę składa się 60 miejscowości skupionych w 42 sołectwach.

Sołectwa: Biała Góra, Biernacice, Bronów, Bronówek, Chodów, Drwalew, Dzierżawy, Grabiszew, Kiki, Klódno, Konopnica, Krzepocinek, Łążki, Mrówna, Ner, Nowa Wieś, Nowy Gostków, Orzeszków-Starzyny, Parądzice, Pauzew-Borek, Pełczyska, Plewnik, Polesie, Powodów, Powodów Trzeci, Saków,

Sędów, Spędoszyn, Spędoszyn-Kolonia, Stary Gostków, Sucha, Światonia, Truskawiec, Tur, Ujazd, Wartkowice, Wierzbowa, Wola-Dąbrowa, Wólka, Wólki, Zalesie, Zelgoszcz.

Pozostałe miejscowości: Sucha Dolna, Sucha Górna, Powodów Pierwszy, Powodów Drugi, Ner-Parcel, Ner-Kolonia, Kłódno Kolona, Kłódno-Stacja, Brudnówek, Jadwisin, Lewiny, Nasale, Plewnik Pierwszy, Wierzbówka, Wilkowice, Wola Niedźwiedzia, Zacisze, Zawada.

Sąsiednie gminy: Dalików, Łęczyca, Parzęczew, Poddębice, Świnice Warckie, Uniejów.

Gmina Zadzim - leży w południowej części powiatu poddębickiego. Zajmuje powierzchnię 144 km² i liczy 5032 mieszkańców. Na gminę składa się 75 miejscowości skupionych w 34 sołectwach.

Sołectwa: Adamka, Bąki, Bogucice, Bratków Dolny, Charchów Księży, Charchów Pański, Chodaki, Dąbrówka, Dzierżana Szlachecka, Górki Zadzimskie, Grabina, Iwonie, Jeżew, Kłoniszew, Kraszyn, Małyń, Marcinów, Otok, Pałki, Pietrachy, Piotrów, Ralewice, Ruda Jeżewska, Rzechta Drużbińska, Rzeczyca, Skęcino, Stefanów, Wierzchy, Wola Flaszczyna, Wola Zaleska, Zadzim, Zygry, Żerniki.

Pozostałe miejscowości: Alfonsów, Annów, Anusin, Bratków Górny, Budy Jeżewskie, Dąbrówka D, Głogowiec, Grabinka, Hilarów, Jeżew PGR, Józefów, Kazimierzew, Kolonia Chodaki, Kolonia Grabinka, Kolonia Piła, Kolonia Rudunki, Kolonia Rzeczyca, Leszkomin, Maksymilianów, Nowy Świat, Otok PKP, Piła, Rudunki, Sikory, Szczawno Rzeczyckie, Urszulin, Walentynów, Wiorzyska, Wola Dąbska, Wola Sipińska, Wyrębów, Zaborów, Zalesie, Zalesie PGR, Zawady.

Sąsiednie gminy: Lutomiernik, Pęczniew, Poddębice, Szadek, Warta, Wodzierady.

Gmina Pęczniew - leży w południowo - zachodniej części powiatu poddębickiego. Powierzchnia gminy wynosi 128 km². Gmina liczy 3512 mieszkańców. Składają się na nią 32 miejscowości skupione w 20 sołectwach.

Sołectwa: Borki Drużbińskie, Brodnia, Brodnia-Kolonia, Brzeg, Drużbin, Dybów, Ferdynandów, Jadwiczna, Kraczynki, Księża Młyny, Księża Wólka, Luboła, Osowiec, Pęczniew, Popów, Przywidz, Rudniki, Siedlątków, Wola Pomianowa, Zagórki.

Pozostałe miejscowości: Dąbrowa Lubolska, Łębno, Łęg Popowski, Łyszkowice, Nerki, Popów-Kolonia, Stara Dąbrowa, Suchorzyn, Wylazłów.

Charakterystyka Powiatu Poddębickiego – dane GUS według stanu na dzień 31.12.2016 r.:

Tabela nr 1 POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W 2016 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia w km ²	Ludność				Kobiety na 100 mężczyzn
		ogółem	mężczyźni	kobiety	na 1 km ²	
POWIAT PODDEBICKI.....	881	41484	20580	20904	47	102
Gminy miejsko-wiejskie:						
Poddębice.....	225	15747	7691	8056	70	105
w tym miasto.....	6	7630	3602	4028	1300	112
Uniejów.....	129	7068	3499	3569	55	102
w tym miasto.....	12	2984	1395	1589	244	114
Gminy wiejskie:						
Dalików.....	115	3870	1963	1907	34	97
Pęczniew.....	128	3512	1761	1751	27	99
Wartkowice.....	140	6255	3110	3145	45	101
Zadzim.....	144	5032	2556	2476	35	97

Tabela nr 2 LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU W 2016 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku				
		0-2 lata	3-6	7-12	13-15	16-18
OGÓLEM						
Powiat poddębicki	41484	1112	1667	2368	1128	1181

Tabela nr 3 LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU W 2016 r. (dok.) (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	W wieku						
	19-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej
Powiat poddębicki	3250	2967	6096	5785	5607	2864	7459

Tabela nr 4 LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU w 2016 r. (dok.) (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku				
		0-2 lata	3-6	7-12	13-15	16-18
W tym KOBIECY						
Powiat poddębicki	20904	484	765	1158	539	587

Tabela nr 5 LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU W 2016 r. (dok.) (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	W wieku						
	19-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 lat i więcej
W tym KOBIECY							
Powiat poddębicki	1564	1450	2857	2783	2726	1472	4519

Tabela nr 6 Prognoza demograficzna powiatu poddębickiego

Lata	Prognozowana liczba ludności	
	Ogółem	
2020	40900	
2025	40100	
2030	39200	
2035	38000	
2040	36800	
2045	35600	
2050	34300	

Tabela nr 7 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI W 2016 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt				ogółem	w tym niemowląt*	
			w liczbach bezwzględnych					na 1000 ludności		
POWIAT PODDĘBICKI	193	383	533	-	-150	4,64	9,22	12,83	-	-3,61
Gminy miejsko-wiejskie:										
Poddębice	66	142	173	-	-31	4,18	8,99	10,96	-	-1,96
w tym miasto.....	32	74	77	-	-3	4,17	9,64	10,03	-	-0,39
Uniejów.....	48	51	92	-	-41	6,76	7,18	12,95	-	-5,77
w tym miasto.....	22	16	37	-	-21	7,31	5,32	12,29	-	-6,98
Gminy wiejskie:										
Dalików.....	25	43	38	-	5	6,46	11,12	9,82	-	1,29
Pęczniew.....	10	31	63	-	-32	2,85	8,83	17,95	-	-9,12
Wartkowice.....	29	58	92	-	-34	4,62	9,24	14,65	-	-5,42
Zadzim.....	15	58	75	-	-17	2,99	11,58	14,97	-	-3,39

a na tysiąc urodzeń żywych

Tabela nr 8 MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY W 2016 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ ^a			Odplyw*			Saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	w miastach	na wsi
OGÓLEM									
Powiat poddębicki	347	65	282	413	136	277	-66	-71	5

a Zameldowania

* Wymeldowania

Tabela nr 9 MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY W 2016 r. (dok.) (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ ^a			Odplyw*			Saldo migracji		
	ogółem	do miast	na wieś	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	w miastach	na wsi
W tym KOBIECY									
Powiat poddębicki	183	10	143	223	61	162	-40	-21	-19

a Zameldowania

* Wymeldowania

Tabela nr 10 MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY W 2016 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ ^a				Odpływ [*]			Saldo migracji	
	ogółem	w tym			ogółem	w tym		ogółem	na 1000 ludności
		z miast	z zagranicy	ze wsi		do miast	za granicę		
Powiat poddębicki	348	206	1	141	413	210	-	-65	1

a Zameldowania

* Wymeldowania

C. Warunki klimatyczne

Polska leży w strefie klimatu przejściowego, pomiędzy klimatem umiarkowanym oceanicznym na zachodzie a klimatem umiarkowanym kontynentalnym na wschodzie. Nad obszarem Polski ścierają się różne masy powietrza, co jest wynikiem położenia w centrum Europy oraz równoleżnikowego układu krain geograficznych.

Średnia temperatura w lecie waha się pomiędzy 16,5 °C a 20 °C, w zimie – między -6 °C a 0 °C. Średnia roczna temperatura powietrza w Polsce wynosi 7-9 °C (poza obszarami górskimi). Najcieplejsze miasta w Polsce ze względu na średnią roczną temperaturę powietrza to Tarnów, Legnica, Wrocław oraz Słubice.

Największy wpływ na klimat Polski mają masy powietrza polarno-morskiego i polarno-kontynentalnego, decydujące o przejściowości klimatu polskiego.

Nad Polskę napływają również masy powietrza, arktycznego, zwrotnikowego-morskiego i kontynentalnego, mające mniejszy wpływ na kształtowanie klimatu. Masy powietrza polarno-morskiego powodują latem zachmurzenie, ochłodzenie i wzrost wilgotności, zimą zaś przynoszą ocieplenie, odwilż i mgły.

Masy powietrza polarno-kontynentalnego latem przynoszą piękną, suchą i upalną pogodę, zimą pogodę słoneczną, suchą i duże mrozy. Masy powietrza zwrotnikowo-morskiego znad Morza Śródziemnego i Azorów napływają nad Polskę rzadziej, przynosząc latem upały i częste burze, a zimą gwałtowne odwilże.

Masy powietrza zwrotnikowo-kontynentalnego napływają znad Azji Mniejszej i Bałkanów bardzo rzadko, przeważnie latem i wczesną jesienią. Przynoszą piękną, suchą pogodę ("złota polska jesień").

Masy powietrza arktycznego napływają nad Polskę:

- zimą znad Morza Barentsa i Nowej Ziemi, przynosząc pogodę mroźną i słoneczną, czasami z obfitymi opadami śniegu,
- wiosną znad Grenlandii, przynosząc krótkotrwałe kwietniowo-majowe (często z przymrozkami) ochłodzenie, tzw. zimni ogrodnicy.

Średnie opady ok. 600 mm rocznie. Rozkład opadów w ciągu roku jest nierównomierny, 2/3 opadów rocznych to opady półrocza letniego. Polska leży w strefie wiatrów zmiennych z przewagą wiatrów zachodnich (północno-zachodnich i południowo-zachodnich), których udział stanowi ok. 60%. Wiatry wschodnie wieją głównie zimą, rzadsze są natomiast wiatry wiejące z południa i północy.

Klimat województwa łódzkiego ma charakter wybitnie przejściowy. Przejściowość ta związana jest z przenikaniem się strefy kontynentalnej i oceanicznej, oraz wpływów morza bałtyckiego, gór i wyżyn na kształtowanie się klimatu. Dodatkowymi czynnikami kształtującymi klimat lokalnie są różnice w wysokościach względnych i bezwzględnych, ukształtowanie terenu, zawilgocenie podłoża. Klimat województwa cechuje wielka zmienność elementów meteorologicznych w czasie oraz małe zróżnicowanie w przestrzeni. Wyjątek stanowią tu opady atmosferyczne, których roczna suma opadów różni się od 500 mm w części północno-wschodniej do 650 mm w rejonie Garbu Łódzkiego. Wynika to z układu hipsometrycznego i sąsiedztwa miasta Łodzi, będącego dużym źródłem jąder kondensacyjnych pary wodnej. Charakter nizinny pozwala na swobodny przepływ mas powietrza. Przeważają wiatry zorientowane równoleżnikowo. Średnia prędkość wiatru w Łodzi wynosi 3,4 m/s (wg stanu na dzień 31.12.2005r.). Największe dawki promieniowania słonecznego docierają w czerwcu

(ponad 19 MJ m-2d-1), a najmniej w grudniu (poniżej 2 MJ m-2d-1). Roczny bilans promieniowania słonecznego jest dodatni i wynosi od 3,6 MJ m-2d-1 do 3,9 MJ m-2d-1. Najcieplejsza jest południowo-zachodnia część województwa, a najchłodniejsze są najwyższe obszary Wyżyny Łódzkiej. Średnie temperatury powietrza wynoszą od 7,6 do 8,0°C. W Łodzi, w okresie 1931 – 2005 najwyższą średnią roczną temperaturę zanotowano w 2000 r. (9,6^o), a najniższą w 1940 (5,4^o). Najbardziej zmienne pod względem termicznym są okresy zimowe: od -8,1^o do +2,2^o, przy czym długotrwałe i silne mrozy występują rzadko. W 2006r. miesiącem najzimniejszym był styczeń, ze średnią temperaturą -7,3^o, natomiast najcieplejszym był lipiec z temperaturą 25°. Związany z warunkami termicznymi okres wegetacji roślin (temp. powyżej 5^oC) trwa na obszarze województwa 210 dni, jedynie w wyższych partiach Wyżyny Przedborskiej 205 dni (Krysiak 2002). Okres grzewczy w zależności od warunków pogodowych zaczyna się przeważnie na początku października i trwa do końca kwietnia. Na terenie aglomeracji łódzkiej występują zjawiska i cechy klimatu typowe dla obszarów uprzemysłowionych i zurbanizowanych tj. miejska wyspa ciepła, krótkotrwałość pokrywy śnieżnej, zaburzenia cyrkulacji powietrza, mgły.

W skali całego roku na terenie Powiatu Poddębickiego przeważają wiatry zachodnie - ponad 20 % częstotliwości i południowo - zachodnie - około 12 % częstotliwości. Dość często (ponad 10 % częstotliwości) napływa do nas powietrze ze wschodu, jak również z południowego wschodu. Biorąc pod uwagę stacje badające stan warunków atmosferycznych w Województwie Łódzkim stwierdzić można pewnego rodzaju prawidłowości co do zmienności warunków cyrkulacji. Stwierdzono wzrost częstotliwości wiatrów północnych w miesiącach wiosennych, a spadek jesienią. Wiatry wschodnie najczęściej mają miejsce wiosną i jesienią, przy ich całorocznym występowaniu. Występowanie wiatrów wschodnich spowodowane jest istnieniem wyżu nad Europą Wschodnią sięgającego klinem aż po obszar Polski. Najczęściej są to wiatry słabe, co przy stabilnej temperaturze powietrza kształtuje niekorzystne warunki dla rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Istotną cechą warunków anemometrycznych jest niezbyt częste występowanie bardzo silnych wiatrów. Znacznie częściej występują bardzo duże prędkości wiatru w porywach, co przyczynia się do powstawania trąb powietrznych, związanych z występowaniem burz, obejmujące ograniczone obszary.

Tabela Nr 11 Średnie miesięczne temperatury oraz opady¹ w sezonie wegetacyjnym 2015-2016 oraz średnie z wielolecia 1971-2000 w województwie łódzkim (dane GUS):

WYSZCZEGÓLNIENIE	Średnie temperatury w °C		Suma opadów w mm	
	miesięczna	średnia z wielolecia 1971-2000	miesięczne	średnia z wielolecia 1971-2000
	2015		2015	
Wrzesień	14,9	13,0	29,8	51,3
Październik	7,5	8,3	35,8	39,3
Listopad	5,6	2,9	48,0	39,1
Grudzień	4,9	-0,3	18,5	40,3
	2016		2016	
Styczeń	-2,4	-1,9	25,9	29,2
Luty	3,4	-0,9	55,5	26,3
Marzec	4,0	2,9	35,2	32,6
Kwiecień	8,7	7,7	38,3	38,1
Maj	14,7	13,3	64,9	53,8
Czerwiec	18,4	16,0	71,5	70,8
Lipiec	18,9	17,7	133,7	82,5
Sierpień	18,0	17,5	27,5	66,2
Wrzesień	16,0	13,0	22,7	51,3
Październik	7,7	8,3	99,9	39,3
Listopad	3,3	2,9	48,8	39,1
Grudzień	1,0	-0,3	49,4	40,3

¹ Przeciętne wartości temperatur i opadów obliczono jako średnią arytmetyczną przeciętnych miesięcznych wartości z trzech stacji hydrologiczno-meteorologicznych: Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Sulejowie i Wieluniu.

D. Morfologia i hipsometria

Obecną rzeźbę terenu Powiatu Poddębickiego ukształtowało głównie zlodowacenie środkowo-polskie. W wyniku procesów glacialnych i peryglacialnych powstały tu różne formy wypukłe i wklęsłe. Do form wypukłych zaliczane są drobne równiny i pagórki w tym wydymowe, a przede wszystkim formy wyższego rzędu takie jak: Pagórki Bardzyńskie, Pagórki Niemysłowskie, Równinę Poddębicką i Równinę Szadkowską.

Do form wklęsłych zaliczane są kotliny i doliny. Jako formy wklęsłe należy wymienić w pierwszej kolejności dolinę Warty i Neru oraz ich dopływy. Dolina Warty ze swym stromym prawym brzegiem stanowi dominujący element morfologiczny zachodniej części Powiatu. Dolina Neru przecina południkowo środkową część Powiatu Poddębickiego. Dno doliny jest płaskie, a jej stoki łagodne.

Dość charakterystycznymi formami wklęsłymi dla Powiatu Poddębickiego są niecki korozyjne i suche dolinki pozbawione strug wody. Należy podkreślić, że na terenie Powiatu formy wypukłe przeważają nad formami wklęsłymi. Występują one licznie w południowej i środkowej części omawianego obszaru. Rzeźba ich ma charakter denudacyjny. Wydmy, które zalicza się również do form wypukłych, występują na wschód od Wylazłowa i na północ od Biernacic. Są one w znacznej części zalesione.

Najniżej położonym i najmniej urozmaiconym obszarem jest północna część Powiatu. Rzędne terenu zamykają się tu wartościami 120-125 m n.p.m. a w północno-zachodniej części Powiatu, gdzie nizina ta przechodzi w pradolinę Warszawsko-Berlińską i dolinę Warty, powierzchnia terenu obniża się do 100 m n.p.m. Ku południowi teren staje się coraz bardziej urozmaicony. Najbardziej urozmaicona jest środkowa część Powiatu, tzw. Równina Poddębicka, której wschodnią część stanowią Pagórki Bardzyńskie. Tu znajduje się najwyższe wzniesienie Powiatu Poddębickiego – 179,0 m n.p.m.

Południowa część Powiatu objęta jest jednostką zwaną Równiną Szadkowską. Tu obserwuje się również znaczne wzniesienia, a wśród nich, w rejonie miejscowości Zyгры, druga co do wielkości kulminacja na terenie Powiatu, wznoszącą się 176 m n.p.m. i osiągającą wysokość względną – 25 m.

E. Surowce mineralne

Surowiec mineralny – wydobyta ze złoża kopalina użyteczna, mająca zastosowanie w gospodarce, produkt przemysłu wydobywczego. Jest składnikiem środowisk przyrodniczych: skorupy ziemskiej, hydrosfery, biosfery i atmosfery. Należą do nich:

- mineralne surowce energetyczne (węgiel kamienny, węgiel brunatny, ropa naftowa, gaz ziemny),
- metale (żelazo, miedź, cynk, ołów, kobalt, chrom, nikiel, boksyty),
- niemetale – chemiczne (siarka, fosforyty, sól kamienna, sól potasowa),
- surowce ceramiczne (np. kaolin, dolomit, ily),
- budowlane (piaski, żwiry, gliny, kruszywo skalne).

Na terenie Powiatu Poddębickiego występują następujące grupy surowców mineralnych:

- surowce węglanowe,
- surowce ilaste,
- surowce okruczowe,
- węgle brunatne i torfy,
- wody geotermalne.

Do surowców węglanowych zalicza się: wapienie, margle i opoki. Służą one głównie jako kamień budowlany. Surowce te występują w rejonie Czepów-Roźniatów i Poddębic. Szczegółowo rozpoznane i udokumentowane jest złożo wapieni w Roźniatowie.

Do surowców ilastych zalicza się: ily trzeciorzędowe – plioceńskie oraz gliny zwałowe.

Iły pliczeńskie tzw. poznańskie cechują się wielobarwnością oraz dobrą plastycznością. Występują w okolicy Wielenina i Uniejowa. Zostały one tu rozpoznane i udokumentowane na potrzeby produkcji wyrobów ceramiki budowlanej:

- złożo „Wielenin” – złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane, zasoby geologiczne bilansowe 1245 tys m³,
- złożo „Uniejów I” – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A+B+C₁), zasoby geologiczne bilansowe 510 tys m³,
- złożo „Uniejów” - złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane, zasoby geologiczne bilansowe 158 tys m³,

oraz do produkcji kruszywa lekkiego – keramzytu:

- złożo „Uniejów” – złożo o zasobach rozpoznanych wstępnie w kat. C₂, zasoby geologiczne bilansowe 3338 tys m³.

Gliny zwałowe na terenie Powiatu Poddębickiego występują głównie na Równinie Szadkowskiej oraz w północnej części Powiatu. Złoża tego surowca zostały rozpoznane koło Zadzimia, w miejscowości Wola Zalewska, w rejonie miejscowości Ralewice – Rzeczyca oraz Popowa badania wykazały, że są to gliny miernej jakości z uwagi na znaczną zawartość margla. W celu wykorzystania ich do produkcji cegły należałoby stosować specjalne technologie. W związku z tym nie sporządzono dla tych złóż dokumentacji geologicznych i nie uwzględniono ich w Bilansie Zasobów Kopalini i Wód Podziemnych.

Do surowców okrucowych należy zaliczyć kruszywa naturalne: piaski, żwiry i piaski ze żwirem (pospółki). Surowce te wykorzystywane są do różnych celów w budownictwie.

Na terenie Powiatu Poddębickiego występują piaski wydymowe, rzeczne oraz akumulacji lodowcowej i wodno-lodowcowej. Piaski wydymowe występują w formach nieregularnych o różnej miąższości, przeważnie porośniętych lasami. Spotyka się je w południowej i północnej części Powiatu. Piaski te nadają się do zapraw murarskich i produkcji betonu (w rejonie Rzeczycy).

Piaski rzeczne występują w dolinach rzecznych. Na uwagę zasługują piaski w dolinie Warty. Są to na ogół czyste piaski kwarcowe.

Piaski lodowcowe i wodnolodowcowe występują na wysoczyznach w formie różnej wielkości płatów. Są to przeważnie piaski drobnoziarniste z zawartością pyłów mineralnych. Lokalnie posiadają domieszkę żwirów. Obszary perspektywiczne dla występowania złóż kruszywa naturalnego znajdują się w środkowej części Powiatu.

Na terenie Powiatu Poddębickiego zostały rozpoznane i udokumentowane następujące złoża kruszywa naturalnego:

Tabela nr 12 Stopień rozpoznania zasobów i stan ich zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż – Powiat Poddębicki – dane z „Bilansu zasobów kopalini i wód podziemnych w Polsce” wg stanu na 31.12.2016 r. – Ministerstwo Środowiska:

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby w tys m ³		Wydobycie
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
1.	Brudnów	M	-	-	-
2.	Brudnów I	R	367	-	-
3.	Budzynek	E	763	569	27
4.	Dąbrówka I	T	10	-	-
5.					
6.	Dzierżazna Szlachecka	R	659	659	-
7.	Góra Baldrzychowska	M	-	-	-
8.	Góra Baldrzychowska I	R	5327		

9.	Kolonia Iwonie	E	302	-	11
10.	Kazimierzów	R	519	-	-
11.	Kol. Iwonie	E	327	-	21
12.	Kol. Roźniatów I	R	254	-	-
13.	Kontrewers I	T	122	-	-
14.	Ner	E	29	-	4
15.	Przekora I	T	35	-	-
16.	Psary II	Z	88	-	-
17.	Roźniatów I	Z	2144	758	-
18.	Spędoszyn Kol. I	R	139	-	-
19.	Spędoszyn Kol. II	R	135	-	-
20.	Zagrodniki*	E	54	-	3
21.	Złotniki	T	44	-	-
22.	Zygry	R	1058	-	-
23.	Zygry II*	T	281	-	-
24.	Zygry III*	T	319	319	-
25.	Zygry IV	E	2480	1233	110
26.	Zygry V	R	2593	2323	-

* - złoża zawierające piasek ze żwirem

M – złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym

E - złoża eksploatowane

T - złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

R - złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A+B+C₁)

Z - złoża, z którego wydobywanie zostało zaniechane

Węgiel brunatny w Powiecie Poddębickim występuje w okolicy Uniejowa. W wyniku prac geologiczno-poszukiwawczych stwierdzono tu występowanie pokładu tego surowca o miąższości do 4,6 m pod nadkładem osadów trzeciorzędowych i czwartorzędowych o miąższości 0,5-21,5 m. Złoża to zostało udokumentowane i wprowadzone do Bilansu Zasobów Kopalni i Wód Podziemnych pod nazwą „Uniejów” – zasoby geologiczne bilansowe wynoszą 42000 ton, zasoby pozabilansowe 71300 ton.

Występowanie torfów stwierdzono w rejonie Drozdowa, Grabiszewa, Niewiesza, Pałek, Siedlątkowa, Ujazdu. Jednakże ze względu na małą miąższość podkładów torfowych oraz popielność powyżej 20%, zasoby tych torfów zaliczono do pozabilansowych i nie zostały one wprowadzone do Bilansu.

Na terenie Powiatu Poddębickiego wydobywanie kopalni odbywa się na podstawie koncesji udzielonych przez Marszałka, jak również przez Starostę Poddębickiego. Złoża eksploatowane na podstawie koncesji zestawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 13 Złoza, które są lub były eksploatowane w Powiecie Poddębickim na podstawie koncesji (dane Starostwa):

Lp.	Nazwa złoza	Miejscowość Gmina	Przedsiębiorca	Koncesja		Rodzaj kopaliny	Uwagi
				Data-znak-udzielił	Ważność		
2.	Bardzynin	Bardzynin, gm. Dalików	Miejsko-Gminna Spółka Wodna ul. Franciszkańska 24/26 Aleksandrów Łódzki	10.12.1998 OS.IV.7512/10/98 Wojewoda Sieradzki	23.12.2008	piaski	Wygaszona decyzją Marszałka z dnia 16.02.2012 r., znak: RO.V.7422.13.2012.AW
3.	Przekora	Przekora, gm. Dalików	Przedsiębiorstwo Robót Drogowych ul. Łódzka 108 Poddębice	17.03.1992 r. OS.IV.7512/17/91/92 zmiana 18.07.1995 OS.IV.7512/6/95 zmiana: 27.01.1997 OS.IV.7512/24/96/97 Wojewoda Sieradzki	31.12.2006	piaski	Wygaszona decyzją Marszałka z dnia 26.08.2008 r., znak: RO.V-AK-7513-26/08
4.	Przekora I	Przekora, gm. Dalików	Przedsiębiorstwo Robót Drogowych ul. Łódzka 108 Poddębice	8.02.2009 r. RS.7511-4/2009 Starosta Poddębicki	28.02.2019	piaski	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 1.03.2017 r., znak: OB.6522.II.2.2017 o zmianie terminu obowiązywania koncesji
5.	Psary II	Psary, gm. Dalików	Tadeusz Dębski Brudnów 11 gm. Dalików	19.06.1997 OS.IV.7512/1/97 Wojewoda Sieradzki	30.06.2003	piaski	
6.	Oleśnica	Oleśnica, gm. Dalików	Henryk Kuźniak Oleśnica 30 gm. Dalików	25.07.2003 RS.7511-2/2003 Starosta Poddębicki	31.12.2012	piaski	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 26.05.2009 r., znak: RS.7511-1/2009 w sprawie przeniesienia koncesji – zmiana właściciela Wygaszona decyzją Starosty Poddębickiego z dnia 19.11.2013 r., znak: OB.6522.II.4.2013
7.	Malenie	Malenie, gm. Poddębice	Jan Kisiela ul. Świerczewskiego 1 Poddębice	26.08.2003 r. RS.7511-1/2003 Starosta Poddębicki	31.12.2013	piaski	Wygaszona decyzją Starosty z dnia 29.12.2014 r., znak: OB.6522.II.1.2014
8.	Zaborów	Zaborów, gm. Uniejów	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	18.04.2005 RS.7511-6/2005 Starosta Poddębicki	31.12.2006	piaski	Wygaszona decyzją Starosty z dnia 11.07.2005 r., znak: RS.7511-10/2005
9.	Spędoszyn	Spędoszyn, gm. Wartkowice	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	28.04.2005 r. RS.7511-2/2005 Starosta Poddębicki	31.12.2006	piaski	Wygaszona decyzją Starosty z dnia 11.07.2005 r., znak: RS.7511-11/2005
10.	Kolonia Roźniatów	Kolonia Roźniatów, gm. Uniejów	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	6.09.2004 r. RS.7511-1/2004	31.12.2013	piaski	Wygaszona decyzją Starosty z dnia 21.03.2005 r., znak: RS.7511-7/2005
11.	Brzozówka	Brzozówka, gm. Uniejów	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	15.10.2004 r. DG/Si.IV-7412-2/15/04 Wojewoda Łódzki	30.09.2009	piaski	Wygaszona decyzją Wojewody z dnia 29.12.2005 r., znak: DG/Si.IV-7412-2/15/05
12.	Brudnów	Brudnów i Psary, gm. Dalików	Spółka jawna Inter Auto Wieluń, ul. Wodna	22.11.2004 r. DG/Si.IV-7412-2/18/04 Wojewoda Łódzki	30.11.2014	piaski	Wygaszona decyzją Marszałka z dnia 29.07.2015 r., znak: RSV.7422.59.2015.MK
13.	Kolonia Roźniatów II	Kolonia Roźniatów, gm. Uniejów	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	3.02.2005 DG/Si.IV-7412-2/2/05 Wojewoda Łódzki	31.12.2005	piaski	Wygaszona decyzją Wojewody z dnia 16.11.2005 r., znak: DG/Si.IV-7412-2/16/05
14.	Pełczyska	Pełczyska, gm. Wartkowice	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	17.02.2005 DG/Si.IV-7412-2/20/04 Wojewoda Łódzki	31.12.2014	piaski	Wygaszona decyzją Wojewody Łódzkiego z dnia 27.07.2005 r., znak: DG/Si.IV-7412-2/17/05
15.	Drozdów	Drozdów, gm. Świnice i Pauzew, gm. Wartkowice	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	6.04.2005 y SR.VII-7412-2/111/04/05 Wojewoda Łódzki	31.12.2005	piaski	Wygaszona decyzją Wojewody z dnia 6.09.2005 r., znak: SR.VII-7412-2/101/05
16.	Roźniatów I	Roźniatów i Roźniatów Kolonia, gm. Uniejów	Anna Kunda Elk	12.05.2005 r. DG/Si.IV-7412-2/1/05 Wojewoda Łódzki	12.05.2015	piaski	Wygaszona decyzją Marszałka z dnia 27.04.2016 r., znak: RSV.7422.20.2016.MK

17.	Tur	Tur, gm. Wartkowice	Stefan Jankowski Poddębice	2.08.2005 r. RS.7511-15/2005 Starosta Poddębicki	31.12.2006	piaski	Wygaszona decyzją Starosty Poddębickiego z dnia 15.02.2012 r., znak: OB.6522.II.1.2012
18.	Biała Góra	Wierzbowa, gm. Wartkowice	Marian Gawrysiak, Łódź, ul. Mimozy	12.09.2005 DG/Si.IV-7412-2/3/05 Wojewoda Łódzki	31.12.2006	piaski	Wygaszona decyzją Marszałka z dnia 26.10.2007 r., znak: RO.VI-AK-7513-65/06/07
19.	Kiki	Kiki, gm. Wartkowice	Marian Gawrysiak Łódź, ul. Mimozy	18.11.2005 RS.7511-4/2005 Starosta Poddębicki	31.12.2006	piaski	Wygaszona decyzją Starosty z dnia 9.03.2007 r., znak: RS.7511-5/2006
20.	Zagrodniki	Zagrodniki, gm. Dalików	Roman Bednarek Oleśnica 53	30.12.2005 RS.7511-17/2005 Starosta Poddębicki	31.12.2030	piaski	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 1.02.2016 r., znak: OB.6522.II.2.2015 o zmianie terminu obowiązywania koncesji
21.	Dąbrówka	Dąbrówka Woźnicka, gm. Dalików	Markbud Sp. z o.o. Poddębice, ul. Łódzka 14/18	27.11.2006 RS.7511-3/2006 Starosta Poddębicki	27.11.2013	piaski	Wygaszona decyzją Starosty Poddębickiego z dnia 11.05.2011 r., znak:OB.6522.II.1.2011
22.	Czepów	Czepów, gm. Uniejów	Karol Banasiak Kopalnia Kamienia Wapiennego Stanisławów 32	22.10.2007 RS.7511-4/2007 Starosta Poddębicki	23.10.2022	wapienie	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 3.03.2015 r., znak: OB.6522.II.1.2015 w sprawie przeniesienia koncesji – zmiana właściciela na Karola Banasiaka
23.	Kontrewers	Kontrewers, gm. Dalików	Łukasz Siczek Słowak 22 Gm. Aleksandrów	20.11.2007 RS.7511-3/2007 Starosta Poddębicki	19.04.2012	piaski	Wygaszona decyzją Starosty Poddębickiego z dnia 4.03.2013 r., znak:OB.6522.II.1.2013
24.	Zygry II	Zygry, gm. Zadzim	Sławomir Kolad Łódź, ul. Stalowa	28.08.2007 r. RS.7511-2/2007 Starosta Poddębicki	16.08.2027	piasek ze żwirem	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 19.10.2010 r., znak: RS.7511-3/2010 w sprawie przeniesienia koncesji – zmiana właściciela na Sp. jawna WŁODAN Andrzej Włodarczyk Porszewice 31, gm. Pabianice Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 7.02.2012 r., znak: OB.6522.II.3.2011 o zmianie koncesji na ZYGRY II/1 Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 26.07.2017 r., znak: OB.6522.II.4.2017 o zmianie terminu obowiązywania koncesji
25.	Zygry III	Dzierżazna Szlachecka, gm. Zadzim	Spółka Jawna WŁODAN Porszewice 31, gm. Pabianice	14.01.2008 r. RO.V-AK-7513-50/07 Marszałek Województwa Łódzkiego	31.12.2022	piaski	Zmieniona decyzją Marszałka z dnia 4.02.2016, znak: RŚV.7422.143.2015.MK - zmieniona na ZYGRY III A
26.	Dąbrówka Woźnicka	Dąbrówka Woźnicka, gm. Dalików	Inter Auto Damian Sykuła i Roman Sykuła Sp. Jawna w Wieluniu, ul. Wodna 5	13.11.2009 r. RO.V-KK-7513-66/09 Marszałek Województwa Łódzkiego	31.12.2016	piaski	Wygaszona przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 20.05.2015 r., znak: RŚV.7422.126.2014.2015.MK
27.	Kontrewers I	Kontrewers, gm. Dalików	Łukasz Siczek Słowak 22 Gm. Aleksandrów	2.11.2009 RS.7511-4/2009 Starosta Poddębicki	31.12.2019	piaski	Wygaszona decyzją Starosty z dnia 26.06.2017 r., znak: OB.6522.II.3.2017
28.	Kolonia Iwonic	Kolonia Iwonic, gm. Zadzim	Leszek Felsztyński, Grodzisko 40, 98-220 Zduńska Wola	11.05.2009 r. RS.7511-2/2009 Starosta Poddębicki	31.12.2019	piaski	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 28.02.2013 r., znak: OB.6522.II.2.2013 w sprawie przeniesienia koncesji – zmiana właściciela na Mariana Gierczyńskiego, Zduńska Wola, ul. Okrzei 2a
29.	Zygry IIA	Zygry, gm. Zadzim	Sławomir Kolad Łódź, ul. Stalowa	11.03.2010 r. RS.7511-6/2009 Starosta Poddębicki	31.03.2020	piasek ze żwirem	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 19.10.2010 r., znak: RS.7511-4/2010 w sprawie przeniesienia koncesji – zmiana właściciela na Sp. jawna WŁODAN Andrzej Włodarczyk Porszewice 31, gm. Pabianice

							Wygaszona decyzją Starosty Poddębickiego z dnia 14.10.2011 r., znak: OB.6522.II.4.2011
30.	Dąbrówka I	Dąbrówka Woźnicka, gm. Dalików	Markbud Sp. z o.o. Poddebice, ul. Łódzka 14/18	21.10.2010 RS.7511-2/2010 Starosta Poddębicki	31.12.2020	piaski	
31.	Złotniki	Złotniki, Gm. Dalików	SERVIAM Bogdan Jędrzejczak	18.01.2012 r. OB.6522.II.2.2011	20.07.2020	piaski	
32.	Zygry IV	Zygry, gm. Zadzim	Sp. jawna WŁODAN Andrzej Włodarczyk Porszewice 31, gm. Pabianice	2.12.2009 RO.V-MK-7513-67/09 Marszałek Województwa Łódzkiego	31.12.2018	piaski	Zmieniona przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 2.04.2012 r., znak: ROV.7422.2.80.2011.AW Zmieniona przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 10.10.2012 r., znak: ROV.7422.169.2012.AW Zmieniona przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 11.10.2013 r., znak: RŚV.7422.173.2013.MK Zmieniona przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją z dnia 25.06.2015 r., znak: RŚV.7422.74.2015.MK
33.	Dzierżazna Szlachecka	Dzierżazna Szlachecka, gm. Zadzim	PHU MC-TRANS Marek Cygan, Ksawerów, ul. Jęczmienna 16/24	16.08.2012 r. ROV.7422.105.2012.AW Marszałek Województwa Łódzkiego	31.12.2032	piaski	
34.	Ner A	Ner, gm. Wartkowice	PHU ARPOL Arkadiusz Janaszkiwicz, Wartkowice, ul. Targowa 6	17.06.2013 r. OB.6522.II.3.2013 Starosta Poddębicki	19.09.2027	piaski	Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 8.02.2017 r., znak: OB.6522.II.1.2017 w sprawie przeniesienia koncesji – zmiana właściciela na Arkadiusza Janaszkiwicza Decyzja Starosty Poddębickiego z dnia 19.09.2017 r., znak: OB.6522.II.5.2017 w sprawie zmiany koncesji na NER A i zmiana terminu koncesji
35.	Budzynek	Budzynek, gm. Dalików	Inter Auto Damian Sykuła i Roman Sykuła Sp. Jawna w Wieluniu, ul. Wodna 5	20.10.2014 r. RŚV.7422.76.2014.MK Marszałek Województwa Łódzkiego	30.11.2019	piaski	
36.	Zygry V	Zygry, gm. Zadzim	Sp. jawna WŁODAN Andrzej Włodarczyk Porszewice 31, gm. Pabianice	5.09.2016 RŚV.7422.80.2016.MK Marszałek Województwa Łódzkiego	31.12.2030	piaski	

Pogrubione – nadzorowane przez Starostę

Tabela nr 14 Zestawienie opłat eksploatacyjnych oraz wielkości wydobywania przez Zakłady Górnicze posiadające koncesję Starosty Poddębickiego

Lp.	Zakład Górniczy	Opłata eksploatacyjna w zł				Wydobycie w tonach			
		2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
1.	CZEPÓW	223,3	0,00	0,00	0,00	319	320	98	209
2.	DĄBRÓWKA I	795,00	0,00	0,00	0,00	1500	0	0	0
3.	KONTREWERS I	1484	6050,00	1995,00	1160,00	2800	11000	3500	2000
4.	MALENIE	1484,00	0,00	-	-	2800	0	-	-

5.	ZAGRODNIKI	0,00	1760,00	1710,00	1450,00	0	3200	3000	2500
6.	ZYGRY II A	0,00	0,00	0,00	0,00	0	465	0	0
7.	KOLONIA IWONIE	0,00	0,00	5016	6090,00	0	222	8800	10500
8.	PRZEKORA I	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0	0	0
9.	ZŁOTNIKI	18080,00	5841,00	3637,00	3347,00	34113	10621	6380	6254
10.	NER	961,00	814,00	5573,46	2096,12	1813	1480	9778	3614
	RAZEM	23027,3	14465	17931,46	14143,12	43345	27308	31556	25077
	RAZEM LATA 2013-2016		69.566,88				127.286,00		

Powiat Poddębicki położony jest na terenach zasobnych w energię geotermalną związaną z wodami podziemnymi o temperaturze 65 - 70 °C (Uniejów i Poddębice). Stanowią one drugi co do znaczenia kompleks hydrotermalny na Niżu Polskim.

Wody te mogą być wykorzystywane po ich wydobyciu na powierzchnię ziemi oraz przetworzeniu w odpowiednich procesach technologicznych w wielu dziedzinach:

- energetyce,
- energetyce cieplnej,
- balneologii,
- rekreacji,
- ogrzewaniu upraw pod osłonami,
- hodowli ryb.

O atrakcyjności wód geotermalnych w głównej mierze decydują:

- odnawialność energii,
- możliwość użytkowania bez degradacji środowiska naturalnego,
- ekonomiczna opłacalność ich uzyskania.

Na obszarze Polski wody podziemne o mineralizacji powyżej 1000 mg/dm³, określone w hydrogeologii jako wody mineralne występują powszechnie na różnych głębokościach, przeważnie głębiej niż poziomy wód zwykłych. Zmienność budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych powoduje znaczne zróżnicowanie składu chemicznego tych wód, wśród których można wyróżnić:

- wody chlorkowe, głównie typu Cl-Na (Br, J),
- wody wodorowęglanowe,
- wody swoiste: Fe, F, J, S, H₂SiO₃, Rn, CO₂, termalne.

Uwzględniając szczególne walory niektórych wód podziemnych, wynikające z mineralizacji, właściwości fizyko-chemicznych, ilości i warunków występowania, ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2016 r., poz. 1131 tj.) w art. 5 zalicza solanki, wody lecznicze i termalne (w odróżnieniu od zwykłych wód podziemnych) do kopalin.

Zgodnie z tym artykułem wodą:

- 1) leczniczą jest woda podziemna, która pod względem chemicznym i mikrobiologicznym nie jest zanieczyszczona, cechuje się naturalną zmiennością cech fizycznych i chemicznych, o zawartości:
  - a) rozpuszczonych składników mineralnych stałych - nie mniej niż 1000 mg/dm³ lub
  - b) jonu żelazawego - nie mniej niż 10 mg/dm³ (wody żelaziste), lub
  - c) jonu fluorkowego - nie mniej niż 2 mg/dm³ (wody fluorkowe), lub
  - d) jonu jodkowego - nie mniej niż 1 mg/dm³ (wody jodkowe), lub
  - e) siarki dwuwartościowej - nie mniej niż 1 mg/dm³ (wody siarczkowe), lub
  - f) kwasu metakrzemowego - nie mniej niż 70 mg/dm³ (wody krzemowe), lub
  - g) radonu - nie mniej niż 74 Bq/dm³ (wody radonowe), lub
  - h) dwutlenku węgla niezwiązanego - nie mniej niż 250 mg/dm³, z tym że od 250 do 1000 mg/dm³ to wody kwasowęglowe, a powyżej 1000 mg/dm³ to szczawa;
- 2) termalną jest woda podziemna, która na wypływie z ujęcia ma temperaturę nie mniejszą niż 20°C. Solanką jest woda podziemna o zawartości rozpuszczonych składników mineralnych stałych, nie mniejszej niż 35 g/dm³.

GEOTERMIA UNIEJÓW:

Wody termalne zostały rozpoznane i szczegółowo udokumentowane w rejonie Uniejowa. Otwór Uniejów IGH 1 (głębokość otworu 2254 m) został wykonany w 1978 r. Z piaskowców dolnej kredy uzyskano tu samowypływ wody typu Cl-Na, F, B o temperaturze dochodzącej do 60°C i wydajności 55 m³/h, przy depresji maksymalnej 26 m. W latach 1990-1991 odwiercono kolejne dwa otwory: PIG/AGH1 (głębokość otworu 2065 m) i PIG/AGH2 (głębokość otworu 2031 m), uzyskując z każdego z nich samowypływ wody typu Cl-Na o mineralizacji około 7 g/dm³ i temperaturze dochodzącej do 70°C. Wydajność wody pochodzącej z utworów kredy dolnej określono dla obu tych otworów łącznie na 145 m³/h, przy depresji 26 m.

W oparciu o złoża wód geotermalnych w trzecim kwartale 1999 r. powstała Spółka "Geotermia Uniejów". Decyzją z dnia 5.02.2007 r. Minister Środowiska udzielił Geotermii Uniejów koncesji na wydobywanie wód termalnych z utworów kredy dolnej ze złoża „Uniejów” otworem „Uniejów PIG/AGH-2”. W koncesji ustanowiono obszar górniczy o powierzchni 11,07 km². Wydobyte otworem Uniejów PIG/AGH-2 wody termalne wykorzystywane są do celów grzewczych infrastruktury miasta oraz do celów rekreacyjnych i balneologicznych w zespole basenów Termy Uniejów. W ramach prowadzonej działalności część wydobytych wód termalnych po odebraniu z nich ciepła w instalacjach ciepłowni geotermalnej Geotermii Uniejów jest zatłaczana do złoża otworami chłonnymi: Uniejów PIG/AGH-1 i IGH-1. Część wód termalnych, szczególnie wody z płukania otworów wodami złożowymi, pompowań pomiarowych i oczyszczających oraz wody termalne po zabiegach uzdatniających strefę przyodwiertową odprowadzana jest do rzeki Warty.

Zgodnie z wykazem solanek, wód leczniczych i termalnych w układzie regionalnym zawartym w Bilansie zasobów kopaliny i wód podziemnych w Polsce opracowanym przez Ministerstwo Środowiska według stanu na 31.12.2016 r. – złożo „Uniejów” – zaliczone jest do typu wody LzT – wody lecznicze zmineralizowane (mineralizacja > 1 g/m³, wody termalne, zasoby geologiczne eksploatacyjne – 120 m³/h, pobór – 466.540,00 m³/rok.

Woda termalna wykorzystywana jest do:

- ogrzewania budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej,
- balneologii,
- podgrzewania murawy boiska piłkarskiego,
- jak również do rekreacji w ramach przedsięwzięcia Termy Uniejów prowadzonego przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Termy Uniejów” Sp. z o.o.

GEOTERMIA PODDĘBICE:

Wody termalne zostały również rozpoznane w okolicach Poddębic. Rozpoznanie wiertnicze rejonu Poddębic związane było początkowo z wykonywaniem odwiertów badawczych i poszukiwawczych w celu znalezienia złóż ropy naftowej i gazu. W latach 1970-1971 Państwowy Instytut Geologiczny wykonał w okolicach Poddębic odwiert. W rezultacie tego stwierdzono istnienie na północ od miasta obszaru o samowypływie wód termalnych o temperaturze 60°C, wydajności 80 m³/h i mineralizacji około 8 g/dm³.

Wody termalne występujące w zachodniej części rejonu miasta posiadają temperaturę od 60 do 63°C, a we wschodniej części – od 55 do 58°C.

Geotermia Poddębice Sp. z o.o. została utworzona w 2000 roku jako jednoosobowa spółka Gminy Poddębice. We wrześniu 2009 r. rozpoczęto prace związane z odwierceniem otworu wydobywczego.

Odwiercono otwór Poddębice GT-2 do głębokości 2101 m, kreda dolna, piaskowiec, wydajność na samowypływie – 120-140 m³/h, temperatura 71 °C, mineralizacja 432, lokalizacja na działce nr 4/2 przy ul. Mickiewicza 17 w Poddębicach.

Decyzją z dnia 30.12.2011 r. Minister Środowiska udzielił Geotermii Poddębice koncesji na wydobywanie wód termalnych z utworów dolnej kredy ujęciem Poddębice GT-2. W koncesji ustanowiono obszar górniczy „Poddębice” o powierzchni 4,1658 km². Wydobyte wody termalne planowane są do wykorzystania w trzech kierunkach: ciepłownictwie, balneologii i rekreacji.

Zgodnie z wykazem solanek, wód leczniczych i termalnych w układzie regionalnym zawartym w Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce opracowanym przez Ministerstwo Środowiska według stanu na 31.12.2016 r. – złoża „Poddebice” – zaliczone jest do typu wody T – wody termalne, zasoby geologiczne eksploatacyjne – 252 m³/h, pobór – 973.749,00 m³/rok.

F. Hydrografia

Przez teren Powiatu Poddębickiego przepływają dwie główne rzeki: Warta i Ner oraz ich dopływy:

- **rzeka Warta** jest prawobrzeżnym dopływem Odry, jej źródła znajdują się w Kromoławie k. Zawiercia na wysokości 400 m n.p.m. Do Powiatu Poddębickiego wpływa na wysokości ok. 118 m n.p.m. w gminie Pęczniew (zbiornik „Jeziorsko”), a wypływa w gminie Uniejów na wysokości ok. 97 m n.p.m. W granicach Powiatu Warta płynie, nie licząc zbiornika „Jeziorsko”, na odcinku ok. 30 km. Jej spadek jest niewielki i wynosi ok. 0,48 %. Bieg rzeki - ok. 0,6 m/s. Głębokość waha się w granicach 1,5 - 3,5 m. W 1975 r rozpoczęto na Warcie budowę **Zbiornika retencyjnego „Jeziorsko”**; wstępne napełnianie nastąpiło we wrześniu 1986 r., pełen zakres piętrzenia i gospodarki wodnej podjęto w 1992 r., całość inwestycji zakończono w grudniu 1996 r. Pod zalew przeznaczono tereny pomiędzy wsią Skęczniew w powiecie tureckim a miastem Warta w powiecie sieradzkim. Na terenie Powiatu Poddębickiego znajduje się część zbiornika pomiędzy 489 a 504 km biegu rzeki Warty, licząc od jej źródeł w Kromoławie. Lustro wody „Jeziorska”, przy stanie maksymalnym, obejmuje powierzchnię 42 km², pojemność całkowita zbiornika – 203 mln m³, maksymalna wysokość piętrzenia – 11,5 m. Długość zbiornika na terenie powiatu wynosi 12 km, szerokość 1,8 - 3,0 km. Zbiornik spełnia rolę retencjonowania wód z wiosennych roztopów, czyli przechowuje i reguluje pojawiającą się falę powodziową. Niejako przy okazji, zbiornik wykorzystuje się dla celów energetycznych. W 1995 r. wprowadzono do eksploatacji elektrownię „Jeziorsko”, zbudowaną przy zaporze czołowej. Elektrownia posiada turbinę, przez którą może przepływać 35 m³ wody na sekundę. Wojewoda Łódzki rozporządzeniem Nr 22/2005 z dnia 19 lipca 2005 r. w sprawie ustanowienia obrębów ochronnych na publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących województwa łódzkiego, ustanowił obręb ochronny na rzece Warcie w Siedlątkowie, gm. Pęczniew, obejmujący odcinek rzeki Warty od zapory czołowej Zbiornika Jeziorsko w dół rzeki od miejsca znajdującego się 200 m poniżej II proggu wodnego,
- **rzeka Ner** jest prawostronnym dopływem rz. Warty. Na terenie powiatu znajduje się ok. 30-to kilometrowy odcinek rzeki. Wypływa na wysokości 208 m n.p.m. w pobliżu Wiśniowej Góry - na płd.-wsch. od Łodzi. Na teren powiatu wpływa w okolicy Małynia na wys. ok. 127 m n.p.m., dalej płynie przez Bałdrzychów, Poddębice, Wartkowice i opuszcza Powiat w okolicy Kolonii Borek na 37+600 km swego biegu, na wys. ok. 113 m n.p.m. Wpada do Warty na 444,4 km jej biegu - w woj. wielkopolskim na wys. 94 m n.p.m. Nie posiada wałów przeciwpowodziowych - brzegi rzeki są zabezpieczone gołbami,
- **rzeka Pisia II** jest lewobrzeżnym dopływem Neru. Uchodzi do Neru na 59 km jego biegu. Źródła rzeki znajdują się w okolicach Wrzeszczewic Nowych, na wys. 180 m n.p.m. Uchodzi do Neru na wysokości 122 m n.p.m. Dorzecze pokrywają piaski i gliny zwałowe. W dolinie liczne rowy melioracyjne. Zlewnię Pisi II stanowi zamknięta sieć rowów i cieków,
- **rzeka Pichna** wypływa w okolicach Zduńskiej Woli na wysokości ok. 180 m n.p.m. Całkowita powierzchnia zlewni rzeki Pichny wynosi 356 km² do przekroju - pompownia Pęczniew. Jej długość na terenie Powiatu Poddębickiego wynosi 9,1 km. Odcinek ten stanowi stare koryto rzeki. W górnej części rzeki występują głównie gliny zwałowe, a dolina rzeki Pichny na tym odcinku charakteryzuje się dużymi spadkami podłużnymi dochodzącymi do 2 %. W środkowej i dolnej części biegu rzeki występują piaski polodowcowe. W dolinie rzeki występuje bardzo gęsta sieć rowów melioracyjnych. Główne dopływy rzeki Pichny to: Pichna z Szadkowic i Jadwiczna. Występuje także stare koryto rzeki Urszulinki, która to rzeka skierowana została po jej przełożeniu bezpośrednio do zbiornika „Jeziorsko”(grawitacyjnie).

G. Budowa geologiczna

Obszar Powiatu Poddębickiego położony jest w obrębie jednostki geologiczno-strukturalnej zwanej Synklinorium Łódzkim lub Niecką Łódzką, w jej osiowej części.

Jednostka ta stanowi środkową część struktury przebiegającej przez teren kraju, w tym przez obszar województwa łódzkiego, z NW na SE i nazywana jest Synklinorium Szczecińsko-Łódzko-Miechowskim.

Struktura, w której zlokalizowany jest Powiat Poddębicki została założona w utworach okresu jurajskiego. Wypełniają ją osady mezozoiczne należące do kredy dolnej i kredy górnej. Powierzchnia morfologiczna kredy jest urozmaicona poprzez występujące w niej liczne zagłębienia. W zagłębieniach tych w okresie trzeciorzędowym osadziły się utwory miocenu i pliocenu. Całość w/w utworów przykryta jest kompleksem osadów czwartorzędowych, których geneza związana jest głównie ze zlodowaceniem środkowo-polskim, stadiału Warty.

DOLNA KREDA

Dolna kreda na omawianym terenie w spągowych partiach wykształcona jest w facji ilasto-mułowcowej, zaliczanej do hoterywu. Górne partie tej formacji to głównie osady piaszczyste, należące do dolnego i środkowego albu. Są to piaskowce drobnoziarniste i różnoziarniste. Zasięg tych utworów wyznacza obszar kredowej Niecki Łódzkiej. Strop dolnej kredy występuje na różnych głębokościach: od kilku metrów na obrzeżach niecki, gdzie obserwuje się wychodnie utworów dolnej kredy, do kilkunastu set w jej centralnych partiach. Kreda dolna na terenie Powiatu Poddębickiego została rozpoznana głębokimi otworami wiertniczymi wykonanymi w różnych rejonach Powiatu w celu rozpoznania struktur geologicznych lub ujęcia wód geotermalnych. Należy tu wymienić takie otwory jak:

- Tumusin – Wilczyca I – głębokość 3217,3 m,
- Balin – głębokość 4775,0 m,
- Sarnów – głębokość 2105,0 m,
- Pełczyska – głębokość 2475,0 m,
- Uniejów IGH-1 – głębokość 2254,0 m.

Strop dolnej kredy w w/w otworach nawiercono na głębokościach: 1250,0 – 1957,1 m. W otworach tych przewiercono całkowitą miąższość utworów dolnej kredy. Wynosi ona od 96,0 do 190,0 m.

GÓRNA KREDA

Utwory górnej kredy występujące na terenie Powiatu Poddębickiego wiekowo przynależą do górnego albu, cenomanu, turonu, koniak, santonu, kampanu i masterychtu. Wykształcone są one głównie w facji węglanowej. Pod względem litologicznym są to: wapienie, wapienie margliste, margle i opoki. Jedynie dolny górny alb tworzą piaskowce kwarcowo-glaukonitowe, słabo zwięzłe, a górną część tej formacji budują margle silnie ilaste.

Kreda górna występuje na różnych głębokościach. W południowej części Powiatu strop tych utworów znajduje się na głębokościach rzędu 30 do ponad 70 m p.p.t., zaś w środkowej części osady górnej kredy występują na kilkunastu m p.p.t., a miejscami wyłaniają się na powierzchnię spod utworów kenozoicznych. Zjawisko to obserwuje się na linii Poddębice-Roźniatów, gdzie utwory górnej kredy tworzą antyklinę powstałą w wyniku zachodzących procesów tektonicznych. Na NE i E od Poddębic strop utworów górnej kredy znów zanurza się pod osady kenozoiczne i występuje tu na głębokości rzędu 40-50 m p.p.t.

Utwory górnej kredy zostały całkowicie przewiercone w/w głębokimi otworami. Ich miąższość wynosi 1198 m w otworze Pełczyska do 1918,1 m w otworze Uniejów IGH-1.

TRZECIORZĘD

Utwory trzeciorzędowe na obszarze Powiatu Poddębickiego nie mają szerokiego rozprzestrzenienia. Występują one jedynie lokalnie w zagłębieniach stropu górnej kredy. Wiekowo przynależą do miocenu i pliocenu i wykształcone są jako piaski, ropy oraz węgle brunatne.

CZWARTORZĘD

Osady czwartorzędowe pokrywają cały obszar Powiatu. Ich miąższość wynosi od kilku do 70-80 m. Najmniejsze miąższości tych utworów, a nawet całkowity ich brak obserwuje się w rejonie Poddębic oraz w kierunku północno-zachodnim od Poddębic.

Największe kompleksy czwartorzędu występują w południowo-zachodniej części Powiatu, szczególnie w obniżeniach stropu mezozoiku, np. w rejonie Pagórków Niemysłowskich. Wiek

utworów czwartorzędowych na omawianym terenie należy wiązać ze zlodowaceniem krakowskim oraz środkowopolskim. Osady zlodowacenia krakowskiego zachowały się jedynie fragmentarycznie w zagłębieniach stropu kredy (gliny, piaski, mułki, ility). Główny kompleks czwartorzędu stanowią utwory zlodowacenia środkowopolskiego. Reprezentowane one są przez dwa poziomy glin zwałowych: stadiału maksymalnego i stadiału Warty. Gliny zwałowe rozdzielają i podścielają piaski o genezie wodnolodowcowej, które powstały w okresie interstadialnym. Najmłodszą generację czwartorzędu stanowią utwory holoceniowe. Są to przede wszystkim osady rzeczne, budujące terasy zalewowe (piaski, mułki, żwiry) oraz torfowiska wypełniające zagłębienia powierzchni terenu.

H. Gleby

Udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych przekracza średnio w kraju 50% i w dużej mierze pokrywa się z udziałem gleb bardzo lekkich i lekkich. Wyniki badań odczynu gleb, przeprowadzone przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Łodzi w latach 2005–2008 obejmujące 103 071 próbek pobranych na terenie województwa łódzkiego, wskazują na utrzymywanie się niekorzystnej tendencji w zakresie stopnia zakwaszenia gleb. Spośród przebadanych gleb, ponad 70% charakteryzuje się odczynem bardzo kwaśnym i kwaśnym a ok. 20% lekko kwaśnym odczynem. Gleb wykazujących odczyn obojętny i zasadowy jest zaledwie 8%. Najmniej gleb kwaśnych znajduje się w powiecie kutnowskim – 38% oraz łęczyckim – 48%. Szczególną uwagę zwrócić należy na udział gleb bardzo kwaśnych – powiaty: opoczyński, pajęczański – 45%, łaski – 44%, oraz skierniewicki – 42%, pabianicki i radomszczański – 41%). Są to gleby o daleko posuniętej degradacji. Stosowanie nawozów mineralnych na takie gleby nie przynosi spodziewanych efektów a może nawet spowodować obniżkę plonów. Szkodzi także środowisku. Składniki nawozowe nie są sorbowane przez kompleks sorpcyjny, następuje ich wypłukiwanie do wód powierzchniowych i dalej do wód głębszych powodując ich zanieczyszczenie. Gleby takie średnio w województwie stanowią 36%. Niekorzystny obok bardzo kwaśnego, jest również kwaśny odczyn gleby. Gleby o odczynie kwaśnym stanowią w województwie 36%. Udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych łącznie wynosi w województwie 72%.

Fosfor jest podstawowym składnikiem pokarmowym roślin. Spełnia wyjątkowo ważną rolę we wszystkich procesach fizjologicznych. Niedobory tego składnika w glebie powodują obniżkę wielkości plonów i ich jakości oraz gorsze wykorzystanie pozostałych składników. Przy bilansie przychodów i strat fosforu nie bierze się prawie pod uwagę wypłukiwania tego składnika z gleby. Jest on bowiem w glebie bardzo silnie sorbowany. W warunkach gleby zakwaszonej zmniejsza się przyswajalność fosforu, przechodzi on w formy, które są dla roślin niedostępne. Bardzo niska zawartość fosforu w glebie przyczynia się pośrednio do zanieczyszczenia wód poprzez słabsze wykorzystanie innych składników i większe wypłukiwanie niektórych z nich. Gleby o bardzo niskiej zawartości fosforu stanowią w województwie 11% a o niskiej zawartości 35%. Gleb o średniej zasobności w fosfor jest 26%, gleb o wysokiej i bardzo wysokiej zawartości fosforu jest około 28%. Najwięcej gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu przyswajalnego znajduje się w powiatach: opoczyńskim – 71%, bełchatowskim – 62%, pajęczańskim – 56%, tomaszowskim – 54%, łaskim – 53%, skierniewickim – 52% oraz zduńskowolskim i rawskim po 50%. Najmniejszy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zasobności w fosfor występuje w powiecie łęczyckim – 15%, oraz kutnowskim – 23%. Lepsza zasobność gleb w fosfor niż w pozostałe składniki wynika z faktu, że straty tego pierwiastka w glebie są niewielkie. Potas obok fosforu i azotu jest składnikiem pobieranym przez rośliny w dużej ilości. Potas jest łatwo rozpuszczalny, zatem z gleby jest wypłukiwany, szczególnie w warunkach kwaśnego odczynu i braku równowagi jonowej w glebie. Wyniki badań przeprowadzone przez OSChR wykazały, że udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zasobności w potas stanowi ok. 66% powierzchni przebadanych użytków rolnych. Bardzo wysoką i wysoką zasobnością potasu charakteryzuje się zaledwie 15% gleb powierzchni użytków rolnych, natomiast 22% gleb odznacza się średnią zasobnością. Największy udział gleb z bardzo niską i niską zasobnością przyswajalnego potasu znajduje się w powiecie poddębickim – 76%, zduńskowolskim – 75%, oraz łaskim i pabianickim – 74%. Najmniej gleb charakteryzujących się bardzo niską i niską zasobnością w potas zaobserwowano w powiecie łęczyckim – 51%. Magnez, obok wcześniej wymienionych substancji, jest składnikiem pobieranym w dużej ilości przez rośliny. Gleby o bardzo niskiej zawartości magnezu stanowią w województwie łódzkim 19%, a gleby o niskiej zawartości tego składnika 19%. Łącznie te dwie grupy gleb stanowią 38%. Pod względem zasobności niskiej i bardzo niskiej w magnez najwięcej gleb znajduje się w powiecie opoczyńskim – 53%. Najmniej gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości magnezu znajduje się w powiecie łęczyckim – 19%. Wyniki

przeprowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Łodzi masowych badań gleb w województwie łódzkim wskazują na znaczny udział gleb zdegradowanych z powodu nadmiernego zakwaszenia oraz zubożenia w podstawowe składniki pokarmowe roślin: fosfor, potas, magnez. Za zdegradowane uważane są między innymi gleby posiadające odczyn bardzo kwaśny (pH 4,5 i niższe) oraz gleby o bardzo niskiej zawartości podstawowych składników. Gleby bardzo kwaśne stanowią w województwie łódzkim – 36%. Około 55% gleb województwa łódzkiego wykazuje konieczne potrzeby wapnowania. Wskaźniki te są jednymi z najgorszych na terenie całego kraju. Inne wskaźniki stanu agrochemicznego gleb są także niekorzystne. Udział gleb o bardzo niskiej zawartości fosforu – 11%, potasu – 25%, magnezu – 19% powierzchni użytków rolnych. Stan taki jest niekorzystny dla rolnictwa i dla środowiska. Z gleb nadmiernie zakwaszonych i zubożonych w składniki pokarmowe następuje większe wypłukiwanie do wód powodując ich zanieczyszczenie i eutrofizację. W glebach zakwaszonych wzrasta szybko przyswajalność i pobieranie przez rośliny większości metali ciężkich. Procesy zakwaszenia gleb postępują ciągle. Obok procesów naturalnych powodujących ubytki wapna z gleb, udział w tym ma przemysł i motoryzacja, które emitują dwutlenek siarki i tlenki azotu. Zmniejszenie udziału gleb nadmiernie zakwaszonych winno być przedmiotem starań zarówno rolników, jak i wszystkich, którym zależy na chronieniu środowiska.

I. Infrastruktura społeczna

Oświata:

W Powiecie Poddębickim liczba szkół i przedszkoli w poszczególnych gminach przedstawia się następująco:

- Gmina Poddębice: Szkoła Podstawowa Nr 1 w Poddębicach, ul. Łęczycka 13, Szkoła Podstawowa w Bałdzychowie 13A, Szkoła Podstawowa w Niemysłowie 32a, Publiczna Szkoła Podstawowa w Porczynach, Gimnazjum w Poddębicach, ul. Polna 36 oraz Publiczne Przedszkole w Poddębicach, ul. Miła i ul. Przejazd,
- Gmina Uniejów: Zespół Szkół w Uniejowie, ul. Kościelnicza 26/28 (Szkoła Podstawowa + Gimnazjum), Szkoła Podstawowa w Śpicimierzu 7, Szkoła Podstawowa w Wieleninie 30A z oddziałem przedszkolnym, Szkoła Podstawowa w Wilamowie 50 z oddziałem przedszkolnym oraz Przedszkole miejskie w Uniejowie, ul. Wiśniowa 9, Publiczna Szkoła Podstawowa w Spycimierzu z oddziałem przedszkolnym, Szkoła Muzyczna I stopnia,
- Gmina Dalików: Zespół Szkół w Dalikowie, ul. Łęczycka 3 (Szkoła Podstawowa + Gimnazjum) oraz Zespół Szkół w Domaniewie 42 (Szkoła Podstawowa + Gimnazjum), przy obu szkołach działają dwa publiczne przedszkola,
- Gmina Pęczniew: Zespół Szkół w Pęczniewie, ul. Główna 15 (Szkoła Podstawowa + Gimnazjum), Szkoła Podstawowa w Brzegu oraz jedno publiczne przedszkole,
- Gmina Wartkowice: Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Kłódnej, Zespół Szkół w Wartkowicach, ul. Legionów Polskich 5 (Szkoła Podstawowa + Gimnazjum), Punkt Przedszkolny w Parądzicach, Drwalewie i Pełczyskach oraz jedno Publiczne Przedszkole w Wartkowicach,
- Gmina Zadzim: Gimnazjum Publiczne im. Wincentego Witosa, Szkoła Podstawowa i Przedszkole Kazimierzew 38, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zygrach 71 oraz jedno publiczne przedszkole.

Ponadto w Powiecie znajduje się Liceum Ogólnokształcące w Poddębicach, ul. Mickiewicza 13/15, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Poddębicach, ul. Polna 13/15, Szkoła Muzyczna I stopnia w Uniejowie, ul. Targowa 21, z Filią w Poddębicach.

Opiekę w zakresie diagnozy, terapii i pomocy psychologicznej zapewnia Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Poddębicach, ul. Narutowicza 13.

Tabela nr 15 SZKOŁY PODSTAWOWE^a DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie	Absolwenci ^b
POWIAT PODDĘBICKI.....	16	146	2525	368
Gminy miejsko-wiejskie:				
Poddębice.....	4	49	888	127
w tym miasto.....	1	31	715	101
Uniejów.....	4	29	493	72
w tym miasto.....	1	14	294	49
Gminy wiejskie:				
Dalików.....	2	17	330	41
Pęczniew.....	2	13	214	34
Wartkowice.....	2	20	294	44
Zadzim.....	2	18	306	50

a – bez dzieci w wieku 6 lat objętych edukacją w placówkach wychowania przedszkolnego

b - z roku szkolnego 2014/15.

Tabela nr 16 GIMNAZJA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie	Absolwenci ^a
POWIAT PODDĘBICKI	8	53	1120	410
Gminy miejsko-wiejskie:				
Poddębice.....	1	18	384	158
w tym miasto.....	1	18	384	158
Uniejów.....	1	8	206	71
w tym miasto.....	1	8	206	71
Gminy wiejskie:				
Dalików.....	2	6	126	46
Pęczniew.....	1	5	95	37
Wartkowice.....	1	7	166	56
Zadzim.....	2	9	143	42

a - z roku szkolnego 2014/15.

Tabela nr 17 ZASADNICZE SZKOŁY ZAWODOWE DLA MŁODZIEŻY W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie		Absolwenci ^a
			ogółem	w tym klasa I	
Powiat poddębicki	1	7	176	49	58

a - z roku szkolnego 2014/15.

Tabela nr 18 LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA MŁODZIEŻY W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie		Absolwenci ^a
			ogółem	w tym klasa I	
Powiat poddębicki	1	17	388	132	87

* z roku szkolnego 2014/15.

Tabela nr 19 TECHNIKA DLA MŁODZIEŻY W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie		Absolwenci ^a
			ogółem	w tym klasa I	
Powiat poddębicki	1	13	308	88	97

a - z roku szkolnego 2015/16.

Tabela nr 20 SZKOŁY POLICEALNE W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie		Absolwenci ^a ogółem
			ogółem	w tym kobiety	
Powiat poddębicki	1	4	86	45	53

a - z roku szkolnego 2014/15.

Tabela nr 21 SZKOŁY DLA DOROSŁYCH W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Szkoły	Oddziały	Uczniowie		Absolwenci ^a
			ogółem	W tym klasa I	

Powiat poddębicki	1	5	154	13	55
-------------------	---	---	-----	----	----

a - z roku szkolnego 2014/2015.

Tabela nr 22 WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE W ROKU SZKOLNYM 2015/16 (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki		Miejsca w przedszkolach	Oddziały		Dzieci	
	ogółem	w tym przedszkola		ogółem	w tym w przedszkolach	ogółem	w tym w przedszkolach
POWIAT PODDĘBICKI...	25	8	746	52	32	1006	687
Gminy miejsko-wiejskie:	6	3	410	20	17	417	358
Poddębice.....	3	3	410	17	17	358	358
w tym miasto.....	4	1	150	9	6	203	161
Uniejów.....	1	1	150	6	6	161	161
w tym miasto.....							
Gminy wiejskie:							
Dalików.....	3	1	40	7	3	94	22
Pęczniew.....	3	1	50	4	2	70	49
Wartkowice.....	7	1	46	8	2	133	47
Zadzim.....	2	1	50	4	2	89	50

Kultura i sport:

1. Gmina Poddębice: Poddębicki Dom Kultury i Sportu, Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Poddębicach, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Poddębicach, Wiejskie Centrum Kultury w Bałdrzychowie i w Niewieszu, Ludowy Zespół Śpiewaczy „Bałdrzychowianie”, Zespół Śpiewaczy z Góry Bałdrzychowskiej, Orkiestra Dęta OSP w Poddębicach, kluby i stowarzyszenia sportowe: LKS Ner Poddębice, UKS Trops Poddębice, Stowarzyszenie Centrum Promocji Sportu i Rekreacji „Dragon” w Poddębicach i inne.

2. Gmina Uniejów: Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, która posiada trzy filie: w Spicymierzu, Wilamowie i Roźniatowie, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Rycerskie Stowarzyszenie Porta Temporis, Polski Ruch Przyjaciół Indian, Hufiec ZHP Uniejów im. Marii Konopnickiej, Ludowy Zespół Śpiewaczy „Wielenin”, Chór Kantylena, Kapela „Spod Baszty”, **Zespół Tańca Dawnego „Dworzanie” & Teatr Ognia „Lux Tenebris”**, orkiestry: ZHP-OSP Uniejów, OSP Spicymierz oraz OSP Wielenin, Izba Regionalna Ziemi Uniejowskiej, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Uniejowie, Uniejowska Akademia Rycerska i inne.

3. Gmina Dalików: prywatna galeria Aleksego Matczaka w Idzikowicach (kolekcja obrazów, rzeźb i grafik artysty, które przybliżają historię okolic m.in. „Bitwa pod Dalikowem” czy „Postój kawalerii w Idzikowicach w 1939r.”), Gminna Biblioteka Publiczna w Dalikowie z filiami w Domaniewie i Kucinach, w budynku biblioteki znajduje się Centrum Kształcenia "Wioska internetowa - kształcenie na odległość na terenach wiejskich", Zespół Śpiewaczy „Biała Róża” i „Jawor”, działa również Stowarzyszenie Krzemieniew i inne.

4. Gmina Pęczniew: Gminna Biblioteka Publiczna, ludowe zespoły śpiewacze "Lubolanki" z Luboli, "Sobótki" z Brodni i "Jarzębina" z Brzegu, Orkiestry Dęte OSP w Siedlątkowie i Drużbinie, Wiejski Dom Kultury w Brzegu i inne.

5. Gmina Wartkowice: Gminna Biblioteka Publiczna, Stowarzyszenie Rozwoju Promocji Społeczności Gminy Wartkowice, Zespół Śpiewaczy „Polesianki”, Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Nasz dom”, Muzeum Oświatowe w Bronowie i inne.

6. Gmina Zadzim: Gminna Biblioteka Publiczna usytuowana przy Zespole Szkół w Zadzimiu, Ludowe Zespoły Śpiewacze: "Kaliny" z Ralewic i Rzeczcycy, **Zespół Śpiewaczy z Bogucic** oraz Zespół Śpiewaczy „Koniczynki”, trzy orkiestry strażackie w Zadzimiu, Wierzchach i Zygrach, Gminny Klub Sportowy Zadzim i inne.

Tabela nr 23 BIBLIOTEKI PUBLICZNE W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Biblioteki ^a	Księgozbiór ^a w tys. woluminów	Czytelnicy ^b	Wypożyczenia w woluminach ^{c,o}		Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną
				w tys.	na 1 czytelnika	
POWIAT PODDĘBICKI.....	18	211,0	6071	115,2	19,0	2316

Gminy miejsko-wiejskie:							
Poddębice.....	3	67,8	2848	48,8	17,1	5286	
w tym miasto.....	3	67,8	2848	46,6	17,1	2575	
Uniejów.....	4	26,5	611	22,5	36,9	1782	
w tym miasto.....	1	10,1	476	21,0	44,1	3015	
Gminy wiejskie:							
Dalików.....							
Pęczniew.....	3	29,2	654	6,4	9,8	1285	
Wartkowice.....	3	33,8	662	17,3	26,1	1175	
Zadzim.....	2	28,8	737	11,3	15,3	3148	
	3	24,9	559	8,9	15,9	1674	

a Stan w dniu 31 XII.

b Bez wypożyczeń międzybibliotecznych

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W Powiecie Poddębskim funkcjonują:

- 4 Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- 17 placówek niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej,
- 29 prywatnych Gabinetów Lekarskich,
- Dom Pomocy Społecznej w Gostkowie,
- Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Pęczniewie,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Czepowie.

Na terenie Powiatu funkcjonują Ośrodki Pomocy Społecznej:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Poddębicach,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uniejowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dalikowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pęczniewie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zadzimiu.

Kwestie opieki i pomocy społecznej są również realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poddębicach.

Tabela nr 24 ŁÓŻKA W SZPITALACH, APTEKI, PUNKTY APTECZNE, AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ambulatoryjna opieka zdrowotna				Apteki	Punkty apteczne	Łóżka ^c w szpitalach ogólnych
	Przychodnie	Praktyki lekarskie ^a	Porady udzielone ^b w tys.				
			lekarskie	stomatologiczne			
Powiat poddębicki	22	8	302,2	33,6	13	3	261

a Dane obejmują podmioty, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami

b W ciągu roku; łącznie z poradami opłacanymi przez pacjentów (środki niepubliczne). Bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych – 418,2 tys. porad

c Łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków

Tabela nr 25 ŻŁOBKI I KLUBY DZIECIĘCE W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Żłobki i oddziały żłobkowe			Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych ^a	Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych w ciągu roku ^a
	żłobki	Oddziały żłobkowe	Kluby dziecięce		
Powiat poddębicki	-	-	2	40	48

a Łącznie z oddziałami żłobkowymi

Tabela nr 26 POMOC SPOŁECZNA STACJONARNA W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Domy i zakłady (bez filii)	Miejsca (łącznie z filiami)	Miejsca (łącznie z filiami)
Powiat poddębicki	4	541	512

J. Infrastruktura techniczna**1. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna****Tabela nr 27 WODOCIĄGI I KANALIZACJA W 2015 r. (dane GUS)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Sieć rozdzielcza w km		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.		Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	
	wodociągowa	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	w dam ³	na 1 mieszkańca w m ³
	stan w dniu 31 XII					
POWIAT PODDĘBICKI.....	1018,3	89,5	12068	2271	1718,4	41,2
Gminy miejsko-wiejskie:	254,6	45,8	3227	1075	615,9	38,8
Poddębice.....	30,2	34,2	1055	929	314,0	40,6
w tym miasto.....	148,9	13,3	2628	778	298,5	41,7
Uniejów.....	16,2	7,1	1140	536	133,4	43,8
w tym miasto.....						
Gminy wiejskie:	160,8	0,7	1375	11	175,3	45,5
Dalików.....	103,0	0,9	1520	10	162,0	46,1
Pęczniew.....	188,5	23,5	1520	294	302,8	48,2
Wartkowice.....	162,5	5,3	1798	103	163,9	32,7
Zadzim.....						

a łącznie z kolektorami

Tabela nr 28 WODOCIĄGI I KANALIZACJA W 2011 r. (dane GUS) – dla porównania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Sieć w km		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych		Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	
	wodociągowa rozdzielcza	kanalizacyjna ^a	wodociągowe	kanalizacyjne	w dam ³	na 1 mieszkańca w m ³
	stan w dniu 31 XII					
POWIAT PODDĘBICKI.....	1030,7	74,3	11451	2099	1511,2	35,9
Gminy miejsko-wiejskie:	274,9	43,0	3475	1211	554,8	34,9
Poddębice.....	28,8	34,2	1060	1076	303,0	38,8
w tym miasto.....	148,0	8,0	2157	627	210,7	29,0
Uniejów.....	16,0	6,9	753	524	91,1	30,2
w tym miasto.....						
Gminy wiejskie:	156,1	0,8	1271	9	134,7	35,0
Dalików.....	101,9	0,9	1470	10	197,0	55,2
Pęczniew.....	187,3	16,3	1391	128	266,9	42,0
Wartkowice.....	162,5	5,3	1687	114	147,1	28,3
Zadzim.....						

a sieć rozdzielcza i kolektory

* Do kanalizacji miejskiej

Tabela nr 29 POBÓR I ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI W 2015r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem		Eksploatacja sieci wodociągowej*		Produkcja		Rolnictwo i leśnictwo ^a
	Pobór	Zużycie	Pobór ^b	Zużycie ^c	Pobór ^a	Zużycie	Pobór/Zużycie ^d
	w dam ³						
Powiat poddębicki	8787	8135,1	2539	1888	194	193	6054

a poza rolnictwem (z wyłączeniem ferm przemysłowego chowu zwierząt), leśnictwem i rybactwem – z ujęć własnych

b pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci

c bez zużycia wody na cele przemysłowe przez wodociągi stanowiące własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

d woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

Tabela nr 30 ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE ORAZ LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W 2005 i 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczania		Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a			
	2005	2015	ogółem		miasta	wieś
			2005	2015		
Powiat poddębicki	66,5	100,0	28,1	27,7	79,8	9,6

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków; ludność ogółem – na podstawie bilansów.

2. Sieć komunikacyjna – drogi

Tabela nr 31 DROGI PUBLICZNE W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Drogi powiatowe				Drogi gminne			
	o nawierzchni twardej			gruntowe	o nawierzchni twardej			gruntowe
	ogółem	na 100 km ²	z liczby ogółem o nawierzchni ulepszonej		ogółem	na 100 km ²	z liczby ogółem o nawierzchni ulepszonej	
Powiat poddębicki	w km							
	308,7	35,0	300,8	20,8	290,4	33,0	275,7	176,7

Przez teren Powiatu Poddębickiego przebiegają następujące główne szlaki drogowe (kołowe):

- trasa **72** (droga krajowa) Łódź - Aleksandrów Łódzki - Poddębice - Uniejów - Turek, która na terenie Powiatu obejmuje odcinek długości 34,543 km od m. Sarnówek, gm. Dalików, przez Poddębice i Uniejów do m. Człopy gm. Uniejów. Trasa ta stanowi połączenie z trasą szybkiego ruchu Warszawa-Poznań (od m. Konin). Jezdnia asfaltowa o szerokości 12 m. Na szlaku tym w m. Poddębice most na rzece Ner o nośności 30 ton i dalej w m. Uniejów most na rzece Warta o nośności 30 ton. W m. Praga ok. 1 km od Poddębic w kierunku Uniejowa nad jezdnią- wiadukt kolejowy szer. 8 m. i wys. 4,8 m,
- trasa **703** (droga wojewódzka) Poddębice - Gostków - Łęczycza. Długość tej trasy do granicy Powiatu wynosi 15,520 km. Jezdnia asfaltowa o szerokości 7 m,
- trasa **473** (droga wojewódzka) Uniejów - Szadek - Łask. Długość trasy w granicach powiatu wynosi 33,100 km. Jezdnia asfaltowa o szerokości 7-8 m,
- trasa **479** (droga wojewódzka) Poddębice - Dąbrówka - Sieradz. Długość trasy granicach powiatu 13,015 km. Jezdnia asfaltowa o szerokość 8 m,
- trasa **469** (droga wojewódzka) Uniejów - Gostków – Ozorków. Długość w granicach powiatu ok. 23,207 km. Jezdnia asfaltowa,
- trasa **477** (droga wojewódzka) Porczyny – Praga. Długość trasy na terenie powiatu – 5,540 km,
- trasa **478** (droga wojewódzka) Rzymisko – Księża Wólka – Krępa. Długość trasy w granicach powiatu – 12,018 km.

Tabela nr 32 Wykaz dróg powiatowych na dzień 1.01.2012 r. – dane Starostwa

Lp.	Nr drogi	Szczegółowy przebieg drogi	Długość w mb
1.	1700E	Sieradz (ul. Borek)–Włyń–Dzierżazna-Lubola-Pęczniew-Rzechta-Wierzchy	23488
2.	2523E	Wilczkowice-Borek-Podłęże-Świnice Warckie-Rożniatów	2660
3.	2526E	Chwalborzyce-Mniszew-Wielenin	3648
4.	2530E	Świnice Warckie-Wielenin-Orzeszków	3786
5.	2531E	Stawiszyn-Saków-Wartkowice-Praga-Pudłów-Wierzchy	26608

6.	2540E	Tolów-Żelgoszcz-Bronówek	3907
7.	3700E	Chodów-Biała Góra	3303
8.	3701E	Bronów-Niewiesz-Ewelinów-do drogi nr 483	12800
9.	3702E	Niewiesz-Wilczków-Karnice-Sędów	8102
10.	3703E	od drogi nr 469-Domaniew	5902
11.	3705E	Poddębice (ul. Parzęczewska)-Brudnów-Budzynek-Parzęczew	13348
12.	3706E	Nowa Wieś-Brudnów-Dalików-Kuciny-Kwiatkowie-Łask (ul. Lutomierska)	19096
13.	3707E	Poddębice (ul. Mickiewicza)-Góra Bałdrzychowska-Kałów-Złotniki-Dalików-Bardzynin-Parzęczew	25212
14.	3708E	Poddębice-Cięzków	4510
15.	3709E	Panaszew-Kałów-Puczniew-Lutomiersk	6123
16.	3710E	Łyszkowice-Dzierżazna-Krępa	11265
17.	3711E	Księżę Młyny-Niemysłów-Porczyzny	8280
18.	3712E	Siedlątków-Pęczniew-Zadzim-Chodaki	21662
19.	3713E	Księża Wólka-Popów	2738
20.	3714E	Niemysłów-Rzechta	4380
21.	3715E	Brodnia-Lubola-Rzeczyca-Szadek (ul. Przedmieście Grabowiny, ul. Stodolniana) (w km 5+745 do km 6+270 – powiat sieradzki)	14238
22.	3717E	Drużbin-Busina Stara	7282
23.	3718E	Drużbin-Bratków Dolny	5525
24.	3719E	Sarnów-Malanów	2940
25.	3720E	Zadzim-Zalesie	5953
26.	3721E	Otok-Borki Prusinowskie	2524
27.	3722E	Zygry-Borki Prusinowskie	2630
28.	3723E	Pudłówek-Małyń-do drogi 3706E	12820
29.	3724E	Zygry-Małyń	6340
30.	3725E	Od drogi 3724E-Lichawa-Górna Wola-Wilamów	3512
31.	3726E	Kłoniszew-Lichawa	1484
32.	3727E	Biernacice-Felcjanów-Uniejów (ul. Wschodnia)	6450
33.	3728E	Uniejów: ul. Rynek	246
34.	3729E	Brudzew-Warenka-Czepów Dolny	5245
35.	3730E	Uniejów (ul. Turecka, ul. Kościelnicza)-Wilamów-Chruścin	15093
36.	3731E	Chełmno-Cichmiana-Stanisławów	4045
37.	3732E	Skęczniew-Piekary-Człopy	4240
38.	3733E	Uniejów: ul. Rzeczna	2235
39.	3734E	Uniejów: ul. Kilińskiego, ul. Targowa	1520
40.	3735E	Uniejów: ul. Przechodnia, ul. Krótka	253
41.	3736E	Uniejów: ul. Lipowa	157
42.	3737E	Uniejów: ul. Bp. Owczarka, Orzechowa, Różana, Wiejska	872
43.	3738E	Uniejów: ul. 22 Lipca	152
44.	3739E	Uniejów: ul. Szkolna, ul. Konopnickiej	331
45.	3740E	Uniejów: ul. Zielona	161
46.	3741E	Uniejów: ul. Wiśniowa	515
47.	3745E	Poddębice: ul. Krasickiego	721
48.	3746E	Poddębice: ul. Północna	800
49.	3747E	Poddębice: ul. 1 Maja	750
50.	3748E	Poddębice: ul. Piotrowskiego	680
51.	3749E	Poddębice: ul. Krótka	770
52.	5137E	Ozorków (ul. Maszkowska, ul. Południowa, ul. Nowy Rynek, ul. Konstytucji 3 Maja)-Parzęczew-Łążki-Powodów-Budzynek	5585
OGÓLEM			326887

Kilometr od miasta Poddębice przebiega linia kolejowa nr 131 tzw. magistrala węglowa, łącząca Gdynię ze Śląskiem, na której znajduje się stacja kolejowa Poddębice. Przez teren powiatu przebiega niemal 32 km tego szlaku.

W Poddębicach krzyżują się drogi:

- droga krajowa nr 72: Konin – Turek – Uniejów – Łódź – Brzeziny – Rawa Mazowiecka,

- droga wojewódzka nr 703: Porczyny – Poddębice – Stary Gostków – Łęczycza – Piątek – Łowicz.

10 kilometrów na północ od miasta Poddębice, przy drodze na Łęczycę, znajduje się węzeł drogowy Wartkowice ze zjazdem na autostradę A2, łączącą Poznań z Łodzią i Warszawą.

3. Gazyfikacja

Tabela nr 33 SIEĆ GAZOWA ORAZ ODBIORCY I ZUŻYCIIE GAZU Z SIECI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Sieć gazowa w km	Połączenia prowadzące do budynków w szt. ^a	Odbiorcy gazu z sieci ^b	Zużycie gazu z sieci ^c	
				stan w dniu 31 XII	
				w tys. m ³	na 1 mieszkańca w m ³
Powiat: poddębicki	81,3	757	672	937,6	22,5

a Łącznie z przyłączami prowadzącymi do budynków niemieszkalnych

b Łącznie z korzystającymi z gazomierzy zbiorczych

c W jednostkach naturalnych według których następuje rozliczenie z odbiorcami

Tabela nr 34 SIEĆ GAZOWA ORAZ ODBIORCY I ZUŻYCIIE GAZU Z SIECI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH W 2011 r. (dane GUS) – dla porównania

WYSZCZEGÓLNIENIE	Sieć rozdzielcza w km	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych ^a	Odbiorcy gazu z sieci [*]	Zużycie gazu z sieci ^o	
				stan w dniu 31 XII	
				w hm ³	na 1 mieszkańca w m ³
Powiat: poddębicki	41,3	713	600	0,7	17,0

a Łącznie z budynkami niemieszkalnymi

* Bez korzystających z gazomierzy zbiorczych

o W jednostkach naturalnych, według których następuje rozliczenie z odbiorcami

K. Potencjał gospodarczy

Ze względu na typowo rolniczy charakter Powiatu przemysł koncentruje się głównie wokół obsługi rolnictwa i przetwórstwa produktów rolnych. Stan i struktura przemysłu rolno-spożywczego jest wykładnikiem rozwoju i kondycji rolnictwa w kontekście przemian zachodzących w kraju. Prawidłowo funkcjonujący przemysł przetwórczy jest ważnym czynnikiem poprawiającym koniunkturę na rynku rolnym.

Tabela nr 35 PRACUJĄCY^a WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Pracujący		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi
	ogółem	w tym kobiety				
POWIAT PODDĘBICKI	4987	2852	96	1946	736	2209
Gminy miejsko-wiejskie:			56	778	401	1166
Poddębice.....	2401	1414		623		1010
w tym miasto.....	1957	1222		69		412
Uniejów.....	681	444	6		194	358
w tym miasto.....	578	373			150	
Gminy wiejskie:					37	
Dalików.....	212	116		-		118
Pęczniew.....	275	207		139		115
Wartkowice.....	1095	457	15	-		239
Zadzim.....	323	214	8	96	60	159

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych

Tabela nr 36 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ^a ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Sektor		Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej						osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
		publiczny	prywatny	razem	W tym					
					Spółki handlowe		spółki cywilne	spółdzielnie	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	
razem	w tym z udziałem kapitału zagranicznego									
POWIAT PODDĘBICKI	3238	108	3130	625	99	13	133	21	166	2613
Gminy miejsko-wiejskie:										
Poddębice.....	1499	41	1458	297	57	7	85	7	61	1202
w tym miasto.....	946	39	907	217	40	4	69	6	30	729
Uniejów.....	614	19	595	95	11	3	18	4	33	519
w tym miasto.....	376	16	360	62	8	3	14	4	15	314
Gminy wiejskie:										
Dalików.....	254	12	242	52	4	-	8	1	16	202
Pęczniew.....	205	10	195	48	5	-	4	1	23	157
Wartkowie.....	348	14	334	63	6	1	8	6	17	285
Zadzim.....	318	12	306	70	16	2	10	2	16	248

a Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne

L. Rolnictwo

Do **działalności rolniczej** zaliczamy działalność związaną z uprawą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych, chów i hodowlę zwierząt w gospodarstwie (bydła, owiec, kóz, koni, trzody chlewnej, drobiu, królików, zwierząt futerkowych, zwierząt łownych utrzymywanych na rzeź), pszczół oraz działalność polegającą na utrzymaniu gruntów rolnych już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych według zasad dobrej kultury rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska (zgodnie z normami). **Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne)** to gospodarstwo będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej, o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych (UR) lub o powierzchni poniżej 1 ha UR (w tym bez użytków rolnych), które spełnia co najmniej jeden z niżej wymienionych progów:

- 0,5 ha plantacji drzew owocowych,
- 0,5 ha plantacji krzewów owocowych,
- 0,3 ha szkółek sadowniczych i ozdobnych,
- 0,5 ha warzyw gruntowych,
- 0,5 ha truskawek gruntowych,
- 0,1 ha warzyw pod osłonami,
- 0,1 ha truskawek pod osłonami,
- 0,1 ha kwiatów i roślin ozdobnych pod osłonami,
- 0,5 ha chmielu,
- 0,1 ha tytoniu,
- 25 m² grzybów jadalnych,
- 10 sztuk bydła ogółem,
- 5 sztuk krów ogółem,
- 50 sztuk trzody chlewnej ogółem,
- 10 sztuk loch,
- 20 sztuk owiec ogółem,

- 20 sztuk kóz ogółem,
- 100 sztuk drobiu ogółem,
- 5 sztuk koni ogółem,
- 50 sztuk samic królików,
- 5 sztuk samic pozostałych zwierząt futerkowych,
- 10 sztuk pozostałych zwierząt utrzymywanych dla produkcji mięsa (np.: dziki, sarny, danielę),
- 20 pni pszczelich,

lub niezależnie od wyżej wymienionych progów jest gospodarstwem ekologicznym.

Powierzchnia gruntów ogółem oznacza łączną powierzchnię użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów niezależnie od tytułu władania - własnych, dzierżawionych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowanych z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel, itp.), wspólnych w części przypadających użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

- użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, tj. utrzymywanych zgodnie z normami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 1551), na którą składają się:
  - łąki trwałe,
  - pastwiska trwałe,
  - uprawy trwałe, w tym sady (plantacje drzew i krzewów owocowych oraz ich szkółki),
  - ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
  - zasiewy (z wyłączeniem upraw trwałych i ogrodów przydomowych),
  - grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny),
- użytków rolnych pozostałych (użytki rolne nieużytkowane i nieutrzymywane w dobrej kulturze rolnej w dniu 1 czerwca 2016 r.).

Rolnictwo w województwie łódzkim:

W 2016 r. gospodarstwa rolne zajmowały powierzchnię 1105,8 tys. ha, w tym na gospodarstwa indywidualne przypadało 1085,4 tys. ha, stanowiąc 98,2% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych.

Użytki rolne posiadało 124,5 tys. gospodarstw, w tym 123,3 tys. o powierzchni użytków powyżej 1 ha (z czego 99,9% to gospodarstwa indywidualne). W 2016 r. **powierzchnia użytków rolnych** w gospodarstwach rolnych wyniosła 970,0 tys. ha, stanowiąc 87,7% ogólnej powierzchni tych gospodarstw. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych ogółem, przypadająca na 1 gospodarstwo w 2016 r. wyniosła 7,79 ha. **Powierzchnia gruntów ugorowanych** (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie w plonie głównym) wyniosła 11,2 tys. ha, stanowiąc 1,1% powierzchni użytków rolnych ogółem i zmalała o 0,6% w stosunku do roku poprzedniego. **Powierzchnia upraw trwałych** wyniosła 44,2 tys. ha, stanowiąc 4,6% użytków rolnych ogółem. Powierzchnia sadów wyniosła 43,4 tys. ha, stanowiąc 98,1% powierzchni upraw trwałych i wzrosła w porównaniu z 2015 r. o 12,4%. **Powierzchnia ogrodów przydomowych** zwiększyła się o 46,9% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 2,0 tys. ha, stanowiąc 0,2% użytków rolnych ogółem. **Powierzchnia łąk trwałych** wyniosła 137,1 tys. ha, co oznacza, że w porównaniu z 2015 r. ich powierzchnia nie uległa zmianie, stanowiły one 14,1% użytków rolnych ogółem. **Pastwiska trwałe** w gospodarstwach rolnych zajmowały powierzchnię 9,9 tys. ha, tj. o 12,7% mniej niż w 2015 r., a ich udział w powierzchni użytków rolnych ogółem wyniósł 1,0%. **Powierzchnia zasiewów** w 2016 r. wyniosła 757,2 tys. i była mniejsza o 1,1% w porównaniu z rokiem poprzednim, a ich odsetek w powierzchni użytków rolnych ogółem

uksztaltował się na poziomie 78,1%. W 112,7 tys. gospodarstw indywidualnych zasiewy zajmowały 745,2 tys. ha, stanowiąc 98,4% ogólnej powierzchni zasiewów. W strukturze zasiewów dominowały zboża zajmując 76,1% ogólnej powierzchni zasiewów, następnie rośliny pastewne – 9,2%, ziemniaki – 4,6%. Rośliny przemysłowe stanowiły 3,1% ogólnej powierzchni zasiewów, pozostałe uprawy – 3,9%, a rośliny strączkowe na ziarno – 3,0% (zajmując 22,8 tys. ha). **Powierzchnia użytków rolnych pozostałych** wyniosła 8,4 tys. ha, stanowiła 0,9% powierzchni użytków rolnych ogółem i była o 26,4% większa od powierzchni z roku poprzedniego. W grudniu 2016 r. pogłowie bydła w województwie łódzkim liczyło 473,2 tys. sztuk i było o 22,7 tys. sztuk (o 5,0%) wyższe niż przed rokiem oraz o 17,0 tys. sztuk (o 3,7%) wyższe od stanu w czerwcu 2016 r. Pogłowie krów w grudniu 2016 r. liczyło 183,1 tys. sztuk i było wyższe w porównaniu z analogicznym okresem 2015 r., jak i w porównaniu z czerwcem 2016 r., odpowiednio o 2,2 tys. sztuk i 0,3 tys. sztuk (tj. o 1,2% i o 0,1%). W **gospodarstwach indywidualnych** pogłowie bydła liczyło 469,6 tys. sztuk, co stanowiło 99,2% wojewódzkiego stada bydła. W tej grupie gospodarstw, analogicznie jak w całym województwie, odnotowano wzrost liczebności stada w skali roku o 22,5 tys. sztuk (o 5,0%) jak i w okresie półrocznym (od czerwca 2016 r.) o 17,0 tys. sztuk, tj. o 3,8%. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2016 r. wyniosła 48,8 sztuk, wobec 46,3 sztuk w grudniu 2015 r. Wyniki badań pogłowia bydła w 2016 r. wskazują na systematyczny wzrost liczebności wojewódzkiego pogłowia bydła, i tak w czerwcu 2016 r. zaobserwowano zwiększenie stada w okresie półrocznym o 1,3%, a w grudniu analogicznie w okresie półrocznym wzrost o 3,7%. Ponadto zarejestrowano utrzymanie się tendencji zmian w strukturze stada bydła. Wyraźnie zwiększa się udział cieląt i młodego bydła w wieku 1-2 lata, maleje natomiast odsetek krów i pozostałego bydła dorosłego. Głównymi czynnikami powodującymi te zmiany był spadek opłacalności produkcji mleka przy jednoczesnym utrzymaniu się korzystnych warunków produkcji żywca wołowego. Pogłowie owiec w grudniu 2016 r. wyniosło 13,0 tys. sztuk i było o 3,0 tys. sztuk (tj. o 30,5%) wyższe od wielkości zarejestrowanych w grudniu 2015 r. Populacja maciorek owczych zwiększyła się w skali roku o 0,8 tys. sztuk (o 10,8%) do poziomu 7,8 tys. sztuk. W porównaniu ze stanem z czerwca 2016 r., pogłowie owiec wzrosło o 0,8 tys. sztuk (o 6,8%), w tym stado maciorek owczych zwiększyło się o 0,4 tys. sztuk, tj. o 5,6%. Pogłowie świń w grudniu 2016 r. w województwie łódzkim wyniosło 1119,8 tys. sztuk i było wyższe o 216,0 tys. sztuk (o 23,9%) od stanu w analogicznym okresie 2015 r. oraz o 40,2 tys. sztuk (o 3,7%) od stanu zarejestrowanego w czerwcu 2016 r.

Powiat Poddębicki to rejon typowo rolniczy. Dostępne, szczegółowe dane dotyczące rolnictwa na terenie Powiatu Poddębickiego pochodzą z przeprowadzonego od 1 września do 31 października 2010 r. (według stanu na 30 czerwca 2010) Powszechnego Spisu Rolnego 2010 (PSR 2010).

Poniżej przedstawiono charakterystykę rolnictwa w Powiecie Poddębickim, na tle województwa, na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 – dane GUS.

Tabela nr 37 Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych - ogółem

Podregiony Powiaty l – liczba gospodarstw p – powierzchnia użytków rolnych	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo l	168098	33650	134448	21679	17154	27120	41060	15307	5920	3941	1609	454	204
p	1004448	10993	993455	32098	42078	106975	292743	183985	101608	94216	59608	30526	49618
Powiat l	6120	410	5710	463	503	878	1872	1051	484	334	101		24
Poddębicki p	53636	149	53487	694	1233	3509	13614	12764	8280	7951	3660		1783

Tabela nr 38 Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty l – liczba gospodarstw p – powierzchnia użytków rolnych	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo l	167929	33645	134284	21671	17144	27105	41037	15298	5913	3936	1595	433	152
p	983226	10991	972235	32084	42055	106919	292585	183869	101484	94092	59091	29038	31018
Powiat l	6119	410	5709	463	503	878	1871	1051	484	334	101		24
Poddębicki p	53629	149	53480	694	1233	3509	13606	12764	8280	7951	3660		1783

Tabela nr 39 Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych – ogółem

Podregiony Powiaty l – liczba gospodarstw p – powierzchnia użytków rolnych	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo l	143521	14365	129156	19021	15962	26206	40603	15256	5910	3936	1607	454	201
p	985670	7084	978587	28348	39205	103488	289718	183386	101439	94104	59522	30526	48850
Powiat l	5923	237	5686	451	494	876	1871	1051	484	334	101		24
Poddębicki p	53560	125	53435	676	1212	3502	13608	12764	8280	7951	3660		1783

Tabela nr 40 Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty l – liczba gospodarstw p – powierzchnia użytków rolnych	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo l	143359	14362	128997	19013	15952	26191	40582	15247	5904	3931	1594	433	150
p	964821	7083	957738	28334	39182	103432	289571	183270	101334	93980	59054	29038	30544
Powiat l	5922	237	5685	451	494	876	1870	1051	484	334	101		24
Poddębicki p	53552	125	53427	676	1212	3502	13600	12764	8280	7951	3660		1783

Tabela nr 41 Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych - ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo	5,98	0,33	7,39	1,48	2,45	3,94	7,13	12,02	17,16	23,91	37,05	67,24	243,23

Powiat Poddębicki	8,76	0,36	9,37	1,50	2,45	4,00	7,27	12,14	17,11	23,80	36,24	63,16	196,64
-------------------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Tabela nr 42 Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo	5,86	0,33	7,24	1,48	2,45	3,94	7,13	12,02	17,16	23,91	37,05	67,06	204,07
Powiat Poddębicki	8,76	0,36	9,37	1,50	2,45	4,00	7,27	12,14	17,11	23,80	36,24	63,16	196,64

Tabela nr 43 Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych – ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo	6,87	0,49	7,58	1,49	2,46	3,95	7,14	12,02	17,16	23,91	37,04	67,24	243,03
Powiat Poddębicki	9,04	0,53	9,40	1,50	2,45	4,00	7,27	12,14	17,11	23,80	36,24	63,16	196,64

Tabela nr 44 Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność gospodarczą według grup obszarowych użytków rolnych – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
Województwo	6,73	0,49	7,42	1,49	2,46	3,95	7,14	12,02	17,16	23,91	37,05	67,06	203,63
Powiat Poddębicki	9,04	0,53	9,40	1,50	2,45	4,00	7,27	12,14	17,11	23,80	36,24	63,16	196,64

Tabela nr 45 Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych – ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem powierzchnia	razem	Użytki rolne									Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
			w dobrej kulturze										
			razem	pod zasiewami	grunty ugorowane	ogrody przydomowe	łąki trwałe	pastwiska trwałe	Uprawy trwałe		pozostałe		
									razem	w tym sady			
w ha													
Województwo	1160155	1004448	961881	738568	21593	2027	141620	20346	37727	36513	42567	88755	66952
Powiat Poddębicki	59993	53636	52823	38057	415	32	10777	3123	419	402	813	3453	2903

Tabela nr 46 Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem powierzchnia	razem	Użytki rolne									Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
			w dobrej kulturze										
			razem	pod zasiewami	grunty ugorowane	ogrody przydomowe	łąki trwałe	pastwiska trwałe	Uprawy trwałe		pozostałe		
									razem	w tym			
w ha													
Województwo	1160155	1004448	961881	738568	21593	2027	141620	20346	37727	36513	42567	88755	66952
Powiat Poddębicki	59993	53636	52823	38057	415	32	10777	3123	419	402	813	3453	2903

										sady			
w ha													
Województwo	1130011	983226	941876	722355	20828	2019	139734	19847	37095	36060	41350	84793	61993
Powiat Poddębicki	59883	53629	52815	38051	413	32	10777	3123	419	402	813	3453	2801

Tabela nr 47 Użytkowanie gruntów w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem powierzchnia	razem	Użytki rolne									Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
			w dobrej kulturze										
			razem	pod zasiewami	grunty ugorowane	ogrody przydomowe	łąki trwałe	pastwiska trwałe	Uprawy trwałe		pozostałe		
									razem	w tym sady			
w ha													
Województwo	1102581	964821	941876	722355	20828	2019	139734	19847	37095	36060	22945	79851	57910
Powiat Poddębicki	59757	53552	52815	38051	413	32	10777	3123	419	402	737	3440	2765

Tabela nr 48 Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów – ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	Zboża ^a	Strączkowe jadalne	Ziemniaki ^b	Przemysłowe	Pastewne	Pozostałe
	w hektarach						
Województwo	738568	583114	1819	42914	27863	57729	25129
Powiat Poddębicki	38057	32667	50	2473	672	1931	262

a Zboża podstawowe, owies z jęczmieniem i inne zbożowe mieszanki, kukurydza na ziarno, gryka, proso i inne zbożowe. *b* Bez powierzchni ziemniaków w ogrodach przydomowych.

Tabela nr 49 Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	Zboża ^a	Strączkowe jadalne	Ziemniaki ^b	Przemysłowe	Pastewne	Pozostałe
	w hektarach						
Województwo	722355	572728	1746	42593	24926	55540	24822
Powiat Poddębicki	38051	32662	50	2473	672	1931	262

a Zboża podstawowe, owies z jęczmieniem i inne zbożowe mieszanki, kukurydza na ziarno, gryka, proso i inne zbożowe. *b* Bez powierzchni ziemniaków w ogrodach przydomowych.

Tabela nr 50 Pogłowie zwierząt gospodarskich – ogółem

Podregiony Powiaty	Bydło		Trzoda chlewna		Owce	Kozy	Konie	Drób kurzy
	razem	w tym krowy	razem	W tym lochy				
	w sztukach							
Województwo	454570	216146	1310591	108036	15376	5095	14915	14356651
Powiat Poddębicki	34837	16100	33543	3882	568	547	521	151696

Tabela nr 51 Pogłowie zwierząt gospodarskich – gospodarstwa indywidualne

Podregiony	Bydło	Trzoda chlewna	Owce	Kozy	Konie	Drób kurzy
------------	-------	----------------	------	------	-------	------------

Powiaty	razem	w tym krowy	razem	W tym lochy				
	w sztukach							
Województwo	449473	214192	1268619	104313	14450	5017	14470	14091764
Powiat Poddębicki	34837	16100	33543	3882	568	547	521	151696

Tabela nr 52 Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych – ogółem

Podregiony Powiaty	Bydło		Trzoda chlewna		Owce	Kozy	Konie	Drób kurzy
	razem	w tym krowy	razem	W tym lochy				
	w sztukach							
Województwo	45,3	21,5	130,5	10,8	1,5	0,5	1,5	1429,3
Powiat Poddębicki	65,0	30,0	62,5	7,2	1,1	1,0	1,0	282,8

Tabela nr 53 Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Bydło		Trzoda chlewna		Owce	Kozy	Konie	Drób kurzy
	razem	w tym krowy	razem	w tym lochy				
	w sztukach							
Województwo	45,7	21,8	129,0	10,6	1,5	0,5	1,5	1433,2
Powiat Poddębicki	65,0	30,0	62,5	7,2	1,1	1,0	1,0	282,9

Tabela nr 54 Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki według mocy silnika - ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	O mocy silnika w kW (KM)					
		Do 15 (do 20,4)	15-25 (20,4 do 34,0)	25 - 40 (34,0 do 54,4)	40 - 60 (54,4 do 81,6)	60 - 100 (81,6 do 136,0)	100 i więcej (136,0 i więcej)
		w liczbach bezwzględnych					
Województwo	91588	3384	48064	37723	19000	7558	832
Powiat Poddębicki	4017	98	1788	1833	1208	437	26

Tabela nr 55 Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki według mocy silnika – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	O mocy silnika w kW (KM)					
		Do 15 (do 20,4)	15-25 (20,4 do 34,0)	25 - 40 (34,0 do 54,4)	40 - 60 (54,4 do 81,6)	60 - 100 (81,6 do 136,0)	100 i więcej (136,0 i więcej)
		w liczbach bezwzględnych					
Województwo	91466	3372	48018	37641	18927	792	7490
Powiat Poddębicki	4017	98	1788	1833	1208	26	437

Tabela nr 56 Ciągniki w gospodarstwach rolnych według mocy silnika – ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	O mocy silnika w kW (KM)					
		Do 15 (do 20,4)	15-25 (20,4 do 34,0)	25 - 40 (34,0 do 54,4)	40 - 60 (54,4 do 81,6)	60 - 100 (81,6 do 136,0)	100 i więcej (136,0 i więcej)
		w liczbach bezwzględnych					
Województwo	91466	3372	48018	37641	18927	792	7490
Powiat Poddębicki	4017	98	1788	1833	1208	26	437

	w liczbach bezwzględnych						
Województwo	126839	3686	50535	41477	21380	8710	1050
Powiat Podębski	5808	111	1860	1985	1345	477	30

Tabela nr 57 Ciągniki w gospodarstwach rolnych według mocy silnika – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	O mocy silnika w kW (KM)					
		Do 15 (do 20,4)	15-25 (20,4 do 34,0)	25 – 40 (34,0 do 54,4)	40 – 60 (54,4 do 81,6)	60 – 100 (81,6 do 136,0)	100 i więcej (136,0 i więcej)
Województwo	126154	3671	50451	41287	21220	8561	963
Powiat Podębski	5808	111	1860	1985	1345	477	30

Tabela nr 58 Gospodarstwa indywidualne według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego

Podregiony Powiaty	Ogółem	Gospodarstwa domowe, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z:							gospodarstwa pozostałe
		działalności rolniczej	działalności rolniczej i pracy najemnej	pracy najemnej	pracy najemnej i działalności rolniczej	działalności pozarolniczej	emerytury i renty	niezarobkowych źródeł utrzymania ^a	
Województwo	143359	46349	1168	45269	3180	13141	20942	3295	10016
Powiat Podębski	5922	2701	51	1581	133	404	605	42	406

a Poza emeryturą i rentą.

Tabela nr 59 Pracujący w rolnictwie

Podregiony Powiaty	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne			Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne		
		razem	rodzinna siła robocza	pracownicy najemni stali		razem	rodzinna siła robocza	pracownicy najemni stali
Województwo	347648	346092	342770	3322	172618,1	170816,4	165379,3	2866,6
Powiat Podębski	13009	13007	12981	26	6874,1	6873,8	6795,0	16,5

Tabela nr 60 Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według poziomu wykształcenia rolniczej osoby kierującej – ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	Gospodarstwa, w których osoba kierująca posiada wykształcenie rolnicze					Gospodarstwa, w których osoba kierująca nie posiada wykształcenia rolniczego
		wyższe	policealne	średnie zawodowe	zasadnicze zawodowe	kurs rolniczy	
Województwo	143521	2413	319	12590	19878	29809	78512
Powiat Podębski	5923	81	10	698	1350	1074	2709

Tabela nr 61 Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według poziomu wykształcenia rolniczej osoby kierującej – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	Gospodarstwa, w których osoba kierująca posiada wykształcenie rolnicze	Gospodarstwa, w których osoba kierująca nie posiada
--------------------	--------	--	---

		wyższe	policjalne	średnie zawodowe	zasadnicze zawodowe	kurs rolniczy	wykształcenia rolniczego
							w liczbach bezwzględnych
Województwo	143359	2366	318	12552	19873	29793	78457
Powiat Poddębicki	5922	80	10	698	1350	1074	2709

Tabela nr 62 Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według lat prowadzenia gospodarstwa rolnego przez osobę kierującą – ogółem

Podregiony Powiaty	Ogółem	Gospodarstwa prowadzone przez osobę kierującą przez okres:				
		do 1 roku	2 - 5	6 - 10	11 - 20	21 lat i więcej
		w liczbach bezwzględnych				
Województwo	143521	2943	16684	24869	48035	50990
Powiat Poddębicki	5923	72	620	965	2158	2109

Tabela nr 63 Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według lat prowadzenia gospodarstwa rolnego przez osobę kierującą – gospodarstwa indywidualne

Podregiony Powiaty	Ogółem	Gospodarstwa prowadzone przez osobę kierującą przez okres:				
		do 1 roku	2 - 5	6 - 10	11 - 20	21 lat i więcej
		w liczbach bezwzględnych				
Województwo	143359	2929	16656	24829	47989	50956
Powiat Poddębicki	5922	72	620	965	2158	2108

Tabela nr 64 Gospodarstwa indywidualne prowadzące działalność rolniczą według osoby kierującej

Podregiony Powiaty	Ogółem	W tym, gospodarstwa, w których osobą kierującą jest:		
		użytkownik	członek rodziny użytkownika	
			razem	w tym współmałżonek użytkownika
		w liczbach bezwzględnych		
Województwo	143359	136914	6171	4233
Powiat Poddębicki	5922	5810	103	73

Tabela nr 65 Użytkownik i członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych

Podregiony Powiaty	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych w ha											
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha										
			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
		w liczbach bezwzględnych											
Województwo	342770	25108	317662	38390	34760	61360	105083	42642	17267	11781	4806	1226	347
Powiat Poddębicki	12981	349	12632	773	893	1703	4147	2564	1292	913	278	61	8

Tabela nr 66 Użytkownik i członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych – cd.

Podregiony Powiaty	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych w ha										
		do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha									

			razem	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
							w AWU						
Województwo	165379,3	7280,4	158098,9	12241,6	12768,1	26697,1	56600,6	26279,8	11234,5	7920,4	3304,5	820,4	231,9
Powiat Poddębicki	6795,0	145,7	6649,3	222,6	297,4	693,3	2171,0	1555,8	834,5	629,9	199,0	41,3	4,6

Tabela nr 67 Użytkownik i członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy

Podregiony Powiaty	Ogółem	Wymiar rocznego czasu pracy w godzinach				
		0-530	531-1060	1061-1590	1591-2119	2120 i więcej
		w liczbach bezwzględnych				
Województwo	342770	138929	62404	33210	34970	73257
Powiat Poddębicki	12981	4584	2361	1238	1878	2919

Tabela nr 68 Użytkownik i członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy – cd.

Podregiony Powiaty	Ogółem	Wymiar rocznego czasu pracy w godzinach				
		0-530	531-1060	1061-1590	1591-2119	2120 i więcej
		w AWU				
Województwo	165379,3	17366,1	23401,5	20756,3	30598,8	73257,0
Powiat Poddębicki	6795,0	573,0	885,4	773,8	1643,3	2919,0

Tabela nr 69 Użytkownik i członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według wieku

Podregiony Powiaty	Ogółem	Osoby w wieku					
		15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
		w liczbach bezwzględnych					
Województwo	342770	49436	58039	69080	78768	57107	30340
Powiat Poddębicki	12981	1746	2294	2890	3230	1932	890

Tabela nr 70 Użytkownik i członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według wieku – cd.

Podregiony Powiaty	Ogółem	Osoby w wieku					
		15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
		w AWU					
Województwo	165379,3	13351,7	25962,9	37804,5	47173,8	29736,5	11349,9
Powiat Poddębicki	6795,0	457,6	1112,1	1715,8	2134,6	1054,1	320,9

M. Leśnictwo

Lasy na terenie Powiatu Poddębickiego zajmują 14369,18 ha co stanowi 16,3% ogólnej powierzchni Powiatu. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, zajmująca jako gatunek panujący 82,2% powierzchni leśnej, występując na wszystkich zinwentaryzowanych typach siedliskowych z wyjątkiem lasu mieszanego bagiennego, olsu i olsu jesionowego. Ponadto znaczenie gospodarcze ma dąb, brzoza i olsza zajmujące łącznie 15,9% powierzchni leśnej. Pozostałe gatunki panujące: modrzew, świerk, buk, klon, jesion, grab, topola, osika, wierzba i lipa zajmują łącznie 1,9% powierzchni leśnej. Przez Powiat Poddębicki przebiega również północna granica naturalnego występowania jodły. Przeciętny wiek drzewostanów charakteryzuje tendencja wzrostowa i wynosi obecnie ok. 60 lat. Cechą charakterystyczną warunków lokalnych jest bardzo duże rozczłonkowanie powierzchni leśnej.

Od 1999 r. na terenie Powiatu Poddębickiego prowadzone są działania w kierunku zwiększania powierzchni leśnych. Zalesienia wykonywane są z wykorzystaniem różnego rodzaju dotacji i dofinansowań z różnych urzędów: Wojewoda Łódzki, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Tabela nr 71 Zalesienia w latach 1999-2004 na terenie Gmin Powiatu Poddębickiego

Lp.	Gmina	1999/ha	2000/ha	2001/ha	2002/ha	2003/ha	2004/ha
1.	Dalików	1,40	4,80	1,10	2,59	4,02	-
2.	Pęczniew	15,70	24,32	2,40	6,95	3,73	-
3.	Poddębice	12,90	10,40	8,36	3,05	8,59	3,01
4.	Uniejów	-	7,38	0,65	-	-	-
5.	Wartkowice	4,00	5,25	7,67	3,34*	8,39	-
6.	Zadzim	67,00	111,25	34,41	42,95	20,93	-
Powiat razem:		101,00	163,41	47,19	58,88	45,66	3,01

Tabela nr 72 Zalesienia w latach 2005-2009 na terenie Gmin Powiatu Poddębickiego

Lp.	Gmina	2005/ha	2006/ha	2007	2008/ha	2009/ha
1.	Dalików	19,83	-	-	1,18	-
2.	Pęczniew	3,91	2,08	-	-	-
3.	Poddębice	10,87	18,9	11,68	1,46	1,12
4.	Uniejów	-	7,48	2,09	-	2,5
5.	Wartkowice	1,5	6,90	2,98	1,83	1,84
6.	Zadzim	18,11	17,69	5,64	5,35	0,85
Powiat razem:		54,22	53,05	22,39	9,82	6,31

Tabela nr 73 Zalesienia w latach 2010-2014 na terenie Gmin Powiatu Poddębickiego

Lp.	Gmina	2010/ha	2011/ha	2012/ha	2013/ha	2014/ha
1.	Dalików	-	-	-	0,96	5,61
2.	Pęczniew	-	4,81	-	-	4,76
3.	Poddębice	4,46	0,87	3,14	1,15	3,36
4.	Uniejów	-	-	-	-	-
5.	Wartkowice	8,18	2,83	1,54	-	1,52
6.	Zadzim	-	1,4	2,57	1,07	1,86

Powiat razem:	12,64	9,91	7,25	3,18	17,11
----------------------	--------------	-------------	-------------	-------------	--------------

W ramach realizacji nie obowiązującej już ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz. U. Nr 73, poz. 764 z późniejszymi zmianami) w 2003 r. zostało zalesione na terenie Powiatu 37,16 ha gruntów, za które co miesiąc rolnicy otrzymują ekwiwalent w wysokości 200,51 zł za 1 ha (kwota z 2017 r.). Co kwartał składany jest wniosek do ARiMR w Warszawie o wypłatę ekwiwalentu i rolnicy co miesiąc, do dnia 10 następnego miesiąca otrzymują na rachunki bankowe przypadającą kwotę ekwiwalentu. Kwota wypłacona w 2016 r. – **86.152,32 zł.**

Od 2004 r. zalesienia dokonywane są na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej lub na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zgodnie z ustawą z dnia 28.09.1991 r. o lasach (Dz. U. z 2017 r., 788 ze zmianami) starosta dokonuje oceny udatności upraw leśnych w czwartym lub piątym roku od zalesienia gruntu rolnego oraz przekwalifikuje z urzędu grunt rolny na leśny.

Starosta Poddębicki sprawuje nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa – 5879,05 ha - poprzez trzy Nadleśnictwa: Poddębice, Turek i Grotniki, z którymi zostały podpisane porozumienia:

- Nadleśnictwo Poddębice nadzoruje - 5059 ha lasów,
- Nadleśnictwo Turek nadzoruje – 748,16 ha,
- Nadleśnictwo Grotniki nadzoruje – 71,89 ha.

Ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój lasów jest utrzymywanie zwierzyny leśnej na odpowiednim poziomie a co za tym idzie prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej. Na terenie Powiatu Poddębickiego działa 10 kół łowieckich. W lasach Powiatu występuje duża różnorodność gatunków zwierząt łownych: dziki, daniela, sarny, jelenie, lisy, bażanty, kuropatwy, dzikie kaczki. Działania myśliwych i leśników mające na celu zachowanie fauny i flory lasów dają szansę na zrównoważony i stały rozwój lasów w Powiecie Poddębickim. W marcu 2017 r. przygotowano i podpisano dziesięcioletnie umowy dzierżawy obwodów łowieckich:

- Koło Łowieckie Nr 2 „Czajka” w Poddębicach – obwód nr 53, powierzchnia 4591 ha, czynsz dzierżawny 840,01 zł, obwód nr 52, powierzchnia 4480 ha, czynsz 825,49 zł,
- Koło Łowieckie Nr 16 „Gęgawa” w Uniejowie – obwód nr 36, powierzchnia 6083 ha, czynsz 1046,28 zł, obwód nr 50, powierzchnia 4045, czynsz 720,99 zł,
- Koło Łowieckie Nr 6 „Nemrod” w Łodzi – obwód nr 113, powierzchnia 4774 ha, czynsz 2368,69 zł,
- Koło Łowieckie Nr 11 „Myśliwiec” w Łodzi – obwód nr 91, powierzchnia 4150, czynsz 1956,05 zł,
- Koło Łowieckie Nr 27 „Cyraneczka” w Łodzi – obwód nr 110, powierzchnia 4345, czynsz 786,53 zł,
- Koło Łowieckie Nr 20 „Ostoja” w Poddębicach – obwód nr 68, powierzchnia 4857, czynsz 962,4 zł,
- Koło Łowieckie Nr 30 „Tracz” w Łodzi – obwód nr 70, powierzchnia 3204, czynsz 578,53 zł, obwód nr 69, powierzchnia 3755 ha, czynsz 687,28 zł,
- Koło Łowieckie Nr 2 „Czajka” w Łodzi – obwód nr 49, powierzchnia 4597 ha, czynsz 863,48 zł,
- Koło Łowieckie Nr 19 „Diana” w Łodzi – obwód nr 51, powierzchnia 3856 ha, czynsz 740,18 zł,
- Koło Łowieckie Nr 22 „Słonka” w Wierzchach – obwód nr 89, powierzchnia 3607, czynsz 721,40 zł, obwód nr 88, powierzchnia 5248 ha, czynsz 1031,58 zł, obwód nr 87, powierzchnia 3377 ha, czynsz 610,88 zł, obwód nr 114, powierzchnia 4099 ha, czynsz 817,34 zł.

Zgodnie z art. 21 ust. 1, pkt. 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późniejszymi zmianami) na zlecenie Starosty wykonywane są uproszczone plany urządzenia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa:

- Gmina Pęczniew – plany opracowane w 2010 r., powierzchnia 743,56 ha, zatwierdzone na okres od 1.01.2011 r. do 31.12.2020 r.,

- Gmina Uniejów - plany opracowane w 2012 r., powierzchnia 748,16 ha, zatwierdzone na okres od 1.01.2013 r. do 31.12.2022 r.,
- Gmina Dalików – plany opracowane w 2010 r., powierzchnia 788,37 ha, zatwierdzone na okres od 1.01.2011 r. do 31.12.2020 r.,
- Gmina Poddębice – plany opracowane w 2006 r., powierzchnia 1624,15 ha, zatwierdzone na okres od 1.01.2008 r. do 31.12.2017 r. – nowe plany są w trakcie opracowywania,
- Gmina Wartkowice – plany opracowane w 2006 r., powierzchnia 537,75 ha, zatwierdzone na okres od 1.01.2008 r. do 31.12.2017 r. – nowe plany są w trakcie opracowywania,
- Gmina Zadzim – plany opracowane w 2012 r., powierzchnia 1409,90 ha, zatwierdzone na okres od 1.01.2013 r. do 31.12.2022 r.

W/w Plany były opracowywane w oparciu o dotację z WFOSiGW w Łodzi w wysokości do 80% kosztów zadania. Plany dla Gminy Wartkowice i Poddębice będą dofinansowane w wysokości 80% z funduszu leśnego.

Tabela nr 74 POWIERCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	ogółem	w tym lasy	z ogółem – grunty				prywatne	Lesistość w %
			publiczne			razem		
			własność Skarbu Państwa		własność gmin			
			razem	w tym w zarządzie Lasów Państwowych				
w ha								
POWIAT PODEDĘBICKI	14634,53	14369,18	8742,24	8693,02	8677,04	49,22	5892,29	16,3
Gminy miejsko-wiejskie:								
Poddębice.....	5591,58	5470,96	3955,58	3940,88	3938,88	14,70	1643,00	24,4
w tym miasto.....	48,93	48,93	3,43	1,73	1,73	1,70	45,50	8,3
Uniejów.....	1386,17	1369,57	638,01	630,01	627,31	8,00	748,16	10,6
w tym miasto.....	49,75	49,75	1,75	0,75	0,75	1,00	48,00	4,1
Gminy wiejskie:								
Dalików.....	1509,99	1501,23	721,69	719,57	716,07	2,12	788,30	13,1
Pęczniew.....	1934,36	1900,78	1167,69	1163,69	1156,80	4,00	766,67	14,9
Wartkowice.....	1643,05	1591,82	1103,79	1088,30	1088,30	14,60	539,26	11,4
Zadzim.....	2562,38	2534,82	1155,48	1149,68	1149,68	5,80	1406,90	17,5

Tabela nr 75 GRUNTY NIELEŚNE ZALESIONE I PRZEZNACZONE DO ZALESIENIA W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zalesienia gruntów nieleśnych ^a		Powierzchnia gruntów nieleśnych przeznaczonych do zalesienia	
	ogółem	publiczne, w tym w zarządzie Lasów Państwowych	razem	w tym w zarządzie Lasów Państwowych
	w ha			
POWIAT PODEDĘBICKI.....	6,00	7,3	-	-
Gminy miejsko-wiejskie:				
Poddębice.....	2,97	-	-	-
w tym miasto.....	-	-	-	-
Uniejów.....	-	-	-	-
w tym miasto.....	-	-	-	-
Gminy wiejskie:				
Dalików.....	2,0	0,9	-	-
Pęczniew.....	1,03	3,1	-	-
Wartkowice.....	-	1,9	-	-
Zadzim.....	-	1,4	-	-

^aużytków rolnych i nieużytków przeznaczonych do zalesienia w planie zagospodarowania przestrzennego

Tabela nr 76 LASY PRYWATNE I GMINNE W 2015 r. (dane GUS)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Powierzchnia gruntów leśnych	Lasy ochronne w % ogółem gruntów leśnych	Odnowienia i zalesienia	Pozyskanie drewna (grubizny) w dam ³
------------------	------------------------------	--	-------------------------	---

	ogółem	w tym własność						
		osób fizycznych	wspólnot gruntowych	gmin		ogółem	w tym zalesienia ^a	
	w ha							
Powiat poddębicki	5941,51	5643,45	248,84	49,22	-	6,00	6,00	2,8

^aużytków rolnych i nieużytków przeznaczonych do zalesienia w planie zagospodarowania przestrzennego

N. Walory krajobrazowe Powiatu Poddębickiego

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 ze zm.) formami ochrony przyrody są:

- parki narodowe - park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów,
- rezerваты przyrody - rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona otulina,
- parki krajobrazowe - park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na obszarach graniczących z parkiem krajobrazowym może być wyznaczona otulina,
- obszary chronionego krajobrazu – obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych,
- obszary Natura 2000 - Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje: obszary specjalnej ochrony ptaków, specjalne obszary ochrony siedlisk, obszary mające znaczenie dla Wspólnoty,
- pomniki przyrody - pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu,
- stanowiska dokumentacyjne – stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt,
- użytki ekologiczne – użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne,

- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów - ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów. Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

1. Rezerwaty przyrody:

1) **Rezerwat przyrody „Jeziorsko”** – Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi wydał zarządzenie z dnia 23.10.2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jeziorsko”. Zgodnie z tym zarządzeniem rezerwat przyrody pod nazwą „Jeziorsko”, stanowi obszar o powierzchni 1967,65 ha, położony na terenie gminy Warta (1289,55 ha) w powiecie sieradzkim i gminy Pęczniew (678,10 ha) w powiecie poddębickim, w województwie łódzkim. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych ostoi ptaków wodno-błotnych, w tym licznie występujących gatunków ptaków rzadkich i zagrożonych. Dla rezerwatu przyrody określono rodzaj – Faunistyczny (Fn). Dla rezerwatu określono typ i podtyp:

- a) ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ - Faunistyczny (PFn), podtyp – ptaków (pt),
- b) ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Różnych ekosystemów (EE), podtyp – ekosystemów wodnych i nieleśnych (nw).

Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody w Łodzi. Zarządzenie to było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. U. Nr 166, poz. 1219), które utraciło moc obowiązującą z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134, ze zm.).

Obszar obejmuje duży zbiornik zaporowy Jeziorsko, utworzony przez spiętrzenie Warty, oraz przylegające do niego fragmenty dolin rzek Warty i Brodnie. Zbiornik Jeziorsko ma długość 16 km, szerokość 3,5 km. Budowę zbiornika retencyjnego „Jeziorsko” rozpoczęto w 1975 r., wstępne napełnianie nastąpiło we wrześniu 1986 r., pełen zakres piętrzenia i gospodarki wodnej podjęto w 1992 r., a całość inwestycji zakończono w grudniu 1996 r. Powierzchnia zbiornika przy maksymalnej rzędnej piętrzenia to 4230 ha, a pojemność całkowita 203 mln m³. Zbiornik stanowi niewykorzystane zaplecze dla rozwoju turystycznego regionu. W 1992 r. na obszarze najwartościowszym Zbiornika utworzono tzw. „Strefę Ciszy” rozpościerającą się od mostu na rzece Warcie (na południu) do linii Jeziorsko-Brodnie (na północy). W 1998 r. w granicach „Strefy Ciszy” utworzono rezerwat przyrody „Jeziorsko” będący obszarem wód i nieużytków w południowej części zbiornika o powierzchni 2350,6 ha, położony na terenie Gminy Pęczniew oraz Miasta i Gminy Warta, chroniący ostoje ptactwa wodno-błotnego, w tym licznie występujących gatunków ptactwa rzadkiego i chronionego. Do chwili obecnej stwierdzono występowanie około 250 gatunków ptaków, w tym 150 lęgowych. W okresie przelotu liczebność w rezerwacie ptaków przekracza 10 tys. osobników, wśród których zdarzają się gatunki egzotyczne, sporadycznie przylatujące na teren Polski. Na terenie Gminy Pęczniew Rezerwat obejmuje teren o powierzchni 990,67 ha, w skład którego wchodzi część wsi Brodnia, Kolonia Brodnia, Brzeg, Zagórki. W obrębie Rezerwatu zabronione jest: niszczenie roślinności, polowanie, rybołówstwo, płoszenie i zabijanie zwierząt, niszczenie nor i lęgówisk, wędkowanie, gromadzenie odpadów, zakłócanie ciszy, palenie ognisk, używanie motolotni i lotni oraz ruch pojazdów. Bezleśne brzegi zbiornika stanowią naturalne krawędzie doliny Warty, w miejscach zaś sąsiadujących z nią obwałowania i zapory boczne. Poziom wody w zbiorniku w ciągu roku ulega silnym wahaniom. Generalnie jest on maksymalnie napełniany wczesną wiosną, najniższe zaś stany wód występują jesienią. Południowa część zbiornika jest zalewana tylko przy najwyższych spiętrzeniach. Przy niższych stanach wody odstaniają się tam rozległe, częściowo zakrzaczone obszary pokryte szlamem, z płytkimi rozlewiskami, stanowiące znakomite żerowiska dla ptaków. W znajdujących się w granicach obszaru przyległych do zalewu fragmentach dolin Warty i Brodnie dominują rozległe obszary zmeliorowanych łąk i łożowisk.

W dolinie Warty liczne są także starorzecza. W granicach obszaru znalazły się fragmenty obszarów chronionego krajobrazu Nadwarciańskiego i Uniejowskiego oraz rezerwat przyrody „Jeziorsko” (2 350,60 ha). Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków na zbiorniku Jeziorsko sprzyja ekstensywna gospodarka łąkarska prowadzona na użytkach zielonych położonych nad jego brzegami i w najbliższym sąsiedztwie. Do najważniejszych zagrożeń dla awifauny i jej siedlisk na omawianym obszarze należą: gwałtowne zmiany poziomu wody w zbiorniku, prowadzone tu prace hydrotechniczne, znaczna intensywność gospodarki rybackiej w akwenie i zaplątanie się ptaków w sieci rybackie oraz zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk, bądź ich zamiana w pola orne. Zbiornik Jeziorsko jest jedną z najważniejszych w kraju śródlądowych ostoi ptaków wodno-błotnych, ważnych jako ich lęgowisko oraz miejsce odpoczynku i żerowania populacji migrujących i zimujących. Omawiany obszar stanowi jedną z najważniejszych krajowych ostoi lęgowych czapli białej *Egretta alba* (6 par lęgowych, ok. 50% ogólnokrajowej populacji lęgowej), ohara Tadorna tadorna (5–10 par lęgowych, ok. 5% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i rybitwy białowąsęj *Chlidonias hybrida* (146 par lęgowych, ponad 10% ogólnokrajowej populacji lęgowej). Uwagę zwraca także stosunkowo znaczna liczebność tutejszych populacji lęgowych kormorana czarnego *Phalacrocorax carbo* (437 par lęgowych, ok. 2% ogólnokrajowej populacji lęgowej), gęgawy *Anser anser* (co najmniej 39 par lęgowych, ok. 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i rybitwy czarnej *Chlidonias niger* (42 pary lęgowe, ok. 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej). Podczas przelotów na zbiorniku Jeziorsko gromadzą się duże stada ptaków wodno-błotnych, których liczebność sięga 77 500 osobników. Do najwyższych w skali kraju należy liczebność spotykanych tu migrujących populacji gęsi zbożowej *Anser fabalis* (7 000–13 000 osobników), cyraneczki *Anas crecca* (6 500–11 700 osobników), krzyżówki *Anas platyrhynchos* (13 000–28 300 osobników) i mewy małej *Larus minutus* (do 2 650 osobników);

- 2) **Rezerwat Przyrody „Dąbrowa Napoleonów”** o powierzchni 38,63 ha, utworzony został w celu zachowania dla potrzeb nauki i piękna krajobrazu naturalnej fitocenozy dąbrowy świetlistej oraz stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin. Chroni między innymi fragment drzewostanów dębowo-sosnowych z zachowaną roślinnością występującą obecnie bardzo rzadko w Polsce;
- 3) **Rezerwat Przyrody "Jodły Oleśnickie"** o powierzchni 11,70 ha, utworzony w celu zachowania fragmentu lasu jodłowego na granicy zasięgu jodły. Usytuowany jest w leśnictwie Oleśnica, w kompleksie leśnym położonym w gminie Dalików. Jodły pospolite w tym rezerwacie mają od 30 do 124 lat, a największa ma wysokość 35 m o obwodzie ponad 2 m. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi wydał zarządzenie z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jodły Oleśnickie”. Cały obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej. Zgodnie z tym zarządzeniem celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego lasu jodłowego o cechach grądu subkontynentalnego z jodłą na północnej granicy zasięgu. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji w/w celu ochrony są:
- potrzeba ochrony cennego fragmentu ekosystemu grądu z udziałem jodły,
  - położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Poddębice,
  - niewielkie natężenie antropopresji i duża dynamika naturalnych procesów przyrodniczych zachodzących w jego ekosystemach,
  - występowanie rzadkich, chronionych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
1.	Możliwość odsłonięcia rezerwatu w wyniku skumulowania zrębów wykonywanych przy jego granicy.	Planowanie zrębów w pobliżu granic rezerwatu z uwzględnieniem jego ochrony i wykorzystaniem rębni złożonych.

2.	Możliwość wystąpienia nadzwyczajnych, nie przewidzianych w planie, zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych.	Kontrola rezerwatu przez sprawującego nadzór i zarządcę terenu nie rzadziej niż raz na 4 lata w celu identyfikacji zagrożeń i ewentualnego podjęcia kroków zaradczych.
----	--	--

Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji:

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych
1.	Monitoring stanu ekosystemów poprzez ocenę dynamiki szaty roślinnej oraz zasobów rozkładającego się drewna.	Ocena w 10 roku obowiązywania planu na wskazanych 22 powierzchniach kołowych, obejmująca wykonanie na każdej z powierzchni standardowego zdjęcia fitosocjologicznego, ocenę objętości zasobu rozkładającego się drewna oraz pokrycia nalotu i podrostów drzew.	Cały obszar rezerwatu, powierzchnie wokół punktów wskazanych w załączniku nr 3 do zarządzenia.

2. Obszar chronionego krajobrazu

- 1) **Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu** utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z dnia 31 lipca 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 20 z dnia 9 września 1998 r., poz. 115). Rozporządzenie to straciło moc z dniem wejścia w życie rozporządzenia nr 5/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (zmienione rozporządzeniem nr 17/2009 z dnia 30 lipca 2009 r.). Natomiast to rozporządzenie straciło moc z dniem wejścia w życie Uchwały NR XXXI/614/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2013 r. poz. 266). Następnie podjęto uchwałę nr L/909/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 sierpnia 2014 r. w sprawie zmiany Uchwały nr XXXI/614/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu zwany dalej "Obszarem", obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Obszar, o całkowitej powierzchni 29390 ha położony jest na terenie gmin: Goszczanów, Pęczniew, Poddębice, Sieradz, Zduńska Wola, gminy i miasta Uniejów i Warta oraz miasta Sieradz. Na Obszarze wprowadzono ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zachowania różnorodności biologicznej:

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:

- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych oraz sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych,
- zachowanie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia różnorodności biologicznej,
- zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów, na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych o dużych wartościach krajobrazowych,
- zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i napiaskowych,
- pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych, aż do ich całkowitego rozkładu,
- wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne oraz istniejące i nowe ścieżki edukacyjno-przyrodnicze, wyposażone w elementy infrastruktury i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem,
- utrzymanie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,

- utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

- ochronę zieleni wiejskiej: zadrzewień, zakrzewień, parków wiejskich oraz utrzymanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez ochronę istniejących zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- utrzymanie trwałych użytków zielonych,
- zachowanie śródpolnych torfowisk, bagien, oczek wodnych, obszarów wodno-błotnych, wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je organizmów zwierzęcych, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia),
- utrzymywanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych.

Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

- ochronę zieleni wiejskiej: zadrzewień, zakrzewień, parków wiejskich oraz utrzymanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez ochronę istniejących zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- utrzymanie trwałych użytków zielonych,
- zachowanie śródpolnych torfowisk, bagien, oczek wodnych, obszarów wodno-błotnych, wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je organizmów zwierzęcych, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia),
- utrzymywanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych.

Na terenie Obszaru zakazuje się:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko – nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu może być wymagane, na terenach już zainwestowanych w części Obszaru położonego w sąsiedztwie elektrowni wiatrowej w Siedlątkowie na terenie gminy Pęczniew, - nie dotyczy części Obszaru położonego na zurbanizowanych i zainwestowanych terenach miasta Sieradz - dzielnicy Monice, terenów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz w rejonie Wzgórza Zamkowego,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych - nie dotyczy prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody,

- wydobywania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu - nie dotyczy terenów, dla których udzielono koncesji na wydobywanie kopalin przed dniem wejścia w życie uchwały,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka - nie dotyczy części Obszaru, na których realizuje się przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym miasta Sieradz,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybickiej - nie dotyczy obowiązujących w dniu wejścia w życie uchwały miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - nie dotyczy lokalizacji obiektów związanych z obsługą ruchu turystycznego, takich jak budynki pensjonatowe, hotelowe, rekreacji sezonowej, usługowej, urządzeń sportu i rekreacji oraz obiektów służb bezpieczeństwa, w części Obszaru położonego na terenie gminy Pęczniew, - nie dotyczy części Obszaru położonego na zurbanizowanych i zainwestowanych terenach miasta Sieradz - dzielnicy Monice, terenów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz w rejonie Wzgórza Zamkowego.

Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu wyznaczono na bazie już istniejących Obszarów Chronionego Krajobrazu:

- Uniejowski z doliną środkowej Warty (dot. gminy i miasta Uniejów), który wyznaczyła Wojewódzka Rada Narodowa w Koninie Uchwałą Nr 53 z dnia 29 stycznia 1986 r. w sprawie obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa konińskiego i zasad korzystania z tych terenów (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 1, poz. 2), a który Wojewoda Koniński utrzymał w mocy rozporządzeniem Nr 14/98 z dnia 23 lipca 1998r. zmieniającym uchwałę w sprawie obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa konińskiego i zasad korzystania z tych obszarów (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 28, poz. 144 i Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 1999 r. Nr 28, poz. 137),
  - Nadwarciański z doliną środkowej Warty (dot. gminy: Goszczanów, Pęczniew, Poddębice, Sieradz, Zduńska Wola; gminy i miasta Warta; miasta Sieradz), który wyznaczył Wojewoda Sieradzki rozporządzeniem z dnia 31 lipca 1998 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu oraz uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 20, poz. 115);
- 2) **Puczniewski Obszar Chronionego Krajobrazu** – utworzony Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z dnia 31 lipca 1998 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu oraz uznania za zespoły przyrodniczo – krajobrazowe (Dz. U. W. Sieradzkiego Nr 20, poz. 115). Tereny położone w środkowo - wschodniej części Nadleśnictwa Poddębice wraz z kompleksem lasów z sąsiedniego Nadleśnictwa Grotniki, obejmujące obszar 6276 ha (w tym: Dalików – 2738 ha, Poddębice – 540 ha, Lutniewsk – 2998 ha). W obszarze chronionym znajduje się 1498,31 ha lasów naszego nadleśnictwa. W obrębie granic tego obszaru znajduje się rezerwat torfowiskowy "Mianów" i leśny "Jodły Oleśnickie". Ochrona cennych kompleksów leśnych stanowiących enklawę w terenie o niewielkim zalesieniu;
- 3) **Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej** wyznaczony rozporządzeniem Nr 6/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. (zmienione rozporządzeniem nr 18/2009 z dnia 30 lipca 2009 r.) - wyznacza się Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko -Berlińskiej zwany dalej „Obszarem”, położony na terenie gmin: Bolimów, Nieborów, Miasto Łowicz, Łowicz, Domaniewice, Bielawy, Bedlno, Krzyżanów, Piątek, Góra Świętej Małgorzaty, Kutno, Witonia, Miasto Łęczycza, Łęczycza, Wartkowice, Świnice Warckie, Grabów i Uniejów, zajmujący powierzchnię 36 650 ha.

Przedmiotem ochrony Obszaru jest zachowanie walorów przyrodniczych największej na terenie województwa pradolina powstałej w okresie plejstoceniowym o specyficznych, choć w znacznym stopniu przekształconych, warunkach środowiska przyrodniczego, wykorzystanej obecnie przez doliny Bzury i Neru; stanowi część korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym łączącego dolinę Wisły z doliną

Warty. Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Pradolina Bzury-Neru PLH100006, obszar specjalnej ochrony ptaków Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001.

Na terenie Obszaru, wprowadza się następujące ustalenia dotyczące:

a) czynnej ochrony ekosystemów leśnych:

- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
- sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych,
- tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia różnorodności biologicznej,
- utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
- zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów, na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych,
- pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu,
- zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan wysokiej różnorodności biologicznej,
- utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,

b) czynnej ochrony innych ekosystemów lądowych:

- przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych,
- zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno – błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków,
- kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płątów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- utrzymywanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych,
- prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia),
- utrzymywanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania różnorodności biologicznej,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,

c) czynnej ochrony ekosystemów wodnych:

- zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną,

- utrzymywanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia różnorodności biologicznej oraz ograniczenia wpływu substancji biogennej,
- prowadzenie prac regulacyjnych cieków w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek,
- zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródłiskowych o dużych zdolnościach retencyjnych,
- zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Na Obszarze wprowadza się następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227) – nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych - nie dotyczy, jeżeli wykonywanie racjonalnej gospodarki rolnej uniemożliwia przestrzeganie tego zakazu,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, przeciwoświszkowym lub utrzymaniem budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko - Berlińskiej wyznaczono na bazie już istniejących Obszarów Chronionego Krajobrazu:

- Bolimowsko Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki (dot. gm. Bolimów, Nieborów) oraz Doliny Bzury (gm. Bielawy, Domaniewice, Zduny, Łowicz), które wyznaczył Wojewoda Skierniewicki rozporządzeniem Nr 36 z dnia 28 lipca 1996 r. (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 18, poz. 113),
- Pradolina Warszawsko Berlińska – rozporządzenie Nr 16/98 Wojewody Płockiego z dnia 27 kwietnia 1998 r. w sprawie dostosowania uchwały Nr 163/ XXV/88 wojewódzkiej Rady Narodowej w Płocku w sprawie ochrony krajobrazu w województwie płockim do wymagań ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (gm: Łęczyca, Witonia, Góra Św. Małgorzaty, Krzyżanów, Piątek, Bedlno, m. Łęczyca).

W celu uzyskania ciągłości obszarów chronionych, postanowiono dodatkowo objąć ochroną część Pradoliny na wschód od Łowicza do granicy z województwem mazowieckim oraz

w zachodniej części - obszary położone na terenie gmin: Wartkowice, Świnice Warckie, Grabów i Uniejów.

3. Obszary Natura 2000

Natura 2000 to program utworzenia w krajach Unii Europejskiej wspólnego systemu (sieci) obszarów objętych ochroną przyrody. Podstawą dla tego programu jest Dyrektywa Ptasia, Dyrektywa Siedliskowa (Habitatowa) oraz szereg innych rozporządzeń i dokumentów wykonawczych. Celem programu jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy i wymienia w załącznikach Dyrektyw. W ramach programu wyznaczone zostają Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (Special Protection Areas - SPA) oraz Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (Special Areas of Conservation - SAC), na których obowiązują specjalne regulacje prawne.

Poszczególne kraje członkowskie są odpowiedzialne za zachowanie na obszarach wchodzących w skład sieci NATURA 2000 chronionych walorów w stanie nie pogorszonym. Ochrona obszaru w ramach sieci nie wyklucza jednak jego gospodarczego wykorzystania.

Zgodnie z założeniami programu każdy plan lub przedsięwzięcie, które może w istotny sposób oddziaływać na obiekt wchodzący w skład sieci, musi podlegać ocenie oddziaływania jego skutków na ochronę obiektu. Zgoda na działania szkodzące obiektowi może być wyrażona wyłącznie w określonych przypadkach i pod warunkiem zrekompensowania szkód w innym miejscu (w celu zapewnienia spójności sieci).

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późniejszymi zmianami) Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, w tym siedliska przyrodnicze i gatunki o znaczeniu priorytetowym, oraz wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków, mając na uwadze zachowanie poszczególnych cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej, na podstawie których jest wyznaczana sieć obszarów Natura 2000. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej. Projekt, wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin. Niezłożenie opinii w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu uznaje się za brak uwag.

Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej:

- 1) listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty;
- 2) szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym;
- 3) listę obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Wyznaczenie obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi, ministrem właściwym do spraw rybołówstwa i z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, kieruje się stanem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz koniecznością zachowania szczególnie cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

Nadzór nad obszarem Natura 2000 lub proponowanym obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty sprawuje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska lub na obszarach morskich - dyrektor urzędu morskiego.

Zmiana granic lub likwidacja obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk następuje, jeżeli jest to uzasadnione naturalnymi zmianami stwierdzonymi w wyniku monitoringu i nadzoru oraz po uzyskaniu zgody Komisji Europejskiej.

Specjalne obszary ochrony siedlisk minister właściwy do spraw środowiska wyznacza po uzgodnieniu z Komisją Europejską w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia tego obszaru przez Komisję Europejską jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty. W Polsce 7 listopada 2013 r. zaktualizowane zostały obszary mające znaczenie dla Wspólnoty, których liczba wynosi teraz 845. Obszary te w przyszłości będą specjalnymi obszarami ochrony siedlisk. Zaś dnia 4 lutego 2011 r. dodano 3 nowe obszary OSO tworząc listę 144 obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Sieć natura 2000 obejmuje obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO). Na terenie województwa łódzkiego leżą fragmenty czterech obszarów ptasich o łącznej powierzchni 38 156,40 ha oraz 35 obszarów siedliskowych obejmujących około 53652,72 ha.

Tabela nr 77 Obszary Natura 2000 w województwie łódzkim– dane WIOŚ

Lp.	Nazwa obszaru	Kod obszaru	Powierzchnia obszaru ogółem	Powierzchnia obszaru w województwie łódzkim	
				ha	%
1.	Pradolina Warszawsko-Berlińska	PLB100001	23412,4	21 968,9	93,8
2.	Dolina Pilicy	PLB140003	35356,3	2345,5	6,6
3.	Dolina Środkowej Warty	PLB300002	57104,4	4271,6	7,5
4.	Zbiornik Jeziorsko	PLB 100002	10186,3	9570,4	94
5.	Dolina Przysowy i Słudwi	PLB100003	3892,5	2014,4	51,8
6.	Buczyna Gałkowska	PLH100016	103,4	103,4	100
7.	Buczyna Janinowska	PLH100017	529,0	529,0	100
8.	Cisy w Jasieniu	PLH100018	19,7	19,7	100
9.	Dąbrowa Grotnicka	PLH100001	101,5	101,5	100
10.	Dąbrowa Świetlista w Pernie	PLH100002	40,1	40,1	100
11.	Dąbrowy Świetliste koło Redzenia	PLH100019	44,3	44,3	100
12.	Dąbrowy w Marianku	PLH100027	72,7	72,7	100
13.	Dolina Czarnej	PLH260015	5780,6	1138,6	19,7
14.	Dolina Dolnej Pilicy	PLH140016	31821,6	3796,4	11,9
15.	Dolina Górnej Pilicy	PLH260018	11193,2	2224,3	19,9
16.	Dolina Rawki	PLH100015	2525,4	2255,7	89,3
17.	Dolina Środkowej Pilicy	PLH100008	3787,4	3 787,4	100
18.	Grabia	PLH100021	1670,5	1670,5	100
19.	Grabinka	PLH140044	45,8	10,1	21,9
20.	Grądy nad Lindą	PLH100022	54,9	54,9	100
21.	Las Dębowiec	PLH100023	47,0	47,0	100
22.	Lasy Gorzkowickie	PLH100020	61,5	61,5	100
23.	Lasy Smardzewickie	PLH100024	286,5	286,5	100
24.	Lasy Spalskie	PLH100003	2016,4	2016,4	100
25.	Lipickie Mokradła	PLH100025	369,5	369,5	100
26.	Lubiaszów w Puszczy Pilickiej	PLH100026	202,8	202,8	100
27.	Łąka w Bęczkowicach	PLH100004	191,2	191,2	100
28.	Łąki Cieblowickie	PLH100035	475,3	475,3	100
29.	Niebieskie Źródła	PLH100005	25,2	25,2	100
30.	Ostoja Przedborska	PLH260004	11605,2	3641,2	31,4
31.	Polany Puszczy Bolimowskiej	PLH100028	132,3	132,3	100
32.	Pradolina Bzury-Neru	PLH100006	21886,2	20517,4	93,7
33.	Silne Błota	PLH100032	67,4	67,4	100
34.	Słone Łąki w Pełczyskach	PLH100029	35,0	35,0	100
35.	Szczypiorniak i Kowaliki	PLH100033	28,5	28,5	100
36.	Święte Ługi	PLH100036	151,2	151,2	100
37.	Torfowiska Żytno - Ewina	PLH100030	45,3	45,3	100
38.	Wielkopole – Jodły Pod Czartorią	PLH100031	41,9	41,9	100

39.	Wola Cyrusowa	PLH100034	92,3	92,3	100
40.	Załęczański Łuk Warty	PLH100007	9317,0	9316,8	99,9
41.	Torfowiska Nad Prosną	PLH100037	95,6	95,6	100

Obszary obejmujące swym zasięgiem tereny Powiatu Poddębickiego to spośród Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków: **Pradolina Warszawsko-Berlińska i Dolina Środkowej Warty**, natomiast Powiatu nie obejmują swym zasięgiem Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk.

Tabela nr 78 Wykaz obszarów Natura 2000 w gminach powiatu poddębickiego – dane WIOŚ

Gmina	Nazwa obszaru Natura 2000
Pęczniew	Zbiornik Jeziorsko PLB100002
Poddębice	Dolina Środkowej Warty PLB300002
Uniejów	Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001, Dolina Środkowej Warty PLB300002, Pradolina Bzury-Neru PLH100006
Zadzim	Zbiornik Jeziorsko PLB100002

Pradolina Warszawsko-Berlińska

Kod obszaru: PLB100001

Powierzchnia całkowita: 23.412,4 ha, w tym:

- a) 21.968,9 ha położone w województwie łódzkim na terenie gmin: Bedlno (1.229,7 ha), Krzyżanów (2.171,6 ha), Kutno - gmina wiejska (176,7 ha), Łęczyca - gmina wiejska (3.284,1 ha), Łęczyca - gmina miejska (227,5 ha), Góra Świętej Małgorzaty (1.286,7 ha), Grabów (899,5 ha), Piątek (1.669,8 ha), Świnice Warckie (1.876,5 ha), Witonia (624,7 ha), Łowicz - gmina wiejska (1.847,8 ha), Bielawy (4.023,5 ha), Domaniewice (1.218,3 ha), Zduny (1.297,4 ha) i Uniejów (135,1 ha),
- b) 1.443,5 ha położone w województwie wielkopolskim na terenie gminy Dąbie (1.443,5 ha).

Charakterystyka: Obszar położony na Równinie Łowicko-Błońskiej, na południe od Równiny Kutnowskiej. Zlokalizowane są tu inne obszary objęte ochroną: rezerwat przyrody „Błonie” oraz 3 obszary chronionego krajobrazu: Pradolina Warszawsko-Berlińska, Dolina Bzury, Dolina Warty i Neru. W tutejszym krajobrazie dominują tereny rolnicze, głównie łąki. Lasy zajmują mniej niż 10% powierzchni ostoi. Równinę przecinają ciekі spływające z Wzniesień Południowomazowieckich do Bzury. Średnia szerokość doliny tej rzeki wynosi około 2 km. Dolina jest silnie zatorfiona, pokryta mozaiką szuwarów turzycowych i roślinności łąkowej, a ponadto pocięta gęstą siecią rowów melioracyjnych. Podobny charakter ma dolina Neru. Obie rzeki są uregulowane, nie występują tu meandry i starorzecza. Ważnymi ostojami ptaków wodno-błotnych są istniejące na tym obszarze stawy rybne, z których najważniejsze to Psary, Okręt, Rydwan, Borów i Walewice. Obszar Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej zawiera w swych granicach ostoję ptasie o randze europejskiej (Dolina Neru E 43) i krajowej (Dolina Bzury K 46, Stawy Psary K 47, Stawy Okręt i Rydwan K 48). Obszar stanowi ważną ostoję gatunków ptaków wodno-błotnych i drapieżnych. Jest to jedna z ważniejszych w kraju ostoi łąkowych rybitwy białoskrzydłej *Chlidonias leucopterus* (do 35 par łąkowych), rybitwy białowąsiej *Chlidonias hybrida* (ok. 30 par łąkowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łąkowej) i gęgawy *Anser anser* (ok. 100 par łąkowych, ponad 3% ogólnokrajowej populacji łąkowej). Znaczną liczebność osiągają także tutejsze populacje łąkowej bąka *Botaurus stellaris* (50–60 odżywiających się samców, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łąkowej), cyranki *Anas querquedula* (ok. 45 par łąkowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łąkowej), płaskonosa *Anas clypeata* (ok. 37 par łąkowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łąkowej), błotniaka stawowego *Circus aeruginosus* (80–100 par łąkowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łąkowej), błotniaka łąkowego *Circus pygargus* (10–30 par łąkowych, ok. 1% ogólnokrajowej populacji łąkowej), kropiatki Porzana porzana (60–80 odżywiających się samców, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łąkowej), derkacza *Crex crex* (50–60 odżywiających się samców), kulika wielkiego *Numenius arquata* (ok. 10 par łąkowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łąkowej), rycyka *Limosa limosa* (20–30 par łąkowych, ok. 1% ogólnokrajowej populacji łąkowej), krwawodzioba *Tringa totanus* (ok. 15 par łąkowych, ok. 1% ogólnokrajowej populacji łąkowej) i podróżniczka *Luscinia svecica* (ok. 40 par łąkowych, ok. 3% ogólnokrajowej populacji łąkowej). Pradolina Warszawsko-Berlińska stanowi część ważnego transeuropejskiego szlaku migracji ptaków. W okresie przelotów na terenie obszaru zatrzymują się stada ptaków wodno-błotnych, w szczególności blaszkodziobych, których łączna liczebność przekracza 20 000 osobników. Najliczniejsze zgrupowania

tworzą w tym okresie gęś zbożowa *Anser fabalis* (ok. 10000 osobników), gęś białoczerna *Anser albifrons* (do 8100 osobników) i świstun *Anas penelope* (do 1200 osobników).

Dolina Środkowej Warty

Kod obszaru: PLB300002

Powierzchnia całkowita: 57.104,4 ha, w tym:

- a) 52.832,8 ha położone w województwie wielkopolskim na terenie gmin: Żerków (1.518,9 ha), Koło - gmina wiejska (2.723,2 ha), Koło - gmina miejska (471,7 ha), Dąbie (2.794,3 ha), Kościelec (3.276,9 ha), Osiek Mały (956,9 ha), Golina (3.571,3 ha), Kramsk (9.903,3 ha), Krzymów (2.521,8 ha), Rzgów (3.077,0 ha), Sompolno (76,2 ha), Stare Miasto (790,2 ha), Łądek (3.557,4 ha), Zagórów (2.977,3 ha), Krzykosy (1.088,5 ha), Nowe Miasto nad Wartą (1.071,8 ha), Środa Wielkopolska (37,0 ha), Brudzew (1.532,3 ha), Dobra (57,5 ha), Przykona (58,1 ha), Kołaczkowo (314,0 ha), Miłostaw (4.940,3 ha), Pyzdry (4.244,9 ha) i Miasto Konin (1.272,0 ha),
- b) 4.271,6 ha położone w województwie łódzkim na terenie gmin: Poddębice (512,8 ha) i Uniejów (3.758,8 ha).

Charakterystyka: Jest to obszar obejmujący dolinę Warty pomiędzy wsią Babin (powyżej Uniejowa) i Dębno nad Wartą (koło Nowego Miasta). Na tym terenie w granicach województwa łódzkiego znajduje się jeden obiekt chroniony – Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu. Dolina Warty na obszarze ostoi ma szerokość od 500 m do ok. 5 km, wypełniona jest przez mady i piaski, a jedynie w bezodpływowych obniżeniach występują niewielkie powierzchnie płytkich torfów. Teren ten jest zajęty przez mozaikę ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk, zadrzewień łągowych oraz zarastających szuwarem starorzeczy. Zachodni fragment obszaru (na zachód od ujścia Proсны) zajmuje duży kompleks zalewowych, zbliżonych do naturalnych, starych łągów jesionowo-wiązowych i grądów niskich. Znaczne ich fragmenty zachowały się w wyniku ochrony rezerwatowej. Na skutek wybudowania na Warcie zbiornika zaporowego Jeziorsko zmieniony został naturalny rytm hydrologiczny Warty, co pociągnęło za sobą różnorakie zmiany siedliskowe. Dolina Środkowej Warty jest jedną z najważniejszych w środkowej Polsce ostoi ptaków wodno-błotnych związanych z siedliskami doliny rzeki średniej wielkości, która częściowo zachowała naturalny charakter, w szczególności rybitw, kaczek i siewkowców. Jest to najważniejsza w kraju ostoja łągowa dudka *Upupa epops* (150–180 par łągowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łągowej) oraz jedna z głównych krajowych ostoi łągowych rybitwy białoskrzydłej *Chlidonias leucopterus* (do 130 par łągowych, ponad 20% ogólnokrajowej populacji łągowej), rybitwy białowąsej *Chlidonias hybrida* (do 200 par łągowych, ponad 15% ogólnokrajowej populacji łągowej), rybitwy czarnej *Chlidonias niger* (120–250 par łągowych, ok. 3% ogólnokrajowej populacji łągowej), gęgawy *Anser anser* (165–210 par łągowych, ponad 5% ogólnokrajowej populacji łągowej), krakwy *Anas* (70–75 par łągowych, ponad 3% ogólnokrajowej populacji łągowej), płaskonosza *Anas cyaea* (55–80 par łągowych, ponad 3% ogólnokrajowej populacji łągowej), kszczyka *Gallinago gallinago* (120–200 par łągowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łągowej), rycyka *Limosa limosa* (75–125 par łągowych, blisko 2% ogólnokrajowej populacji łągowej), kulika wielkiego *Numenius arquata* (10–14 par łągowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łągowej) i krwawodzioba *Tringa totanus* (100–170 par łągowych, ponad 5% ogólnokrajowej populacji łągowej). Znaczną liczebność osiągają tu również gniazdujące na terenie obszaru populacje czapli siwej *Ardea cinerea* (210–300 par łągowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łągowej), bociana białego *Ciconia ciconia* (210–220 par łągowych), cyraneczki *Anas crecca* (14–23 par łągowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łągowej), cyranki *Anas querquedula* (50–90 par łągowych, ponad 2% ogólnokrajowej populacji łągowej), kropiatki Porzana porzana (25–50 odżywiających się samców, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łągowej), derkacza *Crex crex* (130–150 odżywiających się samców), dzięcioła średniego *Dendrocopos medius* (185–220 par łągowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łągowej) i podróżniczka *Luscinia svecica* (12–25 par łągowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji łągowej).

Zbiornik Jeziorsko

Kod obszaru: PLB100002

Powierzchnia 10 186,30 ha położony jest w województwie łódzkim w powiecie poddębickim na terenie gmin: Pęczniew i Zadzim, powiecie sieradzkim na terenie gmin: Sieradz i Warta oraz w województwie wielkopolskim, powiecie tureckim na terenie gminy Dobra.

Teren ostoi stanowi zbiornik zaporowy Jeziorsko wraz z przyległym od południa fragmentem doliny Warty oraz doliną Pichny i jej dopływami na odcinku od ujścia do wsi Rudniki, kompleksem stawów rybnych koło Pęczniewa oraz obszarem podmokłych łąk i pastwisk w okolicach wsi Chorążka. Południową część zajmuje rezerwat przyrody „Jeziorsko” o powierzchni 2 350,6 ha porośniętych głównie przez zbiorowisko wierzb wąskolistnych *Salicetum triandro-viminalis* oraz szuwar turzycy zaostrozanej zespołu *Caricetum gracilis* (głównie południowa i środkowa część lądowej części rezerwatu). Mniejszy udział mają zbiorowiska łąkowe i trzcinowiska. Zbiornik otoczony jest przede wszystkim przez grunty orne, zajęte pod uprawy zbóż i roślin okopowych. Jedynie w południowej części zbiornika, w okolicach wsi Glinno, Włyn i Proboszczowice, przylegają do niego większe obszary łąk i pastwisk. Oba brzegi zbiornika są zupełnie bezleśne, z wyjątkiem okolic przepompowni w Ostrowie Warckim i stawów w Pęczniewie, gdzie istnieją niewielkie powierzchnie drągowin sosnowych. Natomiast w okolicy Glinna, w odległości około 1 km od brzegu zbiornika, znajduje się bardzo duży i zróżnicowany biotopowo kompleks leśny, ciągnący się na południe w kierunku Zduńskiej Woli i Sieradza, częściowo leżący w granicach ostoi.

Pradolina Bzury-Neru

Kod obszaru : PLH100006

Powierzchnia : 17696 ha

Obszar powstał w okresie zlodowaceń, kiedy z topniejącego lodowca wypływało wiele rzek. Pradolina Bzury-Neru pokrywa się częściowo z Pradolina Warszawsko-Berlińską (wyznaczony jest tam inny obszar Natura 2000) pomiędzy Łowiczem i Dębem. Koryta rzek Bzury i Neru są uregulowane. Obszar został powołany dla zachowania cennych siedlisk przyrodniczych, których stwierdzono aż dziewięć, w tym łągów, łąk i torfowisk. Obszar charakteryzuje się sporą liczbą stawów rybnych, rowów, starorzeczy i dołów potorfowych w różnych stadiach zarastania, znajdują się tu rozległe łąki kośne i uprawiane. Środkowy odcinek doliny pokrywają torfowiska niskie i przejściowe, zlokalizowane na prawie już wyeksploatowanych złożach torfu. Występują tu także łąki trzęślicowe, turzycowiska, szuwar trzcinowe, zarośla łożowe oraz olsy. Niewielkie kompleksy lasów łągowych zachowały się wzdłuż rzek. W dużej części ostoi zachodzi intensywna sukcesja regeneracyjna na skutek wycofywania się rolnictwa: odtwarzają się naturalne lasy łągowe, olsy oraz zespoły szuwarowe. Jest to najcenniejszy obszar bagienny w środkowej części kraju. Świat roślin reprezentują tu liczne rzadkie gatunki, np. storczyk kukułka szerokolistna, miecznik nadmorski, listera jajowata, grązel żółty, grzybienie białe, porzeczka czarna i inne. Ponad 100 gatunków ptaków znajduje na terenie ostoi miejsce do lęgu.

Tabela nr 79 Rejestr pomników przyrody – stan na 20.10.2017 r. – dane RDOŚ w Łodzi

Lp.	Nazwa, jeżeli istnieje, i forma ochrony przyrody	Data utworzenia formy ochrony przyrody	Położenie geograficzne i administracyjne formy ochrony przyrody (obręb ewidencyjny, gmina)	Powierzchnia z wyszczególnieniem formy własności i rodzajów gruntów	Krótki opis przedmiotu lub obiektu poddanego pod ochronę
1.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Biernacice, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 212, obręb ewidencyjny 10110522	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 309.00
2.	Modrzew europejski	1998.02.03	Biernacice, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 212, obręb ewidencyjny 10110522	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 247.00
3.	Jesion wyniosły	1998.02.03	Biernacice, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 212, obręb ewidencyjny 10110522	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 369.00
4.	Altanka Grabowa 6 grabów zwyczajnych Pomnik Przyrody	1998.02.03	Bronów, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 21, obręb ewidencyjny 10110523	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	6 sztuk
5.	Topola Biała Pomnik Przyrody	1998.02.03	Bronów, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 21, obręb ewidencyjny 10110523	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 661.00
6.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Bronów, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 21, obręb ewidencyjny 10110523	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 290.00
7.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Bronów, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 21, obręb ewidencyjny 10110523	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 396.00
8.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Bronów, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 21, obręb ewidencyjny 10110523	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 308.00
9.	Modrzew Europejski Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 195.00
10.	Wiąz Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 453.00
11.	Stanowisko Bluszczu Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	-
12.	Modrzew Europejski Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 295.00
13.	Klon Zwyczajny Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 272.00
14.	Grab Zwyczajny Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 204.00
15.	Klon jawor Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowiec park zabytkowy, działka nr 349, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Urząd Gminy Wartkowiec	obwód 217.00

16.	Aleja Wielogatunkowa - 32 drzewa: Lipy, Jesiony, Wiązy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Gostków, gm. Wartkowice przy drodze do Poddębic, działka nr 88, obręb ewidencyjny 10110528	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Wartkowice	-
17.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.11.24	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0,00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 420.00
18.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.11.24	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0,00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 390.00
19.	Wiąz Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 335.00
20.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 310.00
21.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 680.00
22.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 540.00
23.	Platan Klonolistny Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 200.00
24.	Wiąz Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 500.00
25.	Lipa Drobnolistna Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 290.00
26.	Lipa Drobnolistna Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 360.00
27.	Klon Zwyczajny Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zalesie, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 3, obręb ewidencyjny 101106234	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 360.00
28.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka ew. nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 355.00
29.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 360.00
30.	Aleja Derenia Jadalnego, Aleja Jednogatunkowa Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 10.00, 100 m.b.
31.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim posesja naprzeciw parku, obręb ewidencyjny nr 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Adam Jaruga	obwód 495.00
32.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 330.00

33.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 653.00
34.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Zadzim, gm. Zadzim park zabytkowy, działka nr 235, obręb ewidencyjny 101106231	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Zadzim	obwód 415.00
35.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Wola Flaszczyna, Przysiółek Sadzisko 1, gm. Zadzim działka nr 203, obręb ewidencyjny 101106229	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 650.00
36.	Aleja Grabowa Graby zwyczajne Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików Park Zabytkowy, działka nr 63/10, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	-
37.	Jesion Wyniosły	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 63/24, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 302.00
38.	Szpaler - 6 Lip Drobnolistnych	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 63/24, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 295.00, 275.00, 271.00, 216.00, 310.00, 217.00
39.	Lipa Drobnolistna Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 63/24, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 238.00
40.	Lipa Drobnolistna Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 63/24, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 400.00
41.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 398.00
42.	Klon Zwyczajny Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 235.00
43.	Topola Biała Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 300.00
44.	5 Dębów Szypułkowych Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 250.00 - 350.00
45.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 395.00
46.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 497.00
47.	Topola Biała Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 365.00
48.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 350.00
49.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 426.00
50.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Sarnów, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 69, obręb ewidencyjny 101101220	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	obwód 359.00

51.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Nadleśnictwo Poddębice, gm. Poddębice Leśnictwo Mianów oddz. 6a	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Lasy Państwowe	obwód 440.00
52.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików przy drodze do m. Gajówka, działka nr 375, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Dalików	obwód 480.00
53.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 63/10, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 283.00
54.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dalików, gm. Dalików park zabytkowy, działka nr 63/10, obręb ewidencyjny 10110124	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 255.00
55.	Wiąz Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Niemysłów, gm. Poddębice przy drodze do Krępy, obręb ewidencyjny 101103530, dz. Nr 30	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Zarząd Dróg w Poddębicach	obwód 420.00
56.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Golice, gm. Poddębice park wiejski, działka nr 292 obręb ewidencyjny 101103512	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Poddębice	obwód 320.00
57.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Golice, gm. Poddębice park wiejski, działka nr 292 obręb ewidencyjny 101103512	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Poddębice	obwód 275.00
58.	Wiąz Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Golice, gm. Poddębice park wiejski, działka nr 292 obręb ewidencyjny 101103512	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Poddębice	obwód 330.00
59.	Wiąz Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Golice, gm. Poddębice park wiejski, działka nr 292 obręb ewidencyjny 101103512	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Poddębice	obwód 320.00
60.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Dominikowice, gm. Poddębice park zabytkowy działka nr 195 obręb ewidencyjny 10110358	powierzchnia całkowita 0.00, własność komunalna Gminy Poddębice	obwód 335.00
61.	Dąb Szypułkowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Krępa, gm. Poddębice przy drodze Uniejów - Szadek działka nr 10 obręb ewidencyjny 101103522, dz. Nr 102	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 610.00
62.	Głaz Narzutowy Pomnik Przyrody	1998.02.03	Nadleśnictwo Poddębice, Leśnictwo Niemysłów, gm. Poddębice oddz. 186, obręb ew. 101103550	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Lasy Państwowe	obwód 792.00
63.	Lipa Drobnolistna Pomnik Przyrody	1998.11.24	Tarnowa 19a, gm. Poddębice dz. ew. 99/1 obręb ewidencyjny 101103545	powierzchnia całkowita 0.00, wł. własność prywatna	obwód 320.00
64.	Jesion Wyniosły Pomnik Przyrody	1998.02.03	Pęczniew, gm. Pęczniew przy kościele paraf. działka nr 1008, obręb ewidencyjny 101102215	powierzchnia całkowita 0.00, właściciel Parafia Rzymsko - Katolicka w Pęczniewie	obwód 480.00
65.	Wiąz szypułkowy Pomnik przyrody	2004.03.31	Niemysłów, gm. Poddębice Leśnictwo Niemysłów, oddz. 199d	powierzchnia całkowita 0.00, Nadleśnictwo Poddębice	obwód 470.00
66.	Dąb szypułkowy	1978.07.12	Roźniatów, gm. Uniejów	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	Pierśnica 194 cm, (było 520 cm obwodu)
67.	Dąb szypułkowy	1978.07.12	Wielenin, gm. Uniejów	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 530, wysokość 18 m
68.	Buk pospolity	1978.07.12	Uniejów, dz. nr 5/4, park zabytkowy	powierzchnia całkowita 0.00, własność Gmina Uniejów	obwód 300, wysokość 20 m

69.	Dąb szypułkowy	1978.07.12	Uniejów, dz. nr 5/4, park zabytkowy	powierzchnia całkowita 0.00, własność Gmina Uniejów	obwód 450, wysokość 22 m
70.	Kasztanowiec zwyczajny	1978.07.12	Uniejów, dz. nr 5/4, park zabytkowy	powierzchnia całkowita 0.00, własność Gmina Uniejów	obwód 450, wysokość 15 m
71.	głaz narzutowy	2004.03.31	Wielenin, gm. Uniejów, Leśnictwo Uniejów, oddz. 265b	powierzchnia całkowita 0.00 własność Nadleśnictwo Turek,	obwód 515, szerokość 157 cm, długość 190 cm, wysokość 90 cm
72.	Dąb szypułkowy	1988.11.21	Lekaszyn , gm. Uniejów	powierzchnia całkowita 0.00, własność prywatna	obwód 440, wysokość 20 m
73.	Dąb szypułkowy	1988.11.21	Czepów, gm. Uniejów	powierzchnia całkowita 0.00, własność Powiat Poddębicki	obwód 480, wysokość 20 m

5. Stanowisko dokumentacyjne

Stanowisko dokumentacyjne – skarpa o powierzchni 9,87 ha, położona na terenie gminy Pęczniew na wschodnim brzegu zbiornika Jeziorsko pomiędzy wsią Siedlątków (zapora boczna okalająca kościół) a wsią Popów (północna granica pola namiotowego) jest poddawana naturalnym procesom erozji, chroniona prawnie Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z dnia 4 maja 1994 roku (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego poz. 36 z dnia 23 maja 1994 roku), powierzchnia terenu chronionego około 200 ha.

6. Użytki ekologiczne

- 1) Hipolitów, Leśnictwo Uniejów oddz. 262 h, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego Nr 21/98 z dnia 16 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 53, poz. 313), powierzchnia 2,42 ha, łąka, dz. Nr 147, siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków;
- 2) Hipolitów, Leśnictwo Uniejów oddz. 262 m, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego Nr 21/98 z dnia 16 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 53, poz. 313), powierzchnia 0,41 ha, siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków;
- 3) Zieleń, Leśnictwo Uniejów oddz. 274 a, h, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego Nr 21/98 z dnia 16 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 53, poz. 313), łąka, dz. Nr 48, powierzchnia 12,15 ha;
- 4) Zieleń, Leśnictwo Uniejów oddz. 275 a, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego Nr 21/98 z dnia 16 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 53, poz. 313), starorzecze, dz. Nr 149, powierzchnia 1,66 ha;
- 5) Zieleń, Leśnictwo Uniejów oddz. 276 j, utworzony Rozporządzeniem Wojewody Konińskiego Nr 21/98 z dnia 16 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Konińskiego Nr 53, poz. 313), starorzecze, dz. Nr 150, powierzchnia 0,31 ha.

7. Zespół przyrodniczo - krajobrazowy

- 1) Zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Niemysłów” położony na terenie Gminy Poddębice w oddziale Nadleśnictwa Poddębice, Leśnictwa Niemysłów chroniący stary drzewostan sosnowo-dębowy o powierzchni zespołu 4,52 ha utworzony Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z dnia 22 kwietnia 1996 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Nr 7, poz. 39), Rozporządzenie Nr 9/99 Wojewody Łódzkiego z dnia 29 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów i nadal obowiązujących na obszarze województwa łódzkiego lub jego części. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 28, poz. 137). Drzewostan sosnowo – dębowy w wieku 141 lat oraz czynne gniazdo Bociana czarnego Umowna nazwa ZPK „Niemysłów”;
- 2) Uroczysko Wielenin, położone przy drodze z Uniejowa do Dąbia, florę uroczyska tworzy 240 gatunków roślin naczyniowych, w tym 12 gatunków podlegających ochronie prawnej (goździk pyszny, gnieźnik leśny, kosaciec syberyjski, listera jajowata, mieczyk dachówkowaty i inne);
- 3) Zabytkowy Park Podworski w Czepowie Dolnym – utworzony Uchwałą Nr XXVIII/153/04 Rady Miejskiej w Uniejowie z dnia 30 września 2004 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy Parku we wsi Czepów, powierzchnia 4,63 ha, lokalizacja: teren Parku we wsi Czepów, który jest dawnym parkiem dworskim otaczającym siedzibę właściciela majątku zespół graniczy od północy z drogą powiatową, od wschodu granica przebiega wzdłuż drogi powiatowej, od południa graniczy z gruntami rolnymi. Od zachodu granicę stanowią grunty rolne. Drzewostan stanowiący szkielet parku liczy ok.150-200 lat;
- 4) Uroczysko Zieleń – utworzony Rozporządzeniem Nr 9/2004 wojewody Łódzkiego z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, zmieniony Uchwałą Nr LXII/409/2014 Rady Miejskiej w Uniejowie z dnia 27 maja 2014 r. w sprawie zmiany granic zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "UROCZYSKO ZIELEŃ" (Dz. Urz. Województwa Łódzkiego z 2014 r. poz. 2621). Przedmiotem ochrony jest szczególnie cenny kompleks lasów łęgowych oraz łąk i pastwisk śródleśnych wraz ze starorzeczem Niwy i oczkami wodnymi z dobrze wykształconą granicą polno – leśną, Zespół obejmuje działki ewidencyjne nr 5275/1, 5274/1, 5274/2, 5276/1, 5276/2, 5277/1, 74/1, 106/1,106/2, 110 i 111 położone w miejscowości Zieleń i działki ewidencyjne nr 1, 2, 3, 14/1, 31 położone w miejscowości Uniejów, łączna powierzchnia 79,9832 ha;

- 5) Park Podworski w Zadzimiu – utworzony Uchwałą Nr XXXV/189/05 Rady Gminy Zadzim z dnia 10 listopada 2005 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy, powierzchnia 6,61 ha, lokalizacja działki nr 235 i 466. Zespół obejmuje teren Parku Podworskiego, który jest zabytkiem kultury z XVIII wieku, umieszczonym w rejestrze zabytków sztuki, stanowi otoczenie pałacu wybudowanego w latach 50-tych XIX wieku;
- 6) „Poddębicki Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy”. Zespół obejmuje: Zabytkowy Park Miejski w Poddębicach, działki o nr ewid. 2,5/3 i 10, Bulwar nad Nerem działka nr ewid. 188, Obiekty sportowe działki nr ewid. 8 i 4/1 o łącznej powierzchni 5,7707 ha. Utworzony Uchwałą Nr X/51/07 Rady Miejskiej w Poddębicach z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego p[od nazwą „Poddębicki Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy” (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 245, poz. 2265).

O. Zabytki

Powiat Poddębicki jest bogaty w zabytki i obiekty sakralne które są niewątpliwym walorem turystycznym. Do najważniejszych obiektów posiadających wartości kulturowe należą:

Gmina Dalików:

- Kościół neogotycki p.w. św. Mateusza w Dalikowie - w stylu gotyku nadwiślańskiego. Powstał on na miejscu starszego, modrzewiowego z XVII w., który spłonął wraz z całą wsią po bitwie pod Dalikowem 1863 r. Obecny kościół, murowany zbudowany został dzięki staraniom parafian w latach 1908-1913 zgodnie z projektem warszawskiego architekta Apolloniusza Nieniewskiego. Trzeba nadmienić, iż sama parafia została erygowana w latach 1422-1436. W czasie I wojny światowej został poważnie uszkodzony. Gruntownie odbudowany w latach 1918-1920. Ponownie całkiem zniszczony podczas II wojny światowej, odbudowany w 1947 r. Kościół ten jest trójnawowy, z wielobocznie zamkniętym prezbiterium oraz sklepieniem krzyżowym. Posiada on również wysoką wieżę i kaplicę z obrazem Matki Bożej. Wyposażony jest w stylu neogotyckim. Na uwagę zasługuje zabytkowa ambona z wizerunkami czterech Ewangelistów oraz obraz św. Antoniego Padewskiego z Dzieciątkiem Jezus,
- drewniany Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Budzynku wzniesiony jako kaplica myśliwska w latach 1710-1711,
- neogotycka kaplica pw. św. Rocha (opiekuna parafii) z 1867 r., znajdująca się na terenie cmentarza w Dalikowie. Ufundowany został on przez rodzinę Wardęskich. Powstał na miejscu starszej świątyni św. Ducha. Jest to świątynia murowana, jednonawowa, orientowana, z dwuspadowym dachem oraz półokrągło zamkniętym prezbiterium, nad którym znajduje się niewielka wieżyczka. Fasada posiada dwie nisze, datę rozpoczęcia budowy nad wejściem a zakończona jest spływowym szczytem. Wewnątrz uwagę zwraca ołtarz z obrazem św. Rocha (towarzyszą mu zwierzęta gospodarskie oraz pies). Wyposażenie nosi cechy późnego gotyku i baroku. Pod świątynią znajdują się groby członków rodziny Wardęskich,
- gotycko-renesansowy kościół p.w. św. Floriana z początku XVI w. w Domaniewie,
- zbiorowa mogiła powstańców z 1863 r. na cmentarzu w Dalikowie,
- park, pierwotnie w stylu angielskim, założony na przełomie XIX i XX wieku przez rodzinę Wardęskich,
- Dworek murowany z przełomu XIX i XX wieku w Dalikowie.

Gmina Pęczniew:

- Kościół p.w. św. Stanisława w Drużbinie zbudowany w 1630 r.,
- drewniany Kościół p.w. św. Katarzyny w Pęczniewie zbudowany w 1761 r. W kościele są trzy ołtarze zrekonstruowane w 1958 r.: ołtarz główny późnorenansowy z około 1640 r. i boczne – barokowe oraz dzwon z datą 1848 r. i herbem Pobóg,
- Kościół p.w. św. Marka w Siedlątkowie, stoi na sztucznie usypanym półwyspie, otoczony wysokim wałem od zalewu „Jeziorsko”, wzniesiony po 1683 r. zbudowany z kamienia polnego i cegły na miejscu wcześniejszego, drewnianego. Na uwagę zasługuje późnorenansowy ołtarz boczny z XVII wieku oraz elementy wyposażenia wnętrza,

- drewniany Kościół parafialny p.w. św. Stanisława z Brodni z XVIII wieku, jest to kościół drewniany, o konstrukcji zrębowej, orientowany, trójnawowy. Wystrój wnętrza w stylu zakopiańskim. Ołtarze barokowe i rokokowy z licznymi rzezbami i obrazami,
- murowany kościół parafialny pw. Stanisława w Drużbinie z 1630 r. - kościół późnorenesansowy zbudowany w 1630 r. Jest to świątynia jednonawowa, zbudowana z cegły, otynkowana, z masywną wieżą nakrytą lekkim hełmem. Wewnątrz ołtarze barokowe, w głównym ołtarzu umieszczono obraz z wizerunkiem biskupa Stanisława.

Gmina Poddębice:

- Pałac z XVII wieku w Poddębicach, obecnie siedziba Domu Kultury, z epoki renesansu wzniesiony przed 1617 z fundacji Zygmunta Grudzińskiego, wojewody rawskiego, jednego z przywódców rokoszu Zebrzydowskiego. Budowę kontynuowała jego żona Barbara z Karśnickich herbu Jastrzębiec (zm. po 1625), a następnie syn Stefan (zm. w 1640), starosta ujski, pilski i bolimowski. Jest to budynek piętrowy o dachu dwuspadowym, zamkniętym z dwóch stron dekoracyjnymi szczytami. Od wschodu do głównego budynku przylega wieża o wysokości 17 m. Od zachodu przed 1690 dobudowano ośmioboczną kaplicę z piękną dekoracją wnętrza. Najciekawszym elementem architektonicznym są arkadowe krużganki filarowe, wbudowane w pd. elewację pałacu. Loggia, zbudowana około 1750 została ponownie odkryta w 1952. Na uwagę zasługuje sklepienie loggi - krzyżowe z pseudożebami i dekoracją w postaci wytłaczanych pereł i jajowników z maskaronami w zwornikach. Na ścianie południowej odkryto spod tynku bardzo interesujące fragmenty dekoracji sgraffitowej o motywach figuralnych. Pałac rozbudowano w XIX w. W pałacowej kaplicy, pokrytej fragmentami XVII-wiecznych fresków, znalazła pomieszczenie izba regionalna,
- Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny w Poddębicach z ok. 1610 r. fundowany przez Barbarę z Karśnickich Grudzińską "białogłową cnót wysokich i jałmużnicę wielką" (K. Niesiecki), wzniesiony na miejscu poprzedniego, który już istniał w 1400 r. Budowę ukończył syn Barbary i Zygmunta wojewody rawskiego, Stefan. Kościół pierwotnie jednonawowy, z nawami dobudowanymi w 1895 r. posiada cechy renesansowej architektury sakralnej. Na uwagę zasługuje stiukowa dekoracja wnętrza, złożona z cienkich wałków i rozet. W kartuszach narożnych monogramy Jezusa i Marii oraz herby fundatorów: Grzymała, Lubicz, Pomian i Poraj. Ołtarz główny z 1 poł. XVII w. z rzezbami świętych, wysokiej wartości artystycznej. Ambona intarsjowana z postaciami 4 ewangelistów oraz motywami roślinnymi. Szereg rzeźb i obrazów z XVII w. do początku XIX w. Dzwonnica murowana z XVII w.,
- Kościół parafii ewangelicko-augsburskiej w Poddębicach - w 1858 roku w Poddębicach mieszkało ponad 250 wyznawców kościoła ewangelicko - augsburskiego. Dlatego w 1871r. wzniesiono dla nich murowany zbór, należący do parafii w Konstancynie. Budynek z czerwonej cegły przykryty jest dwuspadowym dachem z wieloboczną sygnaturką na szczycie. Dzwonnica z białej cegły przykryta stylowym hełmem nawiązuje do najlepszych wzorów epoki renesansu,
- drewniany dwór w Tumusinie - został zbudowany na początku XIX wieku. Od frontu usytuowany jest murowany czterokolumnowy portyk pełniący rolę ganku. Naprzeciw dworu, za stawem znajduje się murowany lamus, zbudowany prawdopodobnie w tym samym czasie co dwór,
- Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Niemysławie - najstarszą częścią kościoła jest kaplica południowa pw. Aniołów Stróżów wybudowana w stylu renesansowym w XVII wieku. Natomiast jego główna część została zbudowana w 1880 roku w stylu neogotyckim. Ołtarze świątyni pochodzą z XX wieku, w głównym umieszczony jest cenny obraz z 1725 roku, przedstawiający Świętą Rodzinę,
- Kościół p.w. św. Mikołaja Biskupa w Kałowie - został zbudowany w 1789 roku przez braci Sulimierskich, właścicieli Kałowa, a jego przebudowy dokonano w 1869 i w 1912 r. Zabytek jest doskonałym przykładem drewnianej budowli barokowej, w którym to stylu wykonana jest większość wyposażenia świątyni: ołtarze z obrazami Św. Mikołaja i Św. Anny, ambona z obrazem Św. Jana Nepomucena, chrzciciela. Przed kościołem ustawiona jest rzeźba rokokowa przedstawiająca Św. Floriana,

- Kościół p.w. św. Idziego w Bałdrzychowie - Kościół Św. Idziego wybudowano w latach 1845-1909. Budynek kościoła jest jednonawowy, bezstyłowy. Nad jego drzwiami widnieje rzeźba Św. Jana Nepomucena z XVIII w. Najcenniejsze zabytki to: krucyfiks z XVIII wieku oraz rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego,
- najstarsze domy sukiennicze z drugiej połowy XIX wieku w Poddębicach.

Gmina Uniejów:

- kolegiata p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Uniejowie - budowany 1342-1349, konsekrowany 1365 (największą wartość historyczną w kościele stanowi gotyckie prezbiterium z XIV w. oraz sarkofag i relikwiarze Błogosławionego Bogumiła),
- Zamek w Uniejowie - wzniesiony w latach 1360-1365 przez arcybiskupa Jarosława Bogorię Skotnickiego będący dawną rezydencją biskupów gnieźnieńskich, wielokrotnie przebudowywany, ostatnio odrestaurowany w latach 1956-67 stanowi dziś bazę turystyki, w parku zamkowym w Uniejowie, założonym w połowie XIX w. występują niemal wszystkie gatunki rosnących na obszarze kraju drzew liściastych, a także spotkać można piękne okazy drzew egzotycznych – buki odmian płaczących, topole piramidalne, żółto listne dęby szypułkowe, amerykańskie cyprysniki błotne, dęby kaukaskie, kłęki kanadyjskie, platany klonolistne, wiązy górskie, leszczyny górskie, sosny czarne, kosodrzewiny, modrzewie i wiele innych. Łącznie doliczono się ponad 60 gatunków drzew i krzewów,
- Neobarokowa wieża kościelna z 1901 roku,
- późno klasycystyczny dwór szlachecki z 1845 roku, obecnie siedziba Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury,
- Cerkiew – kaplica grobowa rodziny Tollów z 1885 roku,
- wieś Śpicimierz z ciekawym układem zabudowy przestrzennej tzw. „kupowym”, znana obecnie z barwnych dywanów kwiatowych układanych na uroczystość Bożego Ciała.

Gmina Wartkowie:

- drewniany Kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła w Turze wzniesiony w 1754 roku, o konstrukcji zrębowej i barokowych ołtarzach z XVIII w.,
- Zespół Pałacowo-Parkowy w Starym Gostkowie, obecna siedziba Urzędu Gminy; wybudowany w 1802 r. w stylu neoklasycystycznym. W elewacji budynku uwagę przyciąga piękny klasycystyczny portyk z czterema smukłymi kolumnami w stylu jońskim i wejściem nad którym widnieje hasło rodziny Skrzyńskich, właścicieli pałacu: *"Superanda omnis fortuna ferenda est"* – „Trzeba znieść wszelki los, który się powinno pokonać”. Wewnątrz polichromia klasycystyczna pokrywająca prawie wszystkie ściany i plafony. W klatce schodowej romantyczny pejzaż ze świątynią w parku i puttami na plafonie. W salonie plafon z Cererą, na piętrze zwraca uwagę malowidło Zeusa na Olimpie oraz dekoracje pompejańskie, chińskie i inne,
- obelisk w Gostkowie Starym upamiętniający stoczone w Gostkowie walki Legionów Józefa Piłsudskiego z wojskiem rosyjskim w 1914 roku,
- Zespół Dworsko-Parkowy w Bronowie o powierzchni 7,60 ha, gdzie w latach 1862-1872 mieszkała i tworzyła Maria Konopnicka. 1 IX 1995 w Bronowie działalność rozpoczęło Muzeum Oświatowe, założone przez Wojewódzką Bibliotekę Pedagogiczną - Filię w Sieradzu. W muzeum prezentowane są dokumenty, fotografie, utwory poetki, jak również meble z epoki poetki. W jednym z pomieszczeń oglądać można stare biurko, podręczniki, zeszyty i pomoce szkolne. Organizowane są wystawy czasowe związane z życiem i twórczością Konopnickiej (często wystawiane są prace dzieci),
- Zespół Dworsko – Parkowy w Biernacicach.

Gmina Zadzim:

- późnorennesansowy Kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty w Zadzimi zbudowany w latach 1640-1642, przez Aleksandra Zalewskiego (dziedzica z Otoka), z nagrobkami Jana i Katarzyny Burzeńskich z 1554 r.,

- drewniany Kościół p.w. św. Wojciecha i p.w. św. Rocha w Zygrach zbudowany w początkach XVIII wieku, a obecny – murowany z 1809 r., fundacji Ignacego Zaremby Cieleckiego,
- drewniana świątynia parafialna p.w. św. Mikołaja w Wierzchach, Obecna wzniesiona w 1727 r. z fundacji Walentego Dragońskiego, kanonika uniejowskiego, restaurowana w 1785 i 1966,
- Zespół dworsko-parkowy w Zadzimiu założony w połowie XVIII wieku, przez Karola Dąbskiego pułkownika wojsk koronnych, z pomnikowymi drzewami,
- kościół parafialny p.w. św. Andrzeja w Małyniu zbudowany w 1752 roku, staraniem plebana Stanisława Gajewskiego, przebudowany w XIX i XX w.,
- mogiła zbiorowa powstańców z 1863 roku w Zaborowie.

V. ANALIZA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

Analizy aktualnego stanu środowiska w Powiecie dokonano w oparciu o własne informacje, oraz dane i wyniki kontroli przeprowadzonych przez Wojewódzką Inspekcję Ochrony Środowiska.

Inspekcja Ochrony Środowiska realizuje szereg zadań z zakresu ochrony środowiska. Liczba zadań wykonywanych przez Inspekcję na przestrzeni ostatnich lat znacznie się zwiększyła, co wynika z udoskonalenia prawa ekologicznego i nowych obowiązków państwa związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

W związku z tym do najważniejszych kierunków działania IOŚ należy:

- kontrola przestrzegania przepisów o ochronie środowiska i racjonalnym użytkowaniu zasobów przyrody,
- organizowanie i koordynowanie Państwowego Monitoringu Środowiska, prowadzenie badań jakości środowiska, obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nim zmian,
- opracowanie i wdrażanie metod analityczno – badawczych i kontrolno – pomiarowych,
- inicjowanie działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwania ich skutków i przywracania środowiska do stanu właściwego.

Na terenie powiatu poddębickiego instytucją, która realizuje ww. zadania jest od stycznia 1999 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi Delegatura w Sieradzu. Teren działalności Delegatury obejmuje powiaty: sieradzki, zduńskowolski, łaski, poddębicki, pajęczański, wieruszowski i wieluński.

Przeprowadzane kontrole swym zakresem obejmują wszystkie aspekty ochrony środowiska tj. gospodarkę wodno-ściekową, gospodarkę odpadami, ochronę powietrza, ochronę przed hałasem, a także weryfikację ponoszonych opłat ekologicznych i kar za naruszanie wymagań ochrony środowiska.

Kontrole przeprowadzane są również przez Wydział Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Poddębicach. Zgodnie z art. 136 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r., poz. 1121) organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego dokonuje co najmniej raz na cztery lata przeglądu ustaleń pozwoleń wodno prawnych na pobór wody lub wprowadzanie ścieków do wód, do ziemi lub urządzeń kanalizacyjnych, a także realizacji tych pozwoleń.

1. Ochrona wód – wody powierzchniowe i podziemne

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa została zmieniona Dyrektywą Komisji 2014/101/UE z dnia 30 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do dnia 20 maja 2016 r.

Zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej wprowadzają system planowania gospodarowania wodami w podziale na obszary dorzeczy. Podstawowymi dokumentami planistycznymi według Dyrektywy są plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy i programy działań. Transponująca jej zapisy ustawa Prawo wodne jako planowanie w gospodarowaniu wodami obejmuje opracowanie następujących dokumentów planistycznych:

- programu wodno-środowiskowego kraju,
- planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- planu zarządzania ryzykiem powodziowym,
- planu przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze dorzecza,
- planu utrzymania wód,
- warunków korzystania z wód regionu wodnego,
- w miarę potrzeby warunków korzystania z wód zlewni.

1.1. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy

Zgodnie z zapisami art. 90 ustawy z 18 lipca 2001 r. Prawo wodne plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy opracowuje i aktualizuje Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Plan jest podsumowaniem każdego z 6 letnich cykli planistycznych wymaganych Dyrektywą 2000/60/WE tzw. Ramową Dyrektywą Wodną (2003-2009; 2009-2015; 2015-2021; 2021-2027) i stanowić powinien podstawę podejmowania wszelkich decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Zawiera elementy wymienione w art. 114 ustawy Prawo wodne tj.:

- ogólny opis cech charakterystycznych obszaru dorzecza, obejmujący wykaz jednolitych części wód powierzchniowych, wraz z podaniem ich typów i ustalonych warunków referencyjnych oraz wykaz jednolitych części wód podziemnych,
- podsumowanie identyfikacji znaczących oddziaływań antropogenicznych i oceny ich wpływu na stan wód powierzchniowych i podziemnych,
- rejestr wykazów obszarów chronionych wraz z ich graficznym przedstawieniem,
- mapę sieci monitoringu, wraz z prezentacją programów monitoringowych,
- ustalenie celów środowiskowych dla jednolitych części wód i obszarów chronionych,
- podsumowanie wyników analizy ekonomicznej związanej z korzystaniem z wód,
- podsumowanie działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju, z uwzględnieniem sposobów osiągnięcia ustanawianych celów środowiskowych,
- wykaz innych szczegółowych programów i planów gospodarowania dla obszaru dorzecza dotyczących zlewni, sektorów gospodarki, problemów lub typów wód, wraz z omówieniem zawartości tych programów i planów,
- podsumowanie działań zastosowanych w celu informowania społeczeństwa i konsultacji publicznych, opis wyników i dokonanych na tej podstawie zmian w planie,
- wykaz organów właściwych w sprawach gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza,
- informację o sposobach i procedurach pozyskiwania informacji i dokumentacji źródłowej wykorzystanej do sporządzenia planu oraz informacji o spodziewanych wynikach realizacji planu.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry został przyjęty przez Radę Ministrów i ogłoszony w Monitorze Polskim z 2011 r. Nr 40 poz. 451. Poniżej przedstawiono podstawowe informacje z tego planu dotyczące regionu Warty.

Obowiązujący obecnie zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (aPGW) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i opublikowany w dniu 6 grudnia 2016 r.

w drodze rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2016 r., poz. 1967).

Główną rzeką obszaru dorzecza jest Odra o długości całkowitej 855 km, z czego 742 km znajdują się na terytorium Polski. Źródła rzeki zlokalizowane na terytorium Republiki Czeskiej w Górach Odrzańskich, położone są na wysokości 634 m n.p.m. Odra uchodzi do Zalewu Szczecińskiego.

Na terenie Polski powierzchnia obszaru dorzecza Odry wynosi 118 015 km², co stanowi ok. 38% powierzchni kraju. Obszar dorzecza położony jest w południowo - zachodniej, zachodniej oraz w północno - zachodniej części kraju. Największe lewostronne dopływy Odry to: Opawa, Nysa Kłodzka, Bystrzyca, Bóbr, Nysa Łużycka, a największe dopływy prawostronne Odry to: Mała Panew, Widawa, Barycz, Warta, Myśla, Ina. Największą rzeką wśród wymienionych dopływów jest Warta wraz z jej głównymi lewostronnymi dopływami: Prosną i Obrą. Obszar dorzecza Odry obejmuje także Zlewisko Bałtyku oraz rzeki: Dziwna, Rega, Parsęta i Wieprza. Największe zbiorniki zaporowe na obszarze dorzecza: Otmuchów, Nysa, Bukówka, Pilchowice, Sosnówka, Mietków, Słup, Leśna, Złotniki, Jeziorsko, Turawa, Dzierżno Duże. Charakter Odry w odcinku źródłowym (ok. 47 km długości) posiada górski charakter, przechodząc w niższym biegu w rzekę nizinną. Odra jest rzeką żeglowną na odcinku od Kędzierzyna - Koźła (wraz z Kanałem Gliwickim w zlewni rzeki Kłodnicy) w dół biegu. Na odcinku 186 km od Kędzierzyna rozpoczyna się odcinek Odry skanalizowanej (do Brzegu Dolnego), na którym zlokalizowane są 24 stopnie wodne. Poniżej Brzegu Dolnego Odra płynie w sposób swobodny. Rzeką poprzez system kanałów posiada połączenie żeglugowe ze Szprewą i Hawelą. Zgodnie z podziałem kraju na regiony wodne, na obszarze dorzecza Odry gospodarowanie zasobami wodnymi odbywa się w czterech regionach wodnych. Całkowita długość jednolitych części wód powierzchniowych rzek na obszarze dorzecza Odry wynosi 41519,10 km, z czego długość naturalnych to 21597,02 km (ok. 52%). Długość sztucznych części wód powierzchniowych - 941,98 km (ok. 2,3%) natomiast silnie zmienionych - 18980,10 km (ok. 45,7%).

W strukturze użytkowania gruntów na terenie dorzecza największy obszar stanowią tereny rolne, które zajmują ok. 62% powierzchni, tj. 73 029 km². Lasy i ekosystemy seminaturalne stanowią 38 418,9 km², czyli ok. 33% powierzchni. Tereny zantropogenizowane zajmują powierzchnię 4315,5 km² (ok. 4% powierzchni), zaś tereny wodne łącznie zajmują 1985,5 km², co stanowi niecałe 2% powierzchni obszaru dorzecza.

Wg podziału administracyjnego, obszar dorzecza Odry leży w województwach:

- śląskim,
- opolskim,
- dolnośląskim,
- łódzkim,
- kujawsko - pomorskim,
- wielkopolskim,
- lubuskim,
- zachodniopomorskim,
- pomorskim.

Na obszarze dorzecza Odry rozróżnia się regiony wodne Dolnej Odry i Pomorza Zachodniego, Środkowej Odry, Górnej Odry oraz Warty. Jednostki te różnią się od siebie warunkami występowania wód oraz hydrodynamiką krążenia wód. Na obszarze wodnym Warty wody podziemne występują w następujących piętrach wodonośnych: czwartorzędowym, neogeńsko - paleogeńskim, kredowym i jurajskim. W subregionie wyżynnym, na południu regionu nie występuje piętro neogeńsko - paleogeńskie, natomiast jest zidentyfikowane piętro triasowe. Czwartorzędowe piętro wodonośne występuje na przeważającym obszarze regionu, za wyjątkiem części południowej. Rozróżnia się poziomy wód gruntowych związanych z sandrami, dolinami rzecznyymi i pradolinami oraz poziom wód głębszych występujących w utworach międzymorenowych. Wodonośne są piaski i żwiry pochodzenia fluwioglacjalnego. Największą zasobnością charakteryzują się doliny kopalne. Wody czwartorzędowe

wykazują podwyższone zawartości Fe i Mn. Narażone są również na zanieczyszczenia antropogeniczne, szczególnie azotem amonowym.

Na obszarze dorzecza Odry wyznaczonych jest obecnie:

- 1735 jednolitych części wód rzek,
- 4 jednolitych części wód przejściowych,
- 4 jednolitych części wód przybrzeżnych,
- 420 jednolite części wód jezior.

Wody powierzchniowe - odwzorowanie położenia granic części wód powierzchniowych.

Na obszarze dorzecza Odry wyznaczonych jest obecnie:

- 1735 jednolitych części wód rzek,
- 4 jednolitych części wód przejściowych,
- 4 jednolitych części wód przybrzeżnych,
- 420 jednolite części wód jezior.

Odwzorowanie typów części wód powierzchniowych.

Wydzielenie różnych typów wód jest wstępnym etapem na drodze do ustalenia zgodnej z RDW oceny i klasyfikacji stanu ekologicznego wód. Opracowanie typologii wód powierzchniowych było niezbędne z powodu ogromnej różnorodności warunków środowiskowych, które wpływają na charakter występowania organizmów wodnych. Warunki środowiskowe wynikają z takich czynników, jak m. in.:

- położenie geograficzne,
- wysokość bezwzględna,
- geologia terenu,
- morfologia terenu.

Typy wód, w warunkach nie naruszonych przez człowieka, różnią się pod względem cech biologicznych. Z tego względu stanowić będą wzorzec do określenia stopnia odchylenia przy ocenie stanu ekologicznego wód. Dlatego dobry stan charakteryzowany jest w zależności od poszczególnych typów wód.

W zakresie prac związanych z wyznaczaniem typów części wód posłużono się typologią abiotyczną zgodnie z wymaganiami RDW. Typologie ustalono przy zastosowaniu "systemu A" lub "systemu B" (Załącznik II RDW). Przy czym stosowanie "systemu A" części wód zróżnicowano wg właściwych ekoregionów.

Obszar dorzecza Odry leży w obrębie 4 ekoregionów: Karpat, Równin Wschodnich, Równin Centralnych i Wyżyn Centralnych.

Wody podziemne - odwzorowanie położenia granic części wód podziemnych.

W wyniku podziału obszaru Polski JCWPd wyznaczono 161 JCWPd. Przy wydzieleniu JCWPd brano pod uwagę szereg materiałów i podziałów obowiązujących w hydrogeologii. Są to m. in. Atlas hydrogeologiczny Polski, Mapa hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, obszary bilansowe wydzielone w obszarach wodnych, Mapa Podziału Hydrograficznego Polski, różnego typu ekosystemy. Głównymi kryteriami przy wyznaczaniu JCWPd były:

- związek hydrauliczny wód podziemnych z wodami powierzchniowymi,
- typ ośrodka geologicznego i rozciągłości poziomów wodonośnych, granice hydrauliczne i hydrostrukturalne, warunki zasilania wód podziemnych,
- związek wód podziemnych z ekosystemami bagiennymi (obszary sieci Natura 2000),

- rozmieszczenie punktów monitoringu wód podziemnych,
- strefy poboru wód podziemnych kształtujące regionalny układ krążenia (aglomeracji miejsko-przemysłowych i górnictwa),
- charakter i zasięg antropogenicznego oddziaływania oraz stopnia przekształcenia chemizmu wód podziemnych,
- grupowania jednorodnych jednolitych części wód podziemnych o zbliżonym stanie chemicznym i ilościowym (agregacja według wybranego kryterium jednorodności).

Na obszarze dorzecza Odry występuje 64 JCWPd.

Poniżej przedstawiono wyciąg dotyczący powiatu poddębickiego z wizualizacji Jednolitych Części Wód (JCW) przynależnych do regionu wodnego Warty.

Tabela nr 80 Jednolite Części Wód - źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry – Powiat Poddębicki

POWIAT PODDĘBICKI GMINA	Powierzchnia JCWP w gminie [km ²]	NR ZOBRAZOWANIA	Ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016r. poz. 1967)		
			Jednolita Część Wód Powierzchniowych RZEKI		Jednolita Część Wód Podziemnych
			Nazwa JCWP	Europejski Kod JCWP	Europejski kod JCWPd
Dalików	71,75	135	Bełdówka	PLRW600017183269	PLGW600072
	1,24	136	Dopływ z Tarnowa	PLRW600017183274	PLGW600072
	41,26	137	Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty	PLRW600017183285	PLGW600072
	0,20	592	Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyckiego	PLRW600020183275	PLGW600072
Pęczniew	38,22	124	Warta ze Zb. Jeziorsko	PLRW60000183179	PLGW600082
	1,32	128	Siekiernik	PLRW600017183198	PLGW600082
	29,28	352	Pichna od Urszulinki do ujścia	PLRW6000201831789	PLGW600082
	41,33	505	Pichna do Urszulinki	PLRW60001718317889	PLGW600082
	17,30	618	Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika	PLRW600019183197	PLGW600082
Poddębice	29,06	125	Brodnia	PLRW600017183192	PLGW600082
	30,30	126	Dopływ spod Karnic	PLRW600016183194	PLGW600082
	4,95	127	Dopływ spod Kobylnik	PLRW600016183196	PLGW600082
	2,08	128	Siekiernik	PLRW600017183198	PLGW600082
	25,00	135	Bełdówka	PLRW600017183269	PLGW600072
	14,66	136	Dopływ z Tarnowa	PLRW600017183274	PLGW600072
	8,39	355	Pisia	PLRW6000171832529	PLGW600072
	1,41	361	Pisia	PLRW6000171832929	PLGW600072
	2,57	505	Pichna do Urszulinki	PLRW60001718317889	PLGW600082
	33,45	592	Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyckiego	PLRW600020183275	PLGW600072
	46,50	594	Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek	PLRW600020183271	PLGW600072
	25,84	618	Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika	PLRW600019183197	PLGW600082
Uniejów	0,15	126	Dopływ spod Karnic	PLRW600016183194	PLGW600082
	9,01	127	Dopływ spod Kobylnik	PLRW600016183196	PLGW600082
	9,09	128	Siekiernik	PLRW600017183198	PLGW600082
	19,20	361	Pisia	PLRW6000171832929	PLGW600072
	60,62	362	Kanał Niemiecki	PLRW6000171832949	PLGW600072

	0,20	363	Teleszyna	PLRW6000171833129	PLGW600071
	12,10	507	Dopływ z Witoldzina	PLRW60001718331269	PLGW600071
	1,80	618	Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika	PLRW600019183197	PLGW600082
	16,44	619	Warta od Siekiernika do Neru	PLRW600019183199	PLGW600071 PLGW600082
Wartkowice	0,50	126	Dopływ spod Karnic	PLRW600016183194	PLGW600082
	2,56	127	Dopływ spod Kobylnik	PLRW600016183196	PLGW600082
	44,92	137	Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty	PLRW600017183285	PLGW600072
	21,15	356	Dopływ spod Brudnowka	PLRW6000231832782	PLGW600072
	22,60	361	Pisia	PLRW6000171832929	PLGW600072
	48,21	592	Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyskiego	PLRW600020183275	PLGW600072

Tabela nr 81 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych - źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry – Powiat Poddębicki

Nazwa JCWP/Europejski Kod JCWP	Typ	Status	Cel środowiskowy	Aktualny stan JCWP / Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Odstępstwo	Termin osiągnięcia dobrego stanu	Uzasadnienie odstępstwa
Beldówka / PLRW600017183269	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2021	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna., W programie działań zaplanowano działania podstawowe obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekami, które są wystarczające, aby zredukować tą presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021
Dopływ z Tarnowa / PLRW600017183274	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych – dysproporcjonalne koszty	2021	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z prowadzonymi w latach 2014-2015 badaniami monitoringowymi możliwe będzie w roku 2016 przeprowadzenie oceny rzeczywistego stanu i zagrożenia JCWP. W przypadku potwierdzenia złego stanu wprowadzone zostanie działania mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności
Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty / PLRW600017183285	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2027	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na

							poziomie krajowym: Utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych. Przeprowadzenie pogłębionej analizy presji po kątem zmian hydromorfologicznych. Opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz Opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych.
Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyckiego / PLRW600020183275	rzeka nizinna zwirowa (20)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźników m1, m2, m3, m4	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2027	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna oraz niska emisja. W programie działań zaplanowano działanie: Weryfikacja programu ochrony środowiska dla gminy, mające na celu szczegółowe rozpoznanie i w rezultacie ograniczenie tej presji tak, aby możliwe było osiągnięcie wskaźników zgodnych z wartościami dobrego stanu. W programie działań zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które są wystarczające, aby zredukować tą presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia tego działania, następnie konkretnych działań naprawczych, a także okres niezbędny, aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do 2027.
Warta ze Zb. Jeziorsko / PLRW60000183179	Typ nieokreślony – kanały i zbiorniki zaporowe	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźników i1, m2, m3,	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Dobry / niezagrożona	Nie	2015	Nie dotyczy
Siekiermierz / PLRW600017183198	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźnika: m2	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2027	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: Utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych. Przeprowadzenie pogłębionej analizy presji po kątem zmian hydromorfologicznych. Opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz Opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych.
Pichna od Urszulinki do ujścia / PLRW6000201831789	rzeka nizinna zwirowa (20)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźników i3, m4	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych – dysproporcjonalne koszty	2021	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z prowadzonymi w latach 2014-2015 badaniami monitoringowymi możliwe będzie w roku 2016 przeprowadzenie oceny rzeczywistego stanu i zagrożenia JCWP. W przypadku stwierdzenia złego stanu wprowadzone będą działania mające na celu jego rozpoznanie. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności
Pichna do Urszulinki / PLRW60001718317889	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźników: i3, m2	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2027	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występują presje: nierozpoznana presja, presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania obejmujące przegląd pozwoleń wodnoprawnych na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi przez użytkowników w zlewni JCWP z uwagi na zagrożenie osiągnięcia celów środowiskowych zgodnie z art. 136 ust. 3 ustawy Prawo wodne, mające na celu szczegółowe rozpoznanie i w rezultacie ograniczenie tej presji tak, aby możliwe było osiągnięcie

							wskaźników zgodnych z wartościami dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia tego działania, następnie konkretnych działań naprawczych, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do 2027 roku. W celu rozpoznania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zaplanowano również następujące działania: przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu. Konieczne jest również dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia działań na poziomie krajowym: Utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych. Przeprowadzenie pogłębionej analizy presji pod kątem zmian hydromorfologicznych. Opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz Opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych.
Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika / PLRW600019183197	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźnika: i1	Dobry potencjał ekologiczny: możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekła istotnego – Warta w obrębie JCWP Dobry stan chemiczny	Dobry / niezagrożona	Nie	2015	Nie dotyczy
Brodnia / PLRW600017183192	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźników: i3, m2	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych - dysproporcjonalne koszty	2021	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z prowadzonymi w latach 2014-2015 badaniami monitoringowymi możliwe będzie w roku 2016 przeprowadzenie oceny rzeczywistego stanu i zagrożenia JCWP. W przypadku potwierdzenia złego stanu wprowadzone zostanie działania mające na celu rozpoznanie jego przyczyny. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności
Dopływ spod Karnic / PLRW600016183194	Potok nizinny lessowy lub gliniasty (16)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / niezagrożona	Nie	2015	Nie dotyczy
Dopływ spod Kobylnik / PLRW600016183196	Potok nizinny lessowy lub gliniasty (16)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / niezagrożona	Nie	2015	Nie dotyczy
Pisia / PLRW6000171832529	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2021	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania podstawowe obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekami, które są wystarczające, aby zredukować tą presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021
Pisia / PLRW6000171832929	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych - dysproporcjonalne koszty	2021	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało

							nieuzasadnione koszty. W związku z tym w JCWP zaplanowano działania mające na celu rozpoznanie rzeczywistego stanu ekologicznego – przeprowadzenie monitoringu badawczego.. W przypadku potwierdzenia złego stanu po 2 latach wprowadzone zostanie działanie mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności
Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek / PLRW600020183271	rzeka nizinna zwirowa (20)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźników m1, m2, m3, m4	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły/zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2021	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania podstawowe obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które nie są wystarczające aby zredukować tę presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. W związku z powyższym wskazano również działanie uzupełniające, obejmujące przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021. Konieczne jest również dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: Tworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych. Przeprowadzenie pogłębionej analizy presji pod kątem zmian hydromorfologicznych. Opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz Opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych.
Kanał Niemiecki / PLRW6000171832949	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych - dysproporcjonalne koszty	2021	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z tym w JCWP zaplanowano działania mające na celu rozpoznanie rzeczywistego stanu ekologicznego – przeprowadzenie monitoringu badawczego.. W przypadku potwierdzenia złego stanu po 2 latach wprowadzone zostanie działanie mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności
Teleszyna / PLRW6000171833129	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	silnie zmieniona część wód (SZCW) – ocena ekspercka	Dobry potencjał ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły/zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2027	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występują presje: presja przemysłowa, nierozpoznana presja. W programie działań zaplanowano działanie obejmujące przegląd pozwoleń wodnoprawnych na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi przez użytkowników w zlewni JCWP z uwagi na zagrożenie osiągnięcia celów środowiskowych zgodnie z art. 136 ust. 3 ustawy Prawo wodne, mające na celu szczegółowe rozpoznanie i w rezultacie ograniczenie tej presji tak, aby możliwe było osiągnięcie wskaźników zgodnych z wartościami dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia tego działania, następnie konkretnych działań naprawczych, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do 2027 roku.
Dopływ z Witoldzina / PLRW60001718331269	Potok nizinny piaszczysty na utworach staroglacjalnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / niezagrożona	Nie	2015	Nie dotyczy

Warta od Siekiernika do Neru / PLRW600019183199	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)	silnie zmieniona część wód (SZCW) - przekroczenia wskaźnika: i1	Dobry potencjał ekologiczny: możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekłu istotnego – Warta w obrębie JCWP Dobry stan chemiczny	zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu	2021	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: Utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych. Przeprowadzenie pogłębionej analizy presji po kątem zmian hydromorfologicznych. Opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz Opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych.
Dopływ spod Brudnówka / PLRW6000231832782	Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	dobry / niezagrożona	Nie	2015	Nie dotyczy
Pisia / PLRW600017183249	Potok nizinny piaszczysty na utworach staro- glacialnych (17)	Naturalna część wód (NAT)	Dobry stan ekologiczny Dobry stan chemiczny	Zły / zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu – brak możliwości technicznych	2021	Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania podstawowe obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które nie są wystarczające, aby zredukować tę presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021.

Tabela nr 82 Jednolite Części Wód Powierzchniowych- źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry – Powiat Poddębicki – działania i inwestycje

Nazwa JCWP/Europejski Kod JCWP	Działania podstawowe	Działania uzupełniające	Realizacja inwestycji wymagającej odstępstwa z art. 38j ustawy Prawo wodne	
			odstępstwo	Nazwa inwestycji
Beldówka / PLRW600017183269	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udrożnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców			
Dopływ z Tarnowa / PLRW600017183274	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Analiza stanu zlewni	nie	-
Gnida do Kanalu Łęka-Dobrogosty / PLRW600017183285	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Przegląd pozwoleń wodnoprawnych	nie	-
Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanalu Zbylczycyckiego / PLRW600020183275	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Weryfikacja Programu ochrony środowiska	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców			
	Realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych			
Warta ze Zb. Jeziorsko / PLRW60000183179	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni	tak	Zbiorniki i poldery – Zwiększenie przepustowości wlotu do zbiornika
	Realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych			
Siekiernik / PLRW600017183198	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	tak	Renaturyzacja cieków wodnych i odbudowa naturalnej retencji na terenie Gminy Uniejów
Pichna od Urszulinki do ujścia / PLRW6000201831789	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Analiza stanu zlewni	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców			
Pichna do Urszulinki / PLRW60001718317889	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Analiza stanu zlewni	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców			
	Realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	Przegląd pozwoleń wodnoprawnych		

Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika / PLRW600019183197	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Brodnia / PLRW600017183192	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Analiza stanu zlewni	nie	-
Dopływ spod Karnic / PLRW600016183194	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Dopływ spod Kobylnik / PLRW600016183196	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Pisia / PLRW6000171832529	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Pisia / PLRW6000171832929	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców	Monitoring wód	nie	-
	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej			
Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek / PLRW600020183271	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Analiza stanu zlewni	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców	Weryfikacja Programu ochrony środowiska		
Kanał Niemiecki / PLRW6000171832949	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Monitoring wód	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców			
Teleszyna / PLRW6000171833129	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	Przegląd pozwoleń wodnoprawnych	nie	-
	Realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych			
Dopływ z Witoldzina / PLRW60001718331269	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Warta od Siekiernika do Neru / PLRW600019183199	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Dopływ spod Brudnówka / PLRW6000231832782	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
Pisia / PLRW600017183249	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	-	nie	-
	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorców			

Tabela nr 83 Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych - źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry – Powiat Poddębicki

Europejski Kod JCWP	do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia	Cel środowiskowy		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych				odstępstwo	Działania podstawowe	Działania uzupełniające
		stan chemiczny	stan ilościowy	monitoring	stan chemiczny	stan ilościowy	ryzyko nieosiągnięcia celu środowiskowego			
PLGW600072	tak	dobry	dobry	tak	dobry	dobry	niezagrożona	nie	Administracyjne. Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	-

PLGW600082	tak	dobry	dobry	tak	dobry	dobry	niezagrożona	nie	Administracyjne. Badanie i monitorowanie środowiska wodnego. Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód.	-
PLGW600071	tak	dobry	dobry	tak	dobry	dobry	zagrożona	nie	Administracyjne. Optymalizacja zużycia wody. Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód.	Administracyjne. Badanie i monitorowanie środowiska wodnego. Optymalizacja zużycia wody. Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód.

1.2. Program wodno – środowiskowy kraju (PWŚK)

Zgodnie z art. 90 ust. 1 ustawy Prawo wodne Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki jest odpowiedzialny za opracowanie tzw. Programu wodno-środowiskowego kraju, zawierającego zgodnie z art. 113b Prawa wodnego działania podstawowe adresowane do wszystkich części wód oraz działania uzupełniające skierowane przede wszystkim do części wód zagrożonych lub potencjalnie zagrożonych ryzykiem nie osiągnięcia celów środowiskowych. Określa on podstawowe i uzupełniające działania zmierzające do poprawy lub utrzymania dobrego stanu wód w poszczególnych obszarach dorzeczy. Wszystkie działania zostały zidentyfikowane, zebrane i opracowane dla każdej scalonej jednolitej części wód.

Działania podstawowe skierowane są do realizacji niemal we wszystkich częściach wód na terenie całego kraju i wynikają z zapisów aktów prawa krajowego oraz wspólnotowego w zakresie ochrony i przywracania dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych.

Do działań takich zalicza się realizacja:

- Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych KPOŚ,
- Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2 000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej,
- Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4 000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód,
- programów przyjętych dla obszarów wrażliwych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego,
- działań w zakresie hydromorfologii, a także kontroli poboru wód i piętrzenia wód powierzchniowych,
- działań służących wypełnieniu obowiązku publicznego dostępu do informacji o środowisku,
- pozostałych działań podstawowych wynikających z realizacji Dyrektyw UE i zapisów prawa.

Działania uzupełniające to drugi rodzaj działań wskazanych w art. 113a przez Ustawę Prawo wodne i ukierunkowanych na osiągnięcie ustalonych celów środowiskowych. Należą do nich:

- środki prawne, administracyjne i ekonomiczne,
- wynegocjowane porozumienia dotyczące korzystania ze środowiska,
- działania na rzecz ograniczenia emisji,
- zasady dobrej praktyki,
- rekonstrukcja terenów podmokłych,
- działania służące efektywnemu korzystaniu z wody i ponownemu jej wykorzystaniu, między innymi promowanie technologii polegających na efektywnym wykorzystaniu wody w przemyśle i wodooszczędnych technik nawodnień,
- przedsięwzięcia techniczne, badawcze, rozwojowe, demonstracyjne i edukacyjne.

Program określa działania podstawowe i uzupełniające zmierzające do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu wód, a jego podsumowanie stanowi kluczowy element planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w związku z czym podlega przeglądowi co 6 lat. Zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, który został opublikowany rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2016 r. poz. 1967), w rozdziale 7 zawiera podsumowanie obowiązującej aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK). We wspomnianym rozdziale przedstawiono katalog działań krajowych wraz z harmonogramem ich realizacji. Ponadto w tabeli nr 66 przedstawiono wykaz działań podstawowych, a w tabeli nr 67 wykaz działań uzupełniających, wskazanych do wdrożenia na obszarze dorzecza Odry i przypisanych do jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych w podziale na kategorie:

- 1) gospodarka komunalna;

- 2) kształtowanie stosunków wodnych oraz ochrona ekosystemów od wód zależnych (w tym morfologia i zachowanie ciągłości biologicznej cieków);
- 3) działania kontrolne;
- 4) działania organizacyjno-prawne i edukacyjne;
- 5) monitoring;
- 6) rolnictwo;
- 7) przemysł;
- 8) rekultywacja.

Tabela nr 84 Jednolite części wód (JCW) - Powierzchniowych (JCWP)

<i>Lp.</i>	<i>Kod JCWP</i>	<i>Nazwa JCWP</i>	<i>Kategoria JCWP</i>	<i>Powierzchnia zlewni JCWP w powiecie [km2]*</i>
1	RW6000183179	Warta ze Zb. Jeziorsko	rzeczna	38.22
2	RW600016183194	Dopływ spod Karnic	rzeczna	30.80
3	RW600016183196	Dopływ spod Kobylnik	rzeczna	16.53
4	RW60001718317889	Pichna do Urszulinki	rzeczna	103.49
5	RW600017183192	Brodnia	rzeczna	29.06
6	RW600017183198	Siekiernik	rzeczna	12.49
7	RW600017183249	Pisia	rzeczna	4.55
8	RW6000171832529	Pisia	rzeczna	79.29
9	RW600017183269	Beldówka	rzeczna	96.75
10	RW600017183274	Dopływ z Tarnowa	rzeczna	15.91
11	RW600017183285	Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty	rzeczna	86.18
12	RW6000171832929	Pisia	rzeczna	43.22
13	RW6000171832949	Kanał Niemiecki	rzeczna	60.62
14	RW60001718331269	Dopływ z Witoldzina	rzeczna	12.10
15	RW600019183197	Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika	rzeczna	44.94
16	RW600019183199	Warta od Siekiernika do Neru	rzeczna	16.44
17	RW6000201831789	Pichna od Urszulinki do ujścia	rzeczna	31.03
18	RW600020183271	Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek	rzeczna	54.60
19	RW600020183275	Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyckiego	rzeczna	81.66
20	RW6000231832782	Dopływ spod Brudnówka	rzeczna	21.15

*dla JCW jeziornych, dla których nie wyznaczono zlewni, wskazano powierzchnię JCWP

Tabela nr 85 Jednolite części wód (JCW) - Podziemnych (JCWPd)

<i>Lp.</i>	<i>Kod JCWPd</i>	<i>Powierzchnia JCWPd w powiecie [km2]</i>
1	PLGW600071	14.02
2	PLGW600072	544.14
3	PLGW600082	321.44

Tabela nr 86 Działania wskazane do realizacji w aPWSK – Powiat Poddębicki - wyciąg**JCWP Warta ze Zb. Jeziorsko (RW60000183179)**

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	weryfikacja zgodności warunków korzystania z wód zlewni Zbiornik Jeziorsko z celami środowiskowymi		Dyrektor RZGW w Poznaniu	70.13	IV kw. 2016
2	budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Warta	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa 2,1 km sieci kanalizacyjnej		gmina Warta	1893.28	IV kw. 2018
3	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Warta, Dobra	właściciel	koszty własne	działanie ciągle
4	modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Warta	GOSPODARKA KOMUNALNA	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	obecna wydajność oczyszczalni 5959 RLM		gmina Warta	2500	IV kw. 2018

JCWP Dopyw spod Karnic (RW600016183194)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 156 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice, Wartkowice	właściciel	1822.83	działanie ciągle
2	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 39 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice, Wartkowice	właściciel	155.8	działanie ciągle
3	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice, Wartkowice	właściciel	koszty własne	działanie ciągle

JCWP Dopyw spod Kobylnik (RW600016183196)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice, Uniejów, Wartkowice	właściciel	koszty własne	działanie ciągle

JCWP Pichna do Urszulinki (RW60001718317889)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	przegląd pozwoleń wodnoprawnych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Przegląd pozwoleń wodnoprawnych	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przegląd pozwoleń wodnoprawnych na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi przez użytkowników w zlewni JCWP z uwagi na zagrożenie osiągnięcia celów środowiskowych, zgodnie z art. 136 ust. 3 ustawy Prawo wodne		odpowiedni Starosta, Marszałek oraz Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	IV kw. 2018
2	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Poddębice, Zadzim, Warta, Zduńska Wola, Szadek, Zapolice, Zduńska Wola	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
3	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	koszty własne	działanie ciągłe
4	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Analiza stanu zlewni	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu		Dyrektor RZGW w Poznaniu	100	IV kw. 2018
5	budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Zduńska Wola	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa 5,9 km sieci kanalizacyjnej		gmina Zduńska Wola	2077.6	IV kw. 2018
6	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Poddębice, Zadzim, Warta, Zduńska Wola, Szadek, Zapolice, Zduńska Wola	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

7	modernizacja oczyszczalni ścieków Tymienice	GOSPODARKA KOMUNALNA	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	modernizacja części osadowej oczyszczalni		gmina Zduńska Wola	8000	IV kw. 2018
---	---	----------------------	--	----------------------	----------------------	---	--	--------------------	------	-------------

JCWP Brodnia (RW600017183192)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	weryfikacja ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Analiza stanu zlewni	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przeprowadzenie weryfikacji ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych na podstawie wyników oceny stanu w latach 2014-2015		Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	III kw. 2016
2	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 167 szt	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice	właściciel	1952.01	działanie ciągłe
3	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 42 szt	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice	właściciel	166.84	działanie ciągłe
4	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Poddębice	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Siekiernik (RW600017183198)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Poddębice, Uniejów, Dobra	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Pisia (RW600017183249)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Dobroń, Lutomiersk, Pabianice, Zadzim, Szadek	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe

	użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata									
2	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	koszty własne	działanie ciągłe
3	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 80 szt	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Dobroń, Lutomiersk, Pabianice, Zadzim, Szadek	właściciel	939.96	działanie ciągłe
4	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 20 szt	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Dobroń, Lutomiersk, Pabianice, Zadzim, Szadek	właściciel	80.34	działanie ciągłe
5	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Dobroń, Lutomiersk, Pabianice, Zadzim, Szadek	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Pisia (RW6000171832529)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Poddębice, Zadzim, Szadek	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	koszty własne	działanie ciągłe

	z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata									
3	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 186 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Poddębice, Zadzim, Szadek	właściciel	2171.17	działanie ciągłe
4	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 46 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Poddębice, Zadzim, Szadek	właściciel	185.57	działanie ciągłe
5	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łask, Wodzierady, Poddębice, Zadzim, Szadek	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Beldówka (RW600017183269)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Lutomiersk, Dalików, Poddębice, Aleksandrów Łódzki, Parzęczew	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	koszty własne	działanie ciągłe
3	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 165 szt	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Lutomiersk, Dalików, Poddębice, Aleksandrów Łódzki, Parzęczew	właściciel	1933.88	działanie ciągłe
4	budowa nowych zbiorników bezodpływowych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 41 szt	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Lutomiersk, Dalików,	właściciel	165.29	działanie ciągłe

	oraz remont istniejących		gospodarki ściekowej				Poddębice, Aleksandrów Łódzki, Parzęczew			
5	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Lutomiersk, Dalików, Poddębice, Aleksandrów Łódzki, Parzęczew	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe
6	budowa przepławki, przywrócenie drożności odcinków rzek	KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)	Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udrożnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb	działania uzupełniające	Presja hydromorfologiczna	wykonanie jazu oraz przebudowa istniejących stopni wodnych na bystrza w ramach zadania "Beldówka - regulacja rzeki na odcinku od 5+750 - 12+764		Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	5400	IV kw. 2021
7	budowa przepławki, przywrócenie drożności odcinków rzek	KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)	Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udrożnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb	działania uzupełniające	Presja hydromorfologiczna	wykonanie przebudowy stopni wodnych na bystrza w ramach zadania "Beldówka - regulacja rzeki na odcinku od 12+764-17+980"		Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2400	IV kw. 2021
8	budowa przepławki, przywrócenie drożności odcinków rzek	KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)	Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udrożnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb	działania uzupełniające	Presja hydromorfologiczna	wykonanie przepławki dla ryb oraz rozbiórka piętrzenia w ramach zadania "Beldówka - ekoregulacja na odcinku od 0+000 - 5+750		Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	1200	IV kw. 2016

JCWP Dopływ z Tarnowa (RW600017183274)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
-----	-----------------	---------------------	---------------	------------------	--------------------------------------	-----------------	---	--------------------------	--	-------------

1	weryfikacja ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Analiza stanu zlewni	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przeprowadzenie weryfikacji ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych na podstawie wyników oceny stanu w latach 2014-2015		Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	III kw. 2016
2	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 51 szt.		właściciel	205.3	działanie ciągłe
3	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych		właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Gnida do Kanalu Łęka-Dobrogosty (RW600017183285)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	przegląd pozwoleń wodnoprawnych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Przegląd pozwoleń wodnoprawnych	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przegląd pozwoleń wodnoprawnych na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi przez użytkowników w zlewni JCWP z uwagi na zagrożenie osiągnięcia celów środowiskowych, zgodnie z art. 136 ust. 3 ustawy Prawo wodne		odpowiedni Starosta, Marszałek oraz Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	IV kw. 2018
2	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 204 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Dalików, Wartkowice, Ozorków, Parzęczew	właściciel	2383.87	działanie ciągłe
3	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 51 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Dalików, Wartkowice, Ozorków, Parzęczew	właściciel	203.75	działanie ciągłe
4	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Dalików, Wartkowice, Ozorków, Parzęczew	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Pisia (RW6000171832929)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
-----	-----------------	---------------------	---------------	------------------	--------------------------------------	-----------------	---	--------------------------	--	-------------

1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Poddębice, Uniejów, Wartkowice, Dąbie	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 64 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Poddębice, Uniejów, Wartkowice, Dąbie	właściciel	752	działanie ciągłe
3	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 16 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Poddębice, Uniejów, Wartkowice, Dąbie	właściciel	64.27	działanie ciągłe
4	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Poddębice, Uniejów, Wartkowice, Dąbie	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe
5	monitoring badawczy wód	MONITORING	Monitoring wód	działania uzupełniające	Nierozpoznana presja, zlewnia niemonitorowana	prowadzenie monitoringu w zakresie badania substancji biogennych w przekrojach zlokalizowanych na wejściu i na zamknięciu JCWP w okresie 2016 - 2017, z częstotliwością 4 razy w roku		właściwy Wojewoda	7.1	IV kw. 2017

JCWP Kanál Niemiecki (RW6000171832949)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Uniejów, Dąbie	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Uniejów, Dąbie	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

3	monitoring badawczy wód	MONITORING	Monitoring wód	działania uzupełniające	Nierozpoznana presja, zlewnia niemonitorowana	prowadzenie monitoringu w zakresie badania substancji biogenych w przekrojach zlokalizowanych na wejściu i na zamknięciu JCWP w okresie 2016 - 2017, z częstotliwością 4 razy w roku		właściwy Wojewoda	7.1	IV kw. 2017
---	-------------------------	------------	----------------	-------------------------	---	--	--	-------------------	-----	-------------

JCWP Dopływ z Witoldzina (RW60001718331269)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Uniejów, Dobra, Przykona	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika (RW600019183197)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 76 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Poddębice, Uniejów, Dobra	właściciel	888.08	działanie ciągłe
2	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 19 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Poddębice, Uniejów, Dobra	właściciel	75.9	działanie ciągłe
3	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Poddębice, Uniejów, Dobra	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Warta od Siekiernika do Neru (RW600019183199)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Uniejów	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa 2,7 km sieci kanalizacyjnej		gmina Uniejów	1500	IV kw. 2018

2	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Uniejów, Dąbie, Kościelec, Brudzew, Przykona	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe
---	---------------------------------------	----------------------	--	----------------------	----------------------	---------------------------------------	---	------------	---------------	------------------

JCWP Pichna od Urszulinki do ujścia (RW6000201831789)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Zadzim, Warta	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	koszty własne	działanie ciągłe
3	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu ustalenia przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu wód	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Analiza stanu zlewni	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu ustalenia przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu wód z uwagi na stan fizykochemiczny		Dyrektor RZGW w Poznaniu	100	IV kw. 2018
4	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 106 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Zadzim, Warta	właściciel	1245.25	działanie ciągłe
5	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 27 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Zadzim, Warta	właściciel	106.43	działanie ciągłe
6	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Pęczniew, Zadzim, Warta	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek (RW600020183271)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
-----	-----------------	---------------------	---------------	------------------	--------------------------------------	-----------------	---	--------------------------	--	-------------

1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Wodzierady, Lutomiersk, Poddębice, Zadzim, Aleksandrów Łódzki	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	koszty własne	działanie ciągłe
3	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Analiza stanu zlewni	działania uzupełniające	Wszystkie istotne presje występujące w zlewni	przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu		Dyrektor RZGW w Poznaniu	100	IV kw. 2018
4	weryfikacja Programu ochrony środowiska dla gminy	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Weryfikacja Programu ochrony środowiska	działania uzupełniające		przeprowadzenie weryfikacji Programu ochrony środowiska dla gminy w zakresie ograniczania emisji do atmosfery wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Wodzierady, Lutomiersk, Poddębice, Zadzim, Aleksandrów Łódzki	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	25	IV kw. 2018
5	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Wodzierady, Lutomiersk, Poddębice, Zadzim, Aleksandrów Łódzki	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWP Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanalu Zbylczckiego (RW600020183275)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Świnice Warckie, Poddębice, Wartkowice	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	koszty własne	działanie ciągłe
2	kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa	DZIAŁANIA KONTROLNE	Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw	działania podstawowe	Gospodarka komunalna, Przemysł	przeprowadzenie kontroli		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	koszty własne	działanie ciągłe

	z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata							w Łodzi		
3	weryfikacja Programu ochrony środowiska dla gminy	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Weryfikacja Programu ochrony środowiska	działania uzupełniające		Przeprowadzenie weryfikacji Programu ochrony środowiska dla gminy w zakresie ograniczania emisji do atmosfery wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Świnice Warckie, Poddębice, Wartkowice	wszystkie gminy w zasięgu JCWP	35	IV kw. 2018
4	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Świnice Warckie, Poddębice, Wartkowice	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe
5	budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Poddębice	GOSPODARKA KOMUNALNA	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa 1,6 km sieci kanalizacyjnej oraz modernizacja 1,1 km sieci kanalizacyjnej		gmina Poddębice	328	IV kw. 2018
6	budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Wartkowice	GOSPODARKA KOMUNALNA	Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa 3,3 km sieci kanalizacyjnej		gmina Wartkowice	2795.8	IV kw. 2018
7	modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Wartkowice	GOSPODARKA KOMUNALNA	Realizacja KPOšk	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	planowana wydajność oczyszcz. 4900 RLM obecna wydajność oczyszcz. 4177 RLM		gmina Wartkowice	572.7	IV kw. 2017

JCWP Dopyw spod Brudnówka (RW600231832782)

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 137 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Wartkowice	właściciel	1599.51	działanie ciągłe
2	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 34 szt.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Wartkowice	właściciel	136.71	działanie ciągłe
3	regularny wywóz nieczystości płynnych	GOSPODARKA KOMUNALNA	Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej	działania podstawowe	Gospodarka komunalna	regularny wywóz nieczystości płynnych	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Świnice Warckie, Wartkowice	właściciel	koszty własne	działanie ciągłe

JCWPD PLGW600071

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Administracyjne	działania podstawowe	wszystkie	przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/starostę/marszałka /dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia		odpowiedni Prezydent miasta, Starosta, Marszałek oraz Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	działanie ciągle
2	Inwent. ujęć wód podz. wykorzystywanych do nawodnień rolniczych. (dot. studni wyk. w ramach zwykłego korz. z wód) Kontrola poboru wody z tych ujęć.*	ROLNICTWO	Optimalizacja zużycia wody	działania uzupełniające	rolnictwo	utworzenie bazy danych studni wykorzystywanych do nawodnień rolniczych. Wykonanie rocznego raportu z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia z przekazaniem do urzędu właściwego do wydania pozwolenia wodnoprawnego oraz RZGW w celu uwzględnienia danych w bilansach wodno-gosp.		odpowiedni Wójt/Burmistrz/Prezydent miasta/Starosta	300	po zmianie przepisów
3	zmiana zapisów w ustawach Prawo wodne oraz Prawo ochrony środowiska	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Administracyjne	działania uzupełniające	wszystkie	zmiana zapisów w ustawach dotycząca obowiązku raportowania poborów wód podziemnych w ilościach mniejszych niż 5 m ³ /d z pojedynczej studni, obowiązku prowadzenia monitoringu osłonowego dużych ujęć komunalnych oraz konieczności przekazywania informacji z prowadzonych badań w zakładach górniczych do katastru wodnego prowadzonego przez dyrektora RZGW		Minister Środowiska na wniosek Prezesa KZGW	koszty własne	IV kw 2021
4	coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia	GOSPODARKA KOMUNALNA/PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania podstawowe	gospodarka komunalna	wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Dąbie, Kramsk, Koło, Koło, Łądek, Ceków-Kolonia, Uniejów, Goszczanów, Turek, Warta, Konin, Gizalki, Blizanów, Żelazków, Malanów, Stawiszyn,	właściciel/użytkownik obiektu	1890	działanie ciągle

							Kawęczyn, Zagórów, Dobra, Władysławów, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Kościelec, Mycielin, Turek, Przykona, Brudzew, Grodziec, Rychwał, Tuliszków			
5	coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia	GOSPODARKA KOMUNALNA/PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania podstawowe	przemysł	wykonanie sprawozdania z wielkości dopływów wód podziemnych do wyrobisk górniczych oraz wielkości ich wykorzystania na terenie zakładu z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Dąbie, Kramsk, Koło, Łądek, Ceków-Kolonia, Uniejów, Goszczanów, Turek, Warta, Konin, Gizalki, Blizanów, Żelazków, Malanów, Stawiszyn, Kawęczyn, Zagórów, Dobra, Władysławów, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Kościelec, Mycielín, Turek, Przykona, Brudzew, Grodziec, Rychwał, Tuliszków	właściciel/użytkownik obiektu	300	działanie ciągłe
6	prorowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m3/d*	MONITORING	Badanie i monitorowanie środowiska wodnego	działania uzupełniające	wszystkie	wykonanie sieci monitoringu mającej na celu obserwację stanów i chemizmu wód na obszarze zasobowym ujęcia/weryfikacja istniejącego i ewentualne uzupełnienie o nowe punkty oraz prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć, którego wyniki przekazywane są do organu właściwego do wydania pozwolenia wodnoprawnego.	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Dąbie, Kramsk, Koło, Łądek, Ceków-Kolonia, Uniejów, Goszczanów, Turek, Warta, Konin, Gizalki, Blizanów, Żelazków, Malanów, Stawiszyn, Kawęczyn, Zagórów, Dobra, Władysławów, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Kościelec, Mycielín, Turek,	właściciel/użytkownik obiektu	720	po zmianie przepisów

							Przykona, Brudzew, Grodziec, Rychwał, Tuliszków			
7	racjonalne gospodarowanie wodą przeznaczoną do spożycia	PRZEMYSŁ	Optymalizacja zużycia wody	działania podstawowe	przemysł	podjęcie działań mających na celu racjonalne gospodarowanie wodą w tym np. selektywne ujmowanie wód dobrej jakości w celu ich wykorzystania (w zależności od ich jakości do picia lub np. do uzupełniania obiegu wodnych mechanicznej przeróbki węgla, do zasilania rurociągów przeciwpożarowych itp.)/ograniczenie zrzutu wód zasolonych po ich wypompowaniu na powierzchnię	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Dąbie, Kramsk, Koło, Koło, Łądek, Ceków-Kolonia, Uniejów, Goszczanów, Turek, Warta, Konin, Gizalki, Blizanów, Żelazków, Małań, Stawiszyn, Kawęczyn, Zagórów, Dobra, Władysławów, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Kościelec, Mycielina, Turek, Przykona, Brudzew, Grodziec, Rychwał, Tuliszków	właściciel systemu odwodnieniowego (właściciel obiektu) i/lub jednostka odpowiedzialna za utrzymanie kopalni wyłączonych z eksploatacji/właściciele koncesji górniczych	8000	IV kw 2021
8	przekazywanie raz w roku przez zarządzających obiektami prowadzącymi odwodnienia w skali regionalnej i lokalnej (kopalnie węgla i odkrywkowe) danych dotyczących wielkości odwodnienia i zasięgu leja depresji*	PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania uzupełniające	przemysł	opracowanie raportu dot. wielkości dopływów do wyrobiska oraz zasięgu leja depresji wraz z oceną wpływu z przekazaniem do WUG, PSH oraz kopia do RZGW	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Dąbie, Kramsk, Koło, Koło, Łądek, Ceków-Kolonia, Uniejów, Goszczanów, Turek, Warta, Konin, Gizalki, Blizanów, Żelazków, Małań, Stawiszyn, Kawęczyn, Zagórów, Dobra, Władysławów, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Kościelec, Mycielina, Turek, Przykona, Brudzew, Grodziec, Rychwał, Tuliszków	właściciel obiektu/jednostka odpowiedzialna za utrzymanie kopalni	720	po zmianie przepisów
9	przekazywanie raz w roku przez zarządcę zakładu górniczego danych	PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania uzupełniające	przemysł	wykonanie rocznego raportu dot. wielkości odwodnienia, jakości odprowadzanych wód	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Dąbie,	właściciel systemu odwodnieniowego (właściciel obiektu) i/lub	300	po zmianie przepisów

	o stanie wyrobiska, w którym zaprzestano eksploatacji (prowadzone odwodnienia, stan rekultywacji, prowadzenie monitoringu)*					sposobu ich zagospodarowania. Wyniki przekazywane do organu właściwego do wydania pozwolenia, WUG oraz PSH, kopia do RZGW	Kramsk, Koło, Koło, Łądek, Ceków-Kolonia, Uniejów, Goszczanów, Turek, Warta, Konin, Gizalki, Blizanów, Żelazków, Malanów, Stawiszyn, Kawęczyn, Zagórów, Dobra, Władysławów, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Kościelec, Mycielin, Turek, Przykona, Brudzew, Grodziec, Rychwał, Tuliszków	jednostka odpowiedzialna za utrzymanie kopalni wyłączonych z eksploatacji/właściciele koncesji górniczych		
--	---	--	--	--	--	---	---	---	--	--

JCWPd PLGW600072

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Administracyjne	działania podstawowe	wszystkie	przegląd i wydawanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przez prezydenta miasta/starostę/marszałka /dyrektora RZGW uwzględniających faktyczne zapotrzebowanie na wodę oraz dostępne zasoby wód podziemnych a nie możliwości techniczne poboru wody z ujęcia		odpowiedni Prezydent miasta, Starosta, Marszałek oraz Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	działanie ciągłe
2	coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia	GOSPODARKA KOMUNALNA/PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania podstawowe	gospodarka komunalna	wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Łęczycza, Andrespol, Dobroń, Daszyna, Ksawerów, Brójce, Tuszyn, Dłutów, Konstantinów Łódzki, Pabianice, Łask, Szadek, Grabów, Rzgów, Parzęczew, Dąbie, Aleksandrów Łódzki, Uniejów, Wodzierady, Pabianice, Zadzim, Świnice Warckie,	właściciel/użytkownik obiektu	8118	działanie ciągłe

							Lęczycza, Dalików, Poddębice, Lutomiersk, Wartkowiec, Łódź			
--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--

JCWPd PLGW60082

Lp.	Nazwa działania	Kategoria działania	Grupa działań	Rodzaj działania	Presja, na którą odpowiada działanie	Zakres rzeczowy	Dodatkowa informacja o lokalizacji działania (jeśli wymagana)	Jednostka odpowiedzialna	Przewidywane koszty działania [tys. PLN]	Harmonogram
1	opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP)	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Administracyjne	działania podstawowe	wszystkie	opracowanie dokumentacji szacunkowych kosztów ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 326		Dyrektor RZGW w Poznaniu	26.8	IV kw 2021
2	opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP)	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Administracyjne	działania podstawowe	wszystkie	opracowanie projektu rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 326		Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	IV kw 2021
3	wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP)	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Administracyjne	działania podstawowe	wszystkie	wydanie rozporządzenia dyrektora RZGW w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego GZWP nr 326		Dyrektor RZGW w Poznaniu	koszty własne	IV kw 2021
4	wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznych określających warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych	DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE	Badanie i monitorowanie środowiska wodnego	działania podstawowe	wszystkie	wykonanie reambulacji dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszaru ochronnego GZWP nr 326		Państwowa Służba Hydrogeologiczna	77.7	IV kw 2018
5	coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia	GOSPODARKA KOMUNALNA/PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania podstawowe	gospodarka komunalna	wykonanie rocznego raportu i badań z prowadzonych pomiarów dla każdego ujęcia w tym dla każdej jego studni z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Strzelce Wielkie, Błaszki, Wartkowiec, Rusiec, Rudniki, Lubnice, Skomlin, Brąszewice, Zduńska Wola, Goszczanów, Czastary, Kielczygłów, Lututów, Widawa, Lipie, Uniejów, Popów, Zapolice, Mokrsko, Dobra, Sieradz, Biała, Zadzim, Konopnica, Czarnożyły, Wróblew, Szadek, Złoczew, Zduńska Wola, Poddębice,	właściciel/użytkownik obiektu	3996	działanie ciągłe

							Pajęczno, Osjaków, Siemkowice, Ostrówek, Pątnów, Działoszyn, Wierzchlas, Burzenin, Brzeźnio, Pęczniew, Wieluń, Sieradz, Warta			
6	coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia	GOSPODARKA KOMUNALNA/PRZEMYSŁ	Sprawozdawczość z zakresu korzystania z wód	działania podstawowe	przemysł	wykonanie sprawozdania z wielkości dopływów wód podziemnych do wyrobisk górniczych oraz wielkości ich wykorzystania na terenie zakładu z przekazaniem do organu właściwego do wydania pozwolenia	Działanie do realizacji na terenie gmin(y) Strzelce Wielkie, Błaszki, Wartkowice, Rusiec, Rudniki, Łubnice, Skomlin, Brąszewice, Zduńska Wola, Goszczanów, Czastary, Kielczygłów, Lututów, Widawa, Lipie, Uniejów, Popów, Zapolice, Mokrsko, Dobra, Sieradz, Biała, Zadzim, Konopnica, Czarnożyły, Wróblew, Szadek, Złoczew, Zduńska Wola, Poddębice, Pajęczno, Osjaków, Siemkowice, Ostrówek, Pątnów, Działoszyn, Wierzchlas, Burzenin, Brzeźnio, Pęczniew, Wieluń, Sieradz, Warta	właściciel/użytkownik obiektu	300	działanie ciągłe

1. 3. Warunki korzystania z wód regionu wodnego

Zgodnie z art. 120 ust. 1 ustawy Prawo wodne, Warunki korzystania z wód regionu wodnego Warty sporządza Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu, kierując się ustaleniami Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry. Na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy Prawo wodne warunki korzystania z wód regionu określają:

- szczegółowe wymagania w zakresie stanu wód wynikające z ustalonych celów środowiskowych,
- priorytety w zaspakajaniu potrzeb wodnych,
- ograniczenia w korzystaniu z wód na obszarze regionu wodnego lub jego części albo dla wskazanych jednolitych części wód niezbędne dla osiągnięcia ustalonych celów środowiskowych, w szczególności w zakresie:
  - a) poboru wód powierzchniowych lub podziemnych,
  - b) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
  - c) wprowadzanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego do wód, do ziemi lub do urządzeń kanalizacyjnych,
  - d) wykonywania nowych urządzeń wodnych.

Przebieg granicy hydrograficznej regionu wodnego Warty określony jest zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy i regionów wodnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 126, poz. 878).

Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu wydał rozporządzenie z dnia 2 kwietnia 2014 r. w sprawie warunków korzystania z wód regionu wodnego Warty (DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. Z 2014 r., poz. 1598).

Rozporządzeniem z dnia 17 lipca 2017 r. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu. zmienił rozporządzenie w sprawie warunków korzystania z wód regionu wodnego Warty (DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. z 2017 r., poz. 3298).

1.4. Plan zarządzania ryzykiem powodziowym

Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie ocen ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. Dyrektywa Powodziowa) wymaga sporządzenia:

- wstępnej oceny ryzyka powodziowego (do 22 grudnia 2011 r.),
- map zagrożenia i map ryzyka powodziowego (do 22 grudnia 2013 r.) dla obszarów, na których stwierdzi się istnienie dużego ryzyka powodziowego, wyznaczonych na podstawie wstępnej oceny ryzyka powodziowego. Mapy wskażą obszary, w których prawdopodobieństwo powodzi jest: niskie (lub na których powódź będzie miała charakter zdarzenia ekstremalnego); średnie (występowanie powodzi nie częściej niż co 100 lat), a także wysokie,
- planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy (do 22 grudnia 2015 r.) opracowywanych na podstawie ww. map.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym wykonuje się z uwzględnieniem obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wyznaczonych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (WORP) i bazując na przygotowanych dla tych obszarów mapach zagrożenia powodziowego i mapach ryzyka powodziowego.

PZRP stanowią podstawowy dokument planistyczny mający na celu integrację działań instytucji związanych z zarządzaniem ryzykiem powodziowym. Zgodnie z Dyrektywą Powodziową, celem nadrzędnym zarządzania ryzykiem powodziowym (w tym procesie planowania) jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym powstają w uzgodnieniu pomiędzy różnymi instytucjami odpowiedzialnymi za poszczególne obszary działania (gospodarkę wodną, planowanie przestrzenne, bezpieczeństwo ludzi – reagowanie kryzysowe, dziedzictwo kulturowe, obszary chronione itp.). Ważne jest ponadto zapewnienie, że cele planów

zarządzania ryzykiem powodziowym będą uwzględnione w innych planach np. z zakresu planowania przestrzennego, zarządzania kryzysowego itd. W planach zarządzania ryzykiem powodziowym zostaną zawarte takie instrumenty i działania, które w najlepszy sposób pozwolą osiągnąć cele Dyrektywy Powodziowej w powiązaniu z osiągnięciem celów środowiskowych określonych w Ramowej Dyrektywie Powodziowej.

Dnia 01.12.2016 r. w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej zostało opublikowane Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry – poz. 1938.

1.5. WODY PODZIEMNE

Podstawowym sposobem użytkowania zasobów wodnych jest pobór wody na cele gospodarki komunalnej i przemysłowej. Powiat Poddębicki zaopatrywany jest w wodę wyłącznie z ujęć głębinowych, zarówno do celów gospodarki komunalnej, jak i przemysłu.

Na terenie Powiatu Poddębickiego wydziela się dwa podstawowe użytkowe zbiorniki wód podziemnych: czwartorzędowy i górnokredowy. Aczkolwiek wody podziemne występują także w utworach trzeciorzędowych i dolnokredowych, to jednak nie mają one znaczenia dla potrzeb zaopatrzenia w wodę: w trzeciorzędzie z uwagi na jego ograniczony zasięg występowania – jedynie lokalnie, natomiast w dolnej kredzie ze względu na dużą głębokość zalegania warstw wodonośnych.

a) wody podziemne w utworach czwartorzędowych:

Wody podziemne w utworach czwartorzędowych gromadzą się w osadach piaszczysto-żwirowych występujących w dolinach rzecznych oraz na wysoczyznach. Są to wody porowe. Warstwy wodonośne w dolinach rzecznych prowadzą wody o zwierciadle swobodnym, płytko występującym w stosunku do powierzchni terenu. Zasilane one są poprzez infiltrację wód opadowych i powierzchniowych oraz drogą dopływu podziemnego z otaczających doliny wysoczyzn.

Przy wysokich stanach wód powierzchniowych ujawnia się pierwszy rodzaj zasilania, natomiast przy niskich stanach uruchamia się zwiększony dopływ podziemny, a to powoduje drenaż warstw wodonośnych z otaczających doliny rzeczne wysoczyzn.

Mięszość wodonośnych warstw w dolinach rzecznych osiąga wartości kilku metrów. Jedynie w dolinie Warty może wynosić do 50 m. Tutaj też obserwuje się największą wodoprzewodność warstw dolinnych.

Wody podziemne na wysoczyznach gromadzą się w osadach piaszczysto-żwirowych występujących bezpośrednio od powierzchni terenu nad glinami, wśród glin zwałowych oraz pod nimi. Wody w warstwie wodonośnej występującej nad glinami cechują się swobodnym zwierciadłem, na ogół płytko zalegającym w stosunku do powierzchni terenu. Podobnie jak warstwy wodonośne w dolinach rzecznych, warstwa nadglinowa zasilana jest bezpośrednio przez opady atmosferyczne. Na tej warstwie bazują gospodarskie studnie kopane.

Warstwy śródglinowa i podglinowa prowadzą wody z reguły pod napięciem. Mięszość ich jest zróżnicowana. Na ogół znaczne mięszości kompleksów piaszczysto-żwirowych obserwuje się w rejonach pagórkowatych. Wody wyżej omówionych warstw ujmowane są studniami wierconymi. Najczęściej uzyskiwane wydajności z tych warstw we wschodniej części Powiatu wynoszą 30-80 m³/h, natomiast w części zachodniej – od kilku do 30 m³/h i tylko sporadycznie osiąga się wydajności wyższe,

b) wody podziemne w utworach górnej kredy:

Utwory górnokredowe stanowią podstawowy użytkowy zbiornik wodonośny Powiatu Poddębickiego. Głównie na tym zbiorniku opiera się zaopatrzenie w wodę ludności i przemysłu. Większość ujęć wód podziemnych założona jest w utworach górnej kredy. Również ujęcie dla Miasta Poddębice, składające się z trzech otworów studziennych czerpie wodę z górnej kredy. Zasoby eksploatacyjne przedmiotowego ujęcia wody zostały ustalone w wysokości $Q = 146,0 \text{ m}^3/\text{h}$, przy depresji $s = 6,4 - 8,0 \text{ m}$ i zatwierdzone decyzją Prezesa C.U.G. z dnia 3.III.1963 r., znak: KDH/1033/B/1011/63.

Kolektorem wód w górnej kredzie są spękane partie utworów litych, tj. wapieni, wapieni marglistych, margli i opok. Wody prowadzone są szczelinami zatem są to wody szczelinowe. Wśród utworów litych

wydziela się dwa systemy szczelin: zwietrzelinowe i tektoniczne. Większy wpływ na przewodnictwo wody posiadają szczeliny zwietrzelinowe. Zawodnienie osadów górnokredowych jest funkcją głębokości ich występowania, systemu spękań – szczelin oraz więzi hydraulicznej z wodonośnymi utworami czwartorzędu. Najbardziej zawodniony jest strop osadów górnokredowych, gdyż jest on intensywnie spękany. Tutaj występują głównie szczeliny zwietrzelinowe. Udział tych szczelin jest największy w rejonie wzniesień morfologicznych stropu górnej kredy, np. w rejonie Poddębic. Intensywność spękań osadów górnokredowych maleje w miarę zwiększania się głębokości zalegania ich stropu. Zaobserwowano, że strefy najintensywniejszych spękań występują do głębokości 300 – 350 m poniżej stropu. Głębiej intensywność spękań stopniowo maleje. Tym samym za najbardziej wodonośną strefę utworów górnej kredy należy uznać przedział od stropu tych utworów do głębokości rzędu 300-350 m. Należy również podkreślić, że utwory górnej kredy w zależności od stopnia spękania oraz wykształcenia litologicznego wykazują dużą rozpiętość wartości wskaźnika przewodności hydraulicznej. Wynosi ona od 1 m²/h do ponad 50 m²/h.

Zasilanie zbiornika górnokredowego odbywa się poprzez drenaż wód z poziomu czwartorzędowego, w miejscach kontaktu z piaskami i żwirami na wysoczyznach, jak i w dolinach rzecznych, bądź poprzez bezpośrednie zasilanie wodami atmosferycznymi w miejscach, gdzie utwory górnej kredy odsłaniają się na powierzchni terenu.

Wody zbiornika górnokredowego posiadają charakter naporowo-swobodny. Tam, gdzie nad utworami wodonośnymi występują osady nieprzepuszczalne, wody posiadają charakter naporowy. Natomiast w strefach tzw. okien hydrogeologicznych, gdzie brak jest tych osadów, lustro wody jest swobodne. Rejony takie występują w dolinie Warty i Neru oraz na wysoczyznach np. w rejonie Poddębic.

Utwory górnej kredy na terenie Powiatu Poddębickiego cechują się korzystnymi parametrami wydajnościowymi. Potencjalną wydajność typowego otworu studziennego określa się na 30-70 m³/h,

c) zasoby wód podziemnych:

Rozpoznawanie i bilansowanie zasobów wód podziemnych prowadzone jest w oparciu o następujące badania i prace hydrogeologiczne:

- dokumentowanie zasobów eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych,
- dokumentowanie zasobów dyspozycyjnych i eksploatacyjnych wód podziemnych w granicach wydzielonych obszarów bilansowych kraju,
- ocenę zasobów dyspozycyjnych i eksploatacyjnych wód podziemnych w skali kraju.

Badania naukowe oraz prace dokumentacyjne o charakterze regionalnym i ogólnokrajowym realizowane są przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie oraz przedsiębiorstwa geologiczne. Prace związane z dokumentowaniem zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych dla ujęć prowadzone są przez przedsiębiorstwa i firmy geologiczne na zlecenie właścicieli ujęć.

W 2011 r. zasoby eksploatacyjne zwykłych wód podziemnych były ustalane w dokumentacjach hydrogeologicznych, zatwierdzonych przez organy administracji szczebla wojewódzkiego i powiatowego. Ogółem stan zasobów eksploatacyjnych zwykłych wód podziemnych na dzień 31.12.2011 r. wynosił: 1 972 757,49 m³/h, a przyrost zasobów w 2011 r. w porównaniu do roku poprzedniego osiągnął wielkość 11 961,61 m³/h. Przy uwzględnieniu udokumentowanych zmian i korekt ustalonych zasobów dyspozycyjnych w latach 1994-2011, w 2011 r. nastąpił ich przyrost, który wyniósł ogółem 52 984,79 m³/h. Sumaryczna wielkość ustalonych zasobów dyspozycyjnych wg stanu na 31.12.2011 r. wynosiła 730 785,61 m³/h.

Zasoby wód podziemnych województwa łódzkiego szacuje się na około 13 000 hm³ (8% ogólnych zasobów kraju). Zasoby rozpoznane na potrzeby komunalne i przemysłowe rozkładają się nierównomiernie; po około 38% przypada na utwory wodonośne czwartorzędu i kredy, 20% na utwory jury i 4% na utwory trzeciorzędowe. Ze względu na intensywną długotrwałą eksploatację wód podziemnych, na terenie województwa łódzkiego powstały dwa leje depresyjne – na terenie aglomeracji łódzkiej i w rejonie Bełchatowa (odwodnienie terenu wskutek odkrywkowej działalności zakładu Górniczego KWB „Bełchatów”). Wskaźnik dostępu do wody na obszarze województwa

łódzkiego należy do najniższych w Polsce i wynosi około 1 000 m³/rok/osobę, a w okolicach Łodzi nie przekracza nawet 500 m³/rok/osobę (średni wskaźnik dla kraju wynosi 1580 m³/rok/osobę).

Obszar Powiatu Poddębickiego, jak już wyżej zaznaczono leży w obrębie łódzkiego regionu hydrogeologicznego.

Tabela nr 87 Zestawienie ustalonych zasobów eksploatacyjnych zwykłych wód podziemnych w Polsce w 2011 r. – wyciąg – województwo łódzkie

Województwo/ powierzchnia w km	Zasoby eksploatacyjne						
	Ogółem w m ³ /h		Modul zasobów m ³ /h/km ²	Stan zasobów eksploatacyjnych w m ³ /h z utworów			
	stan na 31.12.2011	przyrost-ubytek w 2011 r.		czwartorzędowych	trzeciorzędowych	kredowych	starszych
Łódzkie/ 18219	163983,55	1265,15	9,00	66989,03	9192,10	62450,58	32481,21

Tabela nr 88 Zestawienie ustalonych zasobów eksploatacyjnych zwykłych wód podziemnych w 2015 r. – wyciąg – województwo łódzkie

Województwo/ powierzchnia w km	Zasoby eksploatacyjne			
	Stan zasobów eksploatacyjnych w m ³ /h z utworów			
	czwartorzędowych	trzeciorzędowych	kredowych	starszych
Łódzkie/ 18219	64064,30	7955,29	60631,95	31332,01

Prowadzona jest w Powiecie inwentaryzacja ustalonych zasobów eksploatacyjnych dla poszczególnych ujęć wód podziemnych:

Rok sprawozdawczy stan na 1.01	Zasoby eksploatacyjne w m ³ /h z utworów	
	czwartorzędowych	kredowych
2009	447,00	5524,14
2010	60,50	228,20
2011	60,50	352,75
2012	60,50	481,75
2013	68,50	389,95
2014	68,50	422,95
2015	68,50	422,95
2016	68,50	428,95

Z powyższego wynika, że głównie ujmowane są wody z utworów górnokredowych stanowiących zasobny zbiornik wodonośny,

d) .wody geotermalne

Wody geotermalne stanowią swoisty rodzaj wód podziemnych zaliczonych do kopalin podstawowych. Występują one na terenie Powiatu Poddębickiego w utworach dolnokredowych oraz niżej zalegających w podłożu kredowej niecki łódzkiej, utworach jurajskich.

Wody geotermalne zostały rozpoznane i udokumentowane w rejonie Uniejowa. Wykonano tu do celów grzewczych 3 otwory do stropu górnej jury, którymi ujęto wody z piaskowców dolnej kredy:

- otwór IGH-1 - głębokość 2254,0 m,
- twór PIG/AGH-1 - głębokość 2665,0 m,
- otwór PIG/AGH-2 - głębokość 2 031,0 m.

Zasoby eksploatacyjne wód geotermalnych w rejonie Uniejowa udokumentowano w kat. C dla wycinka regionu o powierzchni 7 km² w ilości: Q = 235,0 m³/h przy S do 26 m, w tym w kat. B dla ujęcia składającego się z 3 w/w otworów: Q = 145,0 m³/h przy S = 26 m.

W/w wielkości zasobów zostały zatwierdzone decyzją Ministra Ochrony Środowiska, zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 17.12.1991 r., znak: KDH/013/56663/91.

Wody geotermalne w rejonie Uniejowa należą do wód chlorkowo-sodowych i posiadają temperaturę 67-70⁰. Z dokumentacji tych wód wynika, że są one wodami poligenetycznymi stanowiącymi mieszaninę słonych reliktowych ze słodkimi młodymi wodami. Zasilanie wód

geotermalnych występujących w omawianym rejonie odbywa się na wychodniach kredy dolnej od strony Antyklinorium Kujawskiego oraz od strony Monokliny Przedsudeckiej.

Zgodnie z wykazem solanek, wód leczniczych i termalnych w układzie regionalnym zawartym w Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce opracowanym przez Ministerstwo Środowiska według stanu na 31.12.2016 r. – złożo „Uniejów P” – zaliczone jest do typu wody LzT – wody lecznicze zmineralizowane (mineralizacja $> 1 \text{ g/dm}^3$, wody termalne, zasoby geologiczne eksploatacyjne – $120 \text{ m}^3/\text{h}$, pobór – $466.540,00 \text{ m}^3/\text{rok}$.

Wody termalne zostały również rozpoznane i udokumentowane w Poddębicach.

Odwiercono otwór Poddębice GT-2 do głębokości 2101 m, kreda dolna, piaskowiec, wydajność na samowypływie – $120\text{-}140 \text{ m}^3/\text{h}$, temperatura $71 \text{ }^\circ\text{C}$, mineralizacja 432, lokalizacja na działce nr 4/2 przy ul. Mickiewicza 17 w Poddębicach.

Decyzją z dnia 30.12.2011 r. Minister Środowiska udzielił Geotermii Poddębice koncesji na wydobywanie wód termalnych z utworów dolnej kredy ujęciem Poddębice GT-2. W koncesji ustanowiono obszar górniczy „Poddębice” o powierzchni $4,1658 \text{ km}^2$.

Zgodnie z wykazem solanek, wód leczniczych i termalnych w układzie regionalnym zawartym w Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce opracowanym przez Ministerstwo Środowiska według stanu na 31.12.2016 r. – złożo „Poddębice” – zaliczone jest do typu wody T – wody termalne, zasoby geologiczne eksploatacyjne – $252 \text{ m}^3/\text{h}$, pobór – $973.749,00 \text{ m}^3/\text{rok}$,

e) .jakość wód podziemnych

Badania monitoringu wód podziemnych pozwalają na obserwację zmian chemizmu wód podziemnych oraz sygnalizowanie pojawiających się zagrożeń. Ma to na celu wspomaganie działań, zmierzających do ograniczenia wpływu czynników antropogenicznych na podziemne wody, które ze względu na swoją wysoką jakość i potencjalne zasoby stanowią ważne źródło zaopatrzenia w wodę. Wody podziemne narażone są na zanieczyszczenia w mniejszym stopniu niż wody powierzchniowe, gdyż wody podziemne chronione są przed bezpośrednim wpływem z powierzchni.

Celem prowadzonych badań monitoringu regionalnego wód podziemnych jest stworzenie bazy informacyjnej o stanie zasobów wód, jako niezbędnej podstawy do realizacji racjonalnej gospodarki zasobami wód podziemnych oraz ich ochrony. Zarówno kontrola, jak i rozpoznanie jakości wód w regionalnych zbiornikach wód podziemnych mają za zadanie formułowanie wniosków dotyczących strategii ochrony wód oraz racjonalnego ich zagospodarowania.

Wyniki badań monitoringowych przeprowadzonych w 2014 roku zostały poddane ocenie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 roku w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych [Dz. U. Nr 143, poz. 896]. Za podstawę oceny klas jakości wód przyjęto graniczne wartości określonej w rozporządzeniu grupy wskaźników.

W oparciu o rozporządzenie zostało wyróżnione pięć klas jakości wód podziemnych

(z uwzględnieniem przepisów w sprawie wymagań dotyczących jakości wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi):

Klasa I - wody o bardzo dobrej jakości; wartości wskaźników jakości wody są kształtowane jedynie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w warstwie wodonośnej; żaden ze wskaźników jakości wody nie przekracza wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Klasa II - wody dobrej jakości; wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na oddziaływania antropogeniczne; wskaźniki jakości wody, z wyjątkiem żelaza i manganu, nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Klasa III - wody zadowalającej jakości; wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego; mniejsza część wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Klasa IV - wody niezadowolającej jakości; wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów oraz słabego oddziaływania antropogenicznego; większość wskaźników jakości wody przekracza wartości dopuszczalne jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Klasa V - wody złej jakości; wartości wskaźników jakości wody potwierdzają antropogeniczne oddziaływania; wody nie spełniają wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Badania monitoringowe wód podziemnych surowych prowadzone są z częstotliwością raz na trzy lata. Monitoring regionalny w latach 2013 – 2015 zrealizowany został w 2014 roku.

Określając klasę jakości wód podziemnych w punkcie pomiarowo – kontrolnym dopuszcza się przekroczenie wartości granicznych elementów fizykochemicznych, gdy jest spowodowane przez naturalne procesy i mieści się w granicach przyjętych dla kolejnej niższej klasy jakości wody.

Monitoring regionalny wód podziemnych

Badania jakości wód podziemnych w 2014 roku prowadzone były przez WIOŚ na terenie powiatu poddębickiego. Przebadana została woda surowa podziemna z sześciu ujęć wody

w miejscowościach: Bałdrzychów, Dalików, Księża Wólka, Pęczniew, Wartkowice, Zadzim zgodnie z „Programem Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Łódzkiego”. Jednostka hydrogeologiczna badanych punktów pomiarowych wynosi XI występujących na terenie jednolitej części wód podziemnych o numerze 79.

Wody które były badane w 2014 r będą objęte monitoringiem diagnostycznym w drugiej połowie 2017 roku.

Zakres badanych wskaźników był zgodny z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych [Dz. U z 2011 r. Nr 258, poz. 1550].

Klasyfikację badanych wód podziemnych wraz ze wskaźnikami decydującymi o klasie czystości zamieszczono w tabeli. Przeprowadzone w 2014 roku analizy nie wykazały występowania w badanych ujęciach wody złej jakości. Na podstawie badań stwierdzono bardzo dobrą jakość wody w Wartkowicach, natomiast dobrą jakość wody odnotowano w ujęciach: Bałdrzychów, Dalików, Pęczniew. Badane wskaźniki zanieczyszczeń oprócz żelaza mieściły się w klasach wód dobrych i bardzo dobrych jakości. Umiarkowana jakość wody występowała jedynie w dwóch studniach: w Księżej Wólce ze względu na wysokie stężenie azotanów oraz w Zadzimiu, gdzie wpływ na obniżoną jakość miało stężenie żelaza występujące w IV klasie.

Porównując jakość wód podziemnych występujących na terenie powiatu poddębickiego

w 2014 roku do jakości wód badanych w 2011 nie odnotowano większych zmian. W pięciu studniach woda była tej samej jakości, w Zadzimiu pogorszyła się z drugiej na trzecią klasę jakości wód podziemnych.

Zgodnie z rozporządzeniem do badań pobierano wodę surową, badania przeprowadzono

w akredytowanym laboratorium WIOŚ Łódź, Delegatura w Sieradzu.

Tabela nr 89 Klasyfikacja wód podziemnych w punktach obserwacyjno – pomiarowych sieci regionalnej monitoringu zwykłych wód podziemnych w powiecie poddębickim w 2014 roku

Gmina	Miejscowość	Użytkownik	Współrzędne geograficzne (ETRS 89)		Stratygrafia	GZWP	Klasa czystości
			LON	LAT			

Cyjanki wolne	mg/l	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001
F	mg/l	0,168	0,139	0,073	0,134	0,137	0,109
PO ₄	mg/l	0,023	0,031	0,214	0,031	0,047	<0.013
Al	mg/l	<0.007	<0.007	<0.007	<0.007	<0.007	<0.007
Cd	mg/l	<0.0003	<0.0003	<0.0003	<0.0003	<0.0003	<0.0003
Mg	mg/l	10,2	8,82	10,2	11,1	10	16,2
Mn	mg/l	0,126	0,078	<0.012	0,091	0,044	0,151
Cu	mg/l	0,0046	0,039	0,0065	0,023	<0.0045	0,0107
Ni	mg/l	<0.006	<0.006	<0.006	<0.006	<0.006	<0.006
Pb	mg/l	<0.005	<0.005	<0.005	<0.005	<0.005	<0.005
K	mg/l	1,92	1,45	1,6	1,59	1,07	1,78
Hg	mg/l	<0,00003	<0,00003	<0,00003	<0,00003	<0,00003	<0,00003
Se	mg/l	<0.005	<0.005	<0.005	<0.005	<0.005	<0.005
SO ₄	mg/l	7,47	24,3	72,6	26,7	53,9	35,9
Na	mg/l	6,91	3,37	6,77	4,46	2,7	7,64
Ag	mg/l	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001
Ca	mg/l	59,9	55	69,3	80,1	74,1	82,6
HCO ₃	mg/l	265	209	183	306	243	327
Fe	mg/l	2,96	2,37	0,031	1,32	0,5	6,48
Klasa czystości wód		II	II	III	II	I	III
Klasa jakości wód podziemnych	I	II	III	IV	V		

Monitoring krajowy:

Systematyczne badania wód podziemnych prowadzone są od 1991 roku w sieci krajowej monitoringu wód podziemnych przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie. Na terenie Powiatu Poddębickiego znajduje się punkt obserwacyjno-pomiarowy sieci krajowej monitoringu zwykłych wód podziemnych w miejscowości Śpicimierz – nr punktu 2099, rodzaj wód – W-wgłębne, stratygrafia – Q-czwartorzęd, JCWPD – 79, klasa czystości V.

Tabela nr 91 Charakterystyka otworu obserwacyjno – pomiarowego prowadzonego w sieci krajowej monitoringu zwykłych wód podziemnych

Nr punktu	Miejscowość	Rodzaj wód	Stratygrafia	Klasa czystości	Wskaźniki decydujące o klasie czystości
Powiat poddębicki					
2099	Spicimierz	W	Q	V	NO ₃ , HPO ₄

f) monitoring i ocena jakości wody surowej

W roku 2014 na terenie powiatu poddębickiego została przebadana woda surowa podziemna pobrana z sześciu ujęć wody w miejscowościach: Księża Wólka, Pęczniew, Wartkowice, Bałdrzychów, Dalików, Zadzim. Wszystkie punkty należą do jednolitej części wód podziemnych o numerze 79. Punkty pomiarowe zostały rozmieszczone na obszarze powiatu poddębickiego w miejscowościach: Księża Wólka, Pęczniew, Wartkowice, Bałdrzychów, Dalików, Zadzim.

Punkt pomiarowy nr 77 – Księża Wólka

Punkt pomiarowy spośród sześciu badanych został usytuowany na terenie powiatu poddębickiego w gminie Pęczniew w miejscowości Księża Wólka. Użytkownikiem wodociągu gminnego jest Samorządowy Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pęczniewie. Ujęcie wodne znajduje się w strefie wodonośnej na obszarze powiatu związanym bezpośrednio z budową geologiczną czwartorzędu. Głębokość zwierciadła wody wynosi 27,3 m, natomiast otworu 57 m, wydajność 19,1 m³/h.

Punkt pomiarowy nr 78 – Pęczniew

Użytkownikiem wodociągu gminnego w miejscowości Pęczniew o numerze 78, który został zlokalizowany w środkowej części gminy Pęczniew jest również Samorządowy Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pęczniewie. Punkt pomiarowy występuje na obszarze związanym bezpośrednio z budową geologiczną kredy z poziomami wodonośnymi w utworach górnej kredy. Głębokość otworu wynosi 50 m, natomiast zarówno głębokości zwierciadła jak również głębokość stropu warstwy wodonośnej 3,4 m pod powierzchnią terenu. Wydajność studni nie przekracza 91 m³/h.

Punkt pomiarowy nr 79 – Wartkowice

Umieszczony w Wartkowicach punkt pomiarowo – kontrolny o numerze 79 jest wodociągiem gminnym znajdującym się w gminie Wartkowice. Urząd Gminy w Wartkowicach jest użytkownikiem studni. Ujęcie występuje na obszarze związanym bezpośrednio z budową geologiczną o poziomie wodonośnym w utworach górnej kredy. Głębokość stropu warstwy wodonośnej wynosi 9 m pod powierzchnią terenu, a wydajność 93 m³/h.

Punkt pomiarowy nr 80 – Bałdrzychów

Użytkownikiem wodociągu gminnego w miejscowości Bałdrzychów o numerze 80 jest Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Poddębicach. Punkt pomiarowy umieszczony został na obszarze strefy poziomu wodonośnego kredy górnej. Głębokość stropu warstwy wodonośnej pod powierzchnią terenu wynosi 16,8 m, natomiast głębokość otworu 60 m. Wydajność studni w Bałdrzychowie wynosi 51,6 m³/h.

Punkt pomiarowy nr 81 – Dalików

Punkt pomiarowy w miejscowości Dalików o numerze 81 jest wodociągiem gminnym znajdującym się w gminie Dalików. Użytkownikiem studni jest Urząd Gminy w Dalikowie. Studnia znajduje się w strefie wodonośnej na obszarze powiatu poddębickiego związanym bezpośrednio z budową geologiczną czwartorzędu. Głębokość stropu warstwy wodonośnej wynosi 32,5 m pod powierzchnią terenu, natomiast wydajność 55,8 m³/h.

Punkt pomiarowy nr 83 – Zadzim

Umieszczony punkt pomiarowy w miejscowości Zadzim o numerze 83 jest wodociągiem gminnym znajdującym się w gminie Zadzim. Użytkownikiem studni jest Urząd Gminy w Zadzimiu. Ujęcie występuje na obszarze związanym bezpośrednio z budową geologiczną o poziomie wodonośnym w utworach górnej kredy. Głębokość zwierciadła wynosi 11,8 m, a otworu 60 m, natomiast wydajność 53 m³/h,

g) ocena stanu sanitarnego ujęć wód podziemnych – informacja Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Poddębicach

Na terenie powiatu poddębickiego w 2016 r. nadzorem objętych były 33 urządzenia wodociągowe, w tym 29 wodociągów publicznych pracujących na potrzeby zaopatrzenia ludności oraz 4 innych podmiotów zaopatrujących, takie obiekty jak zakłady produkcyjno – przetwórcze (3) oraz ośrodki wypoczynkowe (1).

W 2016 r. z wody produkowanej przez wodociągi publiczne szacunkowo korzystało 40381 ludności (dane: grudzień 2016r.) co stanowi 97,03 % ludności zamieszkującej teren powiatu. Pozostała część ludności korzysta z wody z własnych ujęć lokalnych lub studni przydomowych.

W powiecie poddębickim woda do spożycia rozprowadzana jest przez urządzenia centralnego zaopatrzenia o różnej wydajności:

- wodociągi o produkcji wody <100 m³/d - 7 obiektów centralnego zaopatrzenia, zaopatrujące 4158 ludności,
- wodociągi o produkcji wody 100 do 1000 m³/d - 21 obiektów centralnego zaopatrzenia, które zaopatrywały 28469 ludności,
- wodociągi o produkcji wody 1000 do 10000 m³/d - 1 obiekt centralnego zaopatrzenia, który zaopatrywał 7754 ludności.

W 2016r. skontrolowano i oceniono 100% wodociągów publicznych i innych podmiotów zaopatrujących w wodę, pobrano do badań laboratoryjnych – 149 próbek wody wodociągowej, w tym 119 próbek wody w zakresie monitoringu kontrolnego i 30 próbek wody w zakresie monitoringu przeglądowego,

Na podstawie badań laboratoryjnych stwierdzono, że w 2016 r. wszystkie urządzenia centralnego zaopatrzenia w wodę oraz wodociągi lokalne produkowały - w minionym roku wodę, której skład odpowiadał wymaganiom sanitarnym. Stan sanitarno-techniczny obiektów produkujących wodę na potrzeby ludności powiatu poddębickiego nie budził poważniejszych zastrzeżeń,

h) gospodarowanie wodą podziemną na terenie Powiatu Poddębickiego

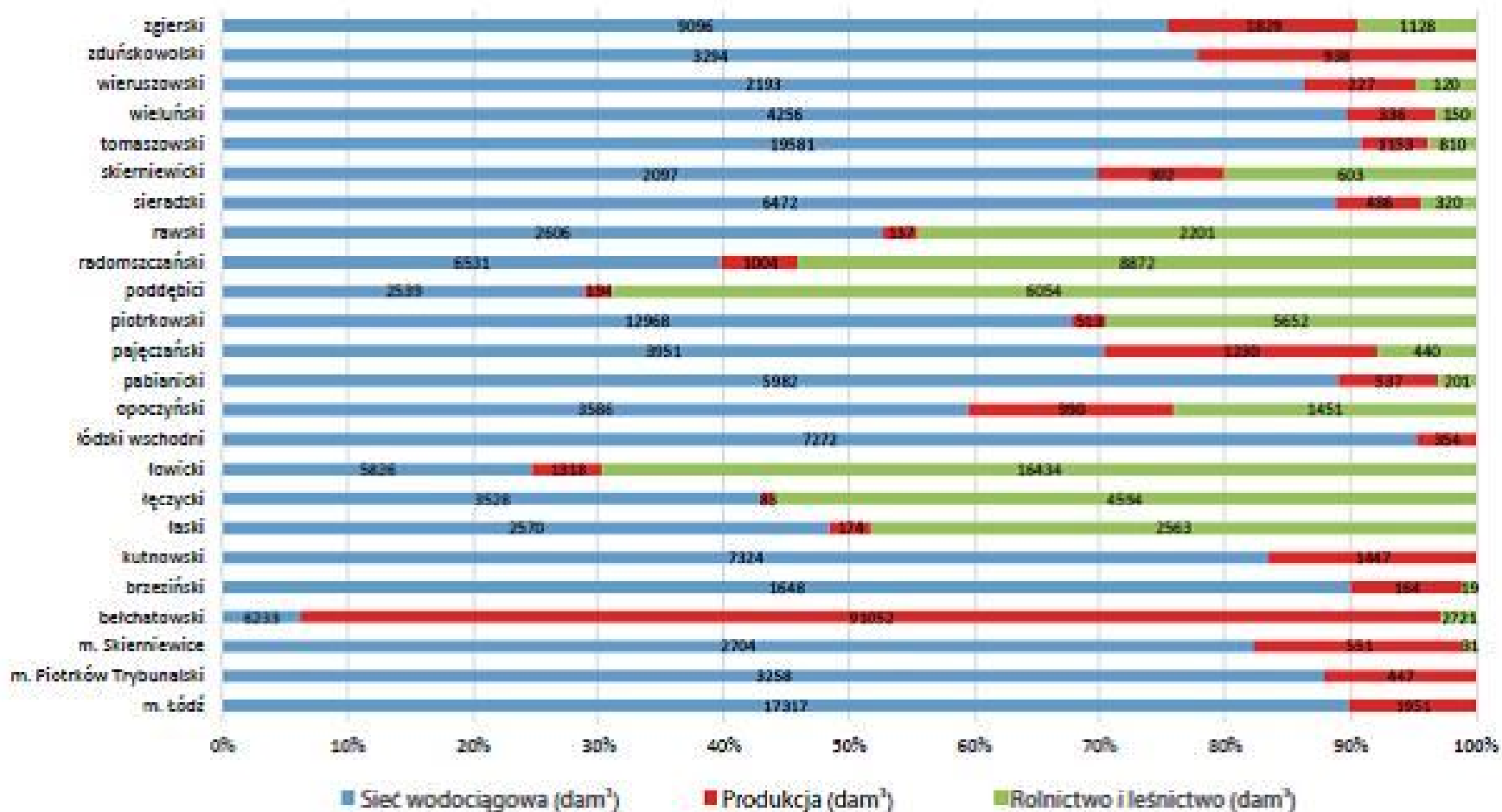
Na podstawie danych rocznych Głównego Urzędu Statystycznego w Łodzi w 2015 roku w powiecie poddębickim zużycie wody ogółem wynosiło 8 135 100 dam³ wody, w tym na potrzeby produkcyjne 193 dam³. W porównaniu z 2014 r. zużycie wody ogółem w powiecie poddębickim nieznacznie zmalało o 1,05%, w przemyśle natomiast wzrosło o 7,8%. Woda w powiecie poddębickim na cele komunalne pochodzi tylko ze źródeł wód podziemnych.

Tabela nr 92 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2015 roku na terenie powiatu poddębickiego

Lp.	Jednostka terytorialna	Przemysł [dam ³]	Ogółem [dam ³]
1	Poddębice – miasto	22	362,7
2	Poddębice – obszar wiejski	84	386,9
3	Uniejów - miasto	0	196,2
4	Uniejów – obszar wiejski	0	202,1
5	Dalików	0	1 059,8
6	Pęczniew	0	5 342,0
7	Wartkowice	87	418,9
8	Zadzim	0	166,5

Zakłady przemysłowe z terenu powiatu poddębickiego korzystają w znacznym stopniu z własnych ujęć wód. Ze względu na występujący w województwie łódzkim deficyt wody, należy w dalszym ciągu zmniejszać wodochłonność przemysłu i eliminować straty powstające w systemach rozprowadzania wody.

Niezbędne jest również zwiększanie zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych poprzez budowę zbiorników retencyjnych oraz zachowanie naturalnych zbiorników wodnych i ochrona zbiorników wód podziemnych.

Udział poszczególnych sektorów użytkowników w poborze wody na terenie powiatów województwa łódzkiego w 2015 roku.

Tabela Nr 93 Zestawienie i charakterystyka większych ujęć wód podziemnych na terenie Powiatu Poddębickiego – dane Starostwa

Lp.	Nazwa ujęcia	Zaopatrywane miejscowości	Zasoby eksploatacyjne		Pozwolenie na pobór wody w ilości		Charakterystyka pobieranej wody i procesu uzdatniania
			m ³ /h	przy depresji m	Q _{sr.d} [m ³ /d]	Q _{max.h} [m ³ /h]	
GMINA PODDĘBICE							
1.	Ujęcie miejskie w Poddębicach	Miasto Poddębice Liczba zaopatrywanej w wodę ludności: 7824	146	6,4 - 8	1702,0	144	Woda uzdatniana w następującym układzie technologicznym: aeracja – napowietrzanie wody w aeratorze ciśnieniowym centralnym, filtracja jednostopniowa – odżelazianie i odmanganianie na złożu odżelaziająco-odmanganiającym kwarcowym i katalitycznym, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo) wody popłuczne odprowadzane są do sieci kanalizacji sanitarnej
2.	Porczyny	Wodociąg wiejski Porczyny, obsługiwane miejscowości: Porczyny, Borki Lipkowskie, Lipki, Truskawiec, Busina, Wylazłów, Antonina, Borzewisko, Dzierżyna, Eweliniów, Gibaszew, Izabela, Krępa, Ksawercin, Leśnik, Malenie, Nowa Wieś. Liczba zaopatrywanej w wodę ludności: 1255	73	8	400,0	60,0	Woda uzdatniania na trzech filtrach ciśnieniowych, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do zbiorników odparowująco-chłonnnych na terenie stacji
3.	Niewiesz	Wodociąg wiejski Niewiesz, obsługiwane miejscowości: Niewiesz, Niewiesz Kolonia, Piotrów, Lipnica, Grocholice, Józefów, Józefów Kolonia, Ułany, Kobylniki, Sempółki, Szarów, Chropy, Chropy Kolonia, Wilczków, Karnice. Liczba zaopatrywanej w wodę ludności: 1378	34,7	25	361,0	34,0	Woda uzdatniania na trzech filtrach ciśnieniowo-zwirowych, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
4.	Bałdrzychów	Wodociąg wiejski Bałdrzychów, obsługiwane miejscowości: Bałdrzychów, Borysew, Busina, Feliksów, Klementów, Praga, Stary Pułdów, Nowy Pułdów, Pułdówek, Rodrysin, Wiorzysk. Liczba zaopatrywanej w wodę ludności: 1494	79	2,4	691,0	32,0	woda uzdatniania na trzech odżelaziaczach, wody popłuczne odprowadzane do kanału Sędów-Wilkowice w km 12+790
5.	Łęzki	wodociąg wiejski Łęzki, (Łęzki, obsługiwane miejscowości Łęzki-Kolonia, Łęzki Parcel Adamów, Aleksandrówek, Antoninów, Ciązków, Golice, Jablonka, Józefka, Sworawa Leśniczówka, Mrowiczna, Leokadiew, Panaszew, Marynki, Tarnowa, Tumusin. Liczba zaopatrywanej w wodę ludności: 965	50	19,5	327,0	19,0	woda uzdatniania na dwóch odżelaziaczach, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego RC w km 3+700
6.	Góra Bałdrzychowska	wodociąg wiejski Góra Bałdrzychowska, obsługiwane miejscowości: Góra Bałdrzychowska, Szczyty A,B,W, Kolonia Góra Bałdrzychowska, Byczyna, Kolonia Byczyna, Kałów, Rąkczyn, Wólka, Zagórzyce. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 1128	53,6	3,75	176,0	29,0	woda uzdatniania na dwóch odżelaziaczach, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rzeki Bełdówki w km 3+936
7.	Niemysłów	Wodociąg wiejski Niemysłów, obsługiwane miejscowości: Niemysłów, Paulina, Lubiszewice. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 400	51	6,1	36,0	8,0	woda uzdatniania na dwóch odżelaziaczach, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane są poprzez odstojnik do dwóch zbiorników odparowująco-chłonnnych
8.	Klementów	Ujęcie na terenie Gminnej Spółdzielni –	40,5	5,3	25,12	7,3	brak uzdatniania, woda bardzo dobrej jakości

		Bazy Magazynowo-Produkcyjnej					
9.	Poddębice	Ujęcie na terenie Poddębickiego Domu Kultury i Sportu w Poddębicach	28	4,1	233,3	28,0	woda z ujęcia służy tylko w sezonie letnim do zasilania basenów kąpielowych i do podlewania terenów zieleni
10.	Poddębice	Ujęcie na terenie SPZOZ w Poddębicach, ul. Mickiewicza 16	21	3,11	69,0	19,2	woda uzdatniana na trzech odzłaziaczach 800 mm
GMINA UNIEJÓW							
11.	Wola Przedmiejska	Wodociąg wiejski Wola Przedmiejska, obsługiwane miejscowości: Wola Przedmiejska Czekaj, Felicjanów, Hipolitów, Wielenin, Wielenin Kolonia. Liczba mieszkańców zaopatrywanych w wodę: 801	40	3,0	437,0	40	woda uzdatniana na czterech odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego R-3/1 w km 1+250
12.	Uniejów	Miasto Uniejów, obsługiwane miejscowości: Uniejów, Brzeziny. Liczba ludności zaopatrywanych w wodę: 3124	100	3,6-4,2	2000,0	100	woda uzdatniana, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane na oczyszczalnię ścieków w Uniejowie
13.	Śpicimierz	Wodociąg wiejski Śpicimierz, obsługiwane miejscowości: Spycimierz, Spycimierz Kolonia, Człopy, Zieleń. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 772.	76	5,0	513,6	48	woda uzdatniana, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane na oczyszczalnię ścieków w Śpicimierzu
14.	Ostrowsko	wodociąg wiejski: Ostrowsko, obsługiwane miejscowości: Ostrowsko, Orzeszków, Zaborów, Stanisławów, Kuczki, Skotniki, Góry, Dąbrowa, Roźniatów. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 1163	40	37,4	203,83	40	woda uzdatniana na dwóch odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do dołu po wyrobisku zwirowym
15.	Wilamów	wodociąg wiejski Wilamów, obsługiwane miejscowości: Wilamów, Czepów, Skotniki, Brzożówka, Osina, Lekaszyn. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 908	60	3,33	709,7	60,0	woda uzdatniana na czterech odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
GMINA ZADZIM							
16.	Wierzchy	wodociąg wiejski Wierzchy, obsługiwane miejscowości: Wierzchy, Piotrów, Żerniki, Iwone, Chodaki, Babiniec, Anusin, Charchów Księży, Alfonsów, Urszulin, Dziadów, Wola Flaszczyna, Pałki, Wola Dąbska, Rzechtla Drużbińska. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 1278.	65	4,3	221,0	62,0	Woda uzdatniana na dwóch filtrach ciśnieniowych, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
17.	Kloniszew	wodociąg wiejski Kloniszew, obsługiwane miejscowości: Kloniszew, Małyń, Jeżew, Sikory, Dzierżazna, Ruda Jeżewska, Budy Jeżewskie, Dąbrówka D., Józefów, Nowy Świat, Stefanów. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 850.	74,3	3,9	435,2	48,96	Woda uzdatniana na dwóch filtrach ciśnieniowych, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
18.	Wola Zaleska	wodociąg wiejski Wola Zaleska, obsługiwane miejscowości: Wola Zaleska, Pietruchy, Otok, Zalesie, Kraszyn, Górki Zadzińskie, Głogowiec, Marcinów. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 947.	45	0,8	298,0	33,9	Woda uzdatniana na dwóch filtrach ciśnieniowych, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
19.	Bratków Dolny	wodociąg wiejski Bratków Dolny, obsługiwane miejscowości: Bratków, Bratków Górny, Bratków Dolny, Dąbrówka, Wyrębów, Charchów Pański, Zawady, Ferdynandów. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 545.	33,84	24,7	235,0	26,7	Woda uzdatniana na dwóch filtrach ciśnieniowych, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
20.	Bogucice	wodociąg wiejski Bogucice, obsługiwane miejscowości: Zyгры, Maksymilianów, Bąki, Zaborów, Chodaki, Leszkomlin.	30	7,4	264,0	30,0	Woda uzdatniana na dwóch filtrach ciśnieniowych, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do stawu

		Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 664.					
21.	Skęczno	wodociąg wiejski Skęczno, obsługiwane miejscowości: Skęczno, Piła, Grabina, Ralewice, Rzeczyca, Osowiec. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 648.	39,0	4,4	683,0	37,0	woda uzdatniania na trzech odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rzeki Pichny k/Zduńskiej Woli w km 10+670
22.	Zadzim	wodociąg wiejski Zadzim, obsługiwane miejscowości: Zadzim, Kazimierzew, Rudunki, Grabinka, Ralewice, Adamka. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 615.	53,0	1,5	126,0	33,0	woda uzdatniania na dwóch odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do stawu
GMINA WARTKOWICE							
23.	Wierzbowa	wodociąg wiejski Wierzbowa, obsługiwane miejscowości: Wierzbowa, Wierzbówka, Nasale, Wola Niedźwiedzia, Wola-Dąbrowa, Krzepocinek, Powodów Pierwszy, Powodów Drugi, Powodów Trzeci, Parądzice, Sucha Dolna, Sucha Górna, Chodów, Pełczyska, Łążki. Liczba ludności zaopatrywanej w wodę: 1065.	72	2,0	291,95	31,63	woda uzdatniania w zbiorniku kontaktowym woda - powietrze – ozon oraz na filtrach multimedialnych, odzłazianie, odmanganianie, ozonowanie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne będą odprowadzane do rowu melioracyjnego
24.	Tur	wodociąg wiejski Tur, obsługiwane miejscowości: Tur, Tryskawiec, Wilkowice, Nowa Wieś, Plewnik, Plewnik Pierwszy, Ujazd, Orzeszków. Liczba ludności zaopatrywana w wodę: 782.	156	8,85	155,2	16,3	woda uzdatniania na dwóch odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rowu melioracyjnego
25.	Wartkowice	Wodociąg wiejski Wartkowice, obsługiwane miejscowości: Wartkowice, Spędoszyn, Zawada, Ner, Ner-Parcel, Ner-Kolonia, Dzierżawy. Liczba ludności zaopatrywana w wodę: 1041.	138	0,75 - 19,8	246,7	34,7	brak uzdatniania – woda dobrej jakości
26.	Stary Gostków	Wodociąg wiejski Stary Gostków, obsługiwane miejscowości: Stary Gostków, Wólka, Starzyny, Biała Góra, Drwalew, Pełczyska, Orzeszków. Liczba ludności zaopatrywana w wodę: 522	70,5	2,6	269,0	48,0	woda uzdatniania na dwóch odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do kanalizacji sanitarnej i na oczyszczalnię ścieków
27.	Klódno	Wodociąg wiejski Klódno, obsługiwane miejscowości: Klódno, Klódno Kolonia, Klódno Stacja, Jadwisin, Lewiny, Nowy Gostków, Biernacie, Dzierżawy, Szarów, Karnice, Saków, Grabiszew, Bronów, Zalesie, Polesie, Bronówek, Konopnica, Mrówna, Brudnówek, Spędoszyn Kolonia, Spędoszyn, Wólki, Kiki, Żelgoszcz, Światonia, Zacisze, Sędów, Piotrow. Liczba ludności zaopatrywana w wodę: 1668.	78,4	2,6	557,0	78,4	woda uzdatniania na dwóch filtrach żelaza i manganu o złożu katalitycznym, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane poprzez odstożnik do rowu własności PKP
28.	Wartkowice	Ujęcie na terenie Spółdzielni Mleczarskiej „Mleczwart”	138	0,75-19,8	80,0	36,0	Woda jest uzdatniania na stacji odzłaziania wody, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja, podchlorynem, sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane są do kanalizacji sanitarnej i na oczyszczalnię ścieków w Wartkowicach
29.	Stary Gostków	Ujęcie na terenie zakładu JTI Sp. z o.o. – 4 studnie głębinowe	54,0	2,68 – 2,84	197,82	36,4	woda uzdatniania w 2 stopniowej stacji uzdatniania wody: 1 stopień – kolumny jonowymienne, 2 stopień – odwrócona osmoza. Uzdatnianie: napowietrzanie, odzłazianie, kolumny jonowymienne, odwrócona osmoza
			25,0	2,30	113,14	22,8	
GMINA PĘCZNIEW							
30.	Pęczniew	wodociąg wiejski Pęczniew, obsługiwane miejscowości : Pęczniew, Rudniki, Przywidz, Osowiec, Wielopole. Liczba	91	0,15	330,8	64,0	woda uzdatniania na dwóch odzłaziaczach, odzłazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do rzeki Pichny w km 2+160

31.	Lubola	zaopatrywanej ludności: 1292 wodociąg wiejski Lubola, obsługiwane miejscowości: Lubola, Brodnia, Zagórki, Brodnia Kolonia, Jadwiczna, Ferdynandów, Brzeg. Liczba zaopatrywanej ludności: 964	15	2,5	179,10	20,10	woda uzdatniania na dwóch odżelaziaczach i dwóch odmanganiaczach, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do bezodpływowego zbiornika retencyjno - odparowującego
32.	Księża Wólka	wodociąg wiejski Księża Wólka, obsługiwane miejscowości: Księża Wólka, Siedlątków, Popów, Drużbin, Suchorzy, Wola Pomianowa, Łyszkowce, Borki Drużbińskie, Księża Młyny, Kraczynki, Dybów. Liczba zaopatrywanej ludności: 1343.	50,0	1,9	370,0	48,0	brak uzdatniania, woda spełnia wymagania
GMINA DALIKÓW							
33.	Dalików	wodociąg wiejski: Dalików; obsługiwane miejscowości: Dalików, Złotniki A Kolonia, Złotniki B Kolonia, Złotniki Kolonia, Przekora, Julianów, Janów, Kazimierzów, Brudnów I, II, III, IV, V, Brudnów Stary, Władysławów, Lubocha, Dąbrówka Nadolna, Psary, Domaniewek, Domaniew, Krasnołany, Aleksandrówka, Stanisławów, Marysin, Antoniew, Antoniew-Lubocha, Tobolice, Emilianów, Karolinów7, Marcinów, Gajówka Parcel, Symonia, Dąbrówka Woźnicka, Krzemieniew, Wyrobki, Ostrów, Witów, Piotrów, Stefanów, Rozynów, Eufemia, Huta Bardzyńska, Idzikowice, Bardzynin. Liczba zaopatrywanej ludności: 2439	55,8	4,15	646,8	51,7	woda uzdatniania na trzech zestawach filtracyjnych, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane są do rowu
34.	Zdrzychów	wodociąg wiejski: Zdrzychów, obsługiwane miejscowości: Zdrzychów, Kołoszyn, Kuciny, Dąbrówka Górna, Gajówka-Kolonia, Gajówka-Wieś, Dobrzań, Sarnów, Sarnówek, Oleśnica, Wilków, Fulki, Kontrewers, Dzierżanów, Stare Madaje, Wileczyca. Liczba zaopatrywanej ludności: 1962	65,4	7,4	768,0	50,0	woda uzdatniania na trzech odżelaziaczach z aeratorem, odżelazianie, odmanganianie, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do bezodpływowego zbiornika retencyjno - odparowującego
35.	Budzynek	wodociąg wiejski: obsługiwane miejscowości: Budzynek, Woźniki, Idzikowice. Liczba zaopatrywanej ludności: 306	15,0	4,0	44,0	5,5	woda uzdatniania na dwóch odżelaziaczach, dezynfekcja podchlorynem sodu (okresowo), wody popłuczne odprowadzane do bezodpływowego zbiornika retencyjno - odparowującego
36.	Domaniew	ujęcie dla Szkoły Podstawowej	6,0	1,0	8,0	5,0	woda uzdatniania na jednym odżelaziaczu, wody popłuczne odprowadzane są do zbiornika bezodpływowego

1.6. WODY POWIERZCHNIOWE

Monitoring i ocena wód powierzchniowych

Badania jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów fizykochemicznych, chemicznych oraz biologicznych należą do kompetencji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska.

Celem wykonywania badań jest stworzenie podstaw do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu wód i ich ochrony przed zanieczyszczeniem, w tym ochrony przed eutrofizacją powodowaną wpływem sektora bytowo – komunalnego oraz rolnictwa jak również ochrony przed zanieczyszczeniami przemysłowymi: zasolenie, substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego zgodnie z cyklem gospodarowania wodami, wynikającym z przepisów prawa krajowego, transponujących wymagania Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Głównym celem prowadzonego monitoringu rzek jest przede wszystkim pozyskiwanie informacji, które dotyczą stanu ekologicznego oraz chemicznego wód powierzchniowych na całym obszarze dorzeczy oraz osiągnięcia celów środowiskowych.

Wody powierzchniowe płynące zostały podzielone na jednolite części wód, dla których prowadzone są analizy presji antropogenicznych oraz opracowywane programy wodno – środowiskowe. Zasady podziału zostały oparte na dokonanej segregacji według typów wód powierzchniowych oraz innych kryteriów, w tym rozkładzie na obszary chronione. Jednolite części wód, które zostały przekształcone przez człowieka, że niemożliwe jest przywrócenie im stanu naturalnego, zostały zaklasyfikowane do sztucznych bądź silnie zmienionych jednolitych części wód.

Na terenie obszaru powiatu poddębickiego zgodnie z obowiązującym „Programem Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2010 – 2012” monitorowanych było w latach 2010 – 2012 siedem jednolitych części wód. Niektóre z nich na terenie powiatu znajdują się tylko fragmentarycznie. Oceny dokonano dla badań prowadzonych w całym okresie trzyletnim. Zestawienie jednolitych części wód i przekrojów pomiarowych, w których pobierano próby przedstawiono w tabeli poniżej.

Rok 2016 był pierwszym rokiem w kolejnym 6-letnim cyklu gospodarowania wodami, zgodnie z kalendarzem ustalonym przez Ramową Dyrektywę Wodną. W ramach realizacji programu monitoringu wód powierzchniowych województwa łódzkiego, którego szczegółowy zakres został podany w Programie państwowego monitoringu środowiska województwa łódzkiego na lata 2016-2020 w 2016 roku, zostały zrealizowane badania rzek i zbiorników zaporowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych oraz chemicznych w ramach odpowiednich programów monitoringu. Podczas badań fizykochemicznych i chemicznych zbierano serie pomiarów stężeń substancji z częstotliwością poboru od 4 do 12 razy w roku. Po zweryfikowaniu całorocznych pomiarów wyznaczono stężenia średnie oraz dla niektórych substancji stężenia maksymalne, na podstawie których dokonano oceny jcw p.

Ocena stanu ekologicznego i potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych

Stan ekologiczny oraz potencjał ekologiczny w zdecydowanej większości jcw p jest niezadowolający. Poniżej stanu i potencjału ekologicznego dobrego znajduje się blisko 80% przebadanych jednolitych części wód powierzchniowych. Podsumowując ocenę stanu i potencjału ekologicznego, więcej ocen pozytywnych otrzymały wody dorzecza Odry. W dorzeczu Odry trzykrotnie więcej jest, w porównaniu z wodami dorzecza Wisły, jednolitych części wód powierzchniowych ze stwierdzonym złym stanem/potencjałem ekologicznym, odpowiadającym V klasie. Prawie we wszystkich jednolitych częściach wód, w których stwierdzono stan/potencjał ekologiczny poniżej stanu dobrego, wyniki klasyfikacji elementów biologicznych były niezadowolające. Wśród elementów biologicznych najniekorzystniej oceniane były makrobezkręgowce oraz ichtiofauna. O niskiej ocenie stanu/klasyfikacji decydowały także towarzyszące wskaźnikom biologicznym przekroczenia wskaźników fizykochemicznych.

Najczęściej przekraczаныmi parametrami fizykochemicznymi były średnioroczne stężenia substancji biogennych – związków azotu i fosforu oraz parametry, takie jak: biologiczne zapotrzebowanie na tlen, ogólna zawartość węgla organicznego czy odczyn pH. Sporadycznie zdarzały się też przekroczenia zasadowości ogólnej i substancji rozpuszczonych. Wśród substancji szczególnie szkodliwych - specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych - odnotowano tylko jedno przekroczenie

stężeń średniorocznych dla aldehydu mrówkowego. W pozostałych przypadkach wartości stężeń tych substancji nie wpływały negatywnie na klasyfikację stanu/potencjału ekologicznego.

Ocena stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych

Stan chemiczny poniżej dobrego stwierdzono w ponad połowie badanych pod kątem chemicznym jednolitych części wód powierzchniowych. Zdecydowanie lepiej pod tym względem wypadło dorzecze Odry. Stan dobry stwierdzono tu w blisko 70% badanych jcwp. W dorzeczu Wisły tylko co siódma badana jednolita część wód posiadała dobry stan chemiczny. Wśród badanych wskaźników najczęstsze przekroczenia zanotowano dla stężenia maksymalnego i średnioroczego benzo(a)pirenu. Jest to bardzo problematyczne zanieczyszczenie ze względu na powszechność występowania i powtarzalność przekroczeń na przestrzeni ostatnich lat. W ostatnich latach stwierdzano również pojedyncze przekroczenia średniorocznych stężeń kadmu i jego związków oraz stężeń maksymalnych i średniorocznych rtęci i jej związków oraz niklu. Spośród substancji priorytetowych badanych w biocie przekroczenia wartości indeksu zanotowano np. dla heptachloru, bromowanych difenylesterów czy rtęci.

Podobnie jak w poprzednich etapach oceny, dorzecze Odry wypadło lepiej w porównaniu z dorzeczem Wisły. W 6 jednolitych częściach wód powierzchniowych stwierdzono dobry stan ogólny, co stanowi około 11% ocenionych jednolitych części wód dorzecza Odry. 14 jcwp uzyskało maksymalny lub dobry i 1 jcwp bardzo dobry stan/potencjał ekologiczny. Nie mając jednak przeprowadzonej oceny stanu chemicznego, dla 9 jcwp nie można określić stanu ogólnego. Niestety, sytuacja wód w dorzeczu Wisły jest znacznie gorsza, bo w żadnej z ocenionych jcwp nie stwierdzono dobrego stanu ogólnego, a te jcwp, dla których można było ustalić stan ogólny, wszystkie osiągnęły zły stan ogólny.

W 7 badanych jcwp stwierdzono dobry stan/potencjał ekologiczny, lecz ze względu na brak oceny chemicznej nie można określić stanu ogólnego. O złej ocenie jednolitych części wód powierzchniowych w większości wypadków zadecydowała ocena stanu/potencjału ekologicznego. Ze względu na decydującą rolę elementu o klasyfikacji najniższej, zły stan nadano także jednolitym częściom wód, w których brakowało oceny stanu/potencjału ekologicznego lub stanu chemicznego, ale pozostałe elementy wskazywały na stan poniżej dobrego.

Większość badanych jcwp w województwie łódzkim charakteryzuje się złym stanem wód. Najgorsza sytuacja występuje w dorzeczu Wisły, gdzie nie stwierdzono dobrego stanu jcwp w żadnej z badanych jednolitych części wód. W dorzeczu Odry sytuacja jest trochę lepsza, ponieważ 6 jednolitych części wód powierzchniowych uzyskało stan dobry. O złym stanie wód badanych jcwp w dużej mierze zadecydowała ocena elementów biologicznych. Reakcja organizmów żywych w sposób kompleksowy oddaje wpływ wszystkich oddziałujących na jcwp zakłóceń i interakcji. Niekorzystne warunki tlenowe oraz występowanie dużych stężeń substancji biogennej powodują eutrofizację, negatywnie oddziałują na organizmy żywe i skutkują obniżeniem oceny stanu/potencjału ekologicznego. Ocena chemiczna potwierdziła zły stan wód badanych jcwp.

W województwie łódzkim przeważa presja komunalna i rolnicza, ale w ośrodkach przemysłowych wyraźnie zaznacza się również presja zakładów produkcyjnych, związana ze zrzutem ścieków i poborem wody. Analizując przyczyny złego stanu jcwp, należy podejść do każdej jednolitej części wód indywidualnie i rozpatrywać specyficzny dla niej rozkład presji i zdolności samooczyszczania wód.

Wody powierzchniowe w latach 2011-2016 Powiat Poddębicki:

Stan ekologiczny:

- umiarkowany dla JCWP: Brodnia, Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty, Dopływ z Tarnowa, Bełdówka, Pisia.

Potencjał ekologiczny:

- maksymalny lub dobry dla JCWP: Warta ze Zb. Jeziorsko, Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika,
- umiarkowany dla JCWP: Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek, Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyckiego,
- słaby dla JCWP: Siekiernik, Pichna do Urszulinki,
- zły dla JCWP: Pichna od Urszulinki do ujścia.

Stan chemiczny:

- dobry stan chemiczny dla JCWP: Siekiernik, Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika, Warta ze Zb. Jeziorsko, Pichna od Urszulinki do ujścia, Brodnia,
- stan chemiczny poniżej dobrego dla JCWP: Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek, Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczego, Pichna do Urszulinki, Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty.

Wymogi dodatkowe obszarów chronionych i zagrożonych w latach 2010-2015:

- wymogi dodatkowe spełnia JCWP: Pichna od Urszulinki do ujścia, Warta ze Zb. Jeziorsko, Bełdówka, Pisia,
- wymogi dodatkowych nie spełnia JCWP: Pichna do Urszulinki, Siekiernik, Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek, Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczego, Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty.

Stan JCWP:

- dobry stan JCWP stwierdzono dla JCWP: Warta ze Zb. Jeziorsko, Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika,
- zły stan JCWP stwierdzono w JCWP: Brodnia, Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty, Dopływ z Tarnowa, Bełdówka, Pisia, Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek, Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczego, Siekiernik, Pichna do Urszulinki, Pichna od Urszulinki do ujścia.

ZBIORNIK JEZIORSKO

Zbiornik wodny Jeziorsko zlokalizowany został w środkowym biegu rzeki Warty, na granicy województwa wielkopolskiego i łódzkiego. W obrębie zalewu zbiornika znajduje się odcinek rzeki Warty od km 484,3 (zapora czołowa na linii wsi Skęczniew gm. Dobra i Łyszkowice), do km 504,0 (most drogowy w m. Warta). Powierzchnia zlewni rzeki Warty w przekroju zapory czołowej wynosi 9012,6 km².

Administratorem i użytkownikiem zbiornika Jeziorsko jest Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu zarządzający zbiornikiem poprzez swoją jednostkę terenową - Kierownictwo Zbiornika Wodnego Jeziorsko w Skęczniewie, woj. wielkopolskie, pow. Turek.

Gospodarka rybacka na zbiorniku i stawach ośrodka zarybieniowego w Pęczniewie prowadzona jest przez Zarząd Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Sieradzu.

W południowej części zbiornika, na obszarze tzw. cofki, bardzo dobre warunki bytowania i rozwoju znalazły liczne gatunki ptactwa wodno-błotnego. Teren o powierzchni 2 350,6 ha jest objęty ochroną jako rezerwat ornitologiczny. Bytuje w nim niezwykle bogaty skład gatunkowy, pozwalający zaliczyć rezerwat do ostoi ptaków o znaczeniu europejskim. Dotychczas stwierdzono występowanie ok. 250 gatunków ptaków, w tym 150 lęgowych.

W czasie przelotów jesiennych w rezerwacie przebywa ok. 10 tys. osobników, wśród nich bywają gatunki egzotyczne. Na mocy prawa miejscowego gmin Warta i Pęczniew, obszar pomiędzy mostem na Warcie a umowną linią łączącą wsie Jeziorsko i Brodnia, został objęty ochroną w postaci strefy ciszy. Wody zbiornika są miejscem występowania wielu gatunków ryb. Zbiornik Jeziorsko ma również wartość krajobrazową. Występują tutaj liczne punkty widokowe na krawędzi pradoliny Warty. Na prawym brzegu zbiornika, w pobliżu zapory znajduje się wysoka, urwista skarpa, odsłaniająca interesujący profil geologiczny. Skarpa na całej długości, objęta została ochroną prawną w formie stanowiska dokumentacyjnego.

Główne zadania zbiornika Jeziorsko:

- zmniejszenie zagrożenia powodziowego dla Uniejowa, Koła, Konina i Poznania,
- zabezpieczenie wody dla Koła, Konina i Poznania (infiltracja do ujęć wodociągowych),
- zabezpieczenie wody do celów przemysłowych (m. in. Zespół Elektrowni Pątnów-Adamów- Konin,
- zabezpieczenie wody do nawodnień rolniczych,
- prowadzenie gospodarki rybackiej na zbiorniku i w ośrodku zarybieniowym w kompleksie stawów w Pęczniewie,

- produkcja energii elektrycznej w elektrowni „Jeziorsko” o mocy nominalnej 4,8 MW,
- utrzymanie warunków siedliskowych dla ptactwa,
- utworzenie bazy rekreacyjnej dla Łodzi i miast położonych w okolicy zbiornika.

Źródła zanieczyszczeń w zlewni Zbiornika mających największy wpływ na trofię akwenu stanowią:

- oczyszczone, niedostatecznie oczyszczone lub nie oczyszczone ścieki z miast położonych na terenie zlewni,
- ścieki z wiejskich gospodarstw posiadających wodociągi, a pozbawionych oczyszczalni,
- wody drenażowe zapory,
- wody odwadniające ośrodek zarybieniowy w Pęczniewie,
- ścieki opadowe i spływy powierzchniowe,
- ptactwo wodne, którego odchody w istotny sposób zasilają (głównie w fosfor) wody Zbiornika.

Dane techniczno-sytuacyjne zbiornika:

Tabela nr 94 Główne dane techniczne zbiornika Jeziorsko

L.p.	Wyszczególnienie	Jednostka	Poziom piętrzenia w m n.p.m.	
			min. 116,0	max. 121,5
1.	Pojemność całkowita	mln m ³	30,2	202,8
2.	Pojemność użytkowa	mln m ³	-	172,6
3.	Powierzchnia zalewu	km ²	17,6	42,3
4.	Głębokość	m	4,0	do 10,5
5.	Wysokość piętrzenia przy zaporze czołowej	m	4,0	10,5
6.	Długość zbiornika	km	7,0	16,3

Gospodarka wodna w zbiorniku jest prowadzona w cyklu rocznym. Wg założeń po całkowitym napełnieniu zbiornika w okresie wiosennych wezbrań wodę spuszcza się do poziomu minimalnego piętrzenia. Okres napełniania styczeń-kwiecień, okres spuszczenia maj-październik. Okres listopad-grudzień – to poziom minimalny. Wskaźnik retencjonowania wód rzeki Warty w zbiorniku wynosi ok.14%.

Monitoring Zbiornika Jeziorsko:

Zbiorniki zaporowe mają cechy pośrednie między rzekami i wodami stojącymi. Z uwagi na brak wytycznych do organizacji monitoringu jakości wód zbiorników zaporowych oraz prawnie obowiązującego systemu klasyfikacji i oceny jakości wód, przy ocenie stosowano normy dotyczące zanieczyszczeń powierzchniowych wód płynących. Zbiornik Jeziorsko jest jednolitą częścią wód o kodzie PLRW 6000183179.

Decyzją z dnia 29.10.2008 r., znak: RO.VI.-MC-62132/3-10/08 Marszałek Województwa Łódzkiego udzielił Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Poznaniu, ul. Szewska 1, 61-760 Poznań, pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód polegające na:

- a) piętrzeniu śródlądowych wód powierzchniowych w zbiorniku wodnym „Jeziorsko” za pomocą zapory czołowej typu ziemnego oraz jazu zlokalizowanego w 484+300 km rzeki Warty do rzędnych:
  - normalny poziom piętrzenia (NPP) – 120,50 m n.p.m.,
  - maksymalny poziom piętrzenia (MaxPP)– 121,50 m n.p.m.,
  - nadzwyczajny poziom piętrzenia (Napp) – 122,0 m n.p.m.,
  - minimalny poziom piętrzenia (Min PP) – 116,0 m n.p.m.,
- b) retencjonowaniu spiętrzonej wody w zbiorniku wodnym „Jeziorsko” w ilości:
  - przy normalnym poziomie piętrzenia – 162,50 mln m³,
  - przy maksymalnym poziomie piętrzenia – 202,80 mln m³,
  - przy nadzwyczajnym poziomie piętrzenia – 224,30 mln m³,
  - przy minimalnym poziomie piętrzenia – 36,36 mln m³,

w następujących okresach czasu:

1 styczeń – 31 styczeń

utrzymanie poziomu piętrzenia w zbiorniku na rzędnej 116,0-116,30 m n.p.m.,

1 luty – 15 kwiecień

napełnianie zbiornika w czasie zimowo-wiosennego wezbrania rzeki, maksymalnie do normalnego poziomu piętrzenia NPP – 120,50 m n.p.m., z zastrzeżeniem punktów 1, 2, 3 i 4,

16 kwiecień – 30 czerwiec

utrzymywanie stałego poziomu piętrzenia osiągniętego w czasie napełniania zbiornika, ale nie wyższego niż 120,50 m n.p.m. (odpływ równy dopływowi), z zastrzeżeniem punktów 1, 2, 3 i 4,

1 lipiec – 31 grudzień

gospodarowanie retencją pomiędzy normalnym poziomem piętrzenia a minimalną rzędną piętrzenia tak, aby na dzień 31 grudnia rzędna wody w zbiorniku wynosiła 116,0 – 116,30 m n.p.m., z zastrzeżeniem punktów 1, 2 i 4:

- 1) w przypadku większych wezbrań, w okresie zagrożenia powodziowego, dopuszcza się piętrzenie zbiornika do maksymalnego poziomu piętrzenia Max.PP – 121,50 m n.p.m. Po przejściu fali powodziowej, obniżenie poziomu piętrzenia do rzędnej 120,50 m n.p.m. w celu odtworzenia stałej pojemności powodziowej;
- 2) w przypadku nadejścia w przekroju Sieradza fali powodziowej o następstwie występowania co najmniej raz na dwadzieścia lat ($Q_5\%$) dopuszcza się krótkotrwale piętrzenie zbiornika do poziomu Nad.PP – 120 m n.p.m., tj. wykorzystanie pojemności powodziowej forsowanej. Po przejściu fali powodziowej, obniżenie poziomu piętrzenia do rzędnej NPP – 120,50 m n.p.m. w celu odtworzenia forsowanej i stałej pojemności powodziowej;
- 3) w przypadku nadejścia w przekroju Działoszyna fali powodziowej o prawdopodobieństwie występowania co najmniej raz na pięć lat ($Q_{20\%}$), dopuszcza się zadysponowanie odpływu większego od odpływu (przepływ wyprzedzający), w celu umożliwienia częściowego opróżnienia zbiornika przed spodziewanym wezbraniem;
- 4) dla wykonania niezbędnych prac remontowych elementów zbiornika wodnego mających wpływ na bezpieczeństwo jego użytkowania, po wcześniejszym poinformowaniu organu właściwego do wydania pozwolenia wodnoprawnego oraz zakładów korzystających z wód zbiornika wodnego „Jeziorsko”, dopuszcza się okresowe utrzymywanie niższego piętrzenia niż normalny poziom piętrzenia;
- c) korzystaniu z wód do celów energetycznych – 2 turbiny Kaplana o mocy $N_{\max} = 2767$ kW każda, przepływu $Q_{\max} = 70$ m³/s, minimalny poziom energetyczny MinPE = 116,0 m n.p.m., poprzez ujęcie wody w korpusie zapory czołowej w km 1+338 dwoma wlotami o przekroju 5,2 x 6,0 m wyposażonymi w zamknięcia remontowe i awaryjne w ilości maksymalnie do 70 m³/s, odprowadzeniu wód z elektrowni kanałem o długości 100 m i szerokości w dnie 16 m do rzeki Warty poniżej zapory czołowej.

Pozwolenie zostało wydane na 20 lat, tj. do dnia 29.10.2028 r.

Decyzją z dnia 29.08.2014 r., znak: RŚVI.7322.3.2.2011.MC Marszałek Województwa Łódzkiego zmienił w/w pozwolenie poprzez:

- 1) zmianę w punkcie II.1. wyżej wymienionej decyzji normalnego poziomu piętrzenia:
z NPP – 120,50 m n.p.m. na NPP – 120,00 m n.p.m.;
- 2) zmianę w punkcie II.2. wyżej wymienionej decyzji ilości retencjonowane wody przy normalnym poziomie piętrzenia
ze 162,50 mln m³ na 142,84 mln m³;
- 3) zmianę punktu III. wyżej wymienionej decyzji poprzez zatwierdzenie zaktualizowanej instrukcji gospodarowania wodą na zbiorniku Jeziorsko;
- 4) zastąpienie w wyżej wymienionej decyzji zapisów dotyczących rzędnych –

„120,50 m npm” na „120,00 m npm”;

5) pozostałe warunki decyzji nie ulegają zmianie.

2. Gospodarka ściekowa

2.1 Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Przepisy prawne Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone zostały w szczególności w dyrektywie Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 Z 30.5.1991 r.) Dyrektywa ta skierowana jest do Państw Członkowskich, które mają obowiązek osiągnięcia - w określonych terminach - zawartego w niej celu. Dla Polski ustalenia negocjacyjne z Unią Europejską dotyczące sektora „Środowisko”, przeniesione zostały do Traktatu o Akcesji Polski do Unii Europejskiej. Dokument ten obliguje Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do wybudowania, rozbudowania i/lub zmodernizowania oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach, w horyzoncie czasowym do 2015 r.

Realizacja wdrażania wymagań dyrektywy miała przebiegać etapowo, zgodnie z celami pośrednimi, które zapisane zostały w Traktacie Akcesyjnym, a mianowicie:

- 31 grudnia 2005 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 674 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 69% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- 31 grudnia 2010 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 1069 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 86% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- 31 grudnia 2013 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 1165 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 91% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- 31 grudnia 2015 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta we wszystkich aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 100% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji.

Przepisy dyrektywy 91/271/EWG zostały przetransponowane do prawa krajowego i znalazły swoje odzwierciedlenie w szeregu ustaw i rozporządzeń związanych z gospodarką wodną.

W celu zidentyfikowania faktycznych potrzeb w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregowania ich realizacji w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r.

KPOŚK stanowi wykaz aglomeracji, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w Programie. Do chwili obecnej przeprowadzono pięć jego aktualizacji w latach: 2005, 2009, 2010, 2015 i 2017.

W latach 2003 – 2016

- wybudowano 84,8 tys. km sieci kanalizacyjnej, z czego w roku 2016 – 2178 km sieci,
- wybudowano 403 nowe oczyszczalnie ścieków komunalnych (w roku 2016 – 7 obiektów),
- przeprowadzono 1575 inwestycji w zakresie modernizacji i/lub rozbudowy oczyszczalni ścieków komunalnych (w roku 2016 – 105 inwestycji),
- na inwestycje wydano ok 63,8 mld zł (w roku 2016 – 2,4 mld zł).

V aktualizacja KPOŚK (AKPOŚK 2017)

Rada Ministrów przyjęła piątą aktualizację KPOŚK 31 lipca 2017 r. Przyjęta przez rząd aktualizacja zawiera listę zadań zaplanowanych przez samorządy do realizacji w latach 2016-2021.

AKPOŚK 2017 dotyczy 1587 aglomeracji o równorzędnej liczbie mieszkańców 38,8 mln, w których zlokalizowanych jest 1769 oczyszczalni ścieków komunalnych. Aglomeracje ujęte w aktualizacji zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków. Z przedstawionych przez aglomeracje zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach piątej aktualizacji planowane jest wybudowanie 116 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 1010 oczyszczalniach. Planowane jest również wybudowanie 14 661 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 506 km sieci istniejącej. Potrzeby finansowe na realizację ww. przedsięwzięć wynoszą 27,85 mld zł.

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych określa wykazy:

- aglomeracji, które powinny być wyposażone - w terminach ustalonych w art. 208 w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków oraz wielkość ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych z tych aglomeracji koniecznych do usunięcia,
- przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji zbiorczych sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków komunalnych oraz terminy ich realizacji.

Aglomeracja oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych, natomiast przez jednego równoważnego mieszkańca rozumie się ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażony jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen w ilości 60 g tlenu na dobę.

Na terenie Powiatu Poddębickiego wyznaczone zostały następujące aglomeracje:

nazwa aglomeracji	nr obowiązującego rozporządzenia/uchwały ustanawiającego aglomerację	RLM aglomeracji zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem/uchwałą	RLMrz	grupa RLMrz	stan realizacji na dzień 30 września 2016 r. zgodny z obowiązującą uchwałą (rozporządzeniem), w przypadku uchwał podjętych w okresie 01.10.2016 - 31.12.2016 r. – stan z końca grudnia 2016 r. zgodny z podjętą uchwałą.				
					liczba rzeczywistych mieszkańców w aglomeracji	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego	liczba mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych	liczba mieszkańców korzystających z systemów indywidualnych (przydomowych oczyszczalni ścieków)	liczba przydomowych oczyszczalni ścieków
Wartkowice	Uchwała nr XIV/155/15	3958	3956	3	1672	1098	574	0	0
Poddebice	V/69/15	10119	9674	3	9156	8050	1030	76	26
Uniejów	XLIII/1209/09	2222	5803	3	2987	2329	658	0	0

Tabela nr 95 Sprawozdanie z wykonania KPOŚK – województwo łódzkie- wyciąg – Powiat Poddębicki

nazwa aglomeracji	stan realizacji na dzień 30 września 2016 r. zgodny z obowiązującą uchwałą (rozporządzeniem), w przypadku uchwał podjętych w okresie 01.10.2016 - 31.12.2016 r. – stan z końca grudnia 2016 r. zgodny z podjętą uchwałą.							
	długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) w aglomeracji [km]	wskaźnik zbierania siecią (% RLM korzystających z sieci) w 2016	długość istniejącej kanalizacji deszczowej w aglomeracji [km]	RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej			RLM dostarczany do oczyszczalni taborem asenizacyjnym	
				RLM mieszkańców [RLM]	RLM przemysłu [RLM]	RLM osób czasowo przebywających w aglomeracji [RLM]	RLM mieszkańców [RLM]	RLM przemysłu [RLM]
Wartkowice	23,5	81	1,9	1098	2120	0	574	164
Poddebice	45,8	87	-	8050	108	302	1030	108
Uniejów	36,8	87	4,5	2329	1958	770	658	38

2.2 Emisja zanieczyszczeń do wód i oczyszczalnie ścieków

Na terenie powiatu poddębickiego znajduje się sześć komunalnych oczyszczalni ścieków. Przeważająca część zakładów obsługiwana jest przez miejskie lub gminne oczyszczalnie ścieków.

Główne źródła zanieczyszczeń oraz ilość odprowadzanych ścieków wraz z ładunkami zanieczyszczeń przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 96 Wykaz większych zakładów oraz ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód powierzchniowych w latach 2015 – 2016

L.p	Nazwa zakładu	Odbiornik ścieków jew	Przepływ Q [m ³ /db]	Ładunek [kg/db]		
				BZT5	ChZT	Zawiesina ogólna
1	Gmina Wartkowiec	PLRW600020183275 Ner od Dopływu spod Łęzek do Kanału Zbylczyckiego	313,65 327,94	2,666 5,280	20,387 21,742	3,137 4,198
2	Gmina Zadzim	PLRW60001718317889 Pichna do Urszulinki	53,62 67,19	0,804 0,470	3,056 3,158	1,180 0,564
3	Samorządowy Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pęczniewie	PLRW6000201831789 Pichna od Urszulinki do ujścia	31,36 32,46	0,298 0,130	1,160 0,714	0,439 0,341
4	Gmina Dalików Osiedle Mieszkaniowe w Samowie	PLRW600017183269 Beldówka	5,77 6,32	0,196 0,123	0,629 0,446	0,133 0,196
5	MPWiK w Poddębicach Oczyszczalnia w Poddębicach	PLRW600020183275 Ner od Dobrzyńki do Kanału Zbylczyckiego	1085,25 1097,03	6,946 15,688	56,759 60,885	12,806 12,945
6	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej TERMY UNIEJÓW Sp. z o.o w Uniejowie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej TERMY UNIEJÓW Sp. z o.o w Uniejowie	PLRW600019183199 Warta od Siekiernika do Neru	482,33 Brak danych	9,647 Brak danych	48,715 Brak danych	13,988 Brak danych
7	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej TERMY UNIEJÓW Sp. z o.o w Uniejowie Oczyszczalnia w Spycimierzu	PLRW600017183198 Siekiernik	15,18 19,00	0,349 0,209	1,548 1,030	0,455 0,261
9	Dom Pomocy Społecznej w Skęczniewie	PLRW600019183197 Warta od Zbiornika Jeziorsko do Siekiernika	74,28 68,67	0,275 0,404	1,968 2,575	0,357 0,268

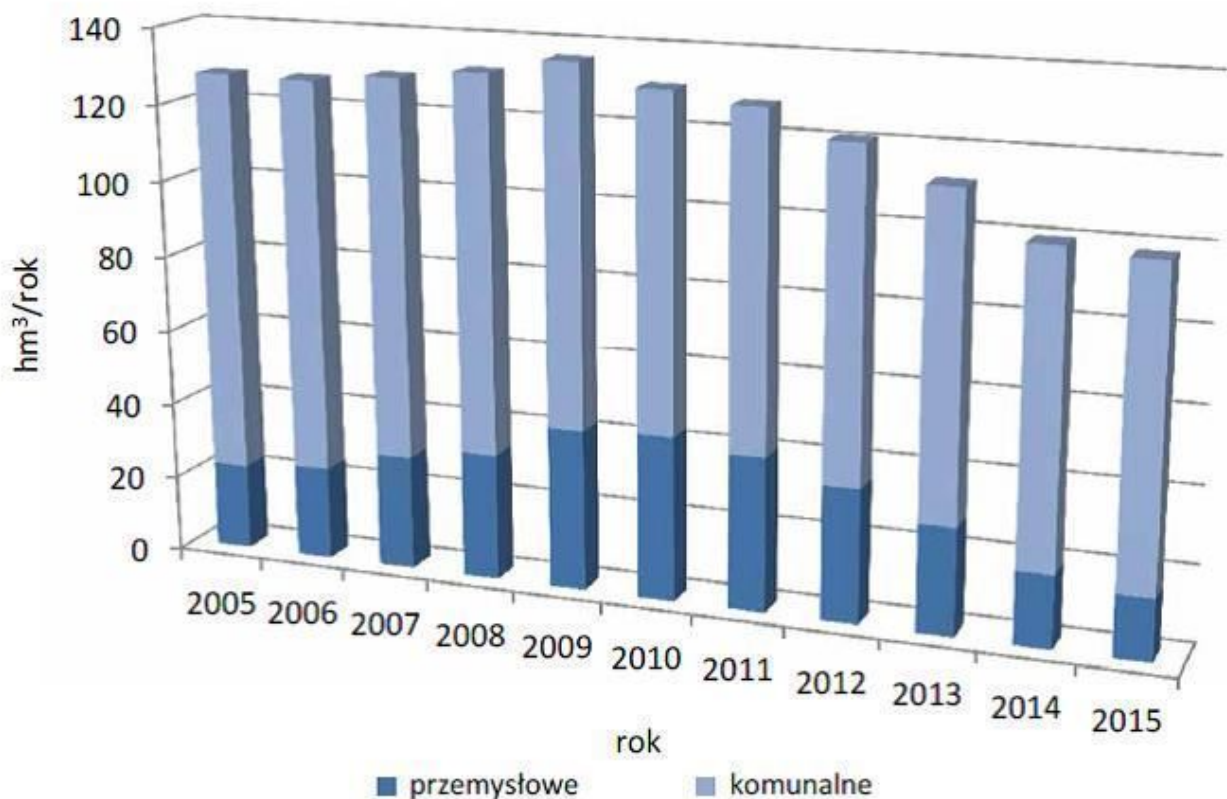
Oznaczenia w kolorze **niebieskim** dotyczą danych za 2015 rok

Oznaczenia w kolorze **czerwonym** dotyczą danych za 2016 rok

Źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są ścieki nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone w komunalnych i zakładowych oczyszczalniach ścieków, wody opadowe pochodzące z utwardzonych terenów przemysłowych, składowych, transportowych, parkingów, obiektów magazynowych i dystrybucji paliw.

Częstym sposobem magazynowania ścieków są zbiorniki bezodpływowe, które w dużej części są nieszczelne, nieraz nie posiadają nawet dna. Problemem pozostają zanieczyszczenia obszarowe pochodzenia rolniczego. Poprawa w tym zakresie będzie zależała od postępów w agrotechnice. Aby poprawić stan jakości wód należy zapewnić wyposażenie sektora rolno – spożywczego w oczyszczalnie ścieków,

ograniczyć lub wyeliminować substancje szczególnie szkodliwe i azotany wprowadzane do wód, zagospodarować osady ściekowe.

Ścieki przemysłowe i komunalne, wymagające oczyszczenia, odprowadzone do wód lub do ziemi w latach 2005 – 2015 w województwie łódzkim

Zanieczyszczenia pochodzące z rolnictwa zawierają przede wszystkim znaczne ilości biogenów, odpowiedzialnych za powstawanie deficytu tlenowego w wodzie przez nadmierny rozwój glonów, co prowadzi do eutrofizacji zbiorników wodnych. Szacuje się, że obecnie 50% ładunku związków biogenych, odpływających z obszaru Polski do Bałtyku, pochodzi z obszarowych źródeł zanieczyszczeń, dlatego redukcja zanieczyszczeń punktowych, choć istotna, jest niewystarczająca. Konieczne jest podejmowanie działań, które koncentrują się na zanieczyszczeniach obszarowych, pochodzących głównie z działalności rolniczej człowieka.

Również źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są ścieki nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone w komunalnych i zakładowych oczyszczalniach ścieków, wody opadowe pochodzące z utwardzonych terenów przemysłowych, składowych, transportowych, parkingów, obiektów magazynowych i dystrybucji paliw.

Na skutek różnic między długością sieci wodociągowej i długością sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich nadal częstym procederem jest odprowadzanie ścieków surowych do rowów przydrożnych bądź wywożenie zawartości szamb przydomowych w niedozwolone miejsca.

Tabela nr 97 Ładunki zanieczyszczeń, odprowadzone kanalizacją miejską na terenie powiatu poddębickiego w 2015 roku

Źródło ścieków w zlewni Warty	Ładunki zanieczyszczeń [Mg/rok]				
	BZT ₅	ChZT(Cr)	Zawiesina ogólna	Azot ogólny	Fosfor ogólny
Poddębice	2,5	20,7	4,7	–	–
Uniejów	3,5	17,8	5,1	–	–

Tabela Nr 98 Charakterystyka i rodzaje oczyszczalni działających na terenie Powiatu Poddębickiego – dane Starostwa

Lp.	Nazwa Zakładu Oczyszczalnia ścieków	Rodzaj oczyszczalni	Charakterystyka – urządzenia oczyszczające	Ilość odprowadzanych ścieków max. m ³ /d	Odbiornik ścieków
1.	MPWiK w Poddębicach Oczyszczalnia w Poddębicach	mechaniczno-biologiczna	krata koszowa rzadka Ø 40 mm, przepompownia ścieków surowych, komora pomiarowa ścieków surowych z zainstalowanym przepływomierzem elektromagnetycznym, komora pomiarowa ścieków surowych dokończonych, punkt zlewny ścieków dokończonych o poj. 30,7 m ³ , komora rozprężna, budynek krat, dwa piaskowniki pionowe wirowe, dwa reaktory biologiczne WHL II, dwa osadniki wtórne, przepompownia osadów, stacja koagulanta PIX, budynek dmuchaw z rozdzielnią elektryczną, budynek odwadniania i higienizacji osadu, zbiornik ścieków oczyszczonych, komora pomiarowa ścieków oczyszczonych z zainstalowanym przepływomierzem elektromagnetycznym	3315	Ner w km 50+275
2.	Urząd Gminy Wartkowie Oczyszczalnia w Wartkovicach	mechaniczno-biologiczna	Studzienka z rozdrabniaczem kanałowym, przepompownia główna, budynek techniczny ze stacją mechanicznego oczyszczania ścieków, stacją mechanicznego odwadniania osadu i higienizacji wapnem, zbiornik buforowy, reaktory biologiczne, komora tlenowej stabilizacji osadów, komora wylotowa ścieków oczyszczonych, staw retencyjno-uśredniający, stacja dmuchaw i stacja PIX, automatyczna stacja zlewca ścieków dokończonych i płyta najazdowa, wiata na osad odwodniony i po higienizacji	554,0	Ner w km 39+533 poprzez rów R-C w hm 5+60
3.	Urząd Gminy Zadzim Oczyszczalnia typu "BIOBLOK MU-50" i "BIOKON"	mechaniczno-biologiczna	komora krat z kratą płaską czyszczoną ręcznie, pompownia ścieków, komora rozdziału ścieków, kontenerowe oczyszczalnie typu BIOBLOK i BIOKON, zbiornik osadu nadmiernego, poletka do suszenia osadu, piaskownik poziomy, komora pomiarowa.	132,0	rów melioracyjny R-H w km 1+250
4.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pęczniewie Oczyszczalnia typu "MINIBLOK M-8" w Pęczniewie	mechaniczno-biologiczna	krata koszowa, przepompownia ścieków surowych, dwukontenerowa oczyszczalnia typu MINIBLOK M-8, komora zasuw, zbiornik osadu nadmiernego	55,1	rzeka Pichna k/Zduńskiej Woli w km 1+760
5.	Dom Pomocy Społecznej w Skęczniewie Wylot ścieków na terenie Gminy Peczniw	mechaniczno-biologiczna	komora krat, przepompownia ścieków surowych, reaktor biologiczny MINIBLOK o pojemności 90 m ³ , magazyn osadu, poletka osadowe	90	Warta w km 483+900
6.	Urząd Gminy Dalików Oczyszczalnia typu "ECO-LINE mini 50 RLM" dla osiedla mieszkaniowego w Sarnowie	mechaniczno-biologiczna	trzy przepompownie ścieków surowych, studzienka rozprężna, trzykomorowy osadnik wstępny, blok biologiczny zblokowany z osadnikiem wtórnym, przepompownia ścieków oczyszczonych, układ napowietrzania.	12,1	rzeka Beldówka w km 15+450 poprzez rów odsiawkowy R-7
7.	Urząd Gminy Dalików Oczyszczalnia typu TURBO-JET4 przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Dalikowie	mechaniczno-biologiczna	osadnik wstępny, zbiornik retencyjny, komora napowietrzania, osadnik wtórny, studzienka kontrolna	5,6	rów RA/2 w hm 2+50
8.	Urząd Gminy Dalików Oczyszczalnia typu SEBICO przy Szkole Podstawowej w Domaniewie	biologiczna	osadniki wstępne, komora napowietrzana z biologicznym złożem pływającym, dwa osadniki wtórne typu SEBICO	7,6	poletko rozszczepiające
9.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Termy Uniejów” Oczyszczalnia w Uniejowie	mechaniczno-biologiczna	przepompownia ścieków surowych zlokalizowana przy ul. Kościelnickiej, komora pomiarowa ścieków surowych, punkt, zlewny, krata, piaskownik, przepompownia, dwa cykliczne reaktory biologiczne, zagęszczacz osadu, poletka osadowe	987	rzeka Warta w km 465,00
10.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Termy Uniejów” Oczyszczalnia typu LEMNA w Śpicimierzu	mechaniczno-biologiczna	przepompownia, punkt zlewny, piaskownik z kratą, staw napowietrzany dyfuzyjnie, komora nityfikacyjna z rusztem napowietrzającym, komora koagulacyjna siarczanu glinu, staw LEMNA	98	Struga Śpicimierska w km 3+080
11.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Termy Uniejów” Oczyszczalnia typu NEBRASKA w Wilamowie	mechaniczno-biologiczna	zbiornik wyrównawczo-uśredniający, przepompownia ścieków surowych, oczyszczalnia NEBRASKA M-4, studzienka kontrolna, przepompownia ścieków oczyszczonych	3,65	rów RA w km 0+052
12.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Termy Uniejów” Oczyszczalnia typu BIOCLERE w Wieleninie	mechaniczno-biologiczna	Zbiornik uśredniający z przepompownią, osadnik wstępny, złożo biologiczne typu BIOCLERE, komora pomiaru przepływu ścieków z przepływomierzem elektromagnetycznym	45,5	rów R-B w hm 24+30

Na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie preferuje się budowę małych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków, ponieważ:

- oczyszczają ścieki w miejscu ich powstawania,
- eliminują wysokie nakłady inwestycyjne na sieci kanalizacyjne,
- nie wymagają ciągłej i fachowej obsługi,
- koszty eksploatacji są niskie,
- są proste w budowie i mogą być zamontowane lub wykonane we własnym zakresie.

Większość rozwiązań oczyszczalni przydomowych składa się z osadnika gnilnego zapewniającego trzydobowe przetrzymanie ścieków oraz drenażu rozsączającego. Prawidłowe zastosowanie i eksploatacja gwarantuje odprowadzenie do gruntu ścieków oczyszczonych w takim stopniu, że nie powodują one zanieczyszczenia gruntu, a tym samym wód podziemnych. W przydomowej oczyszczalni ścieków stosuje się kombinację metod oczyszczania mechaniczną oraz biologiczną tlenową i beztlenową. Ścieki po podczyszczeniu w osadniku gnilnym, infiltrując przez złożę rozsączające są oczyszczane w wyniku procesów fizycznych, biologicznych i chemicznych. Oczyszczalnie takie są przeważnie bezobsługowe, jedynym kosztem eksploatacyjnym jest okresowe wybieranie osadu z osadnika gnilnego.

W Powiecie Poddębickim funkcjonuje szereg małych przydomowych oczyszczalni ścieków, we wszystkich gminach i planowane są kolejne.

3. Mała retencja

Ważnym czynnikiem prowadzącym do optymalnego wykorzystania przestrzeni rolniczej jest odbudowa małej retencji oraz tworzenie nowych zbiorników retencyjnych na terenach, gdzie wymagane jest zwiększenie zasobów wodnych i gospodarcze wykorzystanie zmagazynowanej w ten sposób wody (nawodnienia użytków rolnych, wodopoje dla zwierząt, itp.). Rozwój retencji jest istotnym elementem w ochronie jakości zasobów wodnych. Obok zaspokajania celów gospodarczych równie ważnym argumentem przemawiającym za rozwojem retencji jest jej wpływ na poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Obiekty retencyjne spełniają wiele różnorodnych i istotnych funkcji, do których można zaliczyć:

- ochrona przed powodzią – łagodzenie przejścia fali powodziowej,
- zaspokajanie określonych potrzeb gospodarczych (np. ujęcie wody, nawadnianie użytków rolnych),
- ochrona przeciwpożarowa,
- zaspokajanie potrzeb rybactwa, wypoczynku, sportu i rekreacji,
- kształtowanie krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

Głównymi działaniami prowadzącymi do odbudowy retencji, jeśli chodzi o retencjonowanie wód powierzchniowych są:

- budowa zbiorników wodnych i stawów,
- umiejscawianie budowli piętrzących w korytach rzek (jazy – wykorzystanie do małej energetyki),
- zagospodarowanie oczek wodnych,
- gromadzenie wody w urządzeniach (systemach melioracyjnych),
- podpiętrzanie zbiorników naturalnych,
- zalesienia.

Zbiorniki wodne i obiekty retencyjne są elementem wpływającym na krajobraz. Zazwyczaj podnoszą jego walory estetyczne i widokowe. Sprawia to tym samym wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich pod względem turystycznym (agroturystyka).

Budowa zbiornika wodnego powoduje podniesienie i ustabilizowanie wód gruntowych na korzystnym poziomie, a tym samym poprawę stosunków wilgotnościowych na terenach w zasięgu spiętrzonej wody.

Stwarza to jednocześnie nowe atrakcyjne warunki dla rozwoju roślinności i siedlisk zwierząt. Wokół akwenu wytwarza się specyficzny mikroklimat, powstają płytkie strefy służące jako tarliska oraz miejsce żerowania narybku, także odpowiednie warunki do bytowania ptactwa wodno-błotnego.

Jednym z elementów małej retencji są jazy, które oprócz zatrzymywania wody i pełnienia funkcji rekreacyjnych, znajdują coraz szersze zastosowanie do budowy Małych Elektrowni Wodnych

Duży wpływ na produkcję rolną i wysokość plonów zwłaszcza w okresach niedoboru wody oprócz retencjonowania wody ma gromadzenie wody w urządzeniach melioracyjnych. Melioracje wodne to zabiegi techniczne mające na celu dostosowanie właściwości gleb do wymagań określonych roślin przez regulację stosunków wodnych w celu zwiększenia produkcji roślinnej. Na terenie Powiatu Poddębickiego zmeliorowanych jest łącznie 22699,09 ha gruntów. Urządzenia melioracyjne wymagają odbudowy i naprawy oraz ciągłej konserwacji, co przy trudnej sytuacji finansowej rolników staje się dużym obciążeniem. Konieczna jest więc pomoc finansowa państwa i samorządów, zarówno na bieżącą konserwację, jak i budowę nowych systemów melioracyjnych. Ważne jest wspieranie działających Spółek Wodnych oraz podejmowanie działań (także szkoleniowych) mających na celu tworzenie nowych Spółek. Na terenie Powiatu Poddębickiego działa kilka Spółek Wodnych, które mimo wielu trudności starają się sprawnie funkcjonować oraz konserwować i utrzymywać istniejące urządzenia melioracyjne.

Tabela Nr 99 Wykaz obszarów zmeliorowanych na terenie Powiatu Poddębickiego (dane z „Programu gospodarki wodnej na użytkach rolnych Powiatu Poddębickiego”)

Lp.	Gmina	Grunty zmeliorowane ogółem	Grunty orne zmeliorowane w ha				Użytki zielone zmeliorowane w ha			Rowy mb
			ogółem	W tym			ogółem	w tym		
				zdrenowane	nawadniane	odwodnione rowami		nawadniane	zdrenowane	
1.	Dalików	3169,45	2381,03	2340,83	-	40,20	788,42	-	319,32	113840
2.	Poddębice	4476,54	2689,90	2473,57	-	216,33	1788,64	1474,90	79,85	239778
3.	Pęczniew	1270,47	956,49	888,52	11,37	56,60	313,98	219,29	--	51734
4.	Uniejów	3317,90	2762,00	2704,00	-	57,00	534,00	-	-	55498
5.	Wartkowice	5350,60	4107,84	3914,23	-	193,61	1242,76	766,40	26,32	243530
6.	Zadzim	5114,13	4287,39	4119,43	6,54	161,42	826,74	466,57	34,00	173849
7.	Razem	22699,09	17184,65	16440,58	17,91	725,16	5494,54	2927,16	459,49	880629

Tabela Nr 100 Wykaz Spółek Wodnych z terenu Powiatu Poddębickiego (dane z „Programu gospodarki wodnej na użytkach rolnych Powiatu Poddębickiego”)

Gmina	Nazwa Spółki	Miejscowości objęte działalnością Spółki	Powierzchnia zmeliorowana /ha/	Drenowanie /ha/	Rowy /km/	Nawodnienia /ha/
Dalików	GSW* Dalików	Cały teren Gminy	2987	2484	109,2	-

	WSW** Idzikowice		183	176	5,5	-
Razem Dalików			3170	2660	114,7	-
Poddębice	M-GSW*** Poddębice	Cały teren Gminy za wyjątkiem wsi: Bałdrzychów, Karnice, Kobylniki, Pułówek, Pułłów Stary, Leśnik, Tumusin, Góra Bałdrzychowska, Pułłów Nowy	2860	1770	145,3	853
	WSW Bałdrzychów	Bałdrzychów	230	-	14,4	230
	WSW Karnice		70	70	1,1	-
	WSW Kobylniki		239	239	3,9	-
	WSW Pułówek	Pułówek	70	-	9,2	70
	WSW Pułłów Stary	Pułłów Stary	175	-	20,3	175
	WSW Leśnik		55	-	2,9	-
	WSW Tumusin		515	368	26,8	-
	WSW Góra Bałdrzychowska		140	45	6	95
	WSW Pułłów Nowy		118	66	9,1	52
Razem Poddębice			4472	2558	239	1475
Zadzim	GSW Zadzim	Zadzim, Kazimierzew, Adamka, Marcinów, Rzeczycza, Wola Zaleska, Wola Flaszczyna, Otok, Iwonie, Chodaki, Kraszyn, Wierzchy, Piotrow, Żerniki, Wyrębów, Dąbrówka, Rzechta Drużbińska, Charchów Księży, Górki Zadzimskie, Pałki, Pietruchy	3388	2628	119,9	56
	WSW Charchów Pański		243	243	6,2	-
	WSW Kłoniszew	Kłoniszew, Stefanów, Dzierżazna	344	259	5,8	27
	WSW Jeżew	Jeżew, Ruda Jeżewska	287	-	19,1	287
	WSW Małyń	Małyń, Józefów	188	164	4,9	19
	WSW Ralewice		34	-	3,6	34
	WSW Bogucice-Zygry		571	546	9,8	-
Razem Zadzim			5055	3840	169,3	423
Wartkowice	GSW Wartkowice		4935	3625	230,2	766
	WSW Plewnik II		93	93	2,6	-
	WSW Powodów III		149	133	4,8	-
	WSW Ujazd		174	90	5,9	-
Razem Wartkowice			5351	3941	243,5	766
Uniejów	GSW Uniejów	Uniejów, Brzeziny, Wielenin Kolonia, Wielenin, Felcjanów, Orzeszków, Stanisławów, Ostrowsko, Czepów, Skotniki, Kolonia Orzeszków, Wilamów, Góry, Śpicimierz, Czekaj, Kolonia Śpicimierz Łęg Baliński, Człopy, Wola Przedmiejska	2939	3939	80,4	-
Razem Uniejów			2939	3939	80,4	-
Pęczniew	brak		-	-	-	-

*Gminna Spółka Wodna

** Wiejska Spółka Wodna

*** Miejsko-Gminna Spółka Wodna

— ----- spółki działające

Tabela nr 101 Wykaz długości rzek i kanałów oraz długość rowów melioracyjnych znajdujących się w poszczególnych gminach Powiatu Poddębickiego: (dane WZMiUW)

	Długość rzek	Długość kanałów	Długość rowów melioracyjnych
Gmina Dalików	24033,0		113840,0
Gmina Pęczniew	26260,0		51734,0
Gmina Poddębice	65026,0	2200,0	239778,0
Gmina Uniejów	29290,0		63346,0
Gmina Wartkowice	37343,0	6190,0	243530,0
Gmina Zadzim	40099,0		173849,0
Razem Powiat	222051,0		886077,0

Tabela nr 102 Wykaz zbiorników retencyjnych i stawów hodowlanych z terenu Powiatu Poddębickiego (dane WZMiUW)

Nazwa obiektu	Rodzaj	Przeznaczenie	Powiat	Gmina	Powierzchnia max. min.	Pojemność całkowita w m ³	Uwagi
Zbiornik Jeziorsko rz. Warta	zbiornik wodny	Ochrona p.poż pokryw. deficytu w latach suchych	Poddębice Turek Sieradz	Pęczniew Dobra Warta	42,3 17,6	172,6 mln 202,8 mln	
Stawy rybne Pęczniew	zbiornik wodny	Hodowla ryb ośrodek zarybień Jeziorsko	Poddębice	Pęczniew	śr. 2,6	4,355 mln	
Stawy rybne Sarnów	zbiornik wodny	Hodowla ryb	Poddębice	Dalików	1,85	2643 mln	
Polder „Pęczniew-Rudniki”	polder	Ochrona p.poż	Poddębice	Pęczniew	0,91		
Polder „Osowiec”	polder	Ochrona p.poż	Poddębice	Pęczniew	1,78		
Polder „Jadwichna-Raszki”	polder	Ochrona p.poż	Poddębice	Pęczniew	0,63		
Zbiornik Dzierzawy-Drozdów	zbiornik retencyjny	Ochrona p.poż rekreacja	Poddębice	Wartkowice Świnice Warckie	0,62	930 tyś.	zbiornik projektowany
Zbiornik Ralewice	zbiornik retencyjny	Ochrona p.poż rekreacja	Poddębice	Zadzim	0,35	427 tyś.	zbiornik projektowany
Zbiornik Iwonie	zbiornik retencyjny	Ochrona p.poż rekreacja	Poddębice	Zadzim	0,43	516 tyś.	zbiornik projektowany
Zbiornik Małyń	zbiornik retencyjny	Ochrona p.poż rekreacja	Poddębice	Zadzim	0,42	504 tyś.	zbiornik projektowany
Zbiornik Góra Bałdrzychowska	Zbiornik retencyjny	Ochrona p.poż rekreacja	Poddębice	Zadzim	0,17	255 tyś.	zbiornik projektowany
Zbiornik Wilczyca	Zbiornik retencyjny	Ochrona p.poż hodowla ryb rekreacja nawadnianie	Poddębice	Zadzim	0,565	904 tyś.	zbiornik projektowany

Tabela nr 103 Wykaz urządzeń wodnych: jazy, zastawki, małe elektrownie wodne (dane WZMiUW)

Lp.	Nazwa obiektu	Gmina	Budowle		
			Rodzaj	Lokalizacja – km rzeki	Miejscowość
1.	Beldówka	Poddębice	jaz betonowy	0+700	Zagórzycze
2.	Beldówka	Poddębice	jaz betonowy	3+300	PGR Góra Bałdrzychowska
3.	Beldówka	Poddębice	jaz koźłowy	8+750	Kałów

4.	Beldówka	Dalików	jaz kozłowy	12+624	Zdrzychów
5.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	2+300	Sucha
6.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	3+070	Sucha
7.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	3+450	Sucha
8.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	3+850	Sucha
9.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	4+150	Powodów I-II
10.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	4+600	Powodów I-II
11.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	4+850	Powodów I-II
12.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	5+150	Powodów I-II
13.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	5+450	Powodów III
14.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz kozłowy	6+270	Powodów III
15.	Pichna k/Zd. Woli	Zadzim	jaz kozłowy	15+700	Rzeczyca
16.	Szadkówka	Zadzim	jaz kozłowy	1+840	Ralewice
17.	Pichna (przełożone koryto)	Zadzim	jaz stalowy	7+552	Grabina
18.	Pichna k/Zd. Woli	Zadzim	jaz stalowy	9+125	Grabina
19.	Beldówka	Dalików	jaz żelbetowy	14+110	PGR Sarnów
20.	Beldówka	Dalików	jaz żelbetowy	15+450	PGR Sarnów
21.	Beldówka	Dalików	jaz żelbetowy	16+000	PGR Sarnów
22.	Zian-Gnida	Wartkowice	jaz żelbetowy	1+250	Krzepocinek
23.	Jadwichna	Pęczniew	jaz żelbetowy	0+360	Rudniki
24.	Kanał Ulgowy	Poddebice	jaz żelbetowy	2+200	Góra Bałdrzychowska
25.	Ner	Wartkowice	jaz żelbetowy – MEW	35+830	Pauzew
26.	Ner	Wartkowice	jaz żelbetowy – MEW	39+750	Wólka
27.	Ner	Poddebice	jaz żelbetowy	50+585	Poddebice
28.	Ner	Poddebice	jaz żelbetowy	57+815	Kol. Góra Bałdrzychowska
29.	Ner	Poddebice	jaz żelbetowy	60+500	Poddebice
30.	Pisia k/Małyń	Zadzim	jaz żelbetowy – MEW	0+060	Małyń
31.	Pisia k/Pudłówka	Poddebice	jaz żelbetowy	2+265	Poddebice
32.	Pisia k/Pudłówka	Poddebice	jaz żelbetowy	3+490	Poddebice
33.	Pisia k/Pudłówka	Zadzim	jaz żelbetowy	4+700	Piotrów
34.	Pisia k/Pudłówka	Zadzim	jaz żelbetowy	6+425	Iwonie
35.	Pisia k/Pudłówka	Zadzim	jaz żelbetowy	8+020	Chodaki
36.	Pisia k/Pudłówka	Zadzim	jaz żelbetowy	10+175	Zygry
37.	Ner	Wartkowice	jaz + most - MEW jaz + most	45+050	Tur
38.	Ner	Poddebice	jaz + most	47+470	Sporawa
39.	Ner	Poddebice	jaz + most	55+700	Bałdrzychów
40.	Ner	Poddebice	jaz + most	62+820	Feliksów
41.	Ner	Zadzim	jaz + most	66+325	PGR Jeżew
42.	Ner	Zadzim	jaz + most – MEW	68+790	Małyń
43.	Pichna k/Zd. Woli	Zadzim	zastawka betonowa	11+125	Skoczno
44.	Zian-Gnida	Dalików	zastawka betonowa	8+770	Budzynek
45.	Kucinka	Dalików	zastawka betonowa	0+250	Zdrzychów
46.	Kucinka	Dalików	zastawka betonowa	0+620	Zdrzychów
47.	Kucinka	Dalików	zastawka betonowa	1+530	Zdrzychów
48.	Kucinka	Dalików	zastawka betonowa	5+820	Gajówka
49.	Kucinka	Dalików	zastawka betonowa	6+140	Gajówka
50.	Pisia k/Bronówka	Uniejów	zastawka betonowa	8+180	Pęgów
51.	Pisia k/Bronówka	Wartkowice	zastawka betonowa	11+175	Żelgoszcz
52.	Kanał Drozdów A	Wartkowice	zastawka żelbetowa	9+020	Dzierżawy
53.	Kanał Drozdów A	Wartkowice	zastawka żelbetowa	10+755	Dzierżawy
54.	Kanał Drozdów A	Wartkowice	zastawka żelbetowa	11+300	Dzierżawy
55.	Pisia k/Bronówka	Uniejów	zastawka żelbetowa	7+790	Pęgów
56.	Zian	Wartkowice	zastawka żelbetowa	15+975	Biała Góra

Tabela nr 104 Wykaz długości rowów melioracyjnych z terenu Powiatu Poddębickiego – podział na wsie (dane WZMiUW)

Lp.	Nazwa miejscowości	Długość rowów melioracyjnych - melioracje szczegółowe – w m
GMINA DALIKÓW		
1.	Przekora	6841
2.	Madaje Stare Kontrewers	4795
3.	Oleśnica	1830
4.	Fułki	2085
5.	Wilczyca	2625
6.	Wilków	470
7.	Zdrzychów	3715
8.	PGR Sarnów	11695
9.	Sarnówek Dobrzań	2525
10.	Krasnołany	2213
11.	Tobolice	5476
12.	Domaniew	1855
13.	Domaniewem	3630
14.	Krzemieniew	2423
15.	Brudnów	6772
16.	Budynek	8056
17.	Dąbrówka Woźnicka	4775
18.	Dąbrówka Nadolna	1419
19.	Woźniki	5746
20.	Idzikowice	5509
21.	Psary	6773
22.	Dalików	9636
23.	Gajówka	2455
24.	Kuciny Wołoszyn	3180
25.	Złotniki	6581
26.	Dobrzań	760
Razem Gmina Dalików		113840
GMINA PODDĘBICE		
27.	Lipnica	6596
28.	Balin	2491
29.	Dominikowice	5645
30.	Busina	7930
31.	Pudłówek	8979
32.	Pudłów Nowy	9145
33.	Pudłów Stary	21675
34.	Bałdrzychów	5435
35.	Chropy	7995
36.	Lipki	1575
37.	Poddębice	4675
38.	Porczyny	2685
39.	Praga	4895
40.	Feliksów	11804
41.	Grocholice	3633
42.	Karnice	1140
43.	Kobylniki	2615
44.	Lesnik	2910
45.	Kolonia Niewiesz	5600
46.	Sempółki	5957
47.	Szarów	4170
48.	Gibaszew	2184
49.	Kolonia Józefów	1060
50.	Krępa (rozp. maj)	3974
51.	Krępa	630
52.	Dzierżazan	5232

53.	Borzewisko	2284
54.	Bliźnia	1605
55.	Golice	4650
56.	Góra Bałdzychowska	6020
57.	Klementów	2635
58.	Kol. Góra Bałdzychowska	8965
59.	Rąkczyn	10030
60.	Sworawa	16070
61.	Tarnowa	4440
62.	Zagórzyce	8180
63.	PGR. Góra Bałdzychowska	6160
64.	Adamów	4646
65.	Kałów	2502
66.	Łężki	4690
67.	Panaszew	3782
68.	Tumusin	9000
69.	Wólka	3489
Razem Gmina Poddębice		239778
GMINA PĘCZNIEW		
70.	Wola Pomianowa	3055
71.	Rudniki	10959
72.	Przywidz	7762
73.	Pęczniew	1782
74.	Lasy Państwowe	150
75.	Dybów	3315
76.	Drużbin	3160
77.	Ferdynandów	2905
78.	Lubosa	3759
79.	Osowiec	6683
80.	PGL Poddębice	1460
81.	Jadwichna	4289
82.	Brzeg	440
83.	Zagórki	840
84.	Kolonia Brodnia	125
85.	Brodnia	1050
Razem Gmina Pęczniew		51734
GMINA UNIEJÓW		
86.	Czekaj	1350
87.	Człopy	3327
88.	Łęg Baliński	4120
89.	Śpicimierz	1290
90.	Uniejów	8956
91.	Wola Przedmiejska	5770
92.	Brzozówka	3205
93.	Czepów	4779
94.	Kuczki	1390
95.	Lekaszyn	1960
96.	Orzeszków	2040
97.	Orzeszków kolonia	2100
98.	Ostrowsko	2091
99.	Skotniki	2194
100.	Stanisławów	1345
101.	Wilamów	2125
102.	Brzeziny	1800
103.	Felicjanów	366
104.	Hipolitów	650
105.	Pęgów	1325
106.	Wielenin	495
107.	Wielenin Kolonia	2820
108.	Z.I.Rozniatów	2400

109.	Z.II.Rożniatów	5448
Razem Gmina Uniejów		63346
GMINA WARTKOWICE		
110.	Konopnica	2345
111.	Kłudna	6612
112.	Biernacice	7502
113.	Zalesie/Bronówek	1790
114.	Bronów	2045
115.	Bronówek	5590
116.	Żelgoszcz	5517
117.	Światonia	2001
118.	Wólka	9370
119.	Kiki	2078
120.	Dzierżawy	1732
121.	Mrówna	4533
122.	Łążki	3048
123.	Powodów I-II	5717
124.	Sucha	6083
125.	Parądzice	2490
126.	Krzepocinek	2605
127.	Wola Dąbrowa	2387
128.	Biała Góra	5634
129.	Wierzbowa	9177
130.	Powodów III	4812
131.	Drwalew	8610
132.	Truskawiec	452
133.	Orzeszków	2336
134.	Plewnik	2605
135.	Ujazd	5871
136.	Starzyny	1546
137.	Wola Niedźwiedzia	2966
138.	Chodów	365
139.	Saków	1875
140.	Wilkowice	3752
141.	Wartkowice	9169
142.	Sędów	13344
143.	Ner	16607
144.	Pauzew	9852
145.	Nowy Gostków	3294
146.	Stary Gostków	15790
147.	Spędoszyn Kolonia	19088
148.	Spędoszyn	6938
149.	Tur	9919
150.	Pełczyska	10791
151.	Wólki	450
152.	Gibaszew	4842
Razem Gmina Wartkowice		243530
GMINA ZADZIM		
153.	Grabina	4510
154.	Ralewice	3810
155.	Rzeczyca	7125
156.	Iwonic	10454
157.	Żerniki	7569
158.	Piotrów	2953
159.	Chodaki	5842
160.	Kraszyn	2755
161.	Otok	23634
162.	Zygry	4900
163.	Bąki	1470
164.	Bogucice	3082

165.	Dąbrówka	3280
166.	Bratków	1255
167.	Wierzchy	2623
168.	PGR Zalesie	6345
169.	Marcinów	1665
170.	Zadzim	435
171.	Wola Zalewska	6681
172.	Pietruchy	4119
173.	Górki Zadzimskie	5476
174.	Stefanów	2780
175.	PGR Jeżew	11195
176.	Dzierżązna Szlachecka	3831
177.	Ruda Jeżewska	3880
178.	Jeżew	1973
179.	Kłoniszew	3035
180.	Małyń	4855
181.	Rzechta Drużbińska	3470
182.	Pałki	2267
183.	Wola Flaszczyna	4812
184.	Kazimierzew	6870
185.	Charchów Pański	6213
186.	Adamka	2920
187.	Charchów Księży	5765
Razem Gmina Zadzim		173849

4. Odnawialne źródła energii

Energia odnawialna jest to energia uzyskiwana z naturalnych, powtarzających się procesów przyrodniczych. Odnawialne źródła energii (OZE) stanowią alternatywę dla tradycyjnych pierwotnych nieodnawialnych nośników energii (paliw kopalnych). Ich zasoby uzupełniają się w naturalnych procesach, co praktycznie pozwala traktować je jako niewyczerpalne.

W warunkach krajowych energia ze źródeł odnawialnych obejmuje energię z bezpośredniego wykorzystania promieniowania słonecznego (przetwarzanego na ciepło lub energię elektryczną), wiatru, zasobów geotermalnych (z wnętrza Ziemi), wodnych, stałej biomasy, biogazu i biopaliw ciekłych.

Pozyskiwanie energii z tych źródeł jest, w porównaniu do źródeł tradycyjnych (kopalnych), bardziej przyjazne środowisku naturalnemu. Wykorzystywanie OZE w znacznym stopniu zmniejsza szkodliwe oddziaływanie energetyki na środowisko naturalne, głównie poprzez ograniczenie emisji szkodliwych substancji, zwłaszcza gazów cieplarnianych.

Celem strategicznym polityki energetycznej Polski jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych zasobów energii i uzyskanie 7,5% udziału energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii w krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto w roku 2010. Dokonywać się to ma w taki sposób, aby wykorzystanie poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii sprzyjało konkurencji, promującej źródła najbardziej efektywne ekonomicznie, tak aby nie powodowało to nadmiernego wzrostu cen energii u odbiorców.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2017, poz. 1148 z późniejszymi zmianami:

- a) odnawialne źródło energii - odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, energię geotermalną, energię hydrotermalną, hydroenergię, energię fal, prądów i pływów morskich, energię otrzymaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego oraz z biopłynów,
- b) instalacja odnawialnego źródła energii - instalację stanowiącą wyodrębniony zespół:
  - urządzeń służących do wytwarzania energii i wyprowadzania mocy, w których energia elektryczna lub ciepło są wytwarzane z odnawialnych źródeł energii,

- obiektów budowlanych i urządzeń stanowiących całość techniczno-użytkową służący do wytwarzania biogazu rolniczego,
  - a także połączony z tym zespołem magazyn energii, w tym magazyn biogazu rolniczego,
- c) mała instalacja - instalację odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej większej niż 40 kW i nie większej niż 200 kW, przyłączonej do sieci elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV lub o mocy osiągalnej cieplnej w skojarzeniu większej niż 120 kW i nie większej niż 600 kW,
- d) mikroinstalacja - instalację odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 40 kW, przyłączonej do sieci elektroenergetycznej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV lub o mocy osiągalnej cieplnej w skojarzeniu nie większej niż 120 kW.

Rozwój przemysłu stał się równoznaczny ze wzrostem zapotrzebowania na paliwa kopalne - węgiel kamienny, węgiel brunatny, ropę naftową i gaz ziemny. Intensywna ich eksploatacja oraz zanieczyszczenia jakie powodują zmusiły ludzkość do poszukiwań nowych źródeł energii, które nie byłyby tak bardzo uciążliwe dla środowiska naturalnego. Źródłami takimi są:

- promieniowanie słoneczne (energia słoneczna),
- energia rozszczepienia pierwiastków promieniotwórczych,
- energia wiatru (energia wiatrowa),
- energia spadku wód (energia wodna),
- biomasa (energia spalania roślin),
- energia geotermalna (energia gorących wód głębinowych),
- energia przyptyków i odpływów mórz oraz różnicy temperatury wody powierzchniowej i głębinowej.

Odnawialne źródła energii mają tę szczególną właściwość, że nie zużywają się w procesie ich użytkowania, a ich wykorzystanie nie zubaża przyszłych pokoleń w zasoby energetyczne i walory środowiska naturalnego.

Czynniki skłaniające do inwestowania w lokalne źródła energii elektrycznej wykorzystujące różnorodne paliwa:

- a) dążenie do maksymalnego wykorzystania energii w paliwie poprzez skojarzenie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła,
- b) postęp technologiczny w zakresie źródeł małej mocy,
- c) trudności w pozyskaniu finansowania budowy źródeł wielkiej mocy,
- d) procedury prawne skłaniające do planowania pokrycia zapotrzebowania na energię na szczeblu lokalnym oraz motywacje wynikające z polityki regulacji,
- e) ograniczenie kosztów przesyłu energii elektrycznej,
- f) dążenie do ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

ENERGIA WIATRU

Elektrownia wiatrowa to zespół urządzeń produkujących energię elektryczną, wykorzystujących do tego turbiny wiatrowe. Najważniejszym elementem siłowni wiatrowej jest wirnik przekształcający energię wiatru w energię mechaniczną przekazywaną do generatora. Nowoczesne turbiny wiatrowe wykorzystują siłę nośną. Urządzeniem nośnym w turbinie są łopatki wirnika.

Zalety wykorzystania turbin wiatrowych:

- a) wytwarzanie czystej energii, w procesie nie powodującym emisji dwutlenku węgla ani innych zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby,
- b) wykorzystanie darmowego źródła energii tzn. wiatru, które jest niewyczerpalne,
- c) turbiny mogą być stosunkowo łatwo i szybko instalowane.

Wady energetyki wiatrowej:

- a) nieprzewidywalność wiatru, (nagle porywy wiatru),
- b) produkcja energii w okresach małych szybkości wiatru jest bardzo niska,
- c) mało stabilna praca (w celu utrzymania stabilności pewna część całkowitej wytwarzanej mocy powinna być dostarczana z centralnie dysponowanych stabilnych elektrowni konwencjonalnych, co również zależy od konfiguracji i stabilności sieci elektroenergetycznej).

Lokalne oddziaływanie energetyki wiatrowej:

- a) wpływ na ptaki – które mogą kolidować z łopatomy wirnika lub zostać uwięzione w turbulencji za wirnikiem,
- b) hałas – wirnik wytwarza specyficzny szum, a mechaniczny hałas przekładni i generatora są również słyszalne,
- c) cień – wirujące łopaty turbiny rzucają cienie, co może być uciążliwe dla osób przebywających w pobliskich obiektach,
- d) wpływ na krajobraz – turbiny są konstrukcjami wybijającymi się na tle krajobrazu.

Na terenie Powiatu Poddębickiego funkcjonują i planowane są elektrownie wiatrowe w następujących miejscowościach:

- Gmina Pęczniew: Siedlątków – 5 generatorów - 4 generatory typu WIND WORLD 2800/150 kW i 1 generator typu WIND WORLD 250 kW, zamontowane na wieży o konstrukcji rurowej i wysokości 30 m,
- Gmina Zadzim – Kazimierzew - 4 generatory o łącznej mocy 600kW na wieżach o konstrukcji stalowej i wysokości 30,0 m, Rzeczyca - 6 generatorów o mocy do 150 kW każdy na wieżach o konstrukcji stalowej i wysokości 30,0 m, Otok – 1 szt. i Bogucice – 1 szt., Rzeczyca – 2 turbiny o mocy 1 MW, wysokości 105 m, Dąbrówka, Bratków, Charchów Pański, Charchów Księży – 1 turbin o mocy 2,5 MW, wysokości 176 m,
- Gmina Uniejów: Kozanki Wielkie – 9 generatorów o łącznej mocy 1.0 MW, Wielenin Kolonia – 3 turbiny o mocy 0,8 MW, wysokości 104,5 m,
- Gmina Wartkowice: Wólka – 1 generator, Wierzbowa – 1 turbina o mocy 0,8 MW, wysokości 105 m,
- Gmina Poddębice: Krępa – 1 turbina o mocy 0,8 MW, wysokości 99,7 m, Góra Badłrzychowska – 2 turbiny o mocy 3,2 MW, wysokości 180 m.

ENERGIA WODNA

Mała elektrownia wodna (MEW) – elektrownia wodna o mocy zainstalowanej poniżej 5 MW. To kryterium stosuje się w Polsce oraz większości państw Europy zachodniej, poza krajami skandynawskimi, Szwajcarią i Włochami, gdzie za "małe" uznaje się elektrownie do 2 MW.

MEW możemy podzielić ze względu na kryterium spadu na:

- a) niskospadowe (2-20m),
- b) średniospadowe (20-150m),
- c) wysokospadowe (>150m),
- d) pływające,
- e) derywacyjne.

Małe elektrownie wodne powstają zazwyczaj przy obiektach wybudowanych w celach innych niż energetyczne (retencja, nawadnianie) Często wykorzystują już istniejące siłownie wodne (młyny, tartaki). Najczęściej są to elektrownie przepływowe, w których produkcja energii jest ściśle uzależniona od chwilowych przepływów. Są jedyną perspektywą wykorzystania potencjału energetycznego małych rzek bez konieczności zalewania dużych powierzchni.

Inny podział elektrowni wodnych:

- a) przepływowe bez zbiornika - nie mają zbiornika gromadzącego wodę, więc ilość wyprodukowanej energii zależy od ilości wody płynącej w rzece w danym momencie, elektrownia umieszczona jest bezpośrednio w korycie rzeki w odpowiednio skonstruowanym budynku, który jest przedłużeniem jazu, przegradzającego rzekę,
- b) regulacyjne z dużym zbiornikiem wodnym - może wytwarzać przez pewien czas moc większą od mocy odpowiadającej chwilowemu dopływowi, zbiornik umożliwia regulację w cyklu dobowym i tygodniowym, a dodatkowo może stanowić zabezpieczenie przeciwpowodziowe,
- c) zbiornikowe z małym zbiornikiem wodnym - umożliwiają krótkoterminową regulację w godzinach tzw. szczytu,
- d) kaskadowe - zastosowanie wielu zbiorników z możliwością indywidualnej i globalnej regulacji ich napełniania i opróżniania pozwala na optymalne wykorzystanie i regulację mocy, a także na magazynowanie nadwyżek energii. Zbiorniki te stanowią też dobre zabezpieczenie przeciwpowodziowe,
- e) szczytowo-pompowe - pełnią funkcję magazynu energii elektrycznej, znajdują się pomiędzy dwoma zbiornikami wodnymi – górnym i dolnym, kumulują energię w okresie małego zapotrzebowania na nią przez pompowanie wody ze zbiornika dolnego do górnego, w okresie większego zapotrzebowania, energia wyzwolana jest przez spuszczenie wody ze zbiornika górnego do dolnego, która napędza turbiny.

Towarzyszące elektrowni wodnej urządzenia hydrotechniczne oraz sama elektrownia wpływają na bilans hydrologiczny okolicy, biocenozę rzeki, wpływ ten może być korzystny jak i niekorzystny. W MEW najczęściej stosowane są turbiny wodne: Kaplana, Francisa, Peltona.

Zasada działania MEW – energia potencjalna wody która jest zgromadzona przez zbiornik wodny zostaje zamieniona na energię kinetyczną wody spływającej w dół za pomocą rurociągów. Następnie woda przepływa przez turbinę, gdzie z kolei energia mechaniczna turbiny jest zamieniana na energię elektryczną. Ostatecznie energia elektryczna, poprzez systemy przesyłowe, dostarczana jest do odbiorców gdzie jest konwertowana na różne typy energii.

Zalety małych elektrowni wodnych:

- a) czyste odnawialne źródło energii - nie zanieczyszczają środowiska i mogą być instalowane w licznych miejscach na małych ciekach,
- b) zwiększają tzw. małą retencję wodną (poziom wód gruntowych) na obszarze powyżej progu,
- c) zmniejszają erozję denną powyżej progu,
- d) mogą być zaprojektowane i wybudowane w ciągu 1-2 lat, wyposażenie jest dostępne powszechnie, a technologia dobrze opanowana,
- e) mogą być wykonywane przy użyciu miejscowych materiałów i siły roboczej, a ich prostota techniczna powoduje wysoką niezawodność oraz długą żywotność,
- f) nie wymagają licznych personelu i mogą być sterowane zdalnie,
- g) rozproszenie w terenie skraca odległość przesyłu energii i zmniejsza związane z tym koszty,
- h) wysokie dotacje i korzystne warunki kredytowania budowy MEW.

Wady małych elektrowni wodnych:

- a) powstanie długiej cofki (przeciętnie kilkaset metrów) powyżej progu: zamulenie koryta, pogorszenie jakości wody i jej zdolności do samooczyszczania, przegrzewanie się wody w rzece w okresie upałów, zmniejszenie natlenienia wody, osadzanie i kumulowanie się na dnie mułu, zanieczyszczeń, substancji toksycznych,
- b) naruszenie równowagi biologicznej rzeki i zubożenie ekosystemu wodnego: zanik gatunków ryb prądolubnych i zimnolubnych w obszarze cofki, podział jednolitej populacji ryb na dwie subpopulacje powyżej i poniżej przegrody, zanik tarlisk w obrębie oddziaływania MEW,
- c) uniemożliwienie migracji ryb (przy braku przepławki) lub drastyczne utrudnienie ich migracji (przy istniejącej przepławce) – jako podstawowej funkcji życiowej organizmów wodnych,

- d) problemy w korycie poniżej przegrody: zwiększenie erozji dennej, zanik żwiru, obniżenie dna rzeki oraz poziomu wód gruntowych,
- e) niska wydajność energetyczna w porównaniu z innymi odnawialnymi źródłami energii,
- f) wysokie koszty budowy powodujące nieopłacalność inwestycji bez dotacji,
- g) niestabilność dostaw prądu do sieci, związana z wahaniami przepływów w rzece,
- h) uszkodzenia ryb przechodzących przez niektóre rodzaje turbin,
- i) protesty społeczne towarzyszące budowie i eksploatacji MEW.

Na terenie Powiatu Poddębickiego funkcjonuje sześć Małych Elektrowni Wodnych, ale możliwości są dużo większe (Tabela – wykaz budowli piętrzących):

- Mała Elektrownia Wodna na jazie „BOREK” w km 35+830 rzeki Ner, cztery turbiny wodne, poziome wirnikowe o średnicy 60 i mocy 10kW każda, piętrzenie wód rzeki Ner do rzędnej max 104,70 m n.p.m.,
- Mała Elektrownia Wodna na jazie „WÓLKA” w km 39+750 rzeki Ner, trzy turbiny śmigłowe – dwie o średnicy 900 mm i jedna o średnicy 700 mm o sumarycznej mocy 66 kW, piętrzenie wód rzeki Ner do rzędnej max 108,50 m n.p.m.,
- Mała Elektrownia wodna na jazie „WILKOWICE” w km 45+050 rzeki Ner, dwie turbiny wodne typu Kaplana o osi pionowej i mocy 60kW oraz turbina typu Knoppa o mocy 25 KM służąca do napędu młyna, piętrzenie wód rzeki Ner do rzędnej max 113,20 m n.p.m.,
- Mała Elektrownia Wodna na jazie „BAŁDRZYCHÓW” w km 55+700 rzeki Ner, turbina osiowa typu Kaplana o mocy 90 kW, piętrzenie wód rzeki Ner do rzędnej max 120,7 m n.p.m. w okresie letnim i 121,0 m n.p.m. w okresie zimowym,
- Mała Elektrownia Wodna na jazie „MAŁYŃ” w km 68+800 rzeki Ner, dwie turbiny o średnicy 70 i mocy 13 kW każda, piętrzenie wód rzeki Ner do rzędnej max 134,0 m n.p.m.,
- Mała Elektrownia Wodna na rzece Pichnie w km 11+125 w miejscowości Skęcino, gm. Zadzim – jedna turbina pionowa typu Kaplana współpracująca z prądnica synchroniczną, rzeka Pichna piętrzona jest do rzędnej max 126,45 m n.p.m.

Dla celów energetycznych wykorzystywany jest również Zbiornik Jeziorsko. Budowę **Zbiornika retencyjnego „Jeziorsko”** rozpoczęto w 1975 r., wstępne napełnianie nastąpiło we wrześniu 1986 r., pełen zakres piętrzenia i gospodarki wodnej podjęto w 1992 r., całość inwestycji zakończono w grudniu 1996 r. W 1995 r. wprowadzono do eksploatacji elektrownię „Jeziorsko”, zbudowaną przy zaporze czołowej. Elektrownia posiada turbinę, przez którą może przepływać 35 m³ wody na sekundę, moc maksymalna instalowana – 4,89 MW, spad instalowany – 8,9 m, przepływ instalowany 2x 35 m³/s = 70 m³/s. Średnioroczna produkcja energii 20 mln kWh. Lustro wody „Jeziorska”, przy stanie maksymalnym, obejmuje powierzchnię 42 km², pojemność całkowita zbiornika – 203 mln m³, maksymalna wysokość piętrzenia – 11,5 m. Długość zbiornika na terenie powiatu wynosi 12 km, szerokość 1,8 - 3,0 km. Zbiornik spełnia rolę retencjonowania wód z wiosennych roztopów, czyli przechowuje i reguluje pojawiającą się falę powodziową.

Tabela nr 105 Wykaz budowli piętrzących posiadających wysokość piętrzenia h ≥ 1 m

Lp.	Nazwa rzeki, kanału	Kilometr	Gmina	Miejscowość	Typ budowli
1.	Ner	35+830	Wartkowice	Borek	jaz
2.	Ner	39+750	Wartkowice	Wólka	jaz
3.	Ner	45+050	Wartkowice	Wilkowice	jaz
4.	Ner	47+470	Poddębice	Małe	jaz
5.	Ner	50+585	Poddębice	Bliźnia	jaz
6.	Ner	55+700	Poddębice	Bałdrzychów	jaz
7.	Ner	57+815	Poddębice	Kolonia Góra Bałdrzychowska	jaz
8.	Ner	60+500	Poddębice	Pudłów Stary	jaz
9.	Ner	62+820	Poddębice	Feliksów	jaz
10.	Ner	66+325	Zadzim	Jeżew	jaz

11.	Ner	68+790	Zadzim	Małyń	jaz
12.	Bełdówka	0+700	Poddebice	Zagórzycze	jaz
13.	Jadwiczna	0+360	Pęczniew	Rudniki	jaz
14.	Pichna	11+125	Zadzim	Piła	jaz
15.	Pisia k. Pudłówka	2+265	Poddebice	Pudłów Nowy	jaz
16.	Kanał Ulgowy	2+200	Poddebice	Góra Bałdrzychowska	jaz

ENERGIA ZE ŹRÓDEŁ GEOTERMALNYCH

Energia geotermiczna to energia wydobytych na powierzchnię ziemi wód geotermalnych. Energię tę zalicza się do energii odnawialnej, bo jej źródło - gorące wnętrze kuli ziemskiej - jest praktycznie niewyczerpalne. W celu wydobywania wód geotermalnych na powierzchnię wykonuje się odwierty do głębokości zalegania tych wód. W pewnej odległości od otworu czerpalnego wykonuje się drugi otwór, którym wodę geotermalną po odebraniu od niej ciepła, wtlacza się z powrotem do złoża. Wody geotermiczne są z reguły mocno zasolone, jest to powodem szczególnie trudnych warunków pracy wymienników ciepła i innych elementów armatury instalacji geotermicznych.

Energię geotermiczną wykorzystuje się w układach centralnego ogrzewania jako podstawowe źródło energii cieplnej. Drugim zastosowaniem energii geotermicznej jest produkcja energii elektrycznej. Jest to opłacalne jedynie w przypadkach źródeł szczególnie gorących. Zagrożenie jakie niesie za sobą produkcja energii geotermicznej to zanieczyszczenia wód głębinowych, uwalnianie radonu, siarkowodoru i innych gazów.

Zalety i wady

Energia geotermalna jest - podobnie jak pozostałe odnawialne źródła energii (OZE) - nieszkodliwa dla środowiska, nie powoduje bowiem żadnych zanieczyszczeń. Jej pokłady są zasobami lokalnymi, tak więc mogą być pozyskiwane w pobliżu miejsca użytkowania. Nie wszystkie OZE posiadają jednak pewne walory, charakterystyczne dla energii wnętrza Ziemi. Elektrownie geotermalne w odróżnieniu od zapór wodnych czy wiatraków nie wywierają niekorzystnego wpływu na krajobraz, a zasoby energii geotermalnej są, w przeciwieństwie do energii wiatru czy energii Słońca dostępne zawsze, niezależnie od warunków pogodowych. Wśród wad energii wnętrza Ziemi trzeba wymienić jej małą dostępność: dogodnie do jej wykorzystania warunki występują tylko w niewielu miejscach.

Powiat Poddebicki położony jest na terenach zasobnych w energię geotermalną związaną z wodami podziemnymi o temperaturze 65 - 70 °C (Uniejów i Poddebice). Stanowią one drugi co do znaczenia kompleks hydrotermalny na Niżu Polskim.

Wody te mogą być wykorzystywane po ich wydobyciu na powierzchnię ziemi oraz przetworzeniu w odpowiednich procesach technologicznych w wielu dziedzinach:

- energetyce,
- energetyce cieplnej,
- balneologii,
- rekreacji,
- ogrzewaniu upraw pod osłonami,
- hodowli ryb.

Geotermia Uniejów

Wody geotermalne zgromadzone pod Uniejowem, obok wysokiej temperatury i dużej wydajności, posiadają niską mineralizację, co korzystnie wpływa na proces ich eksploatacji. Zasoby wód geotermalnych w regionie Uniejowa związane są z piaskowcami dolnej kredy, położonymi na głębokości rzędu 2000 m. Te.

Uniejowska solanka termalna znajduje zastosowanie przy leczeniu chorób, głównie:

- reumatoidalnych - zwyrodnień stawów,
- ortopedyczno-urazowych i stanów po zabiegach operacyjnych narządu ruchu,

- skóry,
- schorzeń nosa, ucha, gardła i krtani,
- nerwobólach,
- dyskopatiach,
- nerwicach.

Bardziej ukierunkowane zabiegi - inhalacje, irygacje, płukania, nasiadówki i polewania - przydatne są w:

- schorzeniach jelita grubego,
- przeroście i zapaleniu prostaty,
- stanach kurczowych naczyń krwionośnych.

Woda termalna wykorzystywana jest do:

- ogrzewania budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej,
- balneologii,
- podgrzewania murawy boiska piłkarskiego,
- jak również do rekreacji w ramach przedsięwzięcia Termy Uniejów prowadzonego przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Termy Uniejów” Sp. z o.o.

Wykorzystanie wód geotermalnych dla celów leczniczych oparte jest na ich następujących cechach:

- stopniu zmineralizowania – który zależy jest od budowy skał, w których wykonano odwiert i rozpuszczalność tworzących je minerałów. Wody ziemi poddębickiej, z uniejowskiego ujęcia mają strukturę – mineralną 0,8% chlorkowo - sodową, bromkowo – borową, hypertermalną,
- energii termicznej – która zawarta w wodach podziemnych pochodzi z jądra i płaszcza skorupy ziemi. Temperatura wody narasta wraz z głębokością odwiertu i uważa się, że z punktu widzenia ekonomii do pozyskiwania dla celów grzewczych można eksploatować złoża do głębokości 2000 – 3000 m. Wody te idealnie nadają się do celów leczniczych,
- składzie chemicznym – wody pozyskiwane z odwiertów powyżej 2000 m nie zawierają związków chemicznych z gospodarki ludzkiej,
- zawartości biologicznej – spotykane w wodach składniki biologiczne nie stanowią zanieczyszczenia, a są pochodzenia naturalnego,
- odnawialności – bardzo ważną cechą wód jest ich odnawialność oraz czysty ekologicznie sposób pozyskiwania wody.

Jednym z cenniejszych zastosowań wód geotermalnych, realizowanym przez spółkę "Geotermia Uniejów" jest ogrzewanie miasta. Ciepłownia geotermalna połączona z olejową kotłownią szczytową ma docelowo zaopatrywać w ciepło ok. 70% budynków w Uniejowie. Nowy system zastępuje 10 kotłowni lokalnych opalanych węglem oraz 160 kotłowni znajdujących się w domach jednorodzinnych. Instalacja kotłowni jest dwuczęściowa. Pierwsza to blok geotermalny, na który składają się odwierty produkcyjny i reinkcyjny oraz wymienniki ciepła, filtry i system tłoczenia między otworami. Drugi zaś to blok olejowy, który składa się z dwóch kotłów niskotemperaturowych, opalanych lekkim olejem opałowym. Blok przeznaczony jest do dogrzewania wody sieciowej do wymaganych temperatur w okresach szczytowego zapotrzebowania na moc cieplną.

Łączna moc ciepłowni wynosi 5,6 MW, z czego 3,2 MW to moc uzyskiwana z kotłów olejowych. System dystrybucji ciepła to sieć rurociągów z preizolowanych rur stalowych o łącznej długości 10 km, wyposażona w indywidualne urządzenia pomiarowe i zawory. Ciepłownia oraz sieć cieplna są sterowane i monitorowane przez zintegrowany system komputerowy, ułatwiający pracę i zmniejszający straty energii.

W roku 2006 została wybudowana kotłownia opalana biomasą, która zastąpiła dotychczasową szczytową kotłownię olejową. Zastosowanie do wytwarzania energii cieplnej wody geotermalnej i zrębków drzewnych pozwoliło na powstanie jedyne w Polsce systemu geotermalnego bez zastosowania konwencjonalnych źródeł ciepła jako systemu wspomagającego.

Geotermia Poddębice

Wody geotermalne zostały również ujęte w Poddębicach. Woda wykorzystywana jest do celów rekreacyjnych (baseny), do celów balneologii i rehabilitacji (Szpital w Poddębicach), będzie wykorzystywana do pjalni wód, do sieci wodociągowej (sieć miejska, rozlewnia wód), fontanny oraz w ciepłownictwie.

W 2012 roku gminna spółka Geotermia wykonała obiekt wymiennikowni ciepła, pozwalający na wykorzystanie ciepła geotermalnego do ogrzewania budynków i mieszkań. Powstał budynek wymiennikowni ciepła, niepodpiwniczony, piętrowy o powierzchni zabudowy 192 m², kubaturze 1840 m³ wraz z instalacją wod-kan, c.o. i elektryczną oraz zagospodarowaniem terenu. Wykonano przyłącze wodociągowe do budynku wymiennikowni o łącznej długości 283 m.b. Przyłączona została kanalizacja sanitarna do budynku wymiennikowni z rur PEHD 63 PN 10 o średnicy 63 mm i długości 232 m.b. wraz z przepompownią ścieków. Dodatkowo prace obejmowały przyłącze energetyczne do budynku, sieć cieplną z rur preizolowanych o długości łącznej 1520 m.b., połączenie głowicy odwiertu z wymiennikownią z rur preizolowanych ze stali nierdzewnej AISI 316. Schłodzona woda odprowadzana będzie rurociągiem do istniejącego zbiornika ziemnego, a następnie do rzeki Ner.

Wykonano także sieć wodociągową wody termalnej do szpitala o długości 1000 m.b., przyłącza cieplne z rur preizolowanych do budynków użyteczności publicznej o długości 532 m.b. (w tym do obiektów gminy: dwie do budynków sportowych i do pałacu o łącznej długości 332 m.b., do obiektów powiatu: liceum ogólnokształcące i zespół szkół ponadgimnazjalnych o łącznej długości 140 m.b., do obiektów szpitala – 60 m.b.). Zamontowano wymienniki ciepła w węzłach obiektów użyteczności publicznej – sześć szt. (trzy szt. w obiektach gminy, dwie szt. w obiektach powiatu, 1 szt. w obiekcie szpitala) oraz armaturę technologiczną i układ stabilizacji w kotłowni.

Kolejnym etapem był projekt pod nazwą „Rozbudowa infrastruktury publicznej wykorzystującej energię geotermalną z odwiertu Poddębice GT-2 do ogrzewania budynków” w ramach którego powstała sieć cieplna o długości 2,3 km. Rurociąg biegnie wzdłuż bulwaru nad rzeką Ner i ulicami: Młynarską, Północną, Piotrowskiego, Poprzednią, Krótką oraz Krasickiego aż do kotłowni przy ul. Krasickiego. Stamtąd ciepło jest dostarczane do bloków w tej części miasta, czyli do około 2,5 tys. mieszkańców. W ten sposób miasto wykorzystuje energię geotermalną do ogrzewania mieszkań.

ENERGIA SŁONECZNA

Najczęściej spotykane sposoby wykorzystania energii słonecznej to:

- ogniwa słoneczne (fotowoltaika) – pozwala przekształcić energię słoneczną na energię elektryczną przy wykorzystaniu specjalnych baterii słonecznych,
- instalacje solarne – umożliwiają produkcję energii cieplnej. Ich wykorzystanie pozwala ogrzać budynki lub wodę. Z reguły stanowią one zespół dobranych do siebie urządzeń takich jak: kolektory słoneczne, panele sterująco-zabezpieczające i pojemnościowe zasobniki wody użytkowej lub zasobniki buforowe z przepływowymi wymiennikami ciepła.

Z punktu widzenia przydatności promieniowanie słoneczne ma zarówno wady, jak i zalety. Pomimo, że dociera do całej powierzchni Ziemi, oświetlenie jej nie jest równomierne i zależy od szerokości geograficznej, pory roku i pory dnia. Obecność pyłów lub pary wodnej w atmosferze oraz zachmurzenie, uniemożliwiają efektywne wykorzystanie tego źródła energii. Z drugiej strony, spośród źródeł niekonwencjonalnych, energia słoneczna wykazuje najmniejszy ujemny wpływ na środowisko, przy czym szczególnie ważny jest brak emisji szkodliwych substancji.

Zaletami energii słonecznej niewątpliwie są:

- powszechna dostępność,
- małe koszty eksploatacji,

- brak negatywnych konsekwencji dla środowiska podczas eksploatacji,
- możliwość uniezależnienia się od lokalnych dostawców energii.

Na niekorzyść tego rodzaju energii działa natomiast fakt, że:

- koszt instalacji systemów solarnych są wysokie,
- funkcjonowanie systemu jest silnie uzależnione od panujących warunków atmosferycznych (nasłonecznienia),
- nie ma ciągłości dostaw (np. w nocy produkcja energii ustaje).

Kolektory słoneczne - służące najczęściej do ogrzewania wody na potrzeby gospodarstw domowych lub innych obiektów. Kolektory mogą również wspomagać ogrzewanie budynków lub basenów. Zasada działania kolektorów słonecznych jest prosta - promienie słoneczne nagrzewają nośnik energii cieplnej (np. glikol), który następnie podgrzewa wodę zebraną w specjalnym zbiorniku. Prawidłowo dobrana instalacja słoneczna zapewniająca 95% absorpcji promieniowania słonecznego może zaspokoić 50-60% zapotrzebowania na energię cieplną. Tego typu układ można zintegrować z tradycyjnym systemem nagrzewania wody, dzięki czemu ewentualne niedobory energii słonecznej będą rekompensowane przez tradycyjne nagrzewanie energią elektryczną.

Duże osiągnięcia w tej dziedzinie wykorzystania energii słonecznej ma Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Poddębicach, eksploatujące w imieniu gminy Poddębice sześć kotłowni osiedlowych, zasilających w ciepło trzy osiedla mieszkaniowe. Mocno wyeksploatowane dwie kotłownie węglowe, zmodernizowano, przechodząc na gaz ziemny i dodatkowo postanowiono wykorzystać energię słoneczną jako źródło energii do przygotowania ciepłej wody użytkowej. Ciepła woda częściowo podgrzewana przez słońce miała być dostarczana do ok. 3 tys. mieszkańców osiedla Północ. Ze względu na duże koszty przedsięwzięcia do współpracy zaproszono największego odbiorcę ciepła – Spółdzielnię Mieszkaniową „Lokatorsko-Własnościową” w Poddębicach, która również miała dalekosiężne plany termomodernizacji 23 bloków mieszkalnych, wybudowanych w latach 70. i 80. w technologii wielkopłytowej, a więc bardzo energochłonnych. Stworzono jeden wspólny, spójny i kompleksowy projekt pn. „Modernizacja systemu grzewczego na osiedlu Północ w Poddębicach”. W ramach projektu w latach 2002-2004 Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych zlikwidowało trzy źródła ciepła opalane węglem (o łącznej mocy 6,8 MW), zbudowało kotłownię gazową o mocy 3,36 MW, zmodernizowało węzły cieplne i dystrybucyjne sieci cieplne (sieci czteroprzewodowe wykonane w technologii rur preizolowanych o łącznej długość 1572 m.b.) oraz wykonało instalację słoneczną – 715 kolektorów płaskich o powierzchni 1 287 m². Wartość zrealizowanych prac wyniosła 3,5 mln zł. Natomiast Spółdzielnia Mieszkaniowa „Lokatorsko-Własnościowa” w latach 2002-2005 dokonała termomodernizacji 23 budynków mieszkalnych, zmodernizowała wewnętrzne instalacje c.o., ociepiła ściany zewnętrzne o łącznej powierzchni 18 796 m² oraz wymieniła 73 szt. drzwi zewnętrznych i stolarkę okienną o powierzchni 6 276 m². Łączny koszt wszystkich prac zrealizowanych przez Spółdzielnię wyniósł 6 mln zł.

Energochłonność budynków średnio dla całego osiedla spadła z 0,393 GJ/m² w 2002 r. do 0,269 GJ/m² po modernizacji w 2005 r. W ślad za tym, mimo wielokrotnego już wzrostu cen gazu, średnie koszty ogrzewania mieszkań spadły odpowiednio z 2,13 zł/m² do 1,82 zł/m² powierzchni mieszkalnej. Z racji ilości funkcjonujących w Poddębicach instalacji solarnych dziennikarze nazwali je „solarnym miasteczkiem”. (materiał pozyskany z wywiadu Prezesa PUK w 2006 r. w numerze 11/2006 „Czysta Energia”).

W Powiecie Poddębickim kolektory słoneczne zainstalowane są na następujących budynkach:

- 1) Osiedle północ - bloki mieszkalne – 715 szt. o powierzchni 1287 m²;
- 2) Kotłownia ul. Cicha – 202 szt. o powierzchni 358 m²;
- 3) Wspólnota Mieszkaniowa – ul. Targowa 16 i 18 oraz ul Zielona 5 – 108 szt. o powierzchni 195 m²;
- 4) Stadion w Poddębicach – 15 szt. o powierzchni 27 m²;
- 5) SPZOZ w Poddębicach - 149 szt. o powierzchni 268 m²;

6) Internat przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych - 78 szt. o powierzchni 135 m².

Ponadto wiele indywidualnych budynków mieszkalnych w Powiecie Poddębickim wyposażonych jest w instalacje solarne.

Ogniwa fotowoltaiczne - są urządzeniami półprzewodnikowymi typu p-n, służącymi do bezpośredniej zamiany energii promieniowania słonecznego na energię elektryczną. Półprzewodnik bombardowany jest fotonami promieniowania słonecznego, które posiadają większą energię niż szerokość przerwy energetycznej półprzewodnika. Powoduje przemieszczanie się elektronów i dziur elektronowych pomiędzy obszarami n i p półprzewodnika. Cykliczne przemieszczenie się ładunków elektrycznych powoduje wzrost różnicy potencjałów, czyli napięcia elektrycznego. Zastosowania ogniw fotowoltaicznych:

- elektronika użytkowa, kalkulatory, lampy ogrodowe, oświetlanie znaków drogowych i wspomaganie sygnalizacji świetlnej,
- zasilanie elektroniki promów i sond kosmicznych, stacji orbitalnych i sztucznych satelit ziemii,
- próby konstrukcji samolotów i samochodów zasilanych za pośrednictwem ogniw fotowoltaicznych,
- doładowywanie akumulatorów w dzień i wykorzystywanie energii w nocy na jachtach, kempingach, domach jednorodzinnych,
- zasilanie układów telemetrycznych w stacjach pomiarowo rozliczeniowych gazu ziemnego, ropy naftowej oraz energii elektryczne,
- zasilanie automatyki przemysłowej i pomiarowej,
- pierwsze elektrownie słoneczne.

Ogniwa fotowoltaiczne służą do przetwarzania energii promieniowania słonecznego w energię elektryczną. W tym celu pojedyncze ogniwa łączy się w większe struktury, tzw. moduły fotowoltaiczne. Możliwość pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł budzi coraz większe zainteresowanie społeczne.

Na stronie internetowej RDOŚ w Łodzi zamieszczono lokalizację planowanych inwestycji, których funkcjonowanie oparte będzie o działanie ogniw fotowoltaicznych.

BIOMASA

Biomasa to najstarsze i najszerzej współcześnie wykorzystywane odnawialne źródło energii. Stanowi trzecie, co do wielkości na świecie, naturalne źródło energii.

Biomasa to stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, a także przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji.

Wyróżniamy cztery podstawowe grupy roślin energetycznych:

- rośliny uprawne roczne: zboża, konopie, kukurydza, rzepak, słonecznik, sorgo sudańskie, trzcina,
- rośliny drzewiaste : topola, osika, wierzba, eukaliptus,
- szybko- i rokrocznie plonujące trawy wieloletnie: miskanty, trzcina, mozga trzcinowata, trzcina laskowa,
- rośliny wolnorosnące.

Podział odnawialnych paliw stałych:

- brykiety i pelety z odpadów drzewnych,
- brykiety i pelety z upraw rolnych,
- nieprzetworzone odpady z biomasy.

Zalety stosowania biomasy:

- wykorzystywanie potencjału energetycznego biomasy,
- obniżenie emisji CO₂ do atmosfery,
- proces spalania jest stabilizowany przez spalanie węgla,
- biomasa ma niski poziom zawartości siarki,
- wysokie stężenie CaO w popiele pochodzącym z biomasy.

Biomasa to głównie pozostałości i odpady. Niektóre jej formy są jednak celem, a nie efektem ubocznym produkcji. Specjalnie po to, by pozyskiwać biomasę uprawia się pewne rośliny – przykładem wierzba wiciowa, rdest czy trzcina pospolita. Do tych upraw energetycznych nadają się zwłaszcza rośliny charakteryzujące się dużym przyrostem rocznym i niewielkimi wymaganiami glebowymi.

Różne rodzaje biomasy mają różne właściwości. Na cele energetyczne wykorzystuje się drewno i odpady z przerobu drewna, rośliny pochodzące z upraw energetycznych, produkty rolnicze oraz odpady organiczne z rolnictwa, niektóre odpady komunalne i przemysłowe. Im suchsza, im bardziej zagęszczona jest biomasa, tym większą ma wartość jako paliwo. Bardzo wartościowym paliwem jest na przykład produkowany z rozdrobnionych odpadów drzewnych brykiet. Paliwo uszlachetnione, takie jak brykiet czy pelety drzewne, uzyskuje się poprzez suszenie, mielenie i prasowanie biomasy. Koszty ogrzewania takim paliwem są obecnie niższe od kosztów ogrzewania olejem opałowym.

Największe wykorzystanie biomasy na terenie Powiatu Poddębickiego to:

- kotłownia na biomasę w Uniejowie (od 2007 r.),
- kotłownia w Poddębicach – ul. Zielona 14 (instalacja energetyczna o nominalnej mocy cieplnej od 1 MW do 15 MW opalana paliwem gazowym oraz drewnem/słomą, przy nominalnej mocy cieplnej wprowadzonej w drewnie/słomie nie przekraczającej 10 MW) – kotły opalane gazem i biomasą oraz ul. Cicha 4 (instalacja energetyczna o nominalnej mocy cieplnej od 1 MW do 10 MW opalana drewnem/słomą – kotły na biomasę od 1.10.2008 r.,
- kotłownia w Środowiskowym Domu Pomocy w Pęczniewie – biomasa – drewno.

Energetyka biogazowa:

- biogazownie rolnicze,
- biogazownie na wysypiskach odpadów,
- biogazownie w oczyszczalniach ścieków.

Biogaz to paliwo gazowe wytwarzane przez mikroorganizmy z materii organicznej w warunkach beztlenowych.

Biogaz jest mieszaniną głównie metanu i dwutlenku węgla.

Skład biogazu:

- metan CH₄ 40% – 80%,
- dwutlenek węgla CO₂ 20% – 55%,
- siarkowodór H₂S 0,1% – 5,5%,
- wodór H₂, tlenek węgla CO, azot N₂, tlen O₂ – śladowo.

Obecnie źródła powstawania biogazu możemy zamknąć w czterech kategoriach:

- składowiska odpadów,
- oczyszczalnie ścieków,
- biogazownie rolnicze,
- biogazownie energetyczne.

Na terenie Powiatu Poddębickiego nie ma zlokalizowanych biogazowni.

5. Ochrona powietrza atmosferycznego

5.1 Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisje zanieczyszczeń do atmosfery można podzielić na naturalną i antropogeniczną. Emisja naturalna związana jest głównie z erupcją wulkanów, pożarami lasów, rozkładem materii organicznej, erozji gleb i skał.

W emisji antropogenicznej wyróżniamy:

- 1) emisję punktową pochodzącą ze zorganizowanych źródeł w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych;
- 2) emisję liniową – komunikacyjną pochodzącą głównie z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego;
- 3) emisję powierzchniową w skład, której wchodzi zanieczyszczenia komunalne z palenisk domowych, gromadzenia i utylizacji ścieków i odpadów;
- 4) emisję z rolnictwa pochodzącą z upraw i hodowli zwierząt;
- 5) emisję niezorganizowaną powstającą wskutek pojedynczych pożarów, prac budowlanych i remontowych, nakładania na powierzchnie warstw kryjących, przypadkowych wycieków.

W 2015 roku w porównaniu z rokiem 2014 w powiecie poddębickim zanotowano spadek emisji punktowej. W województwie łódzkim w 2015 r. emisja liniowa znacznie się zmniejszyła, emisja powierzchniowa wzrosła, natomiast emisja z rolnictwa utrzymała się na podobnym poziomie.

Emisja punktowa

Emisja punktowa z zakładów przemysłowych jest objęta kontrolą i zewidencjonowana. Emisja z pozostałych źródeł, ze względu na swój charakter i rozproszenie, jest trudna do zbilansowania i nie jest kontrolowana w skali powiatu poddębickiego. Udział źródeł nie punktowych w ogólnej emisji jest szacowany jako znaczący, lecz nie określony ilościowo.

W poniższej analizie uwzględniono tylko emisję z zakładów przemysłowych z terenu powiatu poddębickiego. Zestawienia dokonano na podstawie informacji uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego: bazy danych, dotyczącej zakresu korzystania ze środowiska w 2015 roku i danych zebranych z ankiet Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi – Delegatura w Sieradzu wykorzystanych przy sporządzaniu rocznej oceny jakości powietrza w województwie łódzkim.

Tabela nr 106 Emisja punktowa głównych zanieczyszczeń w powiecie poddębickim w 2015 roku.

Powiat	Emisja roczna [Mg/a]				Suma w powiecie
	SO ₂	NO ₂	CO	pył	
Poddębicki	3,7	4,9	28,4	42,8	79,8

W powiecie poddębickim na tle województwa łódzkiego w 2015 r. wystąpiły jedne z najmniejszych wartości rocznych sum emisji głównych zanieczyszczeń powietrza.

Emisja liniowa

Najważniejszym źródłem emisji liniowej w województwie łódzkim jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów oddziałują na stan czystości powietrza, powodując wzrost stężenia zanieczyszczeń szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością od szlaków transportu. Ilość pojazdów z roku na rok sukcesywnie rośnie.

Tabela nr 107 Wielkość emisji zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł liniowych w województwie łódzkim w 2015 roku.

CO [Mg/rok]	NO _x [Mg/rok]	Pył PM10 [Mg/rok]	SO _x [Mg/rok]

9 492,5	5 464,2	3 364,7	93,6
---------	---------	---------	------

Emisja liniowa stanowi istotne źródło emisji dwutlenku azotu. Na terenie powiatu poddębickiego najczęściej zanieczyszczeń liniowych emitowanych jest wzdłuż głównych szlaków transportowych, do których należą: autostrada A2, droga krajowa nr 72 oraz drogi wojewódzkie nr 469, 473, 478, 479 703.

Emisja powierzchniowa

Emisja powierzchniowa pochodząca z niskich emitorów odprowadzających gazowe i pyłowe produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni węglowych ma ogromny wpływ na stan powietrza, szczególnie w sezonie grzewczym. Kumuluje się w centrach miast, gdzie przeważa stara, zwarta zabudowa utrudniająca proces rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń.

Na obszarach wiejskich i w części miast nieposiadających sieci ciepłej, dużym problemem jest powszechne palenie odpadów komunalnych w nieprzystosowanych do tego celu paleniskach domowych. W wyniku spalania odpadów w niskich temperaturach bez systemu oczyszczania gazów, do atmosfery dostają się pyły zawierające metale ciężkie i szereg toksycznych związków organicznych, w tym rakotwórcze dioksyny i furany.

Tabela nr 108 Wielkość emisji zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł powierzchniowych w województwie łódzkim w 2015 roku.

CO [Mg/rok]	NO _x [Mg/rok]	Pył PM10 [Mg/rok]	Pył PM2,5 [Mg/rok]	SO _x [Mg/rok]
198 357,0	4 917,8	22 020,4	18 339,2	17 028,1

Emisja z rolnictwa

Rolnictwo to działalność człowieka, która nie pozostaje obojętna dla atmosfery. Począwszy od nasilenia erozji eolicznej i intensyfikacji pylenia z pól, kompostowania i emisji produktów rozkładu materii organicznej, hodowli zwierząt - będącej istotnym źródłem emisji amoniaku do atmosfery, rolnictwo jest poważnym źródłem zanieczyszczeń powietrza. Nowoczesne zmechanizowane rolnictwo dodatkowo emituje zanieczyszczenia powstające podczas użytkowania pojazdów i maszyn rolniczych, a także ogrzewania budynków. Największy jednak problem stanowi pylenie, które powstaje głównie w wyniku prac polowych tj. orania i zbierania plonów. Dodatkowym źródłem jest nawożenie, pyłki uprawianych roślin, wypalanie pól, transport plonów i hodowla zwierząt, w tym karmienie zwierząt zbożami.

Tabela nr 109 Wielkość emisji zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa w województwie łódzkim w 2015 roku.

Źródło emisji	Zanieczyszczenie [Mg/rok]		
	PM10	PM2,5	NO ₂
Hodowla	2 081,4	49,2	191,2
Maszyny i uprawy	1 953,2	383	3262,3
całość	4 034,6	432,2	3 453,5

Głównym źródłem emisji pyłu PM10 z rolnictwa jest hodowla, która odpowiada za 51,59% emisji. Emisja pochodząca z maszyn i upraw w rolnictwie stanowi 88,62% PM2,5, oraz 94,46% NO₂.

Do weryfikacji wielkości emisji ze źródeł w okresie 2008 – 2015 zsumowano emisję punktową, liniową, powierzchniową, z rolnictwa w odniesieniu do pyłu jako zanieczyszczenia przekraczającego poziom wartości dopuszczalnych: średniodobowe oraz uśredniane w roku.

Policzono również stężenia pyłu ze stacji manualnych oraz automatycznych, uśrednione w całym okresie w województwie łódzkim w latach 2008 – 2015 wyniki przedstawione są w tabeli poniżej.

Tabela nr 110 Suma emisji pyłu [emisja całkowita: punktowa, liniowa, powierzchniowa, rolnictwo] w Mg/a i stężenie PM10 [stacje automatyczne i manualne] okres uśredniania – rok [µg/m³] w latach 2008 – 2015 w województwie łódzkim

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2014	2015
Suma emisji pyłu PM10 [Mg/a]	41565,2	48139,5	50887,1	48659,0	48220,3	48362,7	33165,8
Stężenie PM10 [µg/m ³]	28,2	34,1	43,2	41,4	41,5	39,4	37,8

5.2 Stan czystości powietrza atmosferycznego

W roku 2016 jakość powietrza na terenie powiatu poddębickiego w zakresie SO₂ i NO₂ monitorowano metodą pasywną w punktach pomiarowych w Poddębicach przy ul. Deczyńskiego/Poprzecznej, ul. Łódzkiej 6, w Uniejowie przy ul. Sienkiewicza 6 oraz w miejscowości Dzierżawy 51 (A-2) obsługiwanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi – Delegatura w Sieradzu. Metoda pasywna jest metodą wskaźnikową, polegającą na miesięcznej ekspozycji specjalnie przygotowanych próbników i oznaczaniu zanieczyszczeń raz na miesiąc.

W 2016 roku obowiązywały dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu określone w Załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1031).

Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki w 2016 roku:

- 1) na stanowisku w Poddębicach przy ul. Deczyńskiego/Poprzecznej wyniosło 4,48 µg/m³;
- 2) na stanowisku w Poddębicach przy ul. Łódzkiej 6 wyniosło 4,07 µg/m³;
- 3) na stanowisku w Uniejowie przy ul. Sienkiewicza 6 wyniosło 6,83 µg/m³;
- 4) na stanowisku w miejscowości Dzierżawy 51 (autostrada A-2) wyniosło 3,67 µg/m³.

Pomiary pasywne pozwalają na wyznaczenie stężenia średniorocznego, dlatego stężenie dwutlenku siarki jest porównywane do dopuszczalnego stężenia średniorocznego dla ochrony roślin. Dla kryterium ochrony zdrowia ludzi jest normowane stężenie 1-godzinne oraz 24-godzinne dwutlenku siarki, które można wyznaczyć za pomocą mierników automatycznych.

Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu w 2016 roku:

- 1) na stanowisku w Poddębicach przy ul. Deczyńskiego/Poprzecznej wyniosło 14,53 µg/m³;
- 2) na stanowisku w Poddębicach przy ul. Łódzkiej 6 wyniosło 40,10 µg/m³;
- 3) na stanowisku w Uniejowie przy ul. Sienkiewicza 6 wyniosło 18,22 µg/m³;
- 4) na stanowisku w miejscowości Dzierżawy 51 (autostrada A-2) wyniosło 21,28 µg/m³.

Tabela nr 111 Zestawienie wyników pomiarów średniomiesięcznych SO₂, NO₂ w punktach pomiarowych na terenie powiatu poddębickiego

Zanieczyszczenie	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Stężenie średnioroczne w 2016 r.
	[µg/m ³]												
Poddębice ul. Deczyńskiego/Poprzeczna													
SO ₂	10,8	4,8	4,1	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	4,2	5,3	4,48

NO ₂	25,2	15,2	14,2	12,4	10,7	8,5	8,4	9,0	15,5	18,1	19,5	17,6	14,53
Poddębice ul. Łódzka 6													
SO ₂	6,9	4,1	5,9	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,9	4,07
NO ₂	42,6	23,9	43,5	42,0	51,5	37,2	36,1	40,2	52,3	41,5	34,5	35,9	40,10
Uniejów ul. Sienkiewicza 6													
SO ₂	5,3	3,7	9,3	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,7	4,17
NO ₂	21,1	11,8	12,1	13,5	15,8	15,1	14,8	17,9	21,1	36,3	19,7	19,4	18,22
Dzierżawy 51													
SO ₂	3,8	4,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,8	3,5	4,0	3,67
NO ₂	24,2	16,0	19,2	19,6	25,4	19,4	14,5	18,8	31,0	25,4	22,0	19,9	21,28

W 2016 roku w punkcie pomiarowym przy ul. Łódzkiej 6 został przekroczony średnioroczny dopuszczalny poziom stężenia dwutlenku azotu

Tabela nr 112 Zestawienie średniorocznych wyników pomiarów pasywnych w latach 2013-2016

Lp.	Punkt pomiarowy	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
		SO ₂	SO ₂	SO ₂	SO ₂	NO ₂	NO ₂	NO ₂	NO ₂
		[µg/m ³]							
1	Uniejów ul. Rzeczna 4	8,1	6,1	5,4	-	16,5	14,7	14,6	-
2	Uniejów ul. Sienkiewicza 6*	6,1	5,0	4,5	4,2	19,3	18,4	18,0	18,2
3	Pełczyska 46 (A-2) / Dzierżawy 51 (A-2)*	5,6	4,7	4,1	3,7	20,0	19,5	21,3	21,3
4	Poddębice ul. Deczyńskiego/ Poprzeczna	8,1	5,5	5,3	4,5	16,1	14,5	14,2	14,5
5	Poddębice ul. Łódzka 6*	7,6	6,8	5,0	4,1	46,1	37,5	41,1	40,1

*Punkty oznaczone kolorem czerwonym oznaczają punkty położone przy jezdniach o dużym natężeniu ruchu samochodowego

W 2016 roku stężenie zanieczyszczenia SO₂ zmalało w stosunku do poprzedniego roku we wszystkich punktach pomiarowych. W przypadku dwutlenku azotu na jednym stanowisku utrzymał się ten sam poziom, na jednym stanowisku stężenie zmalało, natomiast na dwóch stanowiskach stężenie nieznacznie wzrosło w stosunku do poprzedniego roku.

Tabela nr 113 Poziomy dopuszczalne, docelowe i wartości celu długoterminowego stężenia substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin, termin ich osiągnięcia, okresy, dla których uśrednia się wyniki pomiarów, dopuszczalne częstotliwości przekraczania tych poziomów (z uwzględnieniem marginesów tolerancji za 2016 r.)

Lp.	Nazwa substancji	Okres uśredniania wyników pomiarów	Jednostki	Wartość dopuszczalnego i docelowego poziomu substancji w powietrzu oraz wartość celu długoterminowego	Uwzględniony margines tolerancji dla 2014 r. [%]	kryterium po uwzględnieniu marginesów tolerancji		Termin osiągnięcia poziomu
						wartość po uwzględnieniu marginesu tolerancji za 2014 r.	dopuszczalna częstotliwość przekroczeń w roku kalendarzowym	
1	Benzen	rok kalendarzowy	µg/m ³	5	0	5	-	2010
2	NO ₂	jedna godzina	µg/m ³	200	0	200	18 razy	2010
		rok kalendarzowy	µg/m ³	40	0	40	-	2010
3	SO ₂	rok kalendarzowy	µg/m ³	30	0	30	-	2003
		jedna godzina	µg/m ³	350	0	350	24 razy	2005
		24 godziny	µg/m ³	125	0	125	3 razy	2005
4	Ołów ^{b)}	rok kalendarzowy	µg/m ³	20	0	20	-	2003
		rok kalendarzowy	µg/m ³	0,5	0	0,5	-	2005
5	PM2,5 ^{d)}	rok kalendarzowy	µg/m ³	25	0	25	-	2015
6	PM10 ^{e)}	24 godziny	µg/m ³	50	0	50	35 razy	2005
		rok kalendarzowy	µg/m ³	40	0	40	-	2005

7	CO	8 godzin ^{d)}	µg/m ³	10000 ^{d)}	0	10000 ^{d)}	-	2005
8	Arsen ^{e)}	rok kalendarzowy	ng/m ³	6	0	6	-	2013
9	Benzo(a)piren ^{e)}	rok kalendarzowy	ng/m ³	1	0	1	-	2013
10	Kadm ^{e)}	rok kalendarzowy	ng/m ³	5	0	5	-	2013
11	Nikiel ^{e)}	rok kalendarzowy	ng/m ³	20	0	20	-	2013
12	Ozon	8 godzin ^{d)}	µg/m ³	120 ^{d)}	0	120 ^{d)}	25 dni ^{f)}	2010/2020
		okres wegetacyjny (1V – 31VII)	µg/m ³ h	18000 ^{g) h)}	0	18000 ^{g) h)}	-	2010
		okres wegetacyjny (1V – 31VII)	µg/m ³ h	6000 ^{g)}	0	6000	-	2020

kolorem czerwonym – oznaczono wartości kryterialne określone ze względu na ochronę zdrowia ludzi

kolorem zielonym – oznaczono wartości kryterialne określone ze względu na ochronę roślin

PYŁ

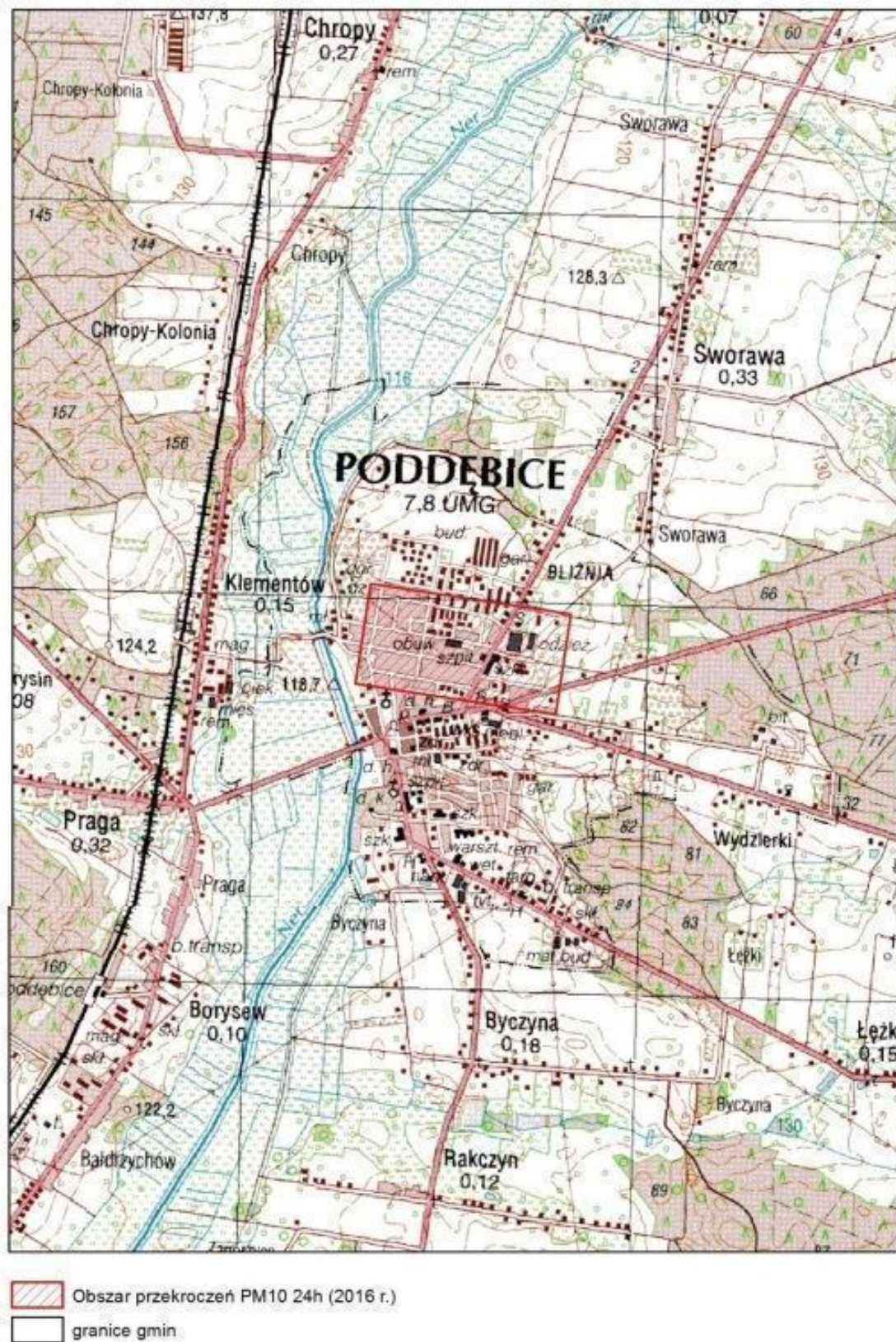
Pył jest zanieczyszczeniem bardzo zróżnicowanym zarówno przez swój skład chemiczny jak i skład frakcyjny. W zależności od źródła pył może zawierać metale ciężkie, pierwiastki promieniotwórcze, toksyczne związki organiczne tj. węglowodory aromatyczne, fluorowcopochodne węglowodorów. Może być również nośnikiem bakterii i wirusów.

Głównym źródłem emisji pyłu PM10 jest tzw. emisja niska, pochodząca z ogrzewania indywidualnego, gdzie jako podstawowe paliwo używany jest węgiel, szczególnie ten niskiej jakości, o dużej zawartości popiołu i siarki, a jako źródło grzewcze używane są kotły o niskiej sprawności. Na wysokie stężenia zanieczyszczeń nie bez wpływu pozostaje charakter zabudowy na terenie. Średnia oraz wyższa zabudowa o zwartym charakterze, przy niektórych scenariuszach meteorologicznych sprzyja tworzeniu się sytuacji smogowych. Szczególnie istotnym czynnikiem rozpraszającym jest wiatr, który przy takiej zabudowie ma ograniczone możliwości przewietrzania. Spory problem stanowią też osiedla domków jednorodzinnych o gęstej zabudowie. Domki te opalane są głównie paliwem stałym, które generuje znaczne ładunki zanieczyszczeń, a skupienie wielu domków w jednym miejscu dodatkowo wzmacnia dany efekt.

Istotny problem stanowią zanieczyszczenia transportowe. Wzrost liczby samochodów, a co za tym idzie częstsze migracje ludności, zły stan nawierzchni oraz powstawanie nowych odcinków dróg wiąże się ze wzrostem emisji pyłu, pochodzącego ze ścierania: okładzin hamulcowych, opon oraz nawierzchni jezdni. Dodatkowy problem stanowi emisja pyłu pochodzącego z zabrudzenia jezdni. Stężenia pochodzące od tego typu emisji zależą od typu nawierzchni jezdni, ilości pojazdów, ich wagi oraz opadu deszczu.

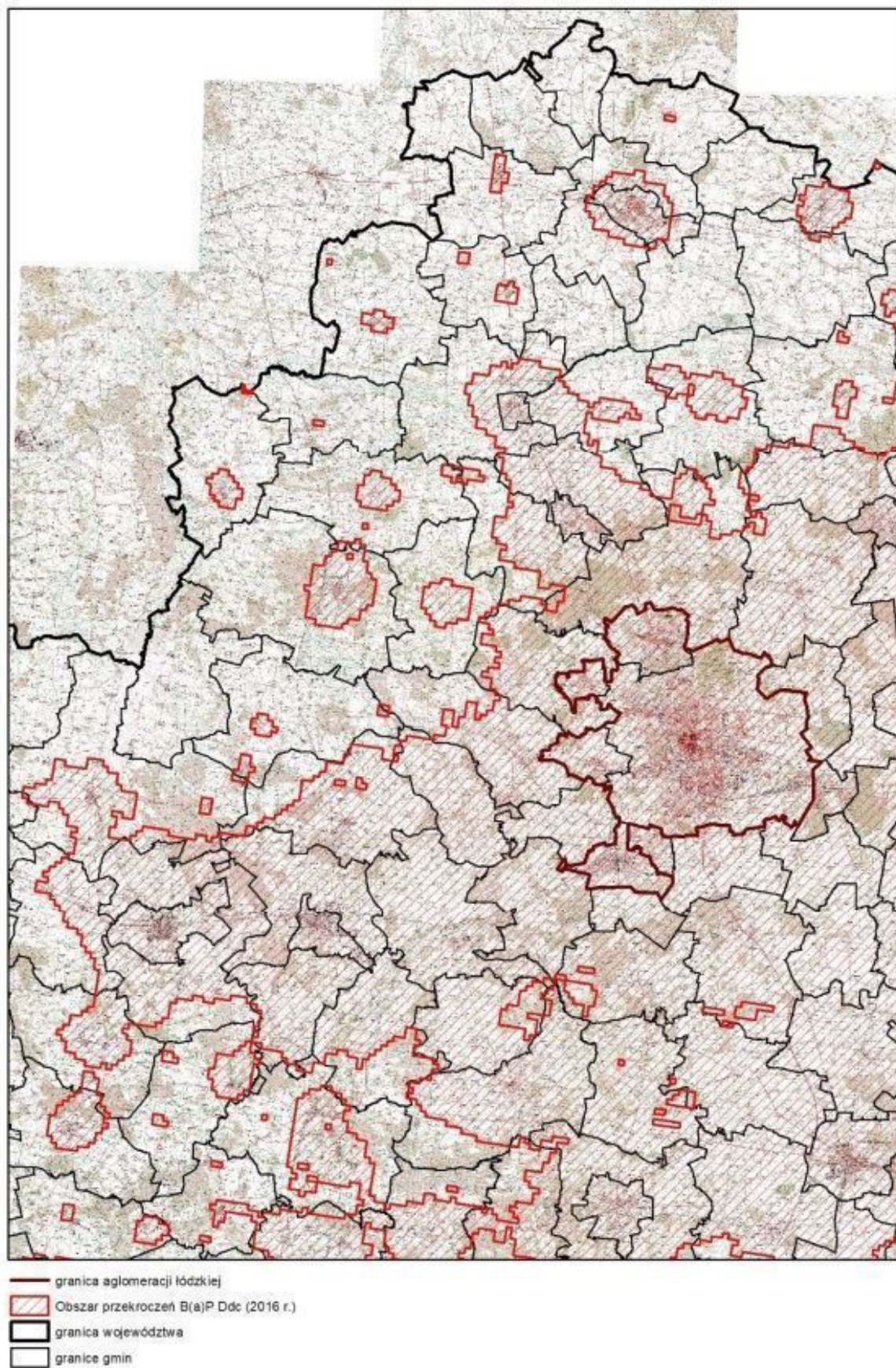
Duże znaczenie ma skład frakcyjny, ponieważ wielkość pyłu jest odwrotnie proporcjonalna do jego zdolności penetracji układu oddechowego człowieka. Pył PM10 to wszystkie cząsteczki o średnicy 10 µm lub mniejsze, a pył PM2,5 to wszystkie o średnicy co najwyżej 2,5 µm.

Na terenie powiatu poddębickiego od 1 stycznia 2017 r. została uruchomiona stacja pomiarowa monitorująca jakość powietrza dla pyłu PM10 oraz zawartości w nim benzo(a)pirenu.

Mapa nr 4 Obszar przekroczeń dobowej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM 10 w Poddebicach w 2016 r.

Mapa nr 5 Obszar przekroczeń rocznej wartości poziomu docelowego stężenia benzo(a)pirenu w pyłe PM10 w części centralnej i północno – zachodniej woj. łódzkiego w 2016 r.

5.3 Ocena bieżąca jakości powietrza

Na mocy ustawy Prawo Ochrony Środowiska (art. 89) w 2016 roku wykonano roczną ocenę jakości powietrza. Oceny dokonuje się dla strefy oceny, oddzielnie uwzględniając kryteria ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz kryteria ustanowione ze względu na ochronę roślin. Powiat poddębicki znajduje się w strefie łódzkiej (o kodzie PL1002), która obejmuje swym zasięgiem województwo bez Aglomeracji Łódzkiej.

Ocena jakości powietrza polegała na zaliczeniu strefy do określonej klasy:

Klasa A - poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu dopuszczalnego/docelowego.

Klasa B - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny lecz nie przekracza poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji.

Klasa C - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny/docelowy.

Klasa D1 - poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu).

Klasa D2 - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziomu celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu).

Klasyfikacja wiąże się z określonymi wymogami, co do działań na rzecz poprawy jakości powietrza (w przypadku, gdy nie są spełnione określone kryteria) lub na rzecz utrzymania tej jakości (jeżeli spełnia ona przyjęte standardy). Podstawę zaliczenia strefy do określonej klasy stanowią wyniki oceny uzyskane na obszarze o najwyższych poziomach stężeń danego zanieczyszczenia w strefie.

Wyniki oceny

W rocznej ocenie jakości powietrza w województwie łódzkim w 2016 r. wykorzystano wyniki następujących pomiarów zanieczyszczenia powietrza:

- pomiary ciągłe – na 60 stanowiskach pomiarowych automatycznych,
- pomiary dobowe – na 57 stanowiskach pomiarowych manualnych.

W rocznej ocenie jakości powietrza wykorzystano także wyniki matematycznego modelowania jakości powietrza dla pyłu PM10, pyłu PM2,5 zawartości w pyłe PM10 benzo(a)pirenu, SO₂ oraz NO₂.

Tabela nr 114 Symbole klas wynikowych poszczególnych zanieczyszczeń w strefach oceny jakości powietrza według kryteriów oceny dla ochrony zdrowie oraz ochrony roślin

Lp.	Wskaźnik	Ocena wg kryteriów dla ochrony zdrowia	Ocena wg kryteriów dla ochrony roślin
		strefa łódzka PL1002	strefa łódzka PL1002
1	SO ₂	A	A
2	NO ₂	A	-
3	NO _x	-	A
4	CO	A	-
5	C ₆ H ₆	A	-
6	PM10	C	-
7	PB	A	-
8	AS	A	-
9	NI	A	-
10	Cd	A	-
11	B(a)P	C	-
12	PM2,5	C	-
13	O ₃	A/D2	A/D2

Tabela nr 115 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych określonych dla SO₂, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania		
		1 godz.	24 godz.	wynikowa
1.	Dwutlenek siarki	A	A	A

Tabela nr 116 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych określonych dla NO₂, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania		
		1 godz.	rok	wynikowa
1.	Dwutlenek azotu	A	A	A

Tabela nr 117 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych określonych dla benzenu, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania	
		rok	wynikowa
1.	Benzen	A	A

Tabela nr 118 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych określonych dla CO, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania	
		8 godz.	wynikowa
1.	Tlenek węgla	A	A

Tabela nr 119 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomu docelowego oraz celu długoterminowego określonego dla ozonu, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy dla poziomu docelowego ozonu	Symbol klasy dla obszaru strefy dla poziomu celu długoterminowego ozonu
1.	Ozon	A	D2

Tabela nr 120 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomu dopuszczalnego określonych dla PM_{2,5}, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania	
		rok	wynikowa
1.	Pył PM _{2,5}	C	C

Tabela nr 121 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych określonych dla PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania		
		24 godz.	rok	wynikowa
1.	Pył PM ₁₀	C	C	C

Tabela nr 122 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomu docelowego określonego dla As, Cd, Ni, Pb, B(a)P w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania	
		rok	wynikowa
1.	As w pyłe PM ₁₀	A	A
2.	Cd w pyłe PM ₁₀	A	A
3.	Ni w pyłe PM ₁₀	A	A
4.	Pb w pyłe PM ₁₀	A	A
5.	B(a)P w pyłe PM ₁₀	C	C

Tabela nr 123 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych określonych dla SO₂ i NO_x, pod kątem ochrony roślin

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy poszczególnych czasów uśredniania
------	----------	---

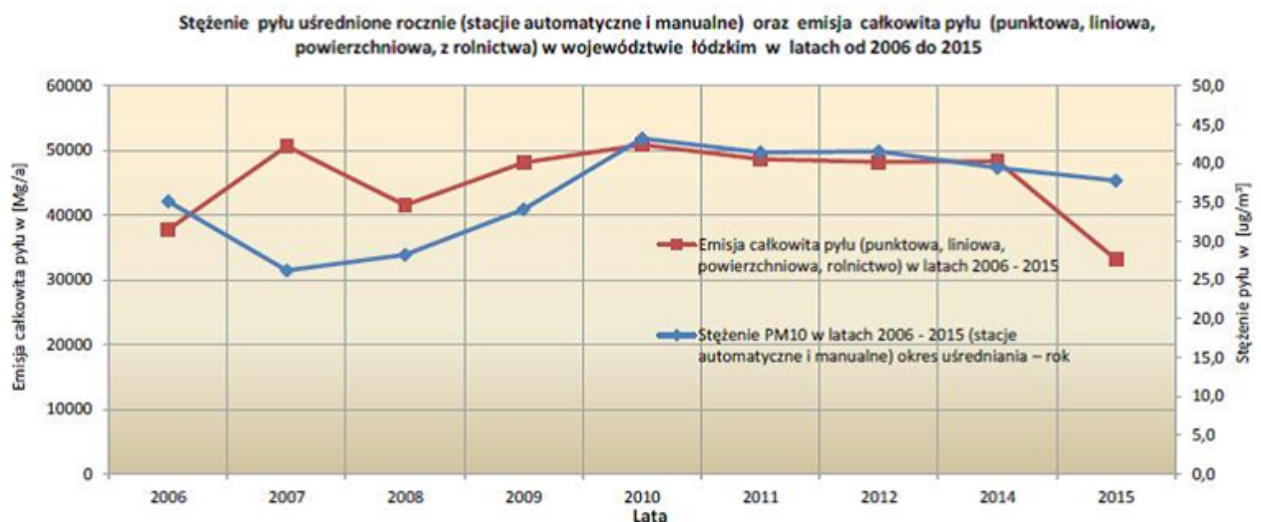
		rok	wynikowa
1.	Dwutlenek siarki	A	A
2.	Tlenki azotu	A	A

Tabela nr 124 Klasyfikacja strefy łódzkiej z uwzględnieniem poziomu docelowego i celu długoterminowego określonego dla ozonu, pod kątem ochrony roślin

L.p.	Wskaźnik	Symbol klasy dla obszaru strefy dla poziomu docelowego ozonu	Symbol klasy dla obszaru strefy dla poziomu celu długoterminowego ozonu
1.	Ozon	A	D2

Ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10 konieczne jest przeprowadzenie działań naprawczych w obszarach przekroczeń, obejmujących swym zasięgiem miasto Poddębice.

W celu obniżenia stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych lub osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu, na terenie powiatu Poddębickiego istnieje konieczność realizacji programu ochrony powietrza.

Suma emisji pyłu (emisja całkowita: punktowa, liniowa, powierzchniowa, rolnictwo) w Mg/a i stężenie PM10 (stacje automatyczne i manualne) okres uśredniania – rok [µg/m³] w latach 2006 – 2015 w województwie łódzkim

5.4 Działalność kontrolna Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska Delegatury w Sieradzu w latach 2015-2016

1. Fabryka Obuwia „ASTER” Sp. z o. o., ul. Targowa 8, 99-200 Poddębice.

Kontrolę przeprowadzono w 2015 roku.

Przedmiotem działalności gospodarczej jest produkcja obuwia. Kotłownia zakładowa wyposażona jest w dwa kotły wodne gazowe typu KZ-4G o mocy 63 kW każdy.

Podczas kontroli stwierdzono, że nie uregulowano stanu formalno – prawnego dla źródeł eksploatowanych na terenie zakładu – pozostałych wyciągów mechanicznych bocznych.

Poinstruowano o obowiązkach wynikających z mocy prawa oraz wydano stosowne zarządzenie pokontrolne. Zarządzenie zrealizowano.

2. Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Spółka z o. o., ul. Targowa 2 a, 99-200 Poddębice.

Kontrolę przeprowadzono w 2015 roku.

Przedsiębiorstwo eksploatuje osiem kotłowni w Poddębicach przy ulicach Krasickiego 15, Zielonej 14, Cichej 4, Piotrowskiego 27, Targowej 16/18, Zielonej 5 i w Niewieszu 37, Niemysłowie 33.

Przedmiotem działalności gospodarczej Przedsiębiorstwa jest wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

W wyniku wykonywanych czynności kontrolnych w 2015 roku nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem instalacji.

3. Przedsiębiorstwo Robót Drogowych S. A., ul. Łódzka 108, 99-200 Poddębice.

Kontrolę przeprowadzono w 2015 roku.

Przedmiotem działalności gospodarczej jest produkcja mas bitumicznych na potrzeby własne, do budowy i remontów dróg.

Źródłami emisji substancji zanieczyszczających do powietrza na terenie Zakładu są:

- Wytwórnia Mas Bitumicznych 100 o wydajności maksymalnej do 100 Mg/h masy. Gazy odlotowe odpylane są w kompaktowym układzie: I stopień stanowi separator frakcji piaskowych, który wprowadzony jest do obiegu przez elewator gorący, II stopień odpylania stanowi filtr workowy ciśnieniowo – impulsowym układem regeneracji worków. Po odpyleniu oczyszczone powietrze odprowadzane jest do emitora stalowego otwartego o wysokości $h = 23$ m npt. i średnicy $d = 0,76$ m,
- zbiornik magazynowy pyłu o pojemności 50 Mg, wyposażony w filtr tkaninowy FM-8. Pył ze zbiornika odprowadzany emitorem o wysokości $h = 13,5$ m i średnicy $d = 0,76$ m,
- dwa zbiorniki do magazynowania mączki o ładowności 60 Mg. Zbiorniki wyposażone są w filtry tkaninowe FM-8. Dwa zbiorniki o pojemności 120 Mg każdy są nieeksploatowane. Pyły ze zbiorników odprowadzane są emitarami zadaszonymi o wysokości $h = 13,5$ i średnicy $d = 0,76$ m,
- pięć zbiorników bitumu. Nagrzewnica olejowa z palnikiem firmy RIELLO, modulowany model RL38M typu 664M o mocy max 450 kW,
- kotłownia zakładowa wyposażona w dwa kotły wodne typu GOL-MET o mocy 60 kW. kotłownia eksploatowana jest w sezonie grzewczym.

W wyniku wykonywanych czynności kontrolnych w 2015 roku nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem instalacji.

4. „MARKBUD” Sp. z o. o., ul. Targowa 7, 99-200 Poddębice, Wytwórnia Mas Bitumicznych w Roźniatowie.

Kontrolę przeprowadzono w 2016 roku.

Zakład zajmuje się m. in. robotami związanymi z budową dróg i autostrad oraz produkcją masy bitumicznej.

W zakładzie w ramach prowadzonej działalności eksploatuje się następujące źródła zorganizowanej emisji z procesów technologicznych i spalania energetycznego:

- Wytwórnia Mas Bitumicznych typu TELTOMAT 100, o wydajności max do 100 Mg/h.

Do zasilania palnika wykorzystywany jest olej opałowy.

Z Wytwórni zapyłone gazy (mieszanina spalin z bębna suszarki oraz zapyłone powietrze z obudów punktów pylenia przy otaczarce i elewatorze) odpylane są w dwustopniowym układzie odpylania składającym się z baterii 4 cyklonów i filtra pulsacyjnego typu PI-B firmy KONWENT S. A. o skuteczności działania min. 95%, a następnie odprowadzane emitorem stalowym o wysokości $h = 30$ m npt. i średnicy u wylotu $d = 1$ m.

- Zbiornik do magazynowania mączki o ładowności ok. 100 Mg.

Podczas napełniania zbiornika występuje emisja pyłu. Powietrze po odpyleniu w filtrze tkaninowym, w które wyposażone jest odpowietrzenie zbiornika odprowadzane jest emitorem o wysokości $h = 14$ m npt. i średnicy u wylotu $d = 0,4$ m.

- Nagrzewnica olejowa (jedna na sześć zbiorników), wyposażona w palnik typu KODA M-40 o mocy ok. 300 kW.

Nagrzewnica wyposażona jest w palnik zasilany olejem opałowym o mocy 300 kW. Spaliny z nagrzewnicy odprowadzane są emitorem o wysokości $h = 5$ m npt. i średnicy u wylotu $d = 0,25$ m.

- Sześć zbiorników bitumu o pojemności 22 m^3 każdy.

Zanieczyszczenia (fenol naftalen) odprowadzane są odpowietrznikiem – emitorem zadaszonym o wysokości $h = 3,2$ m npt. i średnicy $d = 0,1$ m.

Podczas kontroli w 2016 roku stwierdzono naruszenie warunków pozwolenia na wprowadzanie pyłów lub gazów do powietrza. Poinstruowano o obowiązkach wynikających z mocy prawa oraz wydano stosowne zarządzenie pokontrolne. Zarządzenie zrealizowano.

5. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe "BUDMAL" Jan Kisiela, ul. Świerczewskiego 1, 99-200 Poddębice.

Kontrolę przeprowadzono w 2016 r.

Firma eksploatowała złożo kruszywa naturalnego w wyrobisku MALENIE, na działkach o nr ewid. 53/3, 55/2, obręb 29 Malenie, gm. Poddębice. Na działkach tych znajdują się dwa wyrobiska pole A i B – oba obecnie nieeksploatowane. Podczas kontroli stwierdzono, że w polu A wyrobiska poddano przetworzeniu odpady. Przedsiębiorca nie posiada zezwolenia na przetwarzanie odpadów, nie przedstawiono ewidencji odpadów poddanych w wyrobisku i nie złożono zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilościach odpadów, o sposobach gospodarowania nimi do Marszałka Województwa. W związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości poinstruowano prowadzącego o obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów i składania rocznego sprawozdania o odpadach. Ponadto wszczęto postępowanie w celu nałożenia kary pieniężnej za przetwarzanie odpadów bez stosownego zezwolenia. Wydano zarządzenie pokontrolne. Zarządzenie zrealizowano.

6. EW OIL Sp. z o.o., ul. Franciszka Klimczaka 17/80, 02-797 Warszawa, Zakład w Bałdrzychowie 102, 99-200 Poddębice.

Kontrolę przeprowadzono w 2016 r. w związku z wnioskiem w sprawie wydobywających się dymów i zapachów drażniących układ oddechowy pochodzących z oparów nafty lub substancji ropopochodnych. Firma prowadzi działalność polegającą na magazynowaniu parafiny należącej do podmiotów zewnętrznych. Podczas kontroli nie stwierdzono żadnych wydobywających się dymów i zapachów drażniących układ oddechowy. Wydano zarządzenie pokontrolne dotyczące przedstawienia ceny stanu technicznego i szczelności zbiornika bezodpływowego na ścieki socjalno-bytowe. Zarządzenie zrealizowano.

7. Fermy Drobiu WOŹNIAK Sp. z o.o. – Chropy, 99-200 Poddębice.

W przedmiotowej instalacji prowadzona jest działalność w zakresie produkcji jaj kurzych metodą bezściółkową klatkową.

Kontrola planowa.

W wyniku wykonywanych czynności kontrolnych w 2015 roku nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem instalacji.

8. Fermy Drobiu WOŹNIAK Sp. z o.o. – Bałdrzychów, 99-200 Poddębice.

W przedmiotowej instalacji prowadzona jest działalność w zakresie produkcji jaj kurzych metodą bezściółkową klatkową.

Kontrola planowa.

W wyniku wykonywanych czynności kontrolnych w 2015 roku nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem instalacji.

9. Rolnicze Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe Grzegorz Godziński, Zadzim 13, 99-232 Zadzim.

Kontrolę przeprowadzono w 2015 roku.

Przedsiębiorstwo zajmuje się: sprzedażą maszyn rolniczych i części do nich, serwisem

i naprawą maszyn rolniczych, skupem, sprzedażą i suszeniem zboża. W wyniku kontroli stwierdzono naruszenie polegające na złożeniu Marszałkowi Województwa Łódzkiego sprawozdania o wytwarzanych odpadach i gospodarowaniu odpadami za 2014 rok po obowiązującym terminie. W związku z naruszeniem wymierzono prowadzącemu działalność decyzją administracyjną karę pieniężną w wysokości 500 zł.

10. JTI Sp. z o.o., Gostków Stary 42, 99-220 Wartkowiec.

Zakład prowadzi produkcję wyrobów tytoniowych w postaci tytoni do palenia (krajanki tytoniowej oraz w postaci papierosów).

Kontrola planowa w 2016 r.

Podczas kontroli stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- **JTI Polska Sp. z o. o. nie przedłożyła w terminie właściwym organom (Starostwo Powiatowe w Poddębicach i do WIOŚ) wyników pomiarów okresowych za lata 2014 i 2015,**
- **nierzetelne wypełnienie kart przekazania odpadów,**
- **eksploatacja instalacji z naruszeniem warunków pozwolenia na wytwarzanie odpadów w 2014 r. została wytworzona większa ilość odpadów o kodzie 15 01 04 niż określona w posiadanej decyzji.**

W związku z powyższymi naruszeniami zastosowano sankcje w postaci pouczenia oraz instruktaży. Ponadto wydano zarządzenie pokontrolne dotyczące w/w naruszeń. Zarządzenie zrealizowano.

Kontrola pozaplanowa na wniosek.

W wyniku wykonywanych czynności kontrolnych w 2016 roku nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem instalacji.

6. Gospodarka odpadami

6.1 System gospodarki odpadami w Powiecie Poddębickim na podstawie założeń Planu gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012

Realizując obowiązki określone w ustawie o odpadach, uchwałą z dnia 12.02.2004 r., Nr XVII/81/04 Rada Powiatu w Poddębicach uchwaliła Program Ochrony Środowiska, którego częścią był „Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Poddębickiego. Program i Plan należało aktualizować co 4 lata, dlatego Uchwałą z dnia 20.08.2010 r. Nr LXI/332/10 Rada Powiatu w Poddębicach uchwaliła kolejny „Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Poddębickiego 2012 (z uwzględnieniem lat 2013-2016)” wraz z „prognozą oddziaływania na środowisko” oraz „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Poddębickiego”. Co dwa lata był obowiązek składania sprawozdań z realizacji Planu. Takie sprawozdania były przedkładane radzie powiatu przez organ wykonawczy powiatu – zarząd.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach zniosła obowiązek opracowywania planów gospodarki odpadami dla powiatów i gmin. Zgodnie z art. 228 tej ustawy straciły moc uchwały dotyczące przyjęcia powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami.

Obecnie zgodnie z art. 34 ust. 3 w/w ustawy o odpadach plany gospodarki odpadami są opracowywane na poziomie krajowym i wojewódzkim.

Sejmik Województwa Łódzkiego Uchwałą nr XXVI/481/12 z dnia 21 czerwca 2012 roku przyjął Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012 (PGOWŁ).

Kolejny „Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2016-2020 z uwzględnieniem lat 2023-2028” został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 20 czerwca 2017 r. Nr XL/502/17.

Przyjęte cele w w/w dokumencie:

ODPADY KOMUNALNE I ULEGAJĄCE BIODEGRADACJI

Cele krótkoterminowe 2016 – 2022:

1. Zmniejszenie ilości powstających odpadów:

- ograniczenie marnowania żywności,
- wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia.

2. Zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat należytego gospodarowania odpadami komunalnymi (w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji).

3. Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami:

- osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 50% ich masy do 2020 r.,
- do 2020 r. udział masy termicznie przekształcanych odpadów komunalnych oraz odpadów pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych w stosunku do wytwarzanych odpadów komunalnych nie może przekraczać 30%.

4. Zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu odbieranych i zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie).

- objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy systemem selektywnego zbierania odpadów,
- wprowadzenie jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego województwa do końca 2021 r. – zestandaryzowanie ma na celu zapewnienie minimalnego poziomu selektywnego zbierania odpadów szczególnie w odniesieniu do gmin w których stosuje się niedopuszczalny podział na odpady „suche”- „mokre”,
- zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów (przez odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów), w taki sposób, aby mogły one zostać w możliwie najbardziej efektywny sposób poddane recyklingowi,
- wprowadzenie we wszystkich gminach w województwie systemów selektywnego odbierania odpadów zielonych i innych bioodpadów u źródła – do końca 2021 r.

5. Zmniejszenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.

6. Zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych.

7. Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia.

8. Ograniczenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych.

9. Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi.

10. Należyte monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12).

11. Zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych (w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o cieple spalania powyżej 6 MJ/kg s.m.) od 1 stycznia 2016 r..

12. Kontynuacja prowadzenia przez gminy gospodarki odpadami w ramach regionów gospodarki odpadami komunalnymi.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

2. Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami: do 2025 r. recyklingowi powinno być poddawane 60% odpadów komunalnych.

ODPADY NIEBEZPIECZNE

Cele w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi PCB:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Likwidacja urządzeń o zawartości PCB poniżej 5 dm³.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Dalsza likwidacja urządzeń o zawartości PCB poniżej 5 dm³.

Cele w zakresie gospodarki odpadami medycznymi i weterynaryjnymi:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Zapewnienie odpowiedniego rozmieszczenia, liczby oraz wydajności spalarni odpadów medycznych i weterynaryjnych w ujęciu regionalnym tak, by ograniczyć transport tych odpadów (w celu dążenia do przestrzegania w pełni zasady bliskości).

2. Podniesienie efektywności selektywnego zbierania odpadów medycznych i weterynaryjnych (w tym segregacji odpadów u źródła powstawania), co dodatkowo spowoduje zmniejszenie ilości odpadów innych niż niebezpieczne w strumieniu odpadów niebezpiecznych.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Cele w zakresie gospodarki zużytymi bateriami i akumulatorami:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Wzrost świadomości społeczeństwa oraz przedsiębiorców na temat odpowiedniego sposobu postępowania ze zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami.

2. Osiągnięcie w 2016 r. i w latach następnych poziomu zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych, w wysokości co najmniej 45% masy wprowadzonych baterii i akumulatorów przenośnych.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Cele w zakresie gospodarki użytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Zwiększenie świadomości społeczeństwa i przedsiębiorców na temat odpowiedniego sposobu postępowania ze ZSEiE.

2. Ograniczenie powstawania odpadów w postaci ZSEiE.

Cele w zakresie gospodarki pojazdami wycofanymi z eksploatacji:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Osiągnięcie minimalnych poziomów odzysku i recyklingu odniesionych do masy pojazdów przyjętych do stacji demontażu w skali roku na poziomie odpowiednio: 95% i 85%.

2. Ograniczenie nieuczciwych praktyk w zakresie zbierania i zagospodarowywania pojazdów wycofanych z eksploatacji (w tym zwiększenie liczby pojazdów wycofanych z eksploatacji kierowanych do legalnych stacji demontażu).

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Cele w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Osiągnięcie celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 r. przez Radę Ministrów „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do powyższych celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 r. przez Radę Ministrów „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”.

Cele w zakresie gospodarki olejami odpadowymi:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Zapobieganie powstawaniu olejów odpadowych.
2. Dążenie do zwiększenia masy zbieranych olejów odpadowych.

3. Monitorowanie sytuacji w zakresie gospodarowania olejami odpadowymi połączone z dążeniem do utrzymania poziomu odzysku na poziomie co najmniej 50%, a recyklingu rozumianego jako regeneracja na poziomie co najmniej 35%.

4. W przypadku preparatów smarowych wzrost poziomów recyklingu do poziomu 35% oraz poziomu odzysku do wartości co najmniej 50% w 2020 r..

5. Zapewnienie selektywnego zbierania i odzysku olejów odpadowych.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Cele w zakresie gospodarki przeterminowanymi środkami ochrony roślin:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Kształtowanie systemu zbierania przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po tych środkach pochodzących z bieżącej produkcji i stosowania w rolnictwie.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Dalsze kształtowanie systemu zbierania przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po tych środkach pochodzących z bieżącej produkcji i stosowania w rolnictwie.

Cele w zakresie gospodarki odpadami materiałów wybuchowych:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Sukcesywne zagospodarowywanie odpadów materiałów wybuchowych.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

ODPADY POZOSTAŁE Cele w zakresie gospodarki zużytymi oponami:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Utrzymywanie dotychczasowego poziomu odzysku na poziomie co najmniej 75%, a recyklingu na poziomie co najmniej 15%.

2. Zwiększenie świadomości społeczeństwa (w tym przedsiębiorców) na temat właściwego tj. zrównoważonego użytkowania pojazdów (w tym opon) oraz dozwolonych przepisami prawa sposobów postępowania ze zużytymi oponami.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do powyższych celów.

Cele w zakresie gospodarki odpadami z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Zwiększenie świadomości wśród inwestorów oraz podmiotów wytwarzających odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej na temat należytego postępowania ze strumieniem wyżej wskazanych odpadów, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania oraz recyklingu.

2. Utrzymanie poziomu przygotowania do ponownego użycia, recyklingu oraz innych form odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych na poziomie minimum 70% wagowo.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do powyższych celów.

Cele w zakresie gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Całkowite zaniechanie składowania osadów ściekowych.

2. Zwiększenie ilości osadów przetwarzanych przed wprowadzeniem do środowiska oraz ich ilości poddanych termicznemu przekształcaniu.

3. Dążenie do maksymalizacji stopnia wykorzystania substancji biogennych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego, chemicznego oraz środowiskowego.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Cele w zakresie gospodarki odpadami ulegającymi biodegradacji inne niż komunalne:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Zmniejszenie masy składowanych odpadów do poziomu nie więcej niż 40% masy wytworzonych odpadów.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Cele w zakresie gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi:

Cele krótkoterminowe 2016-2022:

1. Zapewnienie odpowiedniej jakości odpadów opakowaniowych zbieranych selektywnie w gospodarstwach domowych.

2. Utrzymanie poziomów odzysku i recyklingu co najmniej na poziomie określonym w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi.

3. Osiągnięcie i utrzymanie co najmniej poziomów odzysku i recyklingu w poszczególnych latach dla opakowań wielomateriałowych zawartych w tabeli 130.

4. Osiągnięcie i utrzymanie co najmniej poziomów odzysku i recyklingu w poszczególnych latach dla opakowań po środkach niebezpiecznych, w tym po środkach ochrony roślin, zawartych w tabeli 131.

5. Wyeliminowanie stosowania nieuczciwych praktyk w zakresie wystawiania dokumentów potwierdzających przetworzenie odpadów opakowaniowych.

6. Zwiększenie świadomości użytkowników i sprzedawców środków zawierających substancje niebezpieczne, w tym środki ochrony roślin, odnośnie prawidłowego postępowania z opakowaniami po tych produktach.

Cele długoterminowe 2023-2028:

1. Kontynuowanie dążenia do wskazanych celów na lata 2016-2022.

Przepis nakładający na gminy obowiązek osiągnięcia określonego poziomu został wprowadzony 1 stycznia 2012 r. do art. 3b ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Nakłada on na gminy obowiązek osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2020 r. poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo oraz poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne w wysokości co najmniej 70% wagowo.

Tabela nr 125 Wymagane poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami

Lp.	Fracje odpadów	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
1.	Papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło (poziomy są liczone łącznie dla wszystkich podanych frakcji odpadów komunalnych)	Poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia				
		18%	20%	30%	40%	50%
2.	Inne niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe (stanowiące odpady komunalne)	Poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami				
		42%	45%	50%	60%	70%

Zakazy dotyczące składowania i wymagane poziomy ograniczania składowania przez gminy

Zakaz składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych wynika z art. 122 ust. 1 pkt 6 ustawy o odpadach. Odpady ulegające biodegradacji charakteryzują się tym, że ulegają rozkładowi tlenowemu lub beztlenowemu przy udziale mikroorganizmów. W skład odpadów ulegających biodegradacji wchodzi bioodpady, a z kolei w skład bioodpadów wchodzi odpady zdefiniowane, jako odpady zielone. Jednocześnie określone zostały poziomy ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. w poszczególnych latach, które wynoszą:

- 2016 i 2017 – 45%,
- 2018 – 2019 – 40%,
- 16 lipca 2020 – 35%

masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.

Zakaz składowania odpadów palnych

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach od 1 stycznia 2016 r. obowiązuje załącznik nr 4 do tego rozporządzenia określający "Zakres badań oraz kryteria dopuszczania odpadów o kodach 19 08 05, 19 08 12, 19 08 14, 19 12 12 oraz z grupy 20 do składowania na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne", który podaje dopuszczalne graniczne wartości dla 3 parametrów objętych zakresem badań:

- ogólny węgiel organiczny (TOC) – 5% suchej masy,
- strata przy prażeniu (LOI) – 8% suchej masy²¹²,
- ciepło spalania – 6 MJ/kg suchej masy.

Nie spełni powyższego kryterium dopuszczenia do składowania m.in. większość zmieszanych odpadów komunalnych (kod 20 03 01), gdyż mają one ciepło spalania zwykle w wysokości 12-16 MJ/kg s.m., ustabilizowane komunalne osady ściekowe (kod 19 08 05), gdyż mają one ciepło spalania zwykle w wysokości 10-25 MJ/kg s.m oraz inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11 (kod 19 12 12). Oznacza to, że od 2016 r. nie mogą być one składowane.

Obowiązujący system gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie – wyciąg z PGOWŁ 2016

Wytworzone odpady komunalne są odbierane od ich wytwórców przez podmioty odbierające, wyłonione w drodze przetargu. W zależności od sposobu zbierania odpadów, mamy do czynienia ze zmieszanymi odpadami komunalnymi oraz różnymi rodzajami odpadów zebranych selektywnie. Należy podkreślić, że w systemie gospodarowania odpadami ma miejsce pozbywanie się odpadów niezgodne z prawem np. spalanie odpadów w kotłach domowych, palenie ognisk na otwartej przestrzeni lub porzucanie odpadów w lasach, czy przydrożnych rowach, czego efektem są tzw. „dzikie wysypiska”.

Odebrane zmieszane odpady komunalne (20 03 01), które stanowią największy odsetek odbieranych odpadów komunalnych, kierowane są w większości do instalacji mechaniczno-biologicznego

przetwarzania odpadów komunalnych (MBP), co jest zgodne z obowiązującymi wymaganiami prawnymi. Należy zaznaczyć, że nadal spotyka się proceder składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez uprzedniego przetworzenia w instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów. W instalacji MBP pierwszym procesem, jakiemu poddawany jest strumień odpadów to wydzielenie frakcji materiałowych odpadów (szkła, papieru, tworzyw sztucznych i metali), które następnie trafiają do sortowni odpadów selektywnie zebranych (w celu doczyszczania). Proces mechanicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych polega na wydzieleniu z nich określonych frakcji dających się wykorzystać materiałowo lub energetycznie oraz frakcji wymagającej dalszego biologicznego przetwarzania. Do frakcji należących do dalszego wykorzystania zalicza się m.in. kody: 19 12 01; 19 12 02; 19 12 03; 19 12 04, ponadto dopuszcza się wytwarzanie ze zmieszanych odpadów komunalnych poddanych mechanicznemu przetworzeniu, odpady o kodach z podgrupy: 15 01; 16 02; 16 06; 20 01. Mechaniczne przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych polega na przetwarzaniu odpadów w celu ich przygotowania do odzysku, w tym do recyklingu lub na przetwarzaniu odpadów, w wyniku którego są wytwarzane odpady przeznaczone do unieszkodliwiania. Dalsze zagospodarowanie wytwarzanych odpadów w procesie mechanicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych są w dalszym etapie zagospodarowane zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami tj. w procesach odzysku lub unieszkodliwiania. W procesie mechanicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych wydziela się frakcję o wielkości co najmniej 0–80 mm ulegającą biodegradacji (19 12 12), wymagającą zastosowania procesów biologicznego przetwarzania. Odpady wytwarzane w tym procesie zwane są „stabilizatem” (19 05 99), natomiast odpady wytwarzane w procesie biologicznego suszenia odpadów, klasyfikuje się jako odpady o kodzie 19 05 01 i poddaje dalszej obróbce mechanicznej, w wyniku której wytwarza się odpady klasyfikowane m.in. jako: 19 12 01; 19 12 02; 19 12 03; 19 12 04, 19 12 10.

Produktem powstającym z przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych może być również paliwo alternatywne, które produkowane jest przy zapewnieniu odpowiedniego składu materiałowego odpadów oraz ich cech fizyko-chemicznych. Wytwarzane paliwo alternatywne powstaje również na bazie pozostałości z sortowania odpadów selektywnie zebranych. Dużą kalorycznością wykazują się odpady wielkogabarytowe. Właściwie przygotowane paliwo alternatywne jest materiałem do zastosowania zarówno w piecach cementowych, ciepłowniach oraz innych instalacjach termicznego przekształcania odpadów. Należy zaznaczyć, że odpady zbierane selektywnie (papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne) również są kierowane do instalacji MBP, gdzie przechodzą przez proces doczyszczania na liniach do segregacji odpadów.

Odebrane odpady zielone oraz inne odpady ulegające biodegradacji zbierane selektywnie przekazywane są do kompostowni odpadów zielonych selektywnie zebranych z przeznaczeniem na produkcję kompostu o wartościach nawozowych.

Istotną rolę w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi odgrywają składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których deponowane są pozostałości po przetworzeniu zarówno w instalacjach MBP, sortowniach odpadów selektywnie zbieranych, instalacjach termicznego przekształcania odpadów oraz odpady pochodzące z nielegalnych miejsc ich gromadzenia, z tzw. „dzikich wysypisk”.

Odpady niebezpieczne, które są odbierane selektywnie od właścicieli nieruchomości lub zbierane w PSZOK-ach są przekazywane do instalacji, gdzie stosowane są odpowiednie procesy odzysku i recyklingu, dostosowane do rodzaju odpadów.

Istotne znaczenie ma tzw. „gospodarka cyrkulacyjna”, która stanowi duży proces poczynający od gromadzenia przedmiotów, następnie ich zużywanie i produkowanie odpadów, które z kolei są zwracane do systemu. Gospodarkę cyrkulacyjną stanowi znacząca część systemu gospodarowania odpadami, do której należy zaliczyć punkty napraw, punkty skupów, przygotowywanie do ponownego użycia, prowadzenie zbierania odpadów w miejscach użyteczności publicznej oraz prowadzenie akcji charytatywnych i edukacyjnych. Istotne jest zachowanie oszczędności energii i materiałów przy produkcji i konsumpcji, wynikające konieczności oszczędności surowców. Odpady pozyskane w ramach różnorodnych akcji są przekazywane do sortowni odpadów lub bezpośrednio do instalacji odzysku i recyklingu, a następnie zwracane są do systemu. Zakaz składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez ich przetworzenia wynika bezpośrednio z ustawy o odpadach, która obliguje

odbierającego odpady komunalne do przekazania ich do regionalnej instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów. Zakazy te wynikają również z przepisów ustawy o odpadach, a także z rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach, które określa parametry graniczne, dopuszczające do składowania (ogólny węgiel organiczny (TOC) – 5% suchej masy; strata przy prażeniu (LOI) – 8% suchej masy; ciepło spalania – 6 MJ/kg suchej masy). Zmieszane odpady komunalne nie spełniają powyższego kryterium, gdyż ich ciepło spalania wynosi 12-16 MJ/kg s.m.

Termiczne przekształcanie odpadów

Kpgo 2014 wskazuje, że do 2020 r. udział masy termicznie przekształcanych odpadów komunalnych oraz odpadów pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych w stosunku do wytwarzanych odpadów komunalnych nie może przekraczać 30%.

Na terenie województwa łódzkiego funkcjonuje Cementownia WARTA SA o łącznej mocy przerobowej przetwarzania odpadów w ilości 260 000 Mg/rok (w tym dla odpadów o kodzie 19 12 04 – 60 000 Mg/rok, 19 12 07 – 1 000 Mg/rok, 19 12 10 – 210 000 Mg/rok). Instalacja ta w zakresie termicznego przetwarzania odpadów o kodzie 19 12 10 (zgodnie ze złożoną deklaracją), w ramach posiadanej mocy przerobowej dla tego kodu 210 000 Mg/rok, będzie przetwarzała nie więcej niż 60% odpadów o kodzie 19 12 10 (tzw. paliwa alternatywnego) pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych z województwa łódzkiego, w ramach posiadanej mocy przerobowej dla tego kodu odpadów, tj. 126 000 Mg/rok. Oznacza to, że do czasu wybudowania planowanej instalacji do termicznego przekształcania odpadów moc przerobowa cementowni w zakresie przetworzenia odpadu 19 12 10 pochodzącego z przetworzenia odpadów komunalnych nie przekroczy wskazanego w Kpgo 2014 wskaźnika 30% i wyniesie odpowiednio w 2016 roku ok 14 % a 2020 – 12,9%.

Ponadto zaplanowano w województwie do budowy jedną instalację do termicznego przetwarzania odpadów w Kleszczowie (inwestor EKO REGION Kleszczów), w tym odpadów o kodzie 19 12 10 i 19 12 12. Jest to instalacja, które była wskazana do budowy w Planie gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012 i posiada prawa nabyte przedsiębiorcy. Planowana moc przerobowa tej instalacji wynosi 140 000 Mg/rok. Szczegółowa analiza prognozowanej masy odpadów wskazuje, że w przedmiotowej instalacji w ramach wskazanych mocy przerobowych, nie będzie można przetwarzać więcej niż 60% mocy przerobowej łącznie dla odpadów o kodzie 19 12 10 i 19 12 12 pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych. Oznacza to, że w tej instalacji będzie można przetworzyć nie więcej niż 84 000 Mg/rok odpadów o kodzie 19 12 10 i 19 12 12 pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych z terenu województwa łódzkiego, w ramach planowanej mocy przerobowej instalacji. Powyższe zapisy znajdują odzwierciedlenie w pozwoleniu zintegrowanym, które będzie wydane dla tej instalacji.

W 2019 po realizacji ww. inwestycji łączna moc przerobowa ww. instalacji w zakresie przetwarzania pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych z województwa łódzkiego wyniesie 210 000 Mg/rok a w stosunku do wytwarzanych odpadów komunalnych - 21,4%.

Pozostała wolna moc przerobowa instalacji zostanie wykorzystana dla pozostałych odpadów, ponieważ z uwagi na to, iż odpady z grupy 19, w tym pochodzące z przetworzenia odpadów komunalnych, nie podlegają regionalizacji, brak jest ryzyka konkurowania o jeden strumień odpadów pomiędzy tymi instalacjami.

W świetle powyższego moce przerobowe instalacji do termicznego przekształcania odpadów (istniejącej i planowanej) na terenie województwa łódzkiego w 2020 roku w zakresie przetwarzania odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych pochodzących z województwa łódzkiego nie przekroczą 30% masy wytworzonych odpadów.

Należy podkreślić, że na terenie województwa łódzkiego nie planuje się budowy instalacji do termicznego przekształcania zmieszanych odpadów komunalnych (20 03 01).

Planowana instalacja do termicznego przekształcania odpadów ma być ostatnim ogniwem systemu gospodarki odpadami. Ma ona stanowić dopełnienie kompleksowego systemu zagospodarowania głównie frakcji energetycznej. Łączna moc istniejącej i planowanej instalacji ma zapewnić zachowanie równowagi pomiędzy wymaganym recyklingiem, a termicznymi metodami przekształcania odpadów określonymi w przepisach prawa.

PODZIAŁ NA REGIONY GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI

Jednym z kluczowych wymogów ustawowych, który należy uwzględnić w wojewódzkim planie gospodarki odpadami jest wskazanie gmin należących do regionów gospodarki odpadami komunalnymi. Zgodnie z ustawą o odpadach, przez region gospodarki odpadami komunalnymi rozumie się obszar sąsiadujących ze sobą gmin liczących łącznie co najmniej 150 tys. mieszkańców lub obszar gminy liczącej powyżej 500 tys. mieszkańców.

W myśl obowiązujących przepisów zakazuje się zbierania oraz przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych, pozostałości z sortowania odpadów komunalnych, o ile są przeznaczone do składowania, poza regionem gospodarki odpadami, na którym zostały wytworzone. Zakaz ten dotyczy także przywożenia ww. odpadów wytworzonych poza obszarem danego regionu. Wobec powyższego, w wojewódzkim planie gospodarki odpadami granice regionów tak zostały nakreślone, aby w pełni zapewniały samowystarczalność w realizacji powyższych wymagań.

Regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych

Zgodnie z funkcjonującym systemem gospodarki opadami komunalnymi, w każdym z wyznaczonych regionów powinna funkcjonować regionalna instalacja przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK).

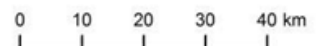
Legenda

Regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych

- MBP
- Kompostownia
- Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne

Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi

- RGOK I
- RGOK II
- RGOK III
- Region Orli Staw Ceków Kolonia
- gminy przyłączone do RGOK I z województwa wielkopolskiego
- gminy przyłączone do RGOK I z województwa mazowieckiego
- granice powiatów
- granice województwa

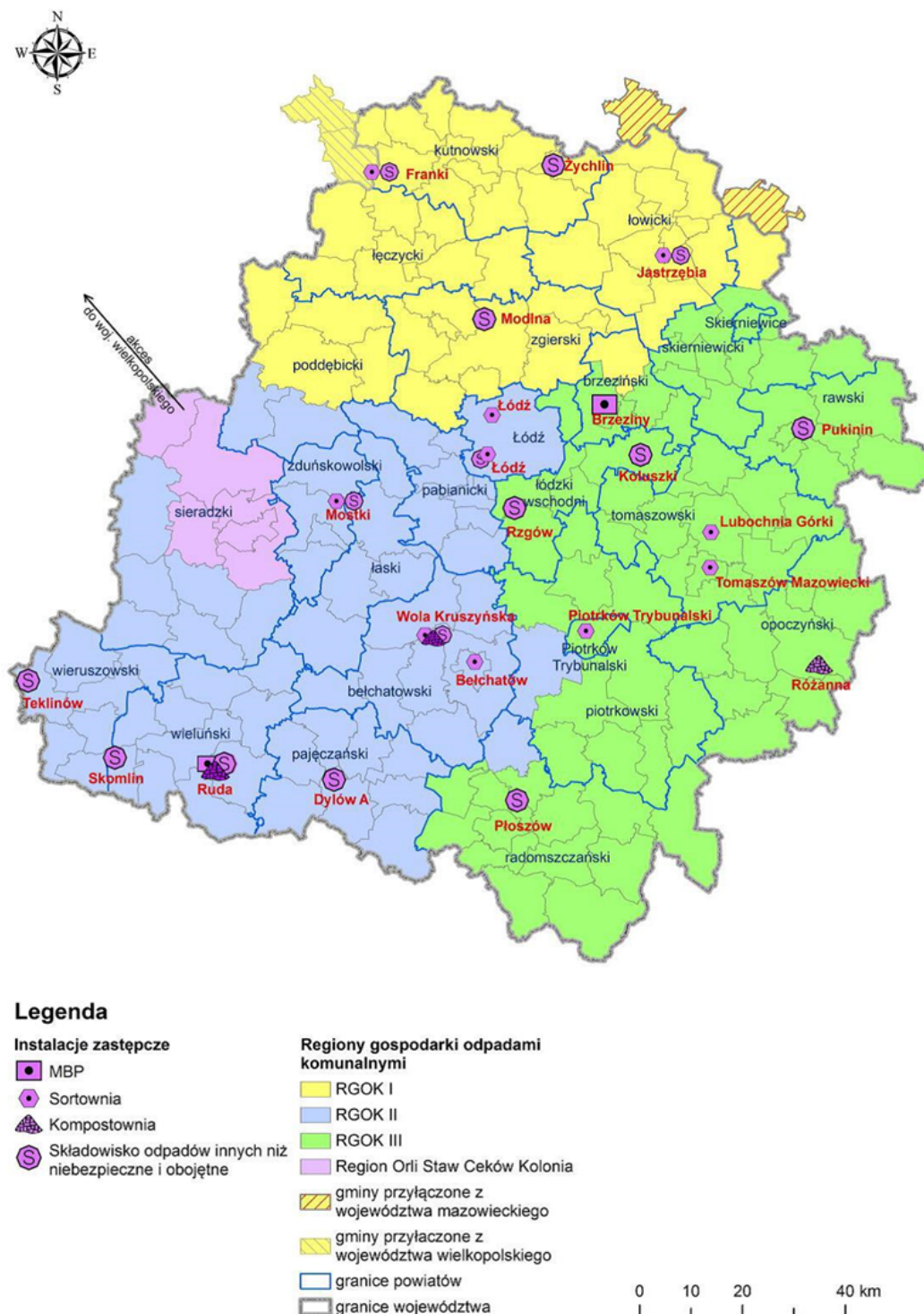

Rysunek Lokalizacja regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w regionach gospodarki odpadami komunalnymi w województwie łódzkim (dane PGOWŁ 2016)

Instalacje przewidziane do zastępczej obsługi regionu

Zgodnie z ustawą o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 r., od 1 lipca 2018 r. instalacjami zastępczymi będą tylko inne regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych względem siebie. Od tego terminu nie będą już funkcjonowały jako zastępcze instalacje niespełniające wymagań dla regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, np. sortownie przetwarzające zmieszane odpady komunalne.

Rysunek Lokalizacja instalacji do zastępczej obsługi regionów w regionach gospodarki odpadami komunalnymi na terenie województwa łódzkiego (dane PGOWŁ 2016)

Charakterystyka regionów gospodarki odpadami komunalnymi dotyczących powiatu poddębickiego:

W PGOWŁ 2016 województwo łódzkie zostało podzielone na 3 regiony gospodarki odpadami komunalnymi.

<i>Podział województwa łódzkiego na regiony gospodarki odpadami z uwzględnieniem powiatów i gmin</i> Region	Gminy
Region I	gminy miejskie: Głowno, Kutno, Łęczycza, Łowicz, Ozorków, Zgierz gminy wiejskie: Bedlno, Bielawy, Bolimów, Chaśno, Dalików , Daszyna, Dąbrowice, Dmosin, Domaniewice, Głowno, Góra Świętej Małgorzaty, Grabów, Kiernozia, Kocierzew Południowy, Krzyżanów, Kutno, Łanięta, Łęczycza, Łowicz, Łyszkowice, Nieborów, Nowe Ostrowy, Oporów, Ozorków, Parzęczew, Piątek, Strzelce, Świnice Warckie, Wartkowiec , Witonia, Zduny, Zgierz. gminy miejsko-wiejskie: Aleksandrów Łódzki, Krośniewice, Poddębice , Stryków, Uniejów , Żychlin. gminy z województwa wielkopolskiego: Chodów, Przedecz. gminy z województwa mazowieckiego: Nowa Sucha, Sanniki.
Region II	gminy miejskie: Bełchatów, Konstantynów Łódzki, Łódź, Pabianice, Zduńska Wola. gminy wiejskie: Bełchatów, Biała, Bolesławiec, Brąszewice, Brzeźnio, Buczek, Burzenin, Czarnożyły, Czastary, Dłutów, Dobroń, Drużbice, Galewice, Kielczygłów, Kleszczów, Klonowa, Kluki, Konopnica, Ksawerów, Lutomiersk, Lututów, Łubnice, Mokrsko, Nowa Brzeźnica, Osjaków, Ostrówek, Pabianice, Pątnów, Pęczniew , Rusiec, Rząśnia, Sędziejowice, Siemkowiec, Skomlin, Sokolniki, Strzelce Wielkie, Sulmierzyce, Szczerców, Widawa, Wierzchlas, Wodzierady, Wola Krzysztoporska, Zadzim , Zapolice, Zduńska Wola. gminy miejsko-wiejskie: Błaszki, Działoszyn, Kamieński, Łask, Pajęczno, Szadek, Wieluń, Wieruszów, Żelów, Złoczew.
Region III	gminy miejskie: Brzeziny, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki. gminy wiejskie: Aleksandrów, Andrespol, Będków, Białaczów, Brójce, Brzeziny, Budziszewice, Cieladz, Czarnocin, Czerniewice, Dobryszycze, Gidle, Głuchów, Godzianów, Gomunice, Gorzkowice, Grabica, Inowłódz, Jeźów, Kobbiele Wielkie, Kodrąb, Kowiesy, Lgota Wielka, Lipce Reymontowskie, Lubochnia, Ładzice, Łęki Szlacheckie, Maków, Masłowice, Mniszków, Moszczenica, Nowosolna, Nowy Kawęczyn, Paradyż, Poświętne, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Regnów, Ręczno, Rogów, Rokiciny, Rozprza, Rzeczyca, Rzgów, Sadkowice, Skierniewice, Sławno, Słupia, Tomaszów Mazowiecki, Ujazd, Wielgomłyny, Wolbórz, Żarnów, Żelechlinek, Żytno. gminy miejsko-wiejskie: Biała Rawska, Drzewica, Koluszki, Opoczno, Przedbórz, Sulejów, Tuszyń.

Legenda

Regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych MBP

- Istniejące
- Planowane do budowy
- Istniejące planowane do rozbudowy
- Instalacje zastępcze z planowanym statusem RIPOK
- Instalacje z planowanym statusem RIPOK

Regionalne składowiska odpadów komunalnych

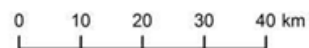
- Istniejące
- Planowane do budowy
- Istniejące planowane do rozbudowy
- Instalacje zastępcze z planowanym statusem RIPOK

Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów zielonych lub innych bioodpadów

- Istniejące
- Planowane do budowy
- Istniejące planowane do rozbudowy
- Instalacje zastępcze z planowanym statusem RIPOK

Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi

- RGOK I
- RGOK II
- RGOK III
- Region Orli Staw Ceków Kolonia
- gminy przyłączone do RGOK I z województwa wielkopolskiego
- gminy przyłączone do RGOK I z województwa mazowieckiego
- granice powiatów
- granice województwa

Rysunek Lokalizacja docelowych regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w regionach gospodarki odpadami komunalnymi w województwie łódzkim (dane PGOWŁ 2016)

Na podstawie 177 sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi, przedłożonych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów marszałkowi województwa łódzkiego i łódzkiemu wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, po weryfikacji i analizie wykazano, że na terenie województwa łódzkiego w 2016 roku odebrano i zebrano od mieszkańców łącznie 690 146 Mg odpadów komunalnych (w porównaniu z 2015 rokiem nastąpił wzrost o ok. 5%), w tym:

- a) odebrano od właścicieli nieruchomości 669 998 Mg,
- b) zebrano w PSZOK 20 148 Mg z tego:
  - odebrane zmieszane odpady komunalne 479 109 Mg,
  - selektywnie odebrane i zebrane odpady papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (Pmts) 49 095 Mg oraz zmieszane odpady opakowaniowe 45 769 Mg,
  - selektywnie odebrane i zebrane odpady ulegające biodegradacji (Bio) 57 605 Mg,
  - w tym odpady zielone 32 294 Mg,
  - selektywnie odebrane i zebrane odpady budowlane i rozbiórkowe (BiR) 22 327 Mg,
  - inne (tj. odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, zużyte baterie, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny itp.) 36 241 Mg.

Zgodnie z uchwałą nr XXVI/482/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie wykonania planu gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012 wraz z późniejszymi zmianami, na terenie województwa łódzkiego znajduje się następująca ilość instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (wg stanu na 31.12.2016 r.):

- a) instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów:
  - RIPOK – 7,
  - IZ – 2,
- b) instalacje do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów:
  - RIPOK – 5,
  - IZ – 4,
- c) instalacje do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych:
  - RIPOK – 5,
  - IZ – 16,
- d) sortownie odpadów o statusie instalacji zastępczych – 12.

Tabela nr 126 Informacje dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi w gminach Powiatu Poddębickiego – na podstawie sprawozdań przekazywanych przez gminy do Urzędu Marszałkowskiego i WIOŚ - 2015 rok

Gmina	Masa odebranych odpadów o kodzie 20 03 01* [Mg]		Łączna masa selektywnie odebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji [Mg]	Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania [%]	Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła [%]	Rodzaj i ilość nieczystości ciekłych odebranych z obszaru gminy [m ³]	
	z terenów miejskich	z terenów wiejskich				ścieki bytowe i komunalne	ścieki przemysłowe
Wartkowice	-	867,1	8,5	47,2	21,7	1016	13

Zadzim		587,5	0	8,67	12,46	741,5	-
Uniejów	1314,3	371,3	48,9	32,82	43,9	8016	-
Pęczniew	-	530,5	0	11,51	30,91	11842	-
Dalików	-	397,9	15,6	21,23	28,66	1608,5	-
Poddębice	1499,8	1388,4	331,7	32,5	22,7	8771,9	5876
Razem	2814,1	4142,7	404,7	-	-	31995,9	5889

*Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne

Tabela nr 127 Informacje dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi w gminach Powiatu Poddębickiego – na podstawie sprawozdań przekazywanych przez gminy do Urzędu Marszałkowskiego i WIOS - 2016 rok

Gmina	Masa odebranych odpadów o kodzie 20 03 01* [Mg]		Łączna masa selektywnie odebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji [Mg]	Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania [%]	Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła [%]	Rodzaj i ilość nieczystości ciekłych odebranych z obszaru gminy [m ³]	
	z terenów miejskich	z terenów wiejskich				ścieki bytowe i komunalne	ścieki przemysłowe
Wartkowice	-	890,4	7,92	34,88	20,4	brak danych	13
Zadzim	-	591,52	0	17,52	24,91	brak danych	-
Uniejów	804,8	316,47	47,06	25,85	28,43	brak danych	-
Pęczniew	-	773,14	0	31,94	26,53	brak danych	-
Dalików	-	399,5	13,36	24,82	24,94	brak danych	-
Poddębice	1701,47	1519,06	406,96	22,24	22,35	9055,8	2740
Razem	2506,27	4490,09	475,3	-	-	-	-

*Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne

Tabela nr 128 Wskaźniki wytwarzania odpadów komunalnych w horyzoncie czasowym do 2023 roku

Powiat	Rok bazowy 2010/2011	2012	2017	2023
	Ilość odpadów [kg/M/rok]			
poddębicki	272,4	276,2	295,5	320,4

Tabela nr 129 Prognoza wytwarzania odpadów komunalnych

powiat	Rok								
	2012			2017			2023		
	Ilość odpadów [Mg]								
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
poddębicki	11 264	3 824	7 440	11 688	3 982	7 706	12 145	4 161	7 984

Składowiska odpadów – rekultywacja i monitoring

Na terenie Powiatu funkcjonowało 5 gminnych składowisk odpadów, które ze względu na nie spełnianie wymagań zostały zamknięte i zreaktywowane lub w trakcie rekultywacji. Poniżej przedstawiono informacje na temat stanu rekultywacji składowisk.

Tabela nr 130 Podstawowe informacje dotyczące składowisk na terenie Powiatu Poddębickiego – dane Starostwa

Lp.	Nazwa i adres składowiska	Rekultywacja
1.	Składowisko odpadów komunalnych w Poddębicach	Całkowita powierzchnia zreaktywowanego terenu to 1,7 ha. Przedsięwzięcie rozpoczęto od wyrównania zalegającej hałdy śmieci. Z odpadów usypana została kilkumetrowa góra, którą uszczelniono 6-milimetrową matą bentonitową. Następnie przykryto ją 30-centymetrową warstwą drenażową, warstwą glebową oraz 30-centymetrowym humusem. Teren składowiska został odwodniony i powstały dwa zbiorniki odparowujące, każdy o wielkości 95 m. kw. Ponadto w ramach

		odgazowania wybudowano pięć studni gazowych zakończonych biofiltrami. Na koniec powstała droga technologiczna, a w ramach rekultywacji biologicznej wysiano mieszanę traw
2.	Składowisko odpadów komunalnych, ul. Dąbska, 99-210 Uniejów	Zamknięte z dniem 31.12.2007 r., konieczna rekultywacja
3.	Składowisko odpadów komunalnych w Starym Gostkowie, 99-220 Wartkowie	Wykonano następujące prace: rozbiórka istniejącego budynku socjalnego, ogrodzenia i bramy wjazdowej, instalacja stałego reperu geodezyjnego – kontrola geodezyjna projektowanych robót rekultywacyjnych, monitoring osiadania powierzchni składowiska, wykonanie studni odgazowujących, uporządkowanie, formowanie, wyrównanie i zagęszczenie powierzchni zdeponowanych odpadów, wykonanie warstwy okrywającej na powierzchni zdeponowanych odpadów, wykonanie systemu odprowadzającego wody opadowe, wykonanie nasadzeń drzew i krzewów liściastych oraz obsiew nasionami traw rekultywowanej powierzchni składowiska
4.	Składowisko odpadów komunalnych w Kraczyńkach, 99-235 Pęczniew	Wykonano systemu odgazowania, uszczelnienia czaszy składowiska oraz system odwodnienia. Wykonana warstwa uszczelniająca (mata bentonitowa) ma na celu uniemożliwienie infiltracji wód opadowych i roztopowych w obręb złoża odpadów.
5.	Składowisko odpadów komunalnych w Zygrach, 99-232 Zadzim	Składowisko dzierżawione jest przez Firmę Wywóz Nieczystości oraz Przewóz Ładunków Wiesław Strach w Częstochowie. Firma posiada zezwolenie na odzysk odpadów innych niż niebezpieczne na składowisku celem wykorzystania ich do rekultywacji składowiska obejmującej wypełnienie wolnych przestrzeni kwater, wykonanie warstwy izolacyjnej, warstwy drenażowej i glebowej.

Przepisy dotyczące rekultywacji i monitoringu składowisk odpadów reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 r., poz. 523). Zgodnie z § 17 rozporządzenie rekultywację wykonuje się zgodnie z harmonogramem prac związanych z rekultywacją składowiska odpadów, określonym w zgodzie na zamknięcie składowiska odpadów lub jego wydzielonej części w sposób zabezpieczający składowisko odpadów przed jego szkodliwym oddziaływaniem na wody powierzchniowe i podziemne oraz na powietrze, a także w sposób integrujący obszar składowiska odpadów z otaczającym środowiskiem oraz umożliwiającą obserwację wpływu składowiska odpadów na środowisko, stosując materiały niebędące odpadami lub odpady, określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia. Po dniu zaprzestania przyjmowania odpadów do składowania na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne lub składowisku odpadów obojętnych, lub na ich wydzielone części, skarpy oraz powierzchnię korony składowiska porządkuje się i zabezpiecza przed erozją wodną i wietrzną przez wykonanie odpowiedniej okrywy rekultywacyjnej, której konstrukcja jest uzależniona od właściwości odpadów. Minimalna miąższość okrywy rekultywacyjnej dla składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne powinna umożliwiać powstanie i utrzymanie trwałej pokrywy roślinnej.

Zgodnie z § 18 na koronie składowisk odpadów niebezpiecznych oraz składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne nie mogą być budowane budynki przez okres pięćdziesięciu lat od dnia zamknięcia składowiska, wykonywane wykopy, instalacje naziemne i podziemne, z wyłączeniem instalacji związanych z funkcjonowaniem składowiska. Okres pięćdziesięciu lat od dnia zamknięcia składowiska odpadów może być skrócony, jeżeli z ekspertyzy geotechnicznej oraz z ekspertyzy sanitarnej, dołączonej do wniosku o zmianę decyzji o zgodzie na zamknięcie składowiska, wynika, że prowadzenie na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne prac, o których mowa w ust. 1. nie spowoduje zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska.

Monitoring w fazie poeksploatacyjnej (§ 23 rozporządzenie) polega m.in. na:

- 1) badaniu wielkości opadu atmosferycznego z pomiarów prowadzonych na terenie składowiska odpadów lub poza nim, o ile w trakcie oceny stanu wyjściowego lub procedury zamknięcia składowiska odpadów wskazano stację meteorologiczną reprezentatywną dla lokalizacji składowiska odpadów;
- 2) pomiarze poziomu wód podziemnych;
- 3) pomiarze wielkości przepływu wód powierzchniowych;

- 4) kontroli osiadania powierzchni składowiska odpadów w oparciu o ustalone repery;
- 5) badaniu parametrów wskaźnikowych, ustalonych zgodnie z § 21 ust. 1 pkt 4 i 5, w wodach powierzchniowych, odciekowych, podziemnych i w gazie składowiskowym;
- 6) pomiarze emisji gazu składowiskowego;
- 7) sprawdzaniu sprawności systemu odprowadzania gazu składowiskowego;

Badanie wielkości opadu atmosferycznego odbywa się raz dziennie w fazie eksploatacji i fazie poeksploatacyjnej. Jeżeli z wyników monitoringu prowadzonego przez okres pięciu lat od dnia zamknięcia składowiska odpadów wynika, że składowisko to nie oddziałuje na środowisko, właściwy organ może zmniejszyć częstotliwość badań poszczególnych parametrów wskaźnikowych, o których mowa w § 21 ust. 1 pkt 4 i 5, nie rzadziej jednak niż raz na dwa lata, a dla przewodności elektrolitycznej właściwej - nie rzadziej niż raz na rok. Pomiar objętości i składu wód odciekowych odbywa się w każdym miejscu ich gromadzenia, przed ich oczyszczeniem. Jeżeli składowisko odpadów jest wyposażone w instalację oczyszczającą wody odciekowe, w każdym miejscu odprowadzania oczyszczonych wód odciekowych ze składowiska odpadów dokonuje się pomiaru składu wód odciekowych oczyszczonych, w celu kontroli skuteczności procesu oczyszczania. Pomiar emisji gazu składowiskowego odbywa się w reprezentatywnych częściach składowiska odpadów, ustalonych w instrukcji prowadzenia składowiska odpadów, w miejscach jego gromadzenia, przed wlotem do instalacji oczyszczania i wykorzystania lub unieszkodliwiania gazu składowiskowego. Kontrola osiadania powierzchni składowiska odpadów polega na ocenie przebiegu osiadania powierzchni składowiska odpadów, wyznaczanemu metodami geodezyjnymi, z wykorzystaniem ustalonych reperów, oraz na ocenie stateczności zboczy określanej metodami geotechnicznymi. Prowadzenie badania struktury i składu masy składowanych odpadów polega na określeniu powierzchni i objętości zajmowanej przez odpady oraz struktury składowanych odpadów.

Tabela nr 131 Zakres parametrów wskaźnikowych oraz minimalna częstotliwość badań parametrów wskaźnikowych w poszczególnych fazach eksploatacji składowiska odpadów – załącznik do rozporządzenia

Lp.	Parametr wskaźnikowy	Minimalna częstotliwość badań		
		faza przedeksploatacyjna	faza eksploatacyjna	faza poeksploatacyjna
1	Wielkość przepływu wód powierzchniowych	jednorazowo	co 3 miesiące	co 6 miesięcy
2	Skład wód powierzchniowych	jednorazowo	co 3 miesiące	co 6 miesięcy
3	Objętość wód odciekowych	brak	co 1 miesiąc	co 6 miesięcy
4	Skład wód odciekowych	brak	co 3 miesiące	co 6 miesięcy
5	Poziom wód podziemnych	jednorazowo	co 3 miesiące	co 6 miesięcy
6	Skład wód podziemnych	jednorazowo	co 3 miesiące	co 6 miesięcy
7	Emisja gazu składowiskowego	brak	co 1 miesiąc	co 6 miesięcy
8	Skład gazu składowiskowego	brak	co 1 miesiąc	co 6 miesięcy
9	Sprawność systemu odprowadzania gazu składowiskowego	brak	brak	co 12 miesięcy
10	Osiadanie składowiska	brak	co 12 miesięcy	co 12 miesięcy
11	Występowanie oparów rtęci	brak	pomiar ciągły	pomiar ciągły
12	Kontrola wzrokowa miejsca składowania rtęci i pojemników	brak	co 1 miesiąc	co 1 miesiąc
13	Struktura i skład masy odpadów	brak	co 12 miesięcy	brak

6.2 Realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”

Obowiązek opracowania programu usuwania wyrobów zawierających azbest na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym, wynika z zapisów "Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032". W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia w/w programu wieloletniego. Program zastępuje dotychczasowy "Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski". Utrzymuje dotychczasowe cele i określa nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Realizuje wnioski zawarte w „Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji Programu.

Cele Programu będą realizowane sukcesywnie aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu.

Ponadto Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 przewiduje:

- do 2012 r. przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji Programu,
- zwiększenie zaangażowania administracji samorządowej, szczególnie gmin.

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu poddębickiego” został przyjęty uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr LXI/332/10 z dnia 20.08.2010 r. jako część „Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Poddębickiego 2012”.

Ministerstwo Gospodarki zleciło firmie EKOFOL II S.A. administrowanie bazą wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA) oraz modernizowanie bazy, zapewniające rozbudowę systemu elektronicznego monitorowania realizacji Programu poprzez integrowanie WBDA z tworzonym Elektronicznym Systemem Informacji Przestrzennej. Szczegółowe dane do bazy przekazywane są przez urzędy gmin i urzędy marszałkowskie.

Poniżej przedstawiono informacje zgromadzone w bazie danych dotyczące powiatu poddębickiego. Brak danych dotyczących gminy Poddębice i Uniejów.

>> Masa wszystkich wyrobów w kg - zwiń

Lp.	zinwentaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
1	6 156 954 209	5 542 531 443	614 422 766	776 116 212	672 042 605	104 073 607	5 380 838 109	4 870 488 950	510 349 159

>> Masa wyrobów wg powiatów

Lp.	kod	nazwa	zinwentaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
			razem	Osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
102	1011	poddębicki	26 934 751	26 711 834	222 917	655 218	649 334	5 884	26 279 533	26 062 500	217 033

>> Masa wyrobów wg gmin

Lp.	kod	nazwa	zinwentaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
			razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
677	1011033	Poddębice	5 833 937	5 756 366	77 571	51 601	51 601	0	5 782 336	5 704 765	77 571
678	1011043	Uniejów	4 773 801	4 744 343	29 458	40 306	40 306	0	4 733 495	4 704 037	29 458
679	1011052	Wartkowice	4 531 278	4 457 914	73 364	235 023	233 181	1 842	4 296 255	4 224 733	71 522
676	1011022	Pęczniew	4 811 466	4 811 466	0	150 166	150 166	0	4 661 300	4 661 300	0
675	1011012	Dalików	3 102 668	3 060 144	42 524	178 122	174 080	4 042	2 924 546	2 886 064	38 482
680	1011062	Zadzim	3 881 601	3 881 601	0	0	0	0	3 881 601	3 881 601	

6.3. Likwidacja mogilników w województwie łódzkim

Od maja 2010 roku do października 2011 roku Województwo Łódzkie zrealizowało w dwóch etapach zadanie likwidacji mogilników. Prace prowadzone były przez firmę Hydrogeotechnika Sp. z o.o. z siedzibą w Kielcach – etap I i firmę SEGI-AT Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie – etap II. Zlikwidowane zostały następujące mogilniki:

1. Sierzchów I, powiat skierniewicki.
2. Sierzchów II, powiat skierniewicki.
3. Bogumiłów, powiat sieradzki.
4. Chorzyna, powiat wieluński.
5. Czerniewice, powiat tomaszowski.
6. Sulmierzyce, powiat pajęczański.
7. Przerąb/Wola Przerębska, powiat radomszczański.
8. Modlna, powiat zgierski.
9. Księża Wólka, powiat poddębicki.
10. Kazimierzew, powiat poddębicki.
11. Dobków, powiat łaski.
12. Pawłówek, powiat pabianicki.
13. Jadwinówka, powiat radomszczański.

Księża Wólka, gmina Pęczniew, powiat poddębicki

Prace likwidacyjne prowadzone były od 12 maja do 19 września 2011 roku. Przetępione środki ochrony roślin (pśor) zdeponowane były w jednej studni o średnicy 1,20 m i głębokości 3 m wykonanej z kręgów betonowych. Pśor zostały wydobyte, zapakowane do beczek i przetransportowane do spalarni odpadów niebezpiecznych SARPI Dąbrowa Górnicza Sp. z o.o. Odpady w postaci zanieczyszczonej ziemi i betonu zostały przetransportowane na składowisko odpadów niebezpiecznych w Gorzowie Wielkopolskim. Prace rekultywacyjne polegały na uporządkowaniu terenu poprzez usunięcie zanieczyszczonej ziemi z terenu prowadzonych prac, nawiezieniu i rozplantowaniu w tym miejscu czystego gruntu. Dno wykopu zostało wyłożone bentomatą. Ponieważ pierwszy poziom wodonośny na tym terenie występuje poniżej glin zwałowych, których pakiet w miejscu występowania mogilnika ma miąższość do 40 metrów, odstąpiono od wykonania sieci monitoringu.

Kazimierzew, gmina Zadzim, powiat poddębicki

Prace likwidacyjne wraz z rekultywacją terenu prowadzone były od 20 maja do 4 października 2011 roku. Przetępione środki zdeponowane były w 4 studniach o głębokości 1,2 – 1,5 m ustawionych w dwóch rzędach. Pśor po wydobyciu i zapakowaniu w beczki zostały przewiezione do spalarni odpadów niebezpiecznych SARPI Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej. Betonowe konstrukcje studni zostały oczyszczone z pozostałości pestycydowych, pokruszone na mniejsze frakcje. W takiej postaci zostały przekazane na składowisko odpadów niebezpiecznych w Gorzowie Wielkopolskim. Grunty będące w bezpośrednim sąsiedztwie ze ścianami i dnem studni zostały wydobyte i przekazane na składowisko odpadów niebezpiecznych w Gorzowie Wielkopolskim. Prace rekultywacyjne polegały na uporządkowaniu terenu poprzez usunięcie zanieczyszczonej ziemi z terenu prowadzonych prac, nawiezieniu i rozplantowaniu w tym miejscu czystego gruntu. Dno wykopu zostało wyłożone bentomatą. Wokół mogilnika założono 3 piezometry (otwory badawczo-obszernicze).

6.4. Stacje demontażu pojazdów

Na terenie powiatu poddębickiego funkcjonują trzy stacje demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Są to:

Oznaczenie stacji	Nazwa Przedsiębiorstwa	Imię i nazwisko właściciela	Siedziba firmy	Miejsce prowadzenia działalności	Współrzędne geograficzne
E 9	„ROLBUD”	Czesław Gontarz	Borysew 22 B 99-200 Poddębice	Borysew 22 B 99-200 Poddębice	N=51°52'90,4'' E = 18°56'08,9''
E 18	PPHU „ZŁOMEX” Ilona Linowiecka	Ilona Linowiecka	Bałdrzychów 99 99-200 Poddębice	Bałdrzychów 99 99-200 Poddębice	N= 51°52'60,3'' E=18°55'85,2''
E 62	Mechanika Pojazdowa, Blacharstwo, Lakiernictwo, Pomoc Drogowa Jan Gapiński	Jan Gapiński	Zagórzycze 36 99-200 Poddębice	Zagórzycze 36 99-200 Poddębice	N=51°51'14,9'' E=18°56'20,5''

„ROLBUD” Czesław Gontarz w Borysewie 22 B, gm. Poddębice - stacja posiadała decyzję w zakresie gospodarki odpadami Wojewody Łódzkiego Nr 66 z dnia 19 lipca 2005 r., znak: SR.VI.6622-p,o,z,t/66/2005 w sprawie udzielenia pozwolenia na wytwarzanie odpadów z uwzględnieniem wymagań przewidzianych dla prowadzenia działalności w zakresie odzysku, zbierania i transportu odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne, zmieniona decyzją Nr 37 Wojewody Łódzkiego z dnia 12 kwietnia 2007 r., znak: SR.VI.6622-p/66-2005/37/2007. Powyższa decyzja została zmieniona decyzją Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 20 grudnia 2010r. znak: RO.VI.-AB-6620/161/2010. Decyzja jest ważna do dnia 19 lipca 2015 r. W trakcie kontroli w 2011 r. nie stwierdzono nieprawidłowości. W trakcie kontroli w 2012 r. stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wypełniania dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów. Wydano stosowne zarządzenie pokontrolne.

PPHU „ZŁOMEX” w Bałdrzychowie 99, gm. Poddębice, Ireneusz Linowiecki - stacja posiadała decyzję w zakresie gospodarki odpadami Nr 26 Wojewody Łódzkiego z dnia 14 marca 2007 r., znak: SR.VI.6622-p,o,z,t/26/2007 w sprawie udzielenia pozwolenia na wytwarzanie odpadów z uwzględnieniem wymagań przewidzianych dla prowadzenia działalności w zakresie odzysku, zbierania i transportu odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne. Decyzja była ważna do dnia 9 marca 2017 r. Firma posiadała również decyzję Starosty Poddębickiego znak: OB.6233.6.2011 z dnia 09.05.2011r. w sprawie wydania zezwolenia na zbieranie i transport odpadów. Przeprowadzona w 2011 r. kontrola wykazała nieprawidłowości w zakresie stosowanych wzorów dokumentów – zaświadczeń o demontażu pojazdów – stosowano stare wzory. Wydano stosowne zarządzenie pokontrolne. W 2012 r. działalność ta została zakończona i wyrejestrowana z ewidencji działalności gospodarczej.

Firma pn. **Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowo Usługowe „ZŁOMEX” Ilona Linowiecka** wystąpiła z wnioskiem o wydanie zezwolenia w zakresie zbierania, transportu, wytwarzania i odzysku odpadów w związku z prowadzeniem planowanej stacji demontażu pojazdów. W trakcie kontroli stwierdzono, że firma spełnia minimalne wymagania dla stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 143 poz. 1206 z późn. zm.). Firma uzyskała decyzję Marszałka Województwa Łódzkiego znak: ROVI.7243.1.1.2012.AB z dnia 13 lutego 2012 roku, w sprawie pozwolenia na wytwarzanie odpadów z uwzględnieniem wymagań przewidzianych dla odzysku, zbierania i transportu odpadów. Decyzja ważna do dnia 12 lutego 2022 roku. Przeprowadzono dwie kontrole w 2012 roku, jedna na wniosek Łódzkiego Urzędu Marszałkowskiego druga na wniosek Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. W trakcie drugiej kontroli stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wypełniania dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów. Wydano stosowne zarządzenie pokontrolne.

Mechanika Pojazdowa, Blacharstwo, Lakiernictwo, Pomoc drogowa, Jan Gapiński, Zagórzycze 36, 99-200 Poddębice - uzyskała decyzję Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 09 maja 2012 r. znak:ROVI.6620.173.2011.AB w sprawie pozwolenia na wytwarzanie odpadów z uwzględnieniem wymagań przewidzianych dla odzysku, zbierania i transportu odpadów. Decyzja jest ważna do 8 maja 2021 r. po spełnieniu minimalnych wymagań przez stację demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 143 poz. 1206 z późn. zm.). W trakcie kontroli w 2011 r. stwierdzono, że teren planowanej stacji demontażu nie był zabezpieczony przed dostępem osób postronnych. W trakcie kontroli w 2012 r. stwierdzono naruszenia z zakresu niezetelnego sporządzenia sprawozdania o pojazdach wycofanych

z eksploatacji za rok 2011 oraz nierzetelnego sporządzenia zbiorczego zestawienia danych o odpadach za rok 2011. Wydano stosowne zarządzenie pokontrolne.

7. Hałas

Jednym z powszechnie występujących elementów zanieczyszczenia środowiska naturalnego człowieka jest hałas.

Do oceny występowania hałasu w środowisku stosuje się równoważny poziom dźwięku A (L_{Aeq} , który jest uśrednionym poziomem w funkcji czasu wyrażonym w decybelach (dB), ponadto dla startów, lądowań i przelotów statków powietrznych stosuje się długotrwały i średni poziom dźwięku A w (dB) oraz ekspozycyjny poziom dźwięku A w (dB).

Dopuszczalne wartości natężenia hałasu w środowisku określono w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r., poz. 112 ze zmianami). Rozporządzenie określa :

- 1) zróżnicowane dopuszczalne poziomy hałasu określone wskaźnikami hałasu L_{DWN} , L_N , $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$ dla następujących rodzajów terenów przeznaczonych:
  - a) pod zabudowę mieszkaniową,
  - b) pod szpitale i domy opieki społecznej,
  - c) pod budynki związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży,
  - d) na cele uzdrowiskowe,
  - e) na cele rekreacyjno-wypoczynkowe,
  - f) na cele mieszkaniowo-usługowe;
- 2) poziomy hałasu z uwzględnieniem rodzaju obiektu lub działalności będącej źródłem hałasu;
- 3) okresy, do których odnoszą się poziomy hałasu, jako czas odniesienia.

Tabela nr 132 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna "A" uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Objaśnienia:

-)¹⁾ Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.
-)²⁾ W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.
-)³⁾ Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

Na terenie Powiatu Poddębickiego nadmierny hałas do środowiska emitują przede wszystkim zakłady przetwórcze, rzemieślnicze i handlowe takie jak mleczarnia, młyny zbożowe, stolarnie, masarnie wyposażone w urządzenia klimatyzacyjne i chłodnicze. Głównym czynnikiem degradującym klimat akustyczny w środowisku jest hałas komunikacyjny, na terenie Powiatu Poddębickiego emitowany przede wszystkim przez środki transportu drogowego i kolejowego. Największy hałas występuje przy autostradzie A-2, drodze krajowej nr 72 biegnącej przez Poddębice i Uniejów oraz drodze biegnącej z Łęczycy przez Poddębice w kierunku Sieradza i Szadku oraz z Dąbia przez Uniejów do Łasku (drogi dojazdowe do autostrady).

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska dokonuje oceny klimatu akustycznego na terenach miast o liczbie mieszkańców poniżej 100 tysięcy oraz na terenach położonych przy drogach o natężeniu ruchu poniżej 8200 pojazdów na dobę.

Metodyka wykonywania pomiarów oraz ich częstotliwość określone są w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów substancji lub energii w środowisku przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem, portem (Dz. U. Nr 140, poz. 824).

Do oceny warunków korzystania ze środowiska stosowane jest pojęcie poziomu równoważnego, określonego jako poziom średni dla 16 godzin pory dnia (L_{AeqD}) i 8 godzin pory nocy (L_{AeqN}). Dodatkowo stosuje się w programach ochrony środowiska przed hałasem wskaźnik długookresowy (L_{DWN}). Wskaźnik L_{DWN} wyraża średni poziom dźwięku w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy (od godz. 22.00 do godz. 6.00).

W 2014 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi Delegatura w Sieradzu wykonał pomiary w 2 punktach pomiarowych na terenie miasta Poddębice oraz w 2 punktach na obszarze miasta Uniejów. W punkcie pomiarowym przy ul. Łęczyckiej 52 w Poddębicach określono wskaźnik długookresowy L_{DWN} , wyliczany na podstawie wyników z co najmniej 8 dób pomiarowych. W pozostałych 3 punktach pomiarowych tj. przy ul. Zielonej w Poddębicach oraz ul. Sienkiewicza 10 i ul. Polnej 37 w Uniejowie wykonano pomiary jednodobowe służące do określenia równoważnych poziomów hałasu dla pory dnia i nocy. Wyniki przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela nr 133 Wyniki pomiarów hałasu oraz natężenie ruchu w Poddębicach, ul. Łęczycka 52

L.p.	Data pomiaru	Zmierzone poziomy hałas				Pora doby	Natężenie ruchu		
		L_{AeqD}	L_{AeqW}	L_{AeqN}	L_{DWN}		Lekkie	Ciężkie	Razem
		[dB]					[poj./T]		
1	31.05/01.06.2014	63,3	61,8	56,5	67,3	dzień	5197	418	5615
						noc	535	37	572
2	02.06/03.06.2014	66,5	64,9	59,7		dzień	5624	663	6287
						noc	420	84	504
3	03.06/04.06.2014	65,2	63,4	58,3		dzień	5228	722	5950
						noc	440	104	544
4	30.08/31.08.2014	63,9	62,6	58,2		dzień	5377	244	5621
						noc	573	31	604
5	31.08/01.09/2014	63,3	63,5	59,9		dzień	4743	94	4837

						noc	669	83	752
6	01.09/02.09.2014	65,2	63,5	61,5		dzień	5405	552	5957
						noc	406	111	517
7	02.09/03.09.2014	65,2	63,3	58,9		dzień	5403	548	5951
						noc	429	105	534
8	03.09/04.09.2014	65,0	63,7	59,4		dzień	5672	509	6181
						noc	445	108	553
9	13.09/14.09.2014	63,6	62,3	56,5		dzień	5173	278	5451
						noc	469	29	498

Tabela nr 134 Wyniki pomiarów hałasu oraz natężenie ruchu w Poddębicach, ul. Zielona

L.p.	Data pomiaru	Zmierzone poziomy hałasu		Pora doby	Natężenie ruchu		
		L_{AeqD}	L_{AeqN}		Lekkie	Ciężkie	Razem
		[dB]					
1	06.11/07.11.2014	59,3	48,4	dzień	3578	127	3705
				noc	140	4	144

Wyniki pomiarów hałasu oraz natężenie ruchu w Uniejowie, ul. Sienkiewicza 10

L.p.	Data pomiaru	Zmierzone poziomy hałasu		Pora doby	Natężenie ruchu		
		L_{AeqD}	L_{AeqN}		Lekkie	Ciężkie	Razem
		[dB]					
1	08.10/09.10.2014	63,8	57,7	dzień	5519	878	6397
				noc	435	160	595

Wyniki pomiarów hałasu oraz natężenie ruchu w Uniejowie, ul. Polna 37

L.p.	Data pomiaru	Zmierzone poziomy hałasu		Pora doby	Natężenie ruchu		
		L_{AeqD}	L_{AeqN}		Lekkie	Ciężkie	Razem
		[dB]					
1	02.10/03.10.2014	63,2	56,6	dzień	2857	646	3503
				noc	267	112	379

W punkcie pomiarowym znajdującym się w Poddębicach przy ul. Łęczyckiej 52 dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku są przekroczone – w porze dnia od 0,2 dB do 1,5 dB, w porze nocy od 0,5 dB do 5,5 dB. Dla pory dnia udział pojazdów ciężkich wahał się od 2% do 12%, a dla pory nocy od 5% do 21%. Obliczona wartość wskaźnika długookresowego L_{DWN} wynosi 67,3 dB. Dopuszczalna wartość długookresowego poziomu dźwięku w środowisku wynosząca 68 dB nie została przekroczona.

Dla terenów zabudowy jednorodzinnej zlokalizowanych wzdłuż ul. Zielonej w Poddębicach nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Przekroczenia zostały stwierdzone dla terenów leżących wzdłuż ul. Sienkiewicza i ul. Polnej w Uniejowie. Dla terenów zabudowy jednorodzinnej z usługami przekroczenie dla pory nocy wyniosło 1,7 dB przy ul. Sienkiewicza i 0,6 dB przy ul. Polnej.

8. Poważne awarie i zagrożenia nadzwyczajne

Zgodnie art. 3 pkt. 23 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 519) przez poważną awarię - rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Źródłem poważnych awarii na terenie powiatu poddębickiego mogą być zdarzenia powstałe na drogach powiatu, na których przeważa transport samochodowy, w tym transport materiałów i substancji niebezpiecznych. Na terenie powiatu dominuje transport paliw płynnych z Rafinerii „ORLEN” w Płocku oraz z Rafinerii „GRUPA LOTOS” w Gdańsku.

Na terenie powiatu poddębickiego znajduje się jeden zakład mogący być potencjalnym sprawcą poważnej awarii przemysłowej - Spółdzielnia Mleczarska „Mleczwart” w Wartkowicach, na którego terenie magazynowany i wykorzystywany (w instalacji chłodniczej) jest ciekły amoniak. Wszystkie urządzenia

zainstalowane w zakładzie takie jak: skraplacz, zbiornik magazynowania amoniaku i sprężarki posiadają pozwolenie na użytkowanie wydane przez Urząd Dozoru Technicznego, Oddział w Łodzi.

9. Promieniowanie elektromagnetyczne

Zgodnie z ustawą z 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska, pola elektromagnetyczne definiuje się jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz.

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Liczba stanowisk pomiarowych, rodzaj terenów, na których prowadzi się pomiary, ich częstotliwość określona została w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. Nr 221, poz. 1645).

W rozporządzeniu tym wyznaczono trzy podstawowe kategorie terenów, na których prowadzi się monitoring PEM:

1. Centralne dzielnice lub osiedla miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys.
2. Pozostałe miasta.
3. Tereny wiejskie.

Monitoring pól elektromagnetycznych polega na wykonywaniu w cyklu trzyletnim pomiarów natężenia składowej elektrycznej pola w przedziale częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz. Łącznie w 135 punktach pomiarowych rozmieszczonych równomiernie na obszarze województwa łódzkiego. W ciągu jednego roku pomiary wykonywane są w 45 punktach, po 15 punktów wybieranych na każdą kategorię terenów.

Szczegółowe wartości dopuszczalnych natężeń pól promieniowania określone zostały w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883). Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem, dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych wyznaczone zostały zarówno dla „terenów przeznaczonych pod zabudowę”, jak również „miejsc dostępnych dla ludności” i odnoszą się do różnych zakresów pól częstotliwości od 50Hz do 300GHz.

Z punktu widzenia monitoringu środowiska najważniejszy jest zakres częstotliwości od 3MHz do 3000MHz. Dopuszczalne natężenie pola elektromagnetycznego dla danego zakresu wynosi $E=7V/m$ dla składowej elektrycznej i $S=0,1W/m^2$ dla gęstości mocy.

Wielkość mierzonych wartości natężeń pól elektromagnetycznych jest wypadkową ilości źródeł i ich mocy. Do podstawowych źródeł emisji pól elektromagnetycznych do środowiska zaliczamy: stacje bazowe GSM/UMTS/CDMA/LTE, nadajniki RTV, linie i stacje elektroenergetyczne.

Obecnie najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnych są stacje bazowe telefonii komórkowej, wykorzystujące częstotliwości:

- około 900 MHz – sieci GSM 900,
- około 1800 MHz – sieci GSM 1800,
- około 2100 MHz – sieci UMTS.

Tabela nr 135 Stacje bazowe telefonii komórkowej na terenie powiatu poddębickiego

L.p.	Nazwa operatora	Nr stacji bazowej	Adres stacji
1	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	4293	Pęczniew, ul. Spółdzielcza 4/8
2	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	4254	Porczyny, gm. Poddębice
3	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	4288	Poddębice, ul. Sienkiewicza 48
4	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	7471	Wólka, gm. Wartkowice
5	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	4289	Zygry, gm. Zadzim

6	Telefonia Komórkowa Plus GSM	35751	Krępa, gm. Poddębice
7	Telefonia Komórkowa Plus GSM	BT 35756	Kazimierzew, gm. Zadzim
8	Telefonia Komórkowa Plus GSM	BT 30903	Wierzbowa, gm. Wartkowice
9	Telefonia Cyfrowa ERA/ T-Mobile	BTS 29614	Poddębice, ul. Łódzka 45
10	Telefonia Cyfrowa ERA/ T-Mobile	29117	Zygry, gm. Zadzim
11	Telefonia Komórkowa Plus GSM	BT 35755	Złotniki Kolonia 16, gm. Dalików
12	Telefonia Cyfrowa ERA/ T-Mobile	29558	Brudnów, gm. Dalików
13	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	7457	Zygry, gm. Zadzim
14	Polkomtel S.A.	BT-35015	Zygry, gm. Zadzim
15	P4 Sp. z o.o.	POD 3301B	Poddębice, pl. Kościuszki 1
16	Polkomtel S.A.	BT-33919	Uniejów, ul. Reymonta
17	TP EmiTel Sp. z o.o.	RTCN Łódź/Zygry	Zygry, gm. Zadzim
18	Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o./ T-Mobile	29550	Stary Gostków, gm. Wartkowice
19	Polkomtel S.A.	BT 33984	Pęczniew, ul. Spacerowa, pole biwakowe
20	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	8061	Pęczniew, ul. Spółdzielcza 4/8
21	Polkomtel S.A.	BT 33970	Wartkowice, ul. Targowa 18, baza GS
22	Polkomtel S.A.	35024	Księża Wólka, gm. Pęczniew
23	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	29551	Księża Wólka, gm. Pęczniew
24	Polkomtel S.A.	BT 31344	Zygry, gm. Zadzim
25	Polkomtel S.A.	BT 31359	Poddębice, ul. Łódzka 45
26	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	3554	Poddębice, ul. Sienkiewicza 48
27	Polkomtel S.A.	35760	Klementów, gm. Poddębice
28	Polska Telefonia Cyfrowa Sp. z o.o./ T-Mobile	43032	Uniejów, ul. Dąbska
29	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	3913	Uniejów, ul. Ogrodowa
30	Polkomtel S.A.	BT 35752	Brudnów, gm. Dalików
31	Polska Telefonia Komórkowa CENTERTEL Sp. z o.o.	3915	Porczyny, gm. Poddębice
32	EmiTel Sp. z o.o.	OM łącze radioliniowe	Poddębice, ul. Północna 5
33	EmiTel Sp. z o.o.	OM łącze radioliniowe	Poddębice, Plac Kościuszki 1
34	EmiTel Sp. z o.o.	OM łącze radioliniowe	Poddębice, ul. Narutowicza 12
35	T-Mobile Polska S.A.	BTS 29564	Krępa, gm. Poddębice
36	P4 Sp. z o.o.	POD 4410A	Uniejów, ul. Łęczycka 9
37	EmiTel Sp. z o.o.	OM łącze radioliniowe	Uniejów, ul. Bł. Bogumiła 56A

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. 221 poz. 1645) Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi sporządził harmonogram badań monitoringowych promieniowania elektromagnetycznego obejmując cykl pomiarowy trwający 3 lata.

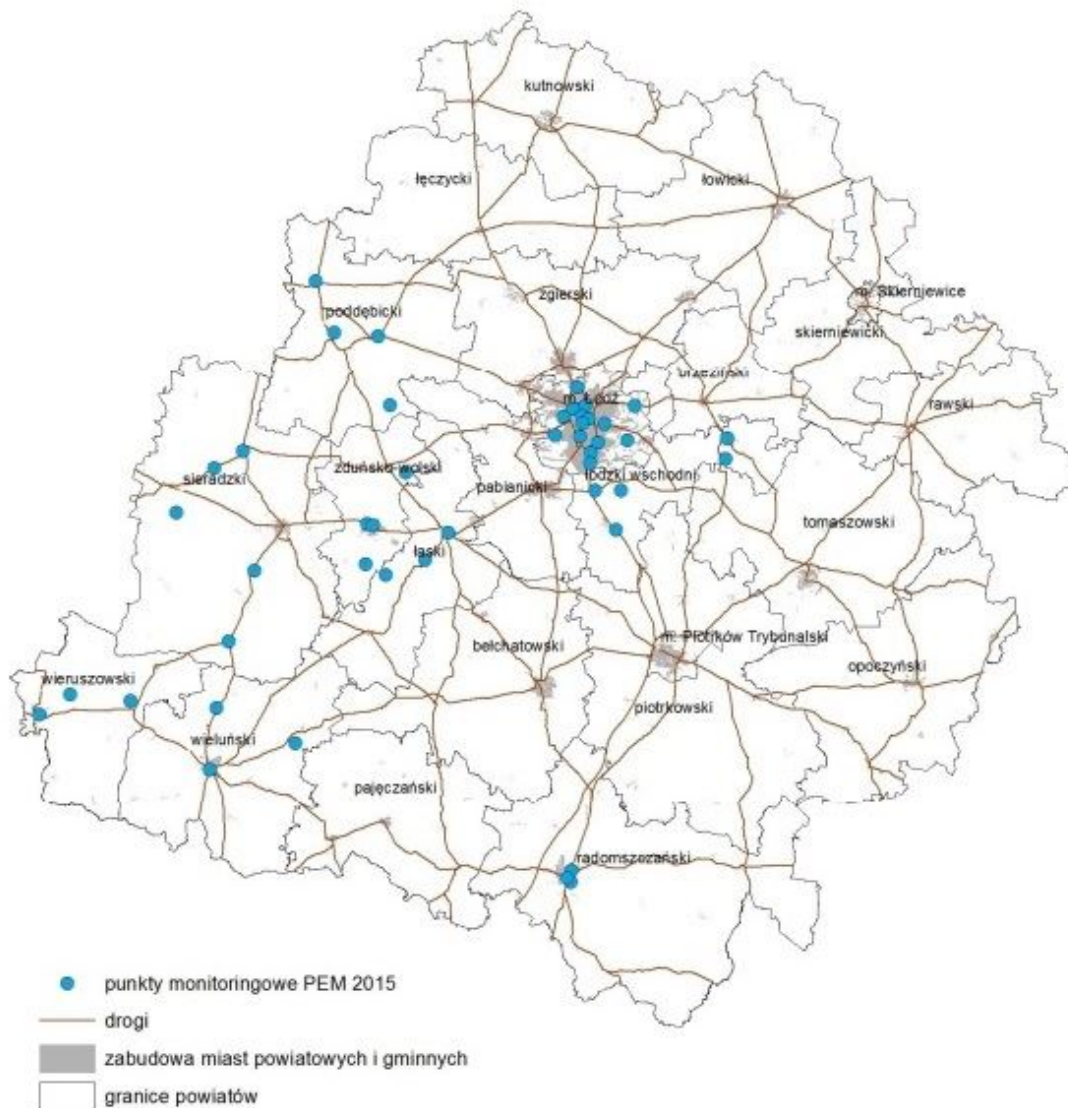
Rok 2015 był drugim rokiem z 3-letniej serii pomiarowej, wyznaczonej na lata 2014 – 2016 (ostatni cykl pomiarowy obejmował lata 2011–2013). Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi przeprowadził w 2015 roku na terenie powiatu poddębickiego pomiary natężenia promieniowania elektromagnetycznego. Punkty pomiarowe zostały rozmieszczone zarówno na terenie miasta poniżej 50 tysięcy mieszkańców w Poddębicach (plac Kościuszki) oraz Uniejowie (ul. Rynek), jak również na terenach wiejskich w miejscowościach Ewelinów (gm. Poddębice) i Nowy Świat (gm. Zadzim). Pomiary na terenie miejskim wykonane zostały w centralnej części miasta i na terenie o największej gęstości zaludnienia (osiedla mieszkaniowe), a na terenach wiejskich w pobliżu zabudowań.

Pomiary przeprowadzono w ciepłej porze roku w miesiącach od marca do listopada, zgodnie z wytycznymi określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883) przy temperaturze powietrza $\geq 0^{\circ}\text{C}$ oraz wilgotności względnej $\leq 75\%$.

Tabela nr 136 Wykaz punktów pomiarowych natężenia pola elektromagnetycznego w powiecie poddębickim w 2015 roku na terenie miasta o liczbie mieszkańców poniżej 50 tysięcy oraz na terenach wiejskich

Nr p-ktu	Nazwa jednostki terytorialnej, na obszarze której zlokalizowany jest punkt pomiarowy	Współrzędne geograficzne		Średnia arytmetyczna składowa elektryczna [V/m]	Maksymalna składowa elektryczna [V/m]	Maksymalna gęstość mocy pola [W/m ²]
11	Uniejów Rynek	51°58'28,1"	18°47'34,4"	<0,3	<<0,3	< 0,0002
22	Poddębice Plac Kościuszki	51°53'35,3"	18°57'4,8"	0,7	00,8	0,0016
23	Ewelinów	51°53'42,3"	18°50'40,9"	<0,3	00,3	0,0002
44	Nowy Świat	51°47'3,7"	18°58'40,7"	<0,3	<<0,3	<0,0002

Mapa nr 6 Rozmieszczenie punktów pomiarowych promieniowania elektromagnetycznego w 2015 r.

W środowisku miast poniżej 50 tys. mieszkańców średnia wartość z 2 godzin pomiarów składowej elektrycznej przekroczyła dolną granicę oznaczalności w pionie pomiarowym w Poddębicach, co wynosi ok. 10 % wartości dopuszczalnej. Najwyższa zmierzona chwilowa maksymalna składowa elektryczna pola elektromagnetycznego wysokiej częstotliwości zarejestrowana została w Poddębicach i wyniosła $E_{max} = 0,8 \text{ V/m}$, co wynosi ok. 11 % wartości dopuszczalnej.

Na terenach wiejskich maksymalna wartość chwilowa składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego osiągnęła wartość $0,3 \text{ V/m}$ w pionie pomiarowych w miejscowości Ewelinów – obliczona dla tej wartości gęstość mocy pola wyniosła $0,0002 \text{ W/m}^2$. Wielkość ta stanowi poniżej 1 % wartości dopuszczalnej

Na podstawie przeprowadzonych pomiarów nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnego natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w żadnym ze zbadanych punktów pomiarowych. Wartości rejestrowane w trakcie pomiarów nie przekroczyły 30 % wartości dopuszczalnej dla chwilowych wartości maksymalnych oraz 28 % dla średnich wartości z pomiarów dwugodzinnych. Podobne wartości stwierdzono dla obliczonych wartości gęstości mocy pola elektromagnetycznego. Maksymalne otrzymane wartości wyniosły 11 % wartości dopuszczalnej.

Oznacza to, że wartości natężenia PEM w 2015 roku w skali powiatu utrzymywały się na stosunkowo niskich poziomach. Najniższe wartości natężenia występowały na terenach wiejskich oraz w małych miejscowościach. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi nie posiada wykazu terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przeznaczonych terenów pod zabudowę oraz miejsc dostępnych dla ludzi. Z pomiarów przeprowadzonych w latach 2008 – 2015 nie wynika bowiem, żeby do takich przekroczeń dochodziło.

10. Ochrona przyrody

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018, poz. 142 t.j. ze zm.) cele ochrony przyrody są realizowane przez:

- 1) uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, z późn. zm.), programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategiach rozwoju województw, planach zagospodarowania przestrzennego województw, strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz w działalności gospodarczej i inwestycyjnej;
- 2) obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody;
- 3) opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych;
- 4) realizację programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z planem działań;
- 5) prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody;
- 6) prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody.

Właściwy stan ochrony gatunku oznacza sumę oddziaływań na gatunek, mogącą w dającej się przewidzieć przyszłości wpływać na rozmieszczenie i liczebność jego populacji na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego gatunku, przy której dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało.

Właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego oznacza sumę oddziaływań na siedlisko przyrodnicze i jego typowe gatunki, mogącą w dającej się przewidzieć przyszłości wpływać na naturalne rozmieszczenie, strukturę, funkcje lub przeżycie jego typowych gatunków na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego siedliska, przy której naturalny zasięg siedliska przyrodniczego i obszary zajęte przez to siedlisko w obrębie jego zasięgu nie zmieniają się lub zwiększają się, struktura i funkcje, które są konieczne do długotrwałego utrzymania się siedliska, istnieją i prawdopodobnie nadal będą istniały oraz typowe dla tego siedliska gatunki znajdują się we właściwym stanie ochrony.

Formami ochrony przyrody zlokalizowanymi na terenie Powiatu Poddębickiego są:

- 1) rezerваты przyrody:
  - Rezerwat Przyrody „Jeziorsko”,
  - Rezerwat Przyrody „Dąbrowa Napoleonów”,
  - Rezerwat Przyrody „Jodły Oleśnickie”;
- 2) obszary chronionego krajobrazu:
  - Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Puczniewski Obszar Chronionego Krajobrazu,
  - Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej;
- 3) obszary Natura 2000:
  - Zbiornik Jeziorsko PLB100002,
  - Dolina Środkowej Warty PLB300002,
  - Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001,
  - Pradolina Bzury-Neru PLH100006;
- 4) pomniki przyrody – 73 sztuki;
- 5) stanowiska dokumentacyjne – skarpa na terenie Gminy Pęczniew;
- 6) użytki ekologiczne:
  - Hipolitów, gm. Uniejów,
  - Hipolitów, gm. Uniejów,
  - Zieleń, gm. Uniejów,
  - Zieleń, gm. Uniejów,
  - Zieleń, gm. Uniejów;
- 7) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:
  - Niemysłów,
  - Uroczysko Wielenin,
  - Zabytkowy Park Podworski w Czepowie,
  - Uroczysko Zieleń,
  - Park Podworski w Zadzimiu,
  - Poddębicki Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy.

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- 1) obszary specjalnej ochrony ptaków;
- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk;

3) obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, *plan zadań ochronnych* dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. *Plan zadań ochronnych* może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony tych siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

10.1. Plan zadań ochronnych dla Zbiornika Jeziorsko

Zarządzeniem z dnia 4 marca 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi i Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu ustanowili plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zbiornik Jeziorsko PLB100002.

Obszar Natura 2000 Zbiornik Jeziorsko PLB100002 o powierzchni 10 186,30 ha położony jest w województwie łódzkim w powiecie poddębickim na terenie gmin: Pęczniew i Zadzim, powiecie sieradzkim na terenie gmin: Sieradz i Warta oraz w województwie wielkopolskim, powiecie tureckim na terenie gminy Dobra.

Teren ostoi stanowi zbiornik zaporowy Jeziorsko wraz z przyległym od południa fragmentem doliny Warty oraz doliną Pichny i jej dopływami na odcinku od ujścia do wsi Rudniki, kompleksem stawów rybnych koło Pęczniewa oraz obszarem podmokłych łąk i pastwisk w okolicach wsi Chorążka. Południową część zajmuje rezerwat przyrody „Jeziorsko” o powierzchni 2 350,6 ha porośniętych głównie przez zbiorowisko wierzb wąskolistnych *Salicetum triandro-viminalis* oraz szuwar turzycy zaostrejonej zespołu *Caricetum gracilis* (głównie południowa i środkowa część lądowej części rezerwatu). Mniejszy udział mają zbiorowiska łąkowe i trzcinowiska.

Zbiornik otoczony jest przede wszystkim przez grunty orne, zajęte pod uprawy zbóż i roślin okopowych. Jedynie w południowej części zbiornika, w okolicach wsi Glinno, Włyń i Proboszczowice, przylegają do niego większe obszary łąk i pastwisk. Oba brzegi zbiornika są zupełnie bezleśne, z wyjątkiem okolic przepompowni w Ostrowie Warckim i stawów w Pęczniewie, gdzie istnieją niewielkie powierzchnie drągowin sosnowych. Natomiast w okolicy Glinna, w odległości około 1 km od brzegu zbiornika, znajduje się bardzo duży i zróżnicowany biotopowo kompleks leśny, ciągnący się na południe w kierunku Zduńskiej Woli i Sieradza, częściowo leżący w granicach ostoi.

Większość gatunków będących przedmiotami ochrony ma właściwy stan ochrony (FV). Są to wszystkie gatunki migrujące, których siedliskiem występowania jest cofka zbiornika i otwarta woda, a także niektóre gatunki związane z zadrzewieniami cofki zbiornika. Jako właściwy oceniono stan ochrony następujących gatunków: perkozek, perkoz dwuczuby, kormoran, bączek, czapla biała, czapla siwa, łabędź krzykliwy, gęś zbożowa, gęś białoczelna, gęgawa, ohar, cyraneczka krzyżówka Głowienka, żuraw, czajka, kulik wielki, mewa mała, brzegówka, remiz.

Gatunki, dla których stan siedlisk jest zły (U2) i niezadowolający (U1), to gatunki związane z płytkimi rozlewiskami i wyspami oraz z siedliskami łąkowymi. Niezadowolający stan ochrony (U1) określono dla: krakwy, rybitwy białowąsej, rybitwy czarnej, a zły (U2) dla rycyka, krwawo dzioba, rybitwy rzecznej.

W trakcie sporządzania projektu PZO dla wszystkich gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000 Zbiornik Jeziorsko PLB100002 zidentyfikowano istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochron gatunków ptaków i ich siedlisk. Najczęściej wymieniane zagrożenia to: szeroko pojęty wandalizm, celowe niszczenie gniazd i zabijanie piskląt, motorowe i niemotorowe sporty wodne, wędkarstwo oraz rybołówstwo poprzez zaplątania żerujących ptaków w sieciach rybackich, odstrzał poza obszarem Natura 2000 w miejscach żerowania, płoszenie w miejscach żerowania i gniazdowania (m.in. przez turystów, polowania, quady, motorowe i niemotorowe sporty wodne), lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000, zanik wysokich drzew w miejscach gniazdowania (na skutek zmian siedlisk, aktywności bobrów i celowego wycinania), zabudowa rekreacyjna linii brzegowej, zarastanie skarp, śmiertelność spowodowana botulizmem (zatrucie jadem kiełbasianym), intensyfikacja upraw łąkowych, zmiana łąk i pastwisk pod grunty orne oraz szeroko pojęte zmiany stosunków wodnych.

Dla gatunków, których stan ochrony w obszarze oceniono jako właściwy głównym celem działań ochronnych jest utrzymanie stanu właściwego występującego obecnie. W przypadku rycyka i krwawodzioba oraz krakwy głównym celem działań ochronnych jest poprawa stanu ochrony w kierunku stanu właściwego poprzez polepszenie warunków siedliskowych: zmianę sposobu użytkowania trwałych użytków zielonych na ekstensywny sposób gospodarowania, utrzymanie obecnego sposobu użytkowania oraz zahamowanie porzucania użytkowania i zarastania. W przypadku rybitwy rzecznej głównym celem działań ochronnych jest poprawa stanu ochrony poprzez poprawę ilości i jakości siedlisk gatunku (utrzymanie istniejących platform łęgowych i budowę kolejnych). Dla rybitwy białowąsej i rybitwy czarnej głównym celem działań ochronnych jest poprawa stanu ochrony poprzez zwiększanie powierzchni pod miejsca gniazdowania na terenie cofki Zbiornika Jeziorsko, usuwanie zadrzewień i zarośli w obszarze płytkiej wody na zbiorniku (20 hektarów w skali roku), utrzymanie koszenia zapobiegającemu zarastaniu na powierzchniach po usunięciu zadrzewień i zarośli.

Powyższe cele działań ochronnych zostały sformułowane przy uwzględnieniu istniejących uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz panujących ograniczeń (wynikających ze środków technicznych, finansowych oraz aktualnego stanu wiedzy), przy zachowaniu jednak ogólnej zasady przybliżenia obszaru do stanu optymalnego, tj. przywrócenia właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk. Uwzględniając zidentyfikowane zagrożenia oraz cele działań określono działania ochronne dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, a także monitoring przyjętych parametrów stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru. W stosunku do gruntów położonych na terenie gospodarstw rolnych zlokalizowanych w obszarze Natura 2000, wyróżniono działania obligatoryjne i fakultatywne. Realizacja działań obligatoryjnych jest wymogiem podstawowym, a rolnicy otrzymujący wsparcie wynikające z realizacji Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej muszą realizować te działania. Zostały one określone na takim poziomie, aby pozwalały na realizację działań fakultatywnych, które są dobrowolnym, odpłatnym zobowiązaniem rolnika. Działania ochronne planowane w obszarze:

- 1) przeprowadzenie programu informacyjnego dotyczącego sieci Natura 2000, przedmiotowego obszaru Natura 2000, możliwości właściwego użytkowania siedlisk gatunków ptaków oraz ochrony gatunków stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000;
- 2) budowa i utrzymanie pływających platform – sztucznych siedlisk łęgowych w strefie cofkowej Zbiornika Jeziorsko dla ochrony rybitwy rzecznej;
- 3) ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe na trwałych użytkach zielonych dla ochrony rycyka, krwawodzioba i krakwy;
- 4) wybudowanie dwóch spiętrzeń w formie progów, w celu podniesienia poziomu wody na stanowisku Glińskie Ługi, gdzie użytki łąkowe są mocno przesuszone i brak jest dogodnych warunków siedliskowych dla rycyka i krwawodzioba;
- 5) wycinka zadrzewień i zarośli wierzbowych oraz wycinanie roślinności krzewiastej i zielnej w miejscu przeprowadzonej wycinki dla ochrony rybitwy białowąsej i rybitwy czarnej.

Ponadto przewidziano przeprowadzenie monitoringu stanu ochrony wszystkich przedmiotów ochrony obszaru, zgodnie z wymogami ich ochrony i obowiązującymi standardami metodycznymi stosowanymi przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) w ramach realizacji Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS).

Poniżej zestawiono przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Zbiornik Jeziorsko PLB100002 wraz z opisem zagrożenia i celami działań ochronnych (zgodnie z załącznikiem nr 3 i 4 do w/w zarządzenia):

Tabela nr 137 Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Zbiornik Jeziorsko PLB100002

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożenia	Cele działań ochronnych
1.	A004 perkozek Tachybaptus ruficollis	Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie aktualnej mozaiki biotopowej.
2.	A005 perkoz dwuczuby Podiceps cristatus	Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie aktualnej mozaiki biotopowej.
3.	A391 kormoran Phalacrocorax carbo sinensis	Zagrożenia istniejące: G05.04 Wandalizm Celowe niszczenie gniazd i zabijanie piskląt. F02.01 Rybołówstwo bierne Zaplątania żerujących ptaków w sieciach rybackich. G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne F02.03 Wędkarstwo Płoszenie w miejscu gniazdowania przez wędkarzy, kajakarzy, żaglówki, skutery wodne. Zagrożenia potencjalne: F05.05 Odstrzał Odstrzał poza obszarem Natura 2000 w miejscach żerowania. C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska Zanik wysokich drzew w miejscach gniazdowania - na skutek zmian siedlisk, aktywności bobrów, celowe wycinanie.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie aktualnej mozaiki biotopowej.
4.	A022 bączek Ixobrychus minutus	Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków Zagrożenia potencjalne: J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska Nadmierny rozwój wierzbowisk drzewiastych.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie aktualnej mozaiki krajobrazowej.
5.	A027 czapla biała Egretta alba	Zagrożenia istniejące: F02.03 Wędkarstwo G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne Płoszenie w miejscu gniazdowania przez wędkarzy, kajakarzy, żaglówki i skutery wodne.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie mozaikowości zarośli wierzbowych.

		<p>Zagrożenia potencjalne: J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska Nadmierny rozwój wierzbowisk drzewiastych, zanik wiklinowisk we wczesnym stadium rozwoju - miejsca gniazdowania.</p>	
6.	A028 czapla siwa Ardea cinerea	<p>Zagrożenia istniejące: F02.03 Wędkarstwo G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne Płoszenie w miejscu gniazdowania przez wędkarzy, kajakarzy, żaglówki i skutery wodne. Zagrożenia potencjalne: F05.05 Odstrzał Odstrzał poza obszarem Natura 2000 w miejscach żerowania. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska Zanik wysokich drzew w miejscach gniazdowania - na skutek zmian siedlisk, aktywności bobrów, celowe wycinanie, celowe usuwanie drzew w obrębie kolonii.</p>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
7.	A038 łabędź krzykliwy Cygnus cygnus	<p>Zagrożenia istniejące: F03.01 Polowanie Płoszenie w czasie polowań. G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych Płoszenie na zimowisku. Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.</p>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
8.	A039 gęś zbożowa Anser fabalis	<p>Zagrożenia istniejące: F03.01 Polowanie Płoszenie w miejscach żerowania. Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.</p>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
9.	A041 gęś białoczelna Anser albifrons	<p>Zagrożenia istniejące: F03.01 Polowanie Płoszenie w miejscach żerowania Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.</p>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
10.	A043	Zagrożenia istniejące:	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez

	gęgawa Anser anser	G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne F02.03 Wędkarstwo Płoszenie w miejscu gniazdowania przez wędkarzy, kajakarzy, żaglówki, skutery wodne. Zagrożenia potencjalne: F03.01 Polowanie Polowanie poza obszarem Natura 2000 w miejscach żerowania oraz w czasie przemieszczania się ptaków z noclegowiska.	utrzymanie siedlisk gatunku.
11.	A048 ohar Tadorna tadorna	Zagrożenia istniejące: G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne F02.03 Wędkarstwo Turystyka wodna w pobliżu miejsc gniazdowania, płoszenie przez wędkarzy. Zagrożenia potencjalne: J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska E01.04 Inne typy zabudowy Zabudowa rekreacyjna linii brzegowej, zarastanie skarp.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
12.	A051 krakwa Anas strepera	Zagrożenia istniejące: K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) F03.01 Polowanie Śmiertelność na skutek botulizmu oraz polowań. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Poprawa stanu ochrony (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez polepszenie warunków siedliskowych: - zmiana sposobu użytkowania trwałych użytków zielonych na ekstensywny; - utrzymanie sposobu użytkowania, zahamowanie porzucania użytkowania i zarastania.
13.	A052 cyraneczka Anas crecca	Zagrożenia istniejące: K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) F03.01 Polowanie G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych Śmiertelność spowodowana botulizmem, polowaniami oraz płoszenie w miejscach koncentracji przez turystów, wędkarzy, quady. Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
14.	A053 krzyżówka Anas platyrhynchos	Zagrożenia istniejące: K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) F03.01 Polowanie G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.

		Śmiertelność spowodowana botulizmem, polowaniami oraz płoszenie w miejscach koncentracji przez turystów, wędkarzy, quady. Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.	
15.	A059 głowienka Aythya ferina	Zagrożenia istniejące: F02.01 Rybołówstwo bierne Zaplątywanie się w sieci rybackie żerujących ptaków. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
16.	A127 żuraw Grus grus	Zagrożenia istniejące: F03.01 Polowanie Płoszenia na polowaniach w miejscach żerowania. G01.02 Jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych Płoszenie na noclegowisku przez wędkarzy, quady. Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
17.	A142 czajka Vanellus vanellus	Zagrożenia istniejące: K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) F03.01 Polowanie G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych Śmiertelność spowodowana botulizmem, polowaniami oraz płoszenie w miejscach koncentracji przez turystów, wędkarzy, quady. Zagrożenia potencjalne: C03.03 Produkcja energii wiatrowej Lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu obszaru Natura 2000.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.
18.	A156 rycyk Limosa limosa	Zagrożenia istniejące: A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych K03.04 Drapieźnictwo Intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, wysuszenie, drapieźnictwo, ekspansja gatunków inwazyjnych - jenota. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Poprawa stanu ochrony (U2) w kierunku właściwego (FV), w tym przejściowe osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1), poprzez polepszenie warunków siedliskowych: - zmiana sposobu użytkowania trwałych użytków zielonych na ekstensywny; - utrzymanie sposobu użytkowania, zahamowanie porzucania użytkowania i zarastania.
19.	A160 kulik wielki Numenius arquata	Zagrożenia istniejące: F02.03 Wędkarstwo K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) Płoszenie przez wędkarzy w miejscach koncentracji, śmiertelność na skutek	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk gatunku.

		botulizmu. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	
20.	A162 krwawodziób Tringa totanus	Zagrożenia istniejące: A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych K03.04 Drapieżnictwo Intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, wysuszenie, drapieżnictwo, ekspansja gatunków inwazyjnych - jenota. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Poprawa stanu ochrony (U2) w kierunku właściwego (FV), w tym przejściowe osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1), poprzez polepszenie warunków siedliskowych: - zmiana sposobu użytkowania trwałych użytków zielonych na ekstensywny; - utrzymanie sposobu użytkowania, zahamowanie porzucania użytkowania i zarastania.
21.	A177 mewa mała Hydrocoloeus minutus Larus minutus)	Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV).
22.	A193 rybitwa rzeczna Sterna hirundo	Zagrożenia istniejące: G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska Podpływanie do platform z koloniami lęgowymi, zanik pierwotnych miejsc gniazdowania. Zagrożenia potencjalne: G05.04 Wandalizm G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak Celowe niszczenie miejsc gniazdowania, degradacja platform - brak renowacji, nieodnawianie.	Poprawa stanu ochrony (U2) w kierunku właściwego (FV), poprzez poprawę ilości i jakości siedlisk gatunku: - utrzymanie 6 istniejących platform lęgowych (moduł podstawowy 3m x 3m); - zwiększanie ilości potencjalnych siedlisk lęgowych - zwiększanie powierzchni pływających platform do 12 modułów (moduł podstawowy 3m x 3m); - bieżącą konserwację oraz naprawę uszkodzonych modułów.
23.	A196 rybitwa białowąsa Chlidonias hybrida (Chlidonias hybridus)	Zagrożenia istniejące: K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe). G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne. Śmiertelność spowodowana botulizmem, płoszenie w miejscu gniazdowania przez wędkarzy, kajakarzy, żaglówki i skutery wodne. Zagrożenia potencjalne: J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie. Wczesne opuszczanie poziomu piętrzenia, osuszenie miejsc występowania kolonii przed wyprowadzeniem młodych ptaków.	Poprawa stanu ochrony (U1) poprzez zwiększanie powierzchni pod miejsca gniazdowania na terenie cofki: - usuwanie zadrzewień i zarośli w obszarze płytkiej wody na zbiorniku (20 hektarów w skali roku); - utrzymanie koszenia zapobiegającemu zarastaniu na powierzchniach po usunięciu zadrzewień i zarośli.
24.	A197 rybitwa czarna Chlidonias niger	Zagrożenia istniejące: F02.03 Wędkarstwo G01.01.01 Motorowe sporty wodne G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne	Poprawa stanu ochrony (U1) poprzez zwiększanie powierzchni pod miejsca gniazdowania na terenie cofki: - usuwanie zadrzewień i zarośli w obszarze płytkiej wody na zbiorniku (20 hektarów w skali roku);

		<p>J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska K03.04 Drapieżnictwo K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe) J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych Płoszenie w miejscu gniazdowania przez wędkarzy, kajakarzy, żaglówki i skutery wodne, ekspansja gatunku obcego - jenota, zarastanie kolonii lęgowych. Zagrożenia potencjalne: J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie Wczesne opuszczanie poziomu piętrzenia, osuszenie miejsc występowania kolonii przed wyprowadzeniem młodych ptaków.</p>	- utrzymanie koszenia zapobiegającemu zarastaniu na powierzchniach po usunięciu zadrzewień i zarośli.
25.	A249 brzegówka Riparia riparia	<p>Zagrożenia istniejące: J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska Zarastanie skarp, przesłanianie drzewami. Zagrożenia potencjalne: E01.04 Inne typy zabudowy Zabudowa rekreacyjna na skarpach.</p>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV) poprzez utrzymanie siedlisk lęgowych gatunku.
26.	A336 remiz Remiz pendulinus	<p>Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków</p>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV).

10.2. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001.

Zarządzeniem z dnia 22 marca 2016 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi i w Poznaniu ustanowili plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000. Ponadto zarządzeniem z dnia 4 kwietnia 2018 r. zmieniono w/w zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001.

W trakcie prac nad zarządzeniem zidentyfikowano istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony, określono cele działań ochronnych oraz działania ochronne, w tym dotyczące ochrony czynnej oraz monitoringu stanu ochrony. Stwierdzono, że w większości przypadków, głównym zagrożeniem istniejącym dla zachowania właściwego stanu ochrony ptaków i ich siedlisk jest zmiana stosunków wodnych spowodowana przez człowieka (J02). Inne zagrożenia istniejące to:

- zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (J03.01) – dla perkozka i zausznika,
- usuwanie trawy pod grunty orne (A02.03), zaniechanie użytkowania (A03.03), intensywne koszenie lub intensyfikacja (A03.01) - dla błotniaka łąkowego, derkacza, kszyka, rycyka, kulika wielkiego, krwawodzioba i gąsiora,
- drapieżnictwo (K03.04) – m.in. dla bielika, kszyka rycyka, kulika wielkiego, krwawodzioba.

Zagrożeń istniejących nie stwierdzono dla gatunków: perkoz dwuczuby, łabędź czarnodzioba, krakwa, siewka złota, brzęczka, wąsatka oraz dla remiza, dla którego nie stwierdzono również zagrożeń potencjalnych. W oparciu o zidentyfikowane zagrożenia oraz stan ochrony przedmiotów ochrony sformułowano cele działań ochronnych do osiągnięcia w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.

Celem działań ochronnych dla gatunków, których stan ochrony został oceniony jako właściwy (tj. perkoza dwuczubego, łabędzia czarnodziobego, siewki złotej, brzęczki, wąsatki, remiza i gąsiora) oraz dla bielika jest utrzymanie tego stanu ochrony. Celem działań dla dudka jest osiągnięcie właściwego stanu ochrony poprzez poprawę jakości siedlisk łągowych. Dla pozostałych gatunków – poprawa warunków wodnych i wodno-glebowych ich siedlisk, osiągnięcie celów wskazanych w ekspertyzie ornitologiczno-hydrologicznej.

W następnej kolejności określono działania ochronne dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 zapewniające osiągnięcie celów działań ochronnych, a także monitoring przyjętych parametrów stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru. W odniesieniu do wszystkich przedmiotów ochrony zaplanowano działania ochronne polegające na przeprowadzeniu programu informacyjnego dotyczącego obszaru Natura 2000, w tym przedmiotów ochrony i zasad gospodarowania. Ponieważ dla większości gatunków ptaków zagrożeniem istniejącym są zmiany stosunków wodnych, w celu poprawy warunków hydrologicznych zaplanowano wykonanie ekspertyzy hydrogeologicznej, by poprzez właściwe gospodarowanie wodami osiągnąć cel – poprawić lub osiągnąć właściwy stan ochrony dla poszczególnych przedmiotów ochrony.

W stosunku do gatunków: kszyk, rycyk, krwawodziób, kulik wielki, derkacz i wodniczka przewidziano na trwałych użytkach zielonych:

- działanie obligatoryjne polegające na zachowaniu siedlisk gatunków,
- działania fakultatywne polegające na ochronie siedlisk łągowych poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, a także poprzez ich użytkowanie zgodne z wymogami odpowiedniego pakietu rolno-środowiskowo-klimatycznego.

Zaplanowano również działania dla dudka polegające na powieszeniu budek łągowych oraz dla bielika polegające na odstraszeniu drapieżników poprzez terpentynowanie pni drzew, a także montaż platform.

Zaprojektowano działania dotyczące monitoringu stanu ochrony wszystkich przedmiotów ochrony. Monitoring realizowany będzie zgodnie z obowiązującymi standardami metodycznymi stosowanymi w monitoringu przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) w ramach realizacji

Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Do monitoringu corocznego zakwalifikowano gatunki najmniej liczne w obszarze: bielik i wodniczka, gniazdujące nieregularnie: zausznik, rybitwa czarna, białowąsa i białoskrzydła. Co pięć lat będą monitorowane gatunki o najliczniejszych populacjach właściwym stanie ochrony FV, tj. bręczka, gąsiorek oraz remiz. Dla pozostałych 30 gatunków przewidziano monitoring co trzy lata.

Dokonano szczegółowej analizy zapisów obowiązujących studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin, a także planów zagospodarowania przestrzennego województw łódzkiego i wielkopolskiego. W związku z niestwierdzeniem w dokumentach planistycznych zagrożeń dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony ptaków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, w planie zadań ochronnych nie zawarto wskazań do ich zmiany. W trakcie prac ustalono brak potrzeby sporządzenia planu ochrony dla części lub całości obszaru Natura 2000. Nie wykazano również konieczności uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.

Poniżej zestawiono przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001 wraz z opisem zagrożenia i celami działań ochronnych (zgodnie z załącznikiem nr 3 i 4 do w/w zarządzenia):

Tabela nr 138 Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia	Cele działań ochronnych
	istniejące	potencjalne		
A004 perkozek Tachybaptus ruficollis	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik - wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A005 perkoz dwuczuby Podiceps cristatus	X Brak zagrożeń i nacisków.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Utrzymanie właściwego (FV) stanu ochrony. Zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania na kompleksach stawów rybnych.
A006 perkoz rdzawoszyi Podiceps grisegena	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	J03 .01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik - wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A008 zausznik Podiceps nigricollis	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik - wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych.	Poprawa istniejącego złego (U2) stanu ochrony w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie.
A021 bąk Botaurus stellaris	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik - wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A037 Łabędź czarnodzioby Cygnus columbianus bewickii	X Brak zagrożeń i nacisków.	F03.01 Polowania. C03.03 Produkcja energii wiatrowej. D02.01.01 Napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne.	Potencjalne: płoszenie w czasie polowań. Lokalizacja farm wiatrowych i napowietrznych linii przesyłowych w pobliżu ostoi, w pobliżu miejsc koncentracji.	Utrzymanie właściwego (FV) stanu ochrony - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania na kompleksach stawów rybnych.
A039 gęś zbożowa Anser	F03.01 Polowania. J02 Spowodowane przez człowieka zmiany	C03.03 Produkcja energii wiatrowej. D02.01.01 Napowietrzne	Istniejące: płoszenie w czasie polowań. Przyspieszenie splywu wody, zanik rozlewisk. Potencjalne: lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach

fabalis	stosunków wodnych.	linie elektryczne i telefoniczne.	ostoi i napowietrznych linii przesyłowych w pobliżu miejsc koncentracji.	gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie – Leszno; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A041 gęś białoczelna Anser al bifrons	F03.01 Polowania. J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	C03.03 Produkcja energii wiatrowej. D02.01.01 Napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne.	Istniejące: płoszenie w czasie polowań. Przyspieszenie spływu wody, zanik rozlewisk. Potencjalne: lokalizacja farm wiatrowych w pobliżu ostoi i napowietrznych linii przesyłowych w pobliżu miejsc koncentracji.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie – Leszno; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A043 gęgawa Anser anser	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik - wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A051 krakwa Anas strepera	X Brak zagrożeń i nacisków.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A055 cyranka Anas querquedula	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik - wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, wysuszenie.	Poprawa złego (U2) stanu ochrony w kierunku właściwego (FV) po-przez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie – Leszno.
A056 płaskonos Anas clypeata	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik -wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, wysuszenie.	Poprawa złego (U2) stanu ochrony w kierunku właściwego (FV) po-przez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie - Leszno.
A059 głowienka Aythya ferina	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik- wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A061	J02 Spowodowane przez	J03.01 Zmniejszenie	Istniejące: osuszanie doliny, zanik-wcześniejsze	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1)

czernica Aythya fuligula	człowieka zmiany stosunków wodnych.	lub utrata określonych cech siedliska.	wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A075 bielik Haliaeetus albicilla	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. K03.04 Drapieźnictwo.	C03.03 Produkcja energii wiatrowej. D02.01.01 Napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne.	Istniejące: zmniejszenie bazy pokarmowej na skutek obniżenia poziomu wody, zaniku wylewów w pradolinie. Drapieźnictwo: część par traci lęgi wyniku wyjadania młodych przez kuny: leśną i domową. Potencjalne: lokalizacja farm wiatrowych i napowietrznych linii przesyłowych w pobliżu ostoi.	Utrzymanie obecnego niezadawalającego (U1) stanu ochrony, poprawa jakości siedlisk lęgowych.
A081 błotniak stawowy Circus aeruginosus	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik zbiorników wodnych-zmniejszenie bazy pokarmowej. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A084 błotniak łąkowy Circus pygargus	A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.03 Zaniechanie użytkowania. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: pogorszenie stanu siedlisk lęgowych, zanik łąk- zaorywanie, zarastanie, niszczenie gniazd w czasie koszenia.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo.
A118 wodnik Rallus aquaticus	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik-wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A119 kropiatka Porzana porzana	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, przesuszanie turzycowisk. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony ze złego (U2) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo.
A120 zielonka Porzana parva	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik- wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo;

			użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	- zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych
A122 derkacz Crex crex	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.01 Intensywne koszenie lub Intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, przesuszanie turzycowisk, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo.
A123 kokoszka Gallinula chloropus	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, wcześniejsze wysychanie, przyśpieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A125 łyska Fulica atra	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik- wcześniejsze wysychanie, przyśpieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A140 siewka złota Pluvialis apricaria	X Brak zagrożeń i nacisków.	C03.03 Produkcja energii wiatrowej. D02.01.01 Napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne.	Potencjalne: lokalizacja farm wiatrowych i napowietrznych linii przesyłowych w pobliżu obszaru.	Utrzymanie właściwego stanu ochrony (FV), utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania dolin Bzury i Neru.
A153 kszyk Gallinago gallinago	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja. A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.03 Zaniechanie użytkowania. K03.04 Drapieżnictwo.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, wcześniejsze wysychanie, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, zarastanie. Drapieżnictwo, ekspansja gatunków inwazyjnych – norka amerykańska.	Poprawa stanu ochrony ze złego (U2) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie - Leszno.
A156 rycyk Limosa limosa	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja. A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, wcześniejsze wysychanie, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, zarastanie. Drapieżnictwo, ekspansja gatunków inwazyjnych-norka amerykańska.	Poprawa stanu ochrony ze złego (U2) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie - Leszno.

	A03.03 Zaniechanie użytkowania. K03.04 Drapieżnictwo.			
A160 kulik wielki Numenius arquata	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja. A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. K03.04 Drapieżnictwo.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, wcześniejsze wysychanie, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk - zaorywanie. Drapieżnictwo, ekspansja gatunków inwazyjnych – norka amerykańska.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie - Leszno.
A162 krwawodziób Tringa totanus	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja. A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.03 Zaniechanie użytkowania. K03.04 Drapieżnictwo.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, wcześniejsze wysychanie, intensyfikacja upraw łąkowych, zanik łąk, zarastanie. Drapieżnictwo, ekspansja gatunków inwazyjnych-norka amerykańska.	Poprawa stanu ochrony ze złego (U2) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie - Leszno.
A196 rybitwa białowąsa Chlidonias hybrida	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: przyspieszenie spływu, zanik rozlewisk.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo.
A197 rybitwa czarna Chlidonias niger	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Istniejące: osuszanie doliny, zanik wcześniejsze wysychanie, przyspieszone zarastanie niewielkich zbiorników wodnych. Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności pływającej.	Poprawa stanu ochrony ze złego (U2) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A198 rybitwa białoskrzydła Chlidonias leucopterus	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: przyspieszenie spływu, zanik rozlewisk.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.
A232 dudek Upupa epops	A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: pogorszenie stanu siedlisk, miejsc zerowania.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV). Poprawa jakości siedlisk lęgowych poprzez montaż 80 budek lęgowych.

A272 podróżniczek Luscinia svecica	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: pogorszenie stanu siedlisk, miejsca żerowania.	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo.
A292 brzęczka Locustella luscinioides	X Brak zagrożeń i nacisków.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej-trzcinowisk.	Utrzymanie właściwego (FV) stanu ochrony. Utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania dolin Bzury i Neru.
A294 wodniczka Acrocephalus paludicola	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych. A03.01 Intensywne koszenie lub Intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie doliny, przesuszanie turzycowisk, intensyfikacja upraw łąkowych, wysuszenie.	Poprawa stanu ochrony ze złego (U2) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku-turzycowiskach w zachodniej części obszaru na stanowiskach w okolicy Karszewa - Krzewa; - utrzymanie dotychczasowego sposobu gospodarowania na stanowiskach w pobliżu Nagórek.
A323 wąsatka Panurus biarmicus	X Brak zagrożeń i nacisków.	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Potencjalne: zmiana sposobu użytkowania stawów rybnych, intensyfikacja hodowli zanik roślinności przybrzeżnej.	Utrzymanie właściwego (FV) stanu ochrony - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania kompleksów stawów rybnych.
A336 remiz Remiz pendulinus	X Brak zagrożeń i nacisków.	X Brak zagrożeń i nacisków.		Utrzymanie właściwego (FV) stanu ochrony, utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania dolin Bzury i Neru.
A338 gąsiorek Lanius collurio	A02.03 Usuwanie trawy pod grunty orne. A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja.	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: pogorszenie stanu siedlisk, miejsca żerowania.	Utrzymanie właściwego (FV) stanu ochrony, utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania dolin Bzury i Neru.
A371 dziwonია Carpodacus erythrinus	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	X Brak zagrożeń i nacisków.	Istniejące: osuszanie, pogorszenie stanu siedlisk, miejsca żerowania	Poprawa stanu ochrony z niezadawalającego (U1) w kierunku właściwego (FV) poprzez: - poprawę warunków hydrologicznych w siedliskach gatunku w zachodniej części obszaru: Dąbie, Karszew, Krzewo; - zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania stawów rybnych.

10.3. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru PLH100006

Zarządzeniem z dnia 18 marca 2014 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi i w Poznaniu ustanowili plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru PLH100006. Plan zadań ochronnych obejmuje obszar Natura 2000. Ponadto zarządzeniem z dnia 21 marca 2016 r. zmieniono w/w zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru PLH100006.

Poniżej zestawiono przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru PLH100006 wraz z opisem zagrożenia i celami działań ochronnych:

Tabela nr 139 Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Pradolina Bzury-Neru PLH100006

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożenia	Cele działań ochronnych
1.	3150 Starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion	Zagrożenia istniejące: H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem. K01.02 Zamulenie. K02.03 Eutrofizacja (naturalna). J02.02.01 Bagrowanie/usuwanie osadów limnicznych. J02.04.02 Brak zalewania. Zagrożenia polegające na zmianie stosunków wodnych, osuszaniu podmokłych fragmentów doliny, w których występuje siedlisko, braku stałych wiosennych zalewów wodami wezbraniowymi oraz naturalne wypływanie się starorzeczy. G01.08 Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku. Nadmierna presja wędkarska. Zagrożenia potencjalne: E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych. J02.01.03 Wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfiarek. Pozbywanie się z gospodarstw domowych odpadów, które mogą zmniejszyć powierzchnię siedliska oraz pogorszyć stan środowiska. K01.03 Wyschnięcie. M01.02 Susze i zmniejszenie opadów. Zmiany klimatyczne, zmniejszenie ilości opadów, pogorszenie warunków wodnych siedliska.	1. Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska (FV). 2. Utrzymanie powierzchni siedliska na poziomie nie mniej niż 3,38 ha. 3. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
2.	*6120 Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (Koelerion glaucae)	Nie dotyczy - brak przedmiotu ochrony	Nie dotyczy - brak przedmiotu ochrony.
3.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)	Zagrożenia istniejące: A03.03 Brak kośnego użytkowania. Zaniechanie użytkowania, zaprzestanie koszenia, postępująca sukcesja. I02 Problematiczne gatunki rodzime. Wkraczanie rodzimych gatunków traw i ziołorośli i ich dominacja w składzie gatunkowym. J02.04.02 Brak zalewania. Zagrożenie polegające na zmianie stosunków wodnych, osuszaniu podmokłych fragmentów doliny, w których wykształciły się łąki trzęślicowe, braku zalewania doliny rzecznej oraz pogorszenie warunków wodnych. K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja). Zmiana stanu gatunkowego siedliska – wkraczanie nowych gatunków w tym gatunków drzewiastych. Zagrożenia potencjalne: A02.01 Intensyfikacja rolnictwa. Intensyfikacja, zwiększenie liczby pokosów, nawożenie oraz podsiewanie prowadzi do zaniku siedliska. B01.01 Zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime). Zagrożeniem jest zalesianie terenów łąk. J03.02.03 Inne odpady. Pozbywanie się z gospodarstw domowych odpadów, które mogą zmniejszyć powierzchnię płątów. I01 Obce gatunki inwazyjne. Zagrożeniem są ekspansywne gatunki inwazyjne, które zdominują gatunki rodzime.	1. Przywrócenie/odtworzenie stanu niezadawalającego (U1) i poprawa w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez kontynuację/wznowienie ekstensywnego sposobu użytkowania łąk. 2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
4.	6430 Ziołorośla górskie (Adenostylyon alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium)	Zagrożenia istniejące: D01.05 Mosty, wiadukty. Lokalizacja budowli drogowych (es takada autostrady A1) w dolinie rzecznej oraz zmiany warunków siedliskowych przez nie spowodowanych, np. wzrost zacienia. I01 Obce gatunki inwazyjne. Wkraczanie obcych gatunków inwazyjnych, np.: kolczurki klapowanej Echinocystis lobata, niecierpka gruczołowatego Impatiens glandulifera. I02 Problematiczne gatunki rodzime. Wkraczanie do	1. Poprawa stanu siedliska w kierunku stanu właściwego FV poprzez ochronę zachowawczą siedliska. 2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony

		<p>siedliska rodzimych gatunków ekspansywnych, takich jak: sadziec konopiasty <i>Eupatorium cannabinum</i>, mozga trzcinowata <i>Phalaris arundinacea</i>, malina <i>Rubus idaeus</i>, jeżyna <i>Rubus sp.</i> J02.04.02 Brak zalewania. Zagrożenie polegające na zmianie stosunków wodnych, osuszeniu podmokłych fragmentów doliny, w których wykształciły się siedliska, braku zalewania doliny rzecznej oraz pogorszenie warunków wodnych.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe. Zagrożeniem dla siedliska, które znajduje się głównie wzdłuż cieków wodnych jest intensyfikacja ruchu turystycznego pieszego, konnego i rowerowego; tworzenie ścieżek i dróg, które powodują zmniejszenie powierzchni siedliska. G01.08 Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku. Potencjalnym zagrożeniem jest rozwój turystyki, tworzenie miejsc biwakowania, cumowania i wodowania kajaków w miejscach występowania siedliska. M01.02 Susze i zmniejszenie opadów. Zmiany klimatyczne, zmniejszenie ilości opadów, a co za tym idzie pogorszenie warunków wodnych siedliska.</p>	i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
5.	6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherin elatioris</i>)	<p>Zagrożenia istniejące: A02.01 Intensyfikacja rolnictwa. Intensyfikacja, zwiększenie liczby pokosów, nawożenie oraz podsiewanie prowadzi do zaniku siedliska. I01 Obce gatunki inwazyjne. Obecność obcych geograficznie gatunków inwazyjnych, które wypierają gatunki typowe dla siedliska, np.: rdestowiec ostrokończysty <i>Reynoutria japonica</i>, nawłoc kanadyjska <i>Solidago canadensis</i>. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie –ogólnie. Pogorszenie stosunków wodnych, obniżenie poziomu wód gruntowych, które prowadzi do degradacji siedliska. K04.01 Konkurencja. I02 Problematiczne gatunki rodzime. Wkraczanie rodzimych gatunków ekspansywnych, takich jak śmiałek darniowy <i>Deschampsia caespitosa</i>, wypierających gatunki typowe dla łąk świeżych.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja. A04.01 intensywny wypas. Wprowadzenie intensywnego wypasu, wczesne zgryzanie roślin przed zakwitnięciem i rozsianiem, intensywne wydeptywanie prowadzi do degradacji siedliska i zubożenia składu gatunkowego. D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe. intensyfikacja ruchu turystycznego pieszego i rowerowego; tworzenie ścieżek i dróg, które powodują zmniejszenie powierzchni siedliska. E01.04 Inne typy zabudowy. Lokalizacja budowli, konstrukcji, np. szklarnie, w miejscu występowania siedliska.</p>	<p>1. Przywrócenie/odtworzenie stanu niezadawalającego (U1) i poprawa w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez kontynuację/wznowienie ekstensywnego sposobu użytkowania łąk.</p> <p>2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.</p>
6.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>) 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	<p>Zagrożenia istniejące: I02 Problematiczne gatunki rodzime. Wkraczanie do siedliska rodzimych gatunków ekspansywnych, np.: pokrzywa zwyczajna <i>Urtica dioica</i>, trzęślica modra <i>Molinia caerulea</i>. A03.03 Zaniechanie/brak koszenia. Zaniechanie użytkowania, zaprzestanie koszenia, postępująca sukcesja ziołorośli oraz roślin drzewiastych. K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja). Zmiana stanu gatunkowego siedliska w wyniku wkraczania nowych gatunków, w tym drzewiastych.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie –ogólnie. Pogorszenie stosunków wodnych, obniżenie poziomu wód gruntowych, które prowadzi do degradacji siedliska. M01.02 Susze i zmniejszenie opadów. Zmiany klimatyczne, zmniejszenie ilości opadów, a co za tym idzie pogorszenie warunków wodnych siedliska.</p>	<p>1. Przywrócenie/odtworzenie stanu właściwego (FV) poprzez kontynuację/wznowienie ekstensywnego sposobu użytkowania torfowisk.</p> <p>2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.</p>

		I01 Obce gatunki inwazyjne. Wkraczanie obcych gatunków inwazyjnych wypierających gatunki typowe dla siedliska.	
7.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio - Carpinetum, Tilio-Carpinetum)	<p>Zagrożenia istniejące: I01 Obce gatunki inwazyjne. Występowanie obcych gatunków wypierających gatunki rodzime typowe dla siedliska. I02 Problematiczne gatunki rodzime. Wkraczanie inwazyjnych gatunków rodzimych powoduje zniekształcanie siedliska, zmianę struktury drzewostanu oraz wypieranie gatunków charakterystycznych dla siedliska na rzecz gatunków obcych ekologicznie.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: B02.02 Wycinka lasu. Odstąpienie od planowej gospodarki leśnej. B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. Usuwanie martwych i umierających drzew co powoduje zubażanie różnorodności biologicznej i ujednolicanie jego struktury przestrzennej. B02.06 Przerzedzenie warstwy drzew. Przerzedzenie warstwy drzew, zwiększanie nasłonecznia podszytu, zmiany składu gatunkowego wynikające ze zmian siedliskowych. D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe.</p> <p>Intensyfikacja ruchu turystycznego pieszego i rowerowego; tworzenie ścieżek i dróg, które powodują zmniejszenie powierzchni siedliska</p>	<p>1. Przywrócenie/odtworzenie, poprawa w kierunku stanu właściwego (FV) poprzez sukcesywne zwiększanie ilości martwego drewna w płatach siedliska.</p> <p>2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.</p>
8.	*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo - fragilis, Populetum albae, Alnenion lutinoso -incanae) i olsy źródłiskowe	<p>Zagrożenia istniejące: B02.01.01 Odnowianie lasu po wycince (drzewa rodzime). Niewłaściwy skład gatunków nasadzeniowych, powodujących zubożenie bioróżnorodności siedliska. B02.02 Wycinka lasu. Wycinanie płatów siedliska powoduje bezpośrednie zniszczenie siedliska, zmianę warunków siedliskowych i zubożenie składu gatunkowego. B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. Usuwanie martwych i umierających drzew co powoduje zubażanie różnorodności biologicznej i ujednolicanie jego struktury przestrzennej. I01 Obce gatunki inwazyjne. Występowanie obcych ekologicznie gatunków, takich jak klon jesionolistny <i>Acer negundo</i>, wypierających gatunki typowe dla siedliska. I02 Problematiczne gatunki rodzime. Dominacja rodzimych gatunków ekspansywnych w podszyciu, takich jak: jeżyna <i>Rubus sp.</i>, śmiałek darniowy <i>Deschampsia caespitosa</i>, podagrycznik pospolity <i>Aegopodium podagraria</i>, pokrzywa zwyczajna <i>Urtica dioica</i>. J02.01.03. Wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfiarek. Zasypywanie niewielkich zbiorników wodnych pogarsza stosunki wodne i doprowadza do zubożenia bioróżnorodności siedliska. J02.04.02 Brak zalewania doliny rzecznej, w wyniku przeprowadzonej melioracji, regulacji koryta [powoduje pogorszenie warunków wodnych.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: D01.05 Mosty, wiadukty. Lokalizacja budowli drogowych (np.: estakada autostrady A1) w dolinie rzecznej oraz zmiany warunków siedliskowych przez nie spowodowanych, np. wzrost zacienienia. H01.03 Inne zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych. Zanieczyszczenia bezpośrednio w siedlisku lub w czasie okresowych wylewów mogą spowodować zmianę składu gatunkowego siedliska, spadek bioróżnorodności oraz przyspieszenie ekspansji gatunków inwazyjnych. J02.03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk. Zagrożeniem jest podział przestrzeni obszaru przez działalność człowieka, budowle, drogi, grunty orne, które powodują spadek</p>	<p>1. Utrzymanie wskaźnika „martwe drewno” na poziomie niezadawalającym (U1).</p> <p>2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.</p>

		spójności siedliska, a w konsekwencji powodują spadek bioróżnorodności.	
9.	91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum)	<p>Zagrożenia istniejące: B02.01.01 Odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime). Niewłaściwy skład gatunków nasadzeniowych, powodujących zubożenie bioróżnorodności siedliska. B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew. Usuwanie martwych i umierających drzew co powoduje zubażanie różnorodności biologicznej i ujednolicanie jego struktury przestrzennej. I01 Obce gatunki inwazyjne. Występowanie obcych gatunków wypierających gatunki rodzime typowe dla siedliska. I02 problematyczne gatunki rodzime. Wkraczanie inwazyjnych gatunków rodzimych powoduje zniekształcanie siedliska, zmianę struktury drzewostanu oraz wypieranie gatunków charakterystycznych dla siedliska na rzecz gatunków obcych ekologicznie. J02.01.03. Wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfiarek. Zasypywanie niewielkich zbiorników wodnych pogarsza stosunki wodne i doprowadza do zubożenia bioróżnorodności siedliska. J02.04.02 Brak zalewania. Brak stałych wiosennych zalewów wodami wezbraniowymi w wyniku przeprowadzonej melioracji oraz regulacji koryta powoduje pogorszenie warunków wodnych.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: B02.02 Wycinka lasu. Odstąpienie od planowej gospodarki leśnej. D01.05 Mosty, wiadukty. Lokalizacja budowli drogowych w dolinie rzecznej oraz zmiany warunków siedliskowych przez nie spowodowanych, np. wzrost zacienienia. H01.03 Inne zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych. Zanieczyszczenia bezpośrednio w siedlisku lub w czasie okresowych wylewów mogą spowodować zmianę składu gatunkowego siedliska, spadek bioróżnorodności oraz przyśpieszenie ekspansji gatunków inwazyjnych. J02.03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk. Zagrożeniem jest podział przestrzeni obszaru przez działalność człowieka, budowle, drogi, grunty orne, które powodują spadek spójności siedliska, a w konsekwencji powodują spadek bioróżnorodności.</p>	<p>1. Utrzymanie wskaźnika „martwe drewno” na poziomie niezadawalającym (U1).</p> <p>2. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.</p>
10.	1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Nie dotyczy - brak przedmiotu ochrony.	Nie dotyczy - brak przedmiotu ochrony.
11.	1355 wydra <i>Lutra lutra</i>	<p>Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków.</p> <p>Zagrożenia potencjalne: E03.01 Pozywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych. Pogorszenie się stanu środowiska wodnego przez wysypywanie do cieków i starorzeczy odpadów komunalnych. H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Zanieczyszczenia wód ściekami bytowymi, nawozami, środkami ochrony roślin, może doprowadzić do pogorszenia stanu wód i zmniejszenia bazy pokarmowej gatunku. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G05.04 Wandalizm. Potencjalnym zagrożeniem jest celowe zabijanie osobników wydry w pobliżu miejsc hodowli ryb. G01.03 Pojazdy zmotoryzowane. Nasilenie ruchu samochodowego na drogach znajdujących się w obszarze może potencjalnie zwiększyć śmiertelność wydry. Jest to gatunek związany ze środowiskiem wodnym, ale także aktywnie</p>	Utrzymanie populacji gatunku w stanie właściwym (FV).

		polujący i przemieszczający się w środowisku lądowym	
12.	1337 bóbr europejski Castor fiber	Zagrożenia istniejące: X Brak zagrożeń i nacisków. Zagrożenia potencjalne: E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych. Pogorszenie się stanu środowiska wodnego przez wysypywanie do cieków i starorzeczy odpadów komunalnych. H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Zanieczyszczenia wód ściekami bytowymi, nawozami, środkami ochrony roślin, może doprowadzić do pogorszenia stanu wód i zmniejszenia bazy pokarmowej gatunku. F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G05.04 Wandalizm. Potencjalnym zagrożeniem jest celowe zabijanie osobników wydry w pobliżu miejsc hodowli ryb. G01.03 Pojazdy zmotoryzowane. Nasilenie ruchu samochodowego na drogach znajdujących się w obszarze może potencjalnie zwiększyć śmiertelność wydry. Jest to gatunek związany ze środowiskiem wodnym, ale także aktywnie polujący i przemieszczający się w środowisku lądowym.	Utrzymanie populacji gatunku w stanie właściwym (FV).
13.	1188 kumak nizinny Bombina bombina	Zagrożenia istniejące: E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych. Zagrożeniem jest pogorszenie środowiska wodnego przez wysypywanie do cieków i starorzeczy odpadów komunalnych. Zagrożenia potencjalne: F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G05.04 Wandalizm. Potencjalnym zagrożeniem dla populacji jest chwywanie osobników. G01.03 Pojazdy zmotoryzowane. Zwiększenie ruchu samochodowego na drogach znajdujących się na terenie obszaru oraz tworzenie nowych dróg zwiększy śmiertelność osobników w okresie migracji. H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Zanieczyszczenia wód ściekami bytowymi, nawozami, środkami ochrony roślin, może doprowadzić do pogorszenia stanu wód i zmniejszenia bazy pokarmowej gatunku. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. Niewłaściwe przeprowadzone melioracje mogą doprowadzić do zaniku niewielkich zbiorników wodnych – miejsc występowania i rozrodu kumaka nizinnego.	Utrzymanie populacji gatunku w stanie właściwym (FV).
14.	1166 traszka grzebieniasta Triturus cristatus	Zagrożenia istniejące: E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych. Zagrożeniem jest pogorszenie środowiska wodnego przez wysypywanie do cieków i starorzeczy odpadów komunalnych. Zagrożenia potencjalne: F03.02.03 Chwywanie, trucie, kłusownictwo. G05.04 Wandalizm. Potencjalnym zagrożeniem dla populacji jest chwywanie osobników. G01.03 Pojazdy zmotoryzowane. Zwiększenie ruchu samochodowego na drogach znajdujących się na terenie obszaru oraz tworzenie nowych dróg zwiększy śmiertelność osobników w okresie migracji. H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Zanieczyszczenia wód ściekami bytowymi, nawozami, środkami ochrony roślin, może doprowadzić do pogorszenia stanu wód i zmniejszenia bazy pokarmowej gatunku. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. Niewłaściwe przeprowadzone melioracje mogą doprowadzić do zaniku	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.

		niewielkich zbiorników wodnych – miejsc występowania i rozrodu kumaka nizinnego.	
15.	4038 czerwończyk fioletek Lycaena helle	Zagrożenia istniejące: A03.03 Zaniechanie/brak koszenia. Zaniechanie użytkowania, Zaprzestanie koszenia, postępująca sukcesja, zanik rośliny żywicielskiej gatunku – rdestu węzownika Polygonum bistorta. A02.01 Intensyfikacja rolnictwa. Intensyfikacja gospodarki łąkowej powoduje niszczenie roślin żywicielskich oraz zubożenie siedlisk występowania gatunku. Zagrożenia potencjalne: A02 Zmiana sposobu uprawy. Zmiana sposobu użytkowania użytków łąkowych, uprawa warzyw lub zbóż szczególnie na obrzeżach doliny. A03.01 Intensywne koszenie. Zwiększenie liczby pokosów, wcześniejsze koszenie, nawożenie oraz podsiewanie prowadzi do degradacji i zaniku siedlisk gatunku. Wczesne koszenie powoduje również niszczenie gąsienic przed przepoczwarczeniem. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. Zagrożeniem jest pogorszenie stosunków wodnych, obniżenie poziomu wód gruntowych, które prowadzi do degradacji siedliska występowania gatunku. A10.01 Usuwanie żywopłotów lub zagajników. Usuwanie pasów wiklinowisk, kęp wierzb, które są wykorzystywane przez gatunek jako miejsce nocowania i osłonę od wiatru.	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
16.	1060 czerwończyk nieparek Lycaena dispar	Zagrożenia istniejące: A03.03 Zaniechanie/brak koszenia. Zaniechanie użytkowania, zaprzestanie koszenia, postępująca sukcesja. A02.01 Intensyfikacja rolnictwa. Intensyfikacja gospodarki łąkowej powoduje zubożenie siedlisk występowania gatunku. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. Zagrożeniem jest pogorszenie stosunków wodnych, obniżenie poziomu wód gruntowych, które prowadzi do degradacji siedliska występowania gatunku. Zagrożenia potencjalne: A02 Zmiana sposobu uprawy. Zmiana sposobu użytkowania użytków łąkowych, uprawa warzyw lub zbóż szczególnie na obrzeżach doliny. A03.01 Intensywne koszenie. Zwiększenie liczby pokosów, wcześniejsze koszenie, nawożenie oraz podsiewanie prowadzi do degradacji i zaniku siedlisk czerwończyka nieparka.	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
17.	1903 lipiennik Loesela Liparis loeselii	Nie dotyczy - brak przedmiotu ochrony.	Nie dotyczy - brak przedmiotu ochrony.
18.	1096 minóg strumieniowy Lampetra planeri	U Nieznane zagrożenie lub nacisk. W trakcie prac nad planem zadań ochronnych (PZO) nie potwierdzono obecności gatunku w obszarze, istnieje konieczność uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
19.	1149 koza Cobitis taenia	Zagrożenia istniejące: H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Głównym zagrożeniem dla gatunku jest zanieczyszczenie wód (brak miejsc schronienia, utrudnienie w odbywaniu tarła). J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych. J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. J02.02 Usuwanie osadów. Niewłaściwe prowadzenie gospodarki wodnej na terenie Pradoliny. W trakcie prac utrzymaniowych cieków głównych (główne siedlisko przedmiotu ochrony w obszarze), fizycznie usuwanie gatunku wraz z osadami (koza zagrzebuje	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.

		się w dnie) oraz niszczenie siedliska. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków.	
20.	1145 piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	Zagrożenia istniejące: H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Głównym zagrożeniem dla gatunku jest zanieczyszczenie wód (brak miejsc schronienia, utrudnienie odbywanie tarła). J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych. J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. J02.02 Usuwanie osadów. Niewłaściwe prowadzenie gospodarki wodnej na terenie Pradoliny. W trakcie prac utrzymaniowych cieków głównych (główne siedlisko przedmiotu ochrony w obszarze), fizycznie usuwanie gatunku wraz z osadami (piskorz zagrzebuje się w dnie) oraz niszczenie siedliska. Zagrożenia potencjalne: X Brak zagrożeń i nacisków.	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.
21.	5339 różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Zagrożenia istniejące: H01.05 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem. H01.08 Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych. Głównym zagrożeniem dla gatunku jest zanieczyszczenie wód (brak miejsc schronienia, utrudnienie w odbywaniu tarła). J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych. J02.05.05 Niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy. J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie. J02.02 Usuwanie osadów. Niewłaściwe prowadzenie gospodarki wodnej na terenie Pradoliny. W trakcie prac utrzymaniowych cieków głównych (główne siedlisko przedmiotu ochrony w obszarze), fizycznie usuwanie osadów wraz z małżami, które są niezbędne do rozrodu różanki oraz niszczenie siedliska gatunku. Zagrożenia potencjalne: I01 Obce gatunki inwazyjne. Negatywny wpływ obcych gatunków małży na sukces rozrodczy gatunku.	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony i uwarunkowaniach jego ochrony oraz podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.

DZIAŁANIA OCHRONNE ZE WSKAZANIEM PODMIOTÓW ODPOWIEDZIALNYCH ZA ICH WYKONANIE I OBSZARÓW ICH WDRAŻANIA: wyciąg dotyczący terenu Powiatu Poddębickiego:

Dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk:

1. Opracowanie i przeprowadzenie programu szkoleniowo-informacyjnego – pierwsze 2 lata obowiązywania planu zadań ochronnych. Organizacja i przeprowadzenie programu szkoleniowo-informacyjnego dotyczącego sieci Natura 2000, przedmiotowego obszaru Natura 2000, możliwości właściwego użytkowania i ochrony płatów siedlisk przyrodniczych oraz ochrony gatunków stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 – podmiot odpowiedzialny - organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000. Obszar wdrażania – Obszar Natura 2000 w granicach województwa łódzkiego.

2. Opracowanie programu gospodarowania wodami – pierwsze 3 lata obowiązywania planu zadań ochronnych. Program gospodarowania wodami ma na celu ustalenie działań zmierzających do utrzymania właściwych warunków wodnych pozwalających na użytkowanie gospodarcze i zachowanie wartości przyrodniczych (siedliska) w całym obszarze. Program musi uwzględniać cele ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Pradolina Warszawsko-Berlińska PLB100001 – podmiot odpowiedzialny - organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000. Obszar wdrażania – Obszar Natura 2000 w granicach województwa łódzkiego.

3. Przedmiot ochrony - 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea): działania ochronne - Działania obligatoryjne – Zachowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych trwałych użytkach zielonych. – Ekstensywne użytkowanie kośne lub kośno-pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Obszar wdrażania – Gmina Uniejów, obręb Czepów, dz. ew.: 532/5, 532/6, 545, 549, 547, 532/20. Podmiot odpowiedzialny - Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru.

4. Przedmiot ochrony – 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea): działania ochronne: Działania fakultatywne - Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego. Obszar wdrażania – Gmina Uniejów, obręb Czepów, dz. ew.: 532/5, 532/6, 545, 549, 547, 532/20. Podmiot odpowiedzialny - Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.

Dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów działań ochronnych

1. Przedmiot ochrony – 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion: działania ochronne: Monitoring stanu ochrony przedmiotu ochrony – co 3 lata. Zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Obszar wdrażania – Wszystkie płaty siedliska: Gmina Uniejów, obręb Czepów dz. ew.: 532/20. Podmiot odpowiedzialny - Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

2. Przedmiot ochrony – 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea): działania ochronne: Monitoring stanu ochrony przedmiotu ochrony – co 3 lata. Zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Obszar Działania: Wszystkie płaty siedliska: Gmina Uniejów, obręb Czepów, dz. ew.: 532/5, 532/6, 545, 549, 547, 532/20. Podmiot odpowiedzialny - Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

3. Przedmiot ochrony: 1355 wydra Lutra Lutra, 1337 bóbr europejski Castor fiber, 1149 koza Cobitis taenia, 1145 piskorz Misgurnus fossilis oraz 5339 różanka Rhodeus sericeus amarus: działania ochronne: Monitoring stanu ochrony przedmiotu ochrony – co 5 lat. Zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Obszar wdrażania – Obszar Natura 2000. Podmiot odpowiedzialny - Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

4. Przedmiot ochrony: 1188 kumak nizinny *Bombina bombina*: działania ochronne: Monitoring stanu ochrony przedmiotu ochrony – co 3 lata. Zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Obszar wdrażania – 10 powierzchni 1km × 1 km (opartych na siatce ATPOL) rozmieszczonych równomiernie w obszarze Natura 2000. Podmiot odpowiedzialny - Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

5. Przedmiot ochrony: 1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*: działania ochronne: Monitoring stanu ochrony przedmiotu ochrony – co 3 lata. Zgodnie ze standardami metodyki opracowanymi przez GIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Obszar wdrażania – Obszar Natura 2000 – 10 wybranych stanowisk.. Podmiot odpowiedzialny - Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

Dotyczące uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony

1. Przedmiot ochrony: 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*, 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio – Caricetea*), 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso - incanae*) i olsy źródliskowe, 91F0 Łęgowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe (*Ficario-Ulmetum*), 1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, 4038 czerwończyk fioletek *Lycaena Helle*, 1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, 1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, 1149 koza *Cobitis taenia*, 1145 piskorz *Misgurnus fossilis*, 5339 różanka *Rhodeus sericeus* Marus. działania ochronne: Szczegółowa inwentaryzacja w obszarze Natura 2000, określenie stanu populacji i siedlisk gatunku – pierwsze 3 lata obowiązywania planu zadań ochronnych. Obszar wdrażania – Obszar Natura 2000. Podmiot odpowiedzialny - Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000.

VI. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron poszczególnych elementów środowiska oraz badania szans i zagrożeń jakie stwarza dla nich otoczenie. SWOT oparta jest na schemacie klasyfikacji dzielącym wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję elementów środowiska, tj.:

- zewnętrzne w stosunku do danego elementu i mające charakter uwarunkowań wewnętrznych,
- wywierające negatywny wpływ na dany element środowiska i mające wpływ pozytywny.

Kategorie czynników:

- wewnętrzne pozytywne - mocne strony, czyli atuty danego elementu środowiska, mocne strony to walory elementu środowiska, które w pozytywny sposób wyróżniają go na tle średniej powiatu,
- wewnętrzne negatywne - słabe strony danego elementu środowiska. Słabe strony to konsekwencja ograniczeń zasobów,
- zewnętrzne pozytywne - szanse. Szanse to zjawiska i tendencje w otoczeniu elementu środowiska, które gdy odpowiednio wykorzystane staną się impulsem podniesienia jego jakości, osłabią zagrożenia i umożliwią realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju,
- zewnętrzne negatywne - zagrożenia. Zagrożenia to wszystkie czynniki zewnętrzne, które są postrzegane jako bariery dla podniesienia jakości środowiska i realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	
Ciągły rozwój infrastruktury wodociągowej	Słaby rozwój infrastruktury kanalizacyjnej
Duży udział wód powierzchniowych – rzeki, Zbiornik	Duża ilość zbiorników bezodpływowych

Jeziorsko	
Zasoby wód geotermalnych możliwe do wykorzystania do celów leczniczych, rekreacyjnych i gospodarczych	Wzrost ilości odprowadzanych ścieków komunalnych
Dobry stan chemiczny badanych wód podziemnych	Brak aktualnych ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków
Dobra jakość wód podziemnych dostarczanych siecią wodociagową	Niezadowalający stan i potencjał ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych
Duża ilość gruntów zmeliorowanych	Występowanie zagrożenia powodziowego w dolinie Warty
Budowa oczyszczalni przydomowych na terenach zabudowy rozproszonej	Nie korzystne warunki wodne dla rolnictwa – zdegradowane urządzenia melioracyjne, susze
ZASOBY POWIERZCHNI ZIEMI	
Duża ilość zasobów geologiczno bilansowych na terenie powiatu: piaski i żwiry, wapienie	Zjawisko nielegalnego pozyskiwania surowców
Eksploracja złóż piasków i żwirów	Przekształcenie rzeźby terenu, zmiany w krajobrazie przyrodniczym w wyniku użytkowania zasobów geologicznych
OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	
Opracowywanie przez gminy planów gospodarki niskoemisyjnej	Problem niskiej emisji, szczególnie w zagęszczonej zabudowie jednorodzinnej – spalanie węgla, odpadów
Brak przemysłu ciężkiego zanieczyszczającego środowisko	Niska efektywność energetyczna budynków
Kontrolowanie zakładów przemysłowych w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska	Wysokie stężenie zanieczyszczeń wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych
Duży potencjał do wykorzystania w zakresie energii odnawialnej: wodnej, wiatrowej, słonecznej	Rozwój komunikacji zagrażający środowisku
Wzrost lesistości powiatu, nasadzenia drzew przy drogach gminnych i powiatowych	Nielegalna wycinka drzew
GOSPODARKA ODPADAMI	
Prawidłowo wdrożony i prowadzony przez gminy system gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z regulaminami utrzymania porządku i czystości	Nielegalne dzikie składowiska odpadów
Wzrost świadomości społecznej w zakresie gospodarki odpadami	Największy udział zmieszanych odpadów komunalnych w całej masie odpadów zebranych od mieszkańców
Organizowanie zbiórek odpadów wielkogabarytowych	Niewystarczająca motywacja społeczeństwa do usuwania wyrobów zawierających azbest
Zamknięte i rekultywowane składowiska odpadów	Zaśmiecanie obszarów chronionych i cennych przyrodniczo
Zlikwidowane mogilniki	Słaba świadomość ekologiczna mieszkańców
HAŁAS	
Modernizacja i remonty nawierzchni dróg	Duże natężenie hałasu przy głównych ciągach komunikacyjnych (autostrada A2, drogi krajowe i wojewódzkie)
Rozwój ścieżek rowerowych, promowanie ruchu rowerowego	Brak obwodnicy Poddębic
PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	
Prowadzone pomiary natężenia pola elektromagnetycznego przez WIOŚ	Lokalizowanie nowych stacji bazowych telefonii komórkowych
Brak przekroczeń dopuszczalnych norm promieniowania elektromagnetycznego	Napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego i średniego napięcia
WALORY KRAJOBRAZOWE	
Ochrona krajobrazu w ramach istniejących na terenie powiatu obszarów Natura 2000 oraz z innych form ochrony przyrody	Postępująca degradacja środowiska przyrodniczego w związku z rozwojem infrastruktury i budownictwa
Zróznicowane środowisko naturalne	Niewystarczające wykorzystanie potencjału krajobrazowego powiatu dla rozwoju turystyki i rekreacji
Bogactwo zasobów środowiska naturalnego	Słabe zagospodarowanie terenów przy zbiornikach wodnych
Duża atrakcyjność terenów przyrodniczo – krajobrazowych	Zagrożenie ekosystemów leśnych
SZANSE	
ZAGROŻENIA	
Rozwój edukacji ekologicznej	Dopływ zanieczyszczeń spoza powiatu – zanieczyszczenie

	powietrza i wód powierzchniowych
Aktywna działalność spółek wodnych	Zagrożenie powodziowe
Rosnąca wrażliwość społeczna w zakresie ochrony środowiska	Nieuregulowana gospodarka ściekowa
Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania w zakresie ochrony środowiska	Brak świadomości mieszkańców skutkujący niewłaściwym zagospodarowaniem nieczystości ciekłych
Rozbudowa infrastruktury drogowej	W wielu miejscach zabudowa rozproszona powodująca brak uzasadnienia ekonomicznego dla budowy zbiorczych oczyszczalni ścieków
Dalszy rozwój gmin w oparciu o wykorzystanie wód geotermalnych	Degradacja infrastruktury drogowej (intensywny rozwój gospodarczy)
Zagospodarowanie Zbiornika Jeziorsko	Konflikt ze środowiskiem przyrodniczym
Wsparcie finansowe na działania związane z OZE i realizacją założeń planów gospodarki niskoemisyjnej	Wysoki koszt inwestycji w OZE przy zmieniających się i niepewnych przepisach prawnych
Rozwój technologii energooszczędnych	Rosnąca liczba pojazdów na drodze
Rozbudowa sieci gazowej	Mała kontrola osób fizycznych pod względem zanieczyszczenia powietrza
Powstawanie nowoczesnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych	Brak środków finansowych na działania naprawcze określone w programie ochrony powietrza województwa łódzkiego
Wzrastająca presja na racjonalne gospodarowanie energią i ograniczanie emisji w skali europejskiej i krajowej	Ponadlokalność zagrożeń związanych z ochroną powietrza
Rozwój technologii energooszczędnych oraz ich coraz większa dostępność	Wzrost poziomu niskiej emisji
Zasoby przyrodnicze (Natura 2000), w tym duża liczba terenów leśnych	Brak planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych JST Powiatu

VII. RAPORT Z WYKONANIA „PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU PODDĘBICKIEGO 2012 (z uwzględnieniem lat 2013-2016)”

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 519 ze zm.) polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.

Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa wyżej.

Zarząd Powiatu Poddębickiego sporządził następujące programy ochrony środowiska, które zostały przyjęte przez Radę Powiatu w Poddębicach:

- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr XVII/81/04 z dnia 12.02.2004 r.,

- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2012 (z uwzględnieniem lat 2013 – 2016) – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr LXI/332/10 z dnia 20 sierpnia 2010 r.,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2016 (z uwzględnieniem lat 2017 – 2020) – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr XLII/246/14 z dnia 16 kwietnia 2014 r.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 w/w ustawy Prawo ochrony środowiska z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Poprzednio sporządzony raport dotyczył lat 2013-2014. Raport za lata 2015-2016 został przedstawiony na XXXIV sesji Rady Powiatu w Poddębicach w dniu 7.02.2018 r. oraz przekazany Zarządowi Województwa Łódzkiego.

Poniżej przedstawiono wykaz inwestycji zrealizowanych w ostatnich latach w Powiecie Poddębickim, który obrazuje jak Starostwo Powiatowe i wszystkie Gminy pozyskują ogromną ilość środków na inwestycje służące ochronie środowiska i stawiają sobie za priorytet poprawę życia mieszkańców, przy jednoczesnej poprawie jakości otaczającego nas środowiska.

LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ PROEKOLOGICZNYCH ZREALIZOWANYCH NA TERENIE POWIATU PODDĘBICKIEGO W LATACH 2015-2016 (WEDŁUG INFORMACJI WŁASNYCH I Z GMIN):

1. GMINA WARTKOWICE:

- rozbudowa oczyszczalni ścieków w Wartkowicach wraz z instalacją systemu monitorowania przepompowni ścieków: okres realizacji 2016 r., koszt całkowity – 4.079.375,73 zł, źródło finansowania: budżet gminy, WFOŚiGW w Łodzi,
- przyłączenie budynku komunalnego w Wartkowicach, ul. Legionów Polskich 1 do sieci gazowej: okres realizacji 2014-2015 r., koszt całkowity – 57.359,0 zł, źródło finansowania: budżet gminy,
- przyłączenie budynku Urzędu Gminy w Starym Gostkowie do sieci gazowej: okres realizacji 2015 r., koszt całkowity – 65.984,58 zł, źródło finansowania: budżet gminy,
- przebudowa i rozbudowa drogi gminnej nr 111204E w Wartkowicach, ul. Spółdzielcza – Ner – Ner Parcel: okres realizacji 2015 r., koszt całkowity – 1.418.529,93 zł, źródło finansowania: budżet gminy, budżet państwa w ramach NPPDL – Etap II, środki pochodzące z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych,
- rozbudowa drogi gminnej nr 111203E w miejscowościach Spędoszyn Kolonia – Jadwisin - Kłódno: okres realizacji 2016 r., koszt całkowity – 1.470.410,06 zł, źródło finansowania: budżet gminy, budżet państwa w ramach NPPDL – Etap II, środki pochodzące z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych.

2. GMINA UNIEJÓW:

- budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Uniejów – 53 szt., okres realizacji czerwiec-lipiec 2015, koszt całkowity – 994.897,22 zł, źródło finansowania: środki WFOŚiGW w Łodzi oraz PROW na lata 20017-2013,
- modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Lekaszyn: okres realizacji sierpień-wrzesień 2015 r., koszt całkowity – 404.295,74 zł, źródło finansowania: budżet gminy, budżet państwa - środki pochodzące z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych,
- przebudowa drogi gminnej Nr 111176E w miejscowości Brzozówka: termin realizacji październik-listopad 2015, koszt całkowity 271.930,03 zł, źródła finansowania – budżet gminy,
- przebudowa dróg gminnych : nr 111172E w miejscowości Wilamów-Gór, Nr 111160E w miejscowości Wielenin Kolonia, Nr 111154E w miejscowości Człopy, drogi w miejscowości Kuczki, Nr 111154E w miejscowości Człopy, Nr 111152E w miejscowości Łęg Baliński, Nr 111160E w miejscowości Kozanki Wielkie: termin realizacji grudzień 2015 r., koszt: 3.469.228,34 zł, źródła finansowania: budżet gminy oraz RPO WŁ na lata 2007-2013,
- przebudowa drogi gminnej w Uniejowie, ul. Jana Pawła II wraz z budową kanalizacji deszczowej : okres realizacji – sierpień-Październik 2016 r., koszt: 1.260.000,0 zł, źródła finansowania – budżet gminy, środki Programu Rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019,

- przebudowa drogi gminnej w miejscowości Hipolitów: okres realizacji sierpień-wrzesień 2016 r., koszt całkowity – 248.723,04 zł, źródło finansowania: budżet gminy, budżet państwa - środki pochodzące z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych,
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Uniejów w zakresie budowy sieci kanalizacji na odcinku Zieleń-Spycimierz oraz budowy sieci wodociągowej na obszarze wsi Lekaszyn oraz na odcinku Skotniki-Kuczki wraz z modernizacją i rozbudową stacji uzdatniania wody w miejscowości Wola Przedmiejska: źródło finansowania: budżet gminy, środki Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w Ramach PROW 2014-2020.

3. GMINA PODDĘBICE:

- „Kraina Bez Barrier w Poddębicach – Rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego oraz nabrzeża Neru” w zakresie rewitalizacji zabytkowego Pałacu: okres realizacji 2014-2015 r., koszt: 5.852.919,83 zł, źródła finansowania: środki własne, RPO Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013, PFRON, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- przebudowa drogi gminnej 111019E – granica gminy Wartkowice oraz drogi nr 111015E: okres realizacji 2015 r., koszt: 2.166.686,04 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet Województwa Łódzkiego, NPPDL,
- przebudowa drogi gminnej 111008E Mrowiczna-Tarnowa: okres realizacji 2015 r., koszt: 852.214,36 zł, źródła finansowania: środki własne, RPO Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013,
- przebudowa drogi gminnej 111020E – Poddębice-Byczyna-droga powiatowa Nr 3708E Poddębice-Ciężków: okres realizacji 2015 r., koszt: 483.837,31 zł, źródła finansowania: środki własne, RPO Województwa Łódzkiego,
- przebudowa drogi gminnej 111021E – Dominikowice-Balin-Lipnica: okres realizacji 2015 r., koszt: 1.021.895,09 zł, źródła finansowania: środki własne, RPO Województwa Łódzkiego,
- przebudowa drogi gminnej 111316E – ul. Miła w Poddębicach: okres realizacji 2016 r., koszt: 1.039.780,50 zł, źródła finansowania: środki własne, Powiat Poddębicki, PRGiPID na lata 2016-2019,
- przebudowa drogi na odcinku oznaczonym nr geodezyjnym 49 w miejscowości Józefów: okres realizacji 2016 r., koszt: 346.951,11 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet Województwa Łódzkiego.

4. GMINA DALIKÓW:

- rozbudowa i przebudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy w miejscowościach: Domaniew, Dobrzań, Kuciny-Kołoszyn, Symonia, Dalików: okres realizacji 2014-2015 r., koszt całkowity – 1.708.015,0 zł, źródło finansowania: środki UE, dotacja i pożyczka z WFOŚiGW w Łodzi,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dalików – demontaż, przygotowanie do transportu, transport unieszkodliwianie wyrobów azbestowych – 65 ton: okres realizacji 2014-2015, koszt: 31.997,0 zł, źródła finansowania: środki własne, dotacja z WFOŚiGW w Łodzi.

5. GMINA ZADZIM:

- przebudowa drogi gminnej w miejscowości Pałki o długości 670 mb i szerokości jezdni 4 mb, droga stanowi połączenie Gminy Zadzim z Gminą Pęczniew.

6. GMINA PĘCZNIEW:

- modernizacja zasuw i hydrantów sieci wodociągowej wraz z modernizacją oczyszczalni ścieków na terenie Gminy: : okres realizacji 2015 r., koszt całkowity – 241.999,01 zł, źródło finansowania: budżet gminy, środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- modernizacja kotłowni w Zespole Szkół w Pęczniewie – Filia w Brzegu – wymiana palnika olejowego na biomase: okres realizacji 2015 r., koszt całkowity – 112.527,50 zł, źródło finansowania: budżet gminy, środki WFOŚiGW w Łodzi,
- modernizacja drogi gminnej nr 114459E na odcinku Rudniki – gmina Zadzim, Rzechta: okres realizacji 2015 r., koszt całkowity – 898.979,81 zł, źródło finansowania: budżet gminy, Starostwo Poddębice, budżet państwa w ramach NPPDL, środki z ŁUW w Łodzi,

- modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Przywidz oraz wykonanie modernizacji istniejącej nawierzchni na zjeździe z drogi powiatowej w miejscowości Rudniki: okres realizacji 2015 r., koszt całkowity – 93.676,01 zł, źródło finansowania: budżet gminy,
- modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Brzeg: okres realizacji 2016r., koszt całkowity – 393.385,29 zł, źródło finansowania: budżet gminy, Starostwo Poddębice, budżet województwa łódzkiego,
- przebudowa nawierzchni drogi powiatowej nr 3712E na odcinku Siedlątków-Pęczniew o długości 3,6 km – pomoc finansowa Gminy Pęczniew w kwocie 291.239,97 zł.

7. STAROSTWO PODDĘBICE:

- remont drogi nr 3715 E-odwodnienie drogi i wykonanie poboczy Lubola-Ferdynandów/Pęczniew okres realizacji 2015 r., koszt całkowity: 355.985,37 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet państwa (powodziówka),
- przebudowa drogi powiatowej nr 3706 E Brudnów Dalików/Dalików: termin realizacji 2015 r., koszt całkowity: 3.045.609,72 zł, źródła finansowania: środki powiatu, budżet państwa (Schetyńówka), Gmina Dalików, FOGR,
- remont dróg powiatowych, nakładka na zimno "Slurry Seal" oraz przebudowa i remont chodników: Zelgoszcz – Światonia, Niewiesz – Lipnica, Niewiesz Kuciny - Madaje Stare, Złotniki – Dalików, Poddębice – Ciężków, Ciężków - Kałów - gr. pow., Chodaki, Rzeczyca, Felicjanów – Czekaj, gr. powiatu – Łążki, Uniejów ul. Różana, Uniejów ul. Wiśniowa, Poddębice ul. Północna, Niewiesz/Poddębice, Niewiesz/Poddębice: termin realizacji 2015 r., koszt całkowity 3.710. 002,28 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet państwa (Schetyńówka), Gmina Wartkowice i Pęczniew,
- remont dróg powiatowych na odcinku Wartkowice - Sędów - Karnice - Niewiesz – Lipnica: okres realizacji 2016 r., koszt całkowity: 4.003.377,49 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet państwa (PRGiPID), FOGR, Gmina Poddębice, Gmina Wartkowice,
- przebudowa nawierzchni drogi powiatowej nr 3712 E na odc. Siedlątków - Pęczniew o dł. 3,6 km: okres realizacji 2016 r., koszt całkowity: 1.173.699,08 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet państwa (PRGiPID), Gmina Pęczniew,
- remont drogi powiatowej Nr 2531E i 3723 E w miejscowości Pudłówek: okres realizacji 2016 r., koszt całkowity: 5.661.640,53 zł, źródła finansowania: środki własne, budżet państwa (powodziówka).

VIII. CELE I ZADANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Podstawę planowania działań w zakresie ochrony środowiska na terenie Powiatu Poddębickiego i formułowania celów stanowi:

POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego - wizja rozwoju regionu: REGION SPÓJNY TERYTORIALNIE I WIZERUNKOWO, KREATYWNY I KONKURENCYJNY W SKALI KRAJU I EUROPY, O NAJLEPSZEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ, WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ ATRAKCYJNOŚCIĄ INWESTYCYJNĄ I WYSOKĄ JAKOŚCIĄ ŻYCIA.

Misja regionu łódzkiego: PROWADZENIE ZINTEGROWANEJ I TERYTORIALNIE UKIERUNKOWANEJ POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, OPARTEJ NA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ, BUDOWANIU WIĘZI SPOŁECZNYCH ORAZ TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ.

OBSZARY TURYSTYCZNE DOLIN RZECZYNYCH PILICY, WARTY I BZURY

Cel strategiczny

OBSZARY ROZWOJU TURYSTYKI UZDROWISKOWEJ, KONFERENCYJNEJ, SPORTOWEJ I AKTYWNEJ O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, WYKORZYSTUJĄCE

ENDOGENICZNE POTENCJAŁY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Strategiczne kierunki działania

1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju turystyki aktywnej, rekreacyjnej, sportowej i geoturystyki oraz bazy turystycznej, w tym agroturystyki.
2. Wspieranie działań na rzecz rozbudowy szlaków turystycznych.
3. Wspieranie działań na rzecz rozwoju funkcji konferencyjno-kongresowej.
4. Wspieranie działań na rzecz wykreowania marki i popytu na usługi balneologiczne, uzdrowiskowe i rehabilitacyjne.
5. Wspieranie działań na rzecz budowania zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym geologicznych oraz kultywowaniu tradycji.
6. Wspieranie działań na rzecz wykreowania wizerunku obszarów jako atrakcyjnych turystycznie.
7. Wspieranie działań na rzecz poprawy czystości wód Zalewu Sulejowskiego i Zbiornika Jeziorsko oraz terenów leśnych.
8. Wspieranie działań na rzecz wprowadzania systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.
9. Wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej.
10. Wspieranie działań na rzecz rozwoju powiązań funkcjonalno-przestrzennych o wymiarze ponadregionalnym (Pasma kulturowo-turystyczne Pilicy, Pasma kulturowo-turystyczne Warty, Pasma kulturowo-turystyczne Bzury).

Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego

Strategia Rozwoju Powiatu Poddębickiego

Mając na uwadze powyższe cele i założenia polityk, programów i strategii, prognozowane zmiany systemowe, coraz bardziej odczuwalne zmiany klimatu, po przeanalizowaniu aktualnego stanu środowiska Powiatu Poddębickiego i ustalonych kierunków jego rozwoju sformułowano cele ekologiczne długo- i średnioterminowe, priorytety ekologiczne i wizję rozwoju powiatu.

Wizja:

Powiat Poddębicki przyjazny dla klimatu, środowiska i mieszkańców, atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie, wykorzystujący odnawialne źródła energii, ze szczególnym uwzględnieniem wód termalnych.

Cel nadrzędny:

Poprawa jakości środowiska w Powiecie Poddębickim, dzięki działaniom uświadomionej ekologicznie społeczności dążącej do ochrony zmieniającego się klimatu i przystosowania się do tych zmian.

Cele długoterminowe obejmujące okres do 2024 roku:

1. Poprawa jakości powietrza i życia mieszkańców dzięki rozwojowi gospodarki niskoemisyjnej.
2. Poprawa jakości wód powierzchniowych i minimalizacja zagrożeń dla odtwarzalności i jakości zasobów wód podziemnych.
3. Zmniejszenie zagrożenia hałasem i ochrona przed polami elektromagnetycznymi.
4. Ochrona powierzchni ziemi.
5. Ochrona zasobów kopalin.
6. Ochrona zasobów przyrody i różnorodności biologicznej.
7. Zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności, przy wzroście wykorzystania źródeł odnawialnych.

8. Racjonalna gospodarka leśna.

9. Zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska i powstawaniu poważnych awarii.

10. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

Poniżej do każdego celu długoterminowego zostały określone cele krótkoterminowe oraz wyznaczone kierunki działania dla realizacji tych celów.

Poprawa jakości powietrza i życia mieszkańców dzięki rozwojowi gospodarki niskoemisyjnej

Cele krótkoterminowe:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych (przede wszystkim na terenach o gęstej zabudowie),
- redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- ograniczenie emisji ze spalania paliw stałych,
- zwiększenie efektywności energetycznej w mieszkalnictwie, budownictwie,
- zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności,
- promowanie i wzrost wykorzystania energii odnawialnej,
- promowanie nowych wzorców konsumpcji,
- zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej szkodliwości spalania odpadów.

Kierunki działań:

- opracowanie planów gospodarki niskoemisyjnej,
- propagowanie wdrażania najlepszych dostępnych technik produkcji,
- kontrolowanie gospodarowania wodą i racjonalizacja zużycia wody (zapobieganie nadmiernej i niewłaściwej eksploatacji ujęć poprzez odpowiednie pozwolenia wodnoprawne),
- powołanie forum propagowania OZE,
- propagowanie i wspieranie działań w kierunku wykorzystywania alternatywnych źródeł energii (biomasa, energia geotermalna, energia słoneczna, energia wód płynących, wierzba energetyczna, itp.),
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i transportu energii ze źródeł odnawialnych (energii wiatrowej, wodnej i geotermalnej, ogniw słonecznych, fotowoltaiki),
- stworzenie bazy podmiotów wprowadzających zanieczyszczenia do atmosfery oraz ich nadzór i kontrola,
- akcja informacyjna o możliwościach uzyskania pomocy finansowej na realizowanie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wynikających z nich korzyściach zdrowotnych i ekonomicznych,
- ograniczanie emisji komunikacyjnej (obwodnice, działania w kierunku poprawy płynności ruchu – rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, rozwój infrastruktury dla ruchu rowerowego),
- promowanie wprowadzania czystych technologii, modernizacji procesów technologicznych, zmniejszenia materiałochłonności procesów technologicznych,
- wspomaganie działalności związanej z wytwarzaniem biokomponentów i biopaliw ciekłych,
- energooszczędne budownictwo i termomodernizacja istniejących zasobów,
- upowszechnianie proekologicznych form transportu,
- szeroka akcja edukacyjna.

Mierniki realizacji:

- wysokość nakładów na inwestycje z zakresu ochrony atmosfery,
- ilość zużytej energii elektrycznej na jednego mieszkańca,

- ilość wytworzonych odpadów komunalnych na jednego mieszkańca
- poziom zanieczyszczenia powietrza,
- wysokość emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- monitoring niskiej emisji,
- lista podmiotów wprowadzających zanieczyszczenia do atmosfery,
- poziom energii uzyskiwanych ze źródeł odnawialnych,
- liczba mieszkańców poinformowanych o możliwościach uzyskania dofinansowania na inwestycje ograniczające emisję zanieczyszczeń,
- długość tras rowerowych.

Poprawa jakości wód powierzchniowych i minimalizacja zagrożeń dla odtwarzalności i jakości zasobów wód podziemnych

Cele krótkoterminowe:

- zapewnienie odpowiedniej ilości najlepszej jakościowo wody do picia,
- ochrona ujęć wody oraz poprawa funkcjonowania i utrzymania infrastruktury zaopatrującej w wodę,
- ograniczenie strat zużycia wody do celów komunalnych i przemysłowych,
- ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wód podziemnych,
- poprawa jakości wód powierzchniowych,
- ograniczanie zanieczyszczenia wód ze źródeł komunalnych,
- poprawa warunków bytowania mieszkańców,
- stworzenie warunków dla rozwoju turystyki i rekreacji oraz rozwoju flory i fauny.

Kierunki działania:

- uregulowanie gospodarki ściekowej (budowa zbiorczych systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków, modernizacja istniejących oczyszczalni, budowa oczyszczalni przydomowych, budowa i modernizacja wodociągów oraz stacji uzdatniania wody),
- ograniczenie marnotrawstwa wody i strat w systemach wodnych oraz zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych poprzez budowę nowych zbiorników retencyjnych,
- prowadzenie monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- stworzenie bazy podmiotów odprowadzających ścieki oraz ich nadzór i kontrola,
- kontrola i nadzór ujęć wód podziemnych na terenie Powiatu,
- właściwe lokalizowanie inwestycji uciążliwych na środowisko w miejscach, gdzie nie spowodują one zagrożenia dla wód podziemnych i powierzchniowych i likwidowanie zagrożeń miejscowych,
- zwiększanie małej retencji (budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych i stopni wodnych, które pozwolą na gospodarcze wykorzystanie rzek do np. turystyki, rekreacji i energetyki),
- retencjonowanie wód opadowych,
- stworzenie kompleksowego systemu przeciwpowodziowego uwzględniającego zachowanie walorów przyrodniczych, w szczególności w dolinach rzecznych,
- inwentaryzacja i likwidacja niewykorzystanych otworów wiertniczych, w tym nieczynnych o zaniechanej eksploatacji oraz niesprawnych ujęć wód podziemnych,
- ograniczenie powierzchniowego odpływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (zwłaszcza z terenów rolniczych),

- edukacja mieszkańców w celu uświadomienia zagrożenia dla wód jakie mogą powodować nieszczęsne szamba oraz w zakresie stosowania dobrych praktyk rolniczych.

Mierniki realizacji:

- ilość ścieków oczyszczanych i nie oczyszczanych w m³,
- długość kanalizacji i ilość przyłączy,
- długość sieci wodociągowej i ilość przyłączy,
- wielkość nakładów na budowę i modernizację oczyszczalni ścieków,
- wielkość nakładów na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody,
- liczba powstałych oczyszczalni przydomowych,
- udział wód powierzchniowych i podziemnych w poszczególnych klasach czystości,
- poziom zużycia wody,
- liczba podmiotów posiadających odpowiednie pozwolenia wodnoprawne,
- ilość zlikwidowanych zagrożeń miejscowych dla wód,
- powierzchnia obiektów małej retencji.

Zmniejszenie zagrożenia hałasem i ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Cele krótkoterminowe:

- ograniczanie liczby ludności narażonej na nadmierny hałas,
- zmniejszenie hałasu emitowanego przez środki transportu,
- ocena skali zagrożenia mieszkańców powiatu polami elektromagnetycznymi,
- utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej dopuszczalnej wartości.

Kierunki działań:

- ograniczanie emisji komunikacyjnej (obwodnice, działania w kierunku poprawy płynności ruchu – rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej),
- kontrolowaniu przestrzegania dopuszczalnych prędkości oraz ładowności pojazdów,
- polepszanie organizacji ruchu w miastach i większych miejscowościach, budowa ścieżek rowerowych,
- stworzenie bazy podmiotów emitujących hałas oraz ich nadzór i kontrola,
- monitoringu poziomu hałasu,
- monitoring poziomów pól elektromagnetycznych,
- właściwe lokalizowanie inwestycji związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego uwarunkowań związanych z oddziaływaniem pól elektromagnetycznych, w tym głównie konieczności ograniczenia zabudowy w rejonie ich źródeł.

Mierniki realizacji:

- poziom emisji hałasu,
- procent ludności narażonej na nadmierny hałas,
- długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg, budowa obwodnic,
- lista podmiotów emitujących hałas,
- liczba punktów pomiarowych, na których stwierdzono ponadnormatywną emisję promieniowania ze źródeł elektromagnetycznych.

Racjonalna gospodarka odpadami

Cele krótkoterminowe:

- minimalizacja ilości odpadów powstających i składowanych, a wzrost ilości odpadów odzyskiwanych i wykorzystywanych,
- osiągnięcie wymaganych poziomów odzysku i recyklingu,
- poprawa estetyki otoczenia życia mieszkańców (likwidacja dzikich wysypisk odpadów),
- likwidacja punktów stwarzających szczególne zagrożenie dla gleby i wód (odpady niebezpieczne).

Kierunki działań:

- edukacja ekologiczna mieszkańców (szkolenia, spotkania z mieszkańcami, edukacja dzieci i młodzieży w szkołach) promująca minimalizację powstawania odpadów i ich selektywną zbiórkę,
- minimalizacja ilości powstających odpadów poprzez ich gospodarcze wykorzystanie,
- zwiększenie selektywnej zbiórki odpadów, szczególnie biodegradowalnych, w tym zielonych,
- zwiększenie kontroli nad postępowaniem z osadami ściekowymi,
- zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w sektorze gospodarczym,
- nadzór i kontrola podmiotów gospodarczych w zakresie postępowania z odpadami (wytwarzanie, zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie),
- likwidacja tzw. „dzikich” wysypisk odpadów,
- rekultywacja i właściwy monitoring składowisk,
- zorganizowanie systemu odbioru odpadów niebezpiecznych,
- zapewnienie bezpieczeństwa transportu oraz usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest,
- organizowanie akcji dofinansowania likwidacji wyrobów zawierających azbest.

Mierniki realizacji:

- ilość odpadów wytwarzanych przez 1 mieszkańca,
- ilość odpadów odzyskanych,
- ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań z mieszkańcami,
- liczba podmiotów posiadających stosowne decyzje z zakresu gospodarowania odpadami,
- wysokość nakładów poniesionych na likwidację „dzikich” wysypisk odpadów,
- wysokość nakładów poniesionych na rekultywację składowisk,
- ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest.

Ochrona powierzchni ziemi**Cele krótkoterminowe:**

- zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- poprawa jakości gleby,
- identyfikacja i rekultywacja terenów zdegradowanych i obszarów zanieczyszczonych,
- minimalizacja zagrożeń spowodowanych ruchami masowymi ziemi,
- racjonalne gospodarowanie terenami zagrożonymi ruchami masowymi.

Kierunki działania:

- prowadzenie okresowych badań jakości gleby,
- ochrona gleb o wysokich klasach bonitacyjnych przed wykorzystaniem na cele nierolnicze,
- wapnowanie gleb i racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów,

- odbudowa i modernizacja urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej,
- rekultywacja gleb zdegradowanych i terenów poeksploatacyjnych,
- kreowanie działań w zakresie rolnictwa przyjaznego środowisku oraz upowszechnianie wśród rolników zasad dobrej praktyki rolniczej,
- rejestr terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi.

Mierniki realizacji:

- wielkość powierzchni zrehabilitowanych,
- monitoring jakości gleb,
- liczba i powierzchnia zidentyfikowanych terenów zanieczyszczonych,
- powierzchnia i procent urządzeń melioracyjnych poddanych konserwacji,
- powierzchnia nowych melioracji.

Ochrona zasobów kopalin

Cele krótkoterminowe:

- ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin,
- ochrona złóż kopalin poprzez ich racjonalne wykorzystanie umożliwiające perspektywiczną eksploatację.

Kierunki działania:

- uwzględnianie złóż kopalin w planach zagospodarowania przestrzennego,
- sporządzenie aktualnej inwentaryzacji złóż i wyrobisk poeksploatacyjnych znajdujących się na terenie Powiatu,
- rekultywacja terenów zdegradowanych,
- prowadzenie kontroli nad wydobywaniem kopalin (koncesje, opłaty eksploatacyjne) oraz rekultywacją terenów poeksploatacyjnych,
- przeciwdziałanie nielegalnemu wydobyciu kopalin,
- likwidacja tzw. „dzikich” wysypisk w terenach poeksploatacyjnych.

Mierniki realizacji:

- wielkość powierzchni zrehabilitowanych,
- inwentaryzacja złóż i wyrobisk poeksploatacyjnych,
- ilość wydanych koncesji,
- liczba postępowań dotyczących nielegalnego wydobycia kopalin,
- ilość wydobytych zasobów poszczególnych rodzajów,
- wysokość nakładów na rekultywację terenów.

Ochrona zasobów przyrody i różnorodności biologicznej

Cele krótkoterminowe:

- ochrona istniejących miejsc przyrodniczo cennych i tworzenie warunków dla powstawania nowych,
- pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych,
- promowanie walorów przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 i innych obszarów chronionych,
- podniesienie jakości życia mieszkańców z zachowaniem ładu przestrzennego i funkcjonalnego przy jednoczesnej ochronie istniejących walorów kulturowo-krajobrazowych.

Kierunki działań:

- uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego aspektów dotyczących ochrony środowiska (ochrona elementów charakterystycznych i ochrona różnorodności krajobrazu),
- edukacja ekologiczna rolników i promowanie rolnictwa ekologicznego oraz realizowania kodeksu dobrych praktyk rolniczych,
- rozwój terenów zieleni w miastach,
- nasadzenia przy drogach na terenie Powiatu.

Ciągły wzrost transportu komunikacyjnego wymaga dokonywania modernizacji, rozbudowy i przebudowy dróg. Często niestety wiąże się to z koniecznością wycinki drzew, które też zagrażają bezpieczeństwu ruchu drogowego lub uniemożliwiają poszerzenie pasa drogowego. Otrzymanie zezwolenia na wycinkę drzew w pasie drogowym uzależnione jest od przedłożenia planu nasadzeń zastępczych i takie nasadzenia są wykonywane.

Plan nasadzeń drzew przy drogach powiatowych:

1. Dalików-Huta Bardzyńska nr 3707 – 96 szt. drzew gatunków rodzimych.
2. Krasnołany-Brudnów nr 3705E – 47 szt. drzew gatunków rodzimych.
3. Droga nr 3705E na terenie Gminy Poddębice – 104 szt. drzew gatunków rodzimych.
4. Droga nr 3701E i 3702E na terenie Gminy Poddębice – 18 szt. drzew gatunków rodzimych.
5. W pasie drogowym dróg powiatowych na terenie gminy Wartkowice – 47 szt. drzew gatunków charakterystycznych dla regionu środkowej Polski.
6. Droga 2531E na terenie gminy Wartkowice – 12 szt. drzew gatunków charakterystycznych dla regionu środkowej Polski.
7. Droga 3706E Nowa Wieś – 2 szt. drzew gatunków charakterystycznych dla regionu środkowej Polski.
8. W pasie drogowym dróg powiatowych na terenie gminy Zadzim – 134 szt. drzew.

Powiat Poddębicki od kilku lat realizuje program "Nowe nasadzenia drzew przy drogach Powiatu Poddębickiego", w ramach którego uzyskuje dotację na zakup sadzonek lipy drobnolistnej. W ramach tego zadania posadzono już ponad 2000 szt. lipy przy drogach powiatowych. Realizacja zadania przyczynia się do poprawy jakości środowiska naturalnego poprzez złagodzenie mikroklimatu dróg, oczyszczenie powietrza oraz odbudowę ekosystemu. Inwestycja w ekologię to inwestycja w poprawę stanu zdrowia i życia następnych pokoleń. Realizacja zadania przyczynia się także do poprawy walorów krajobrazowych i estetycznych Powiatu Poddębickiego. Działania te będą dalej kontynuowane.

- promowanie terenów o dużych walorach przyrodniczych i rozpowszechnianie proekologicznych zasad korzystania z nich,
- edukacja ekologiczna w celu zwiększenia świadomości ekologicznej i kształtowania opinii mieszkańców oraz promowania umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych i praktyki oszczędnego i rozsądnego gospodarowania.

Mierniki realizacji:

- powierzchnia obszarów chronionych,
- powierzchnia terenów zalesionych,
- liczba drzew posadzonych przy drogach na terenie Powiatu,
- liczba pomników przyrody i powierzchnia innych form ochrony przyrody,
- ilość przeprowadzonych szkoleń,
- liczba rolników produkujących żywność ekologiczną.

Racjonalna gospodarka leśna

Cele krótkoterminowe:

- realizacja zrównoważonej gospodarki leśnej, zachowanie walorów przyrodniczych lasów,
- zachowanie i zwiększanie istniejących zasobów leśnych,
- poprawa stanu zdrowotnego lasów,
- wzrost różnorodności biologicznej systemów leśnych,
- kontynuacja zagospodarowania przestrzeni leśnej dla wyeksponowania walorów przyrodniczych i rekreacyjnych lasów.

Kierunki działania:

- systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo,
- stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania zagrożeniom ze strony czynników abiotycznych (szkody przemysłowe, pożary) i biotycznych (choroby drzew, działalność szkodników),
- zwiększenie różnorodności gatunkowej lasów i bieżąca ochrona istniejących kompleksów leśnych,
- edukacja ekologiczna społeczeństwa, w tym właścicieli lasów w zakresie wzbogacania oraz poszanowania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych,
- wprowadzenie instrukcji zalesień i zadrzewień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- nadzór nad gospodarką leśną zgodnie z planami urządzania lasów.

Mierniki realizacji celów:

- wielkość powierzchni zalesionej w danym roku,
- wielkość powierzchni leśnej na jednego mieszkańca,
- plany urządzania lasów.

Zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska i powstawaniu poważnych awarii**Cele krótkoterminowe:**

- zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i związanych z transportem drogowym,
- zmniejszenie stopnia narażenia mieszkańców na skutki poważnych awarii,
- optymalizacja zabezpieczenia przeciwpowodziowego dostosowanego do zmieniającego się klimatu,
- monitoring obszarów zagrożonych powodzią i podtopieniami.

Kierunki działań:

- kontrola i nadzór obiektów mogących powodować nadzwyczajne zagrożenia,
- inwentaryzacja punktów stwarzających nadzwyczajne zagrożenia,
- sporządzenie planów operacyjno-ratowniczych,
- zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia mieszkańców i środowiska powiatu wynikającego z transportu materiałów niebezpiecznych,
- wykreowanie właściwych zachowań mieszkańców w sytuacji wystąpienia awarii przemysłowej lub zagrożenia w wyniku transportu materiałów niebezpiecznych,
- wyposażenie służb w odpowiedni sprzęt służący do walki ze skutkami poważnych awarii,
- bezpieczne, tymczasowe gromadzenie odpadów powstających w czasie usuwania skutków przedostania się materiałów niebezpiecznych do środowiska podczas kolizji transportowej,
- zarządzanie ryzykiem powodziowym,
- budowa oraz bieżąca kontrola systemu obiektów urządzeń zabezpieczających przed powodzią, monitorowanie stanu wałów i urządzeń hydrotechnicznych oraz terenów osuwiskowych,

- współpraca z instytucjami szczebla wojewódzkiego i gminnego w zakresie stworzenia systemu informacji o gospodarce wodnej,
- bieżąca konserwacja cieków powierzchniowych i melioracji,
- zwiększenie retencyjności zlewni rzek, budowa zbiorników retencyjnych,
- niedopuszczanie do zabudowy terenów zalewowych.

Mierniki realizacji celów:

- liczba poważnych awarii przemysłowych,
- liczba obiektów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii,
- opracowanie i aktualizacja dokumentów zarządzania ryzykiem powodziowym,
- ilość, długość udroźnionych, konserwowanych cieków wodnych, melioracji.

Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców

Cele krótkoterminowe:

- edukacja i informacja na rzecz ochrony klimatu i przystosowania się do jego niekorzystnych zmian,
- zwiększenie wpływu mieszkańców na działania związane z ochroną środowiska,
- ułatwienie dostępu do informacji o środowisku,
- kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców – zmiana zachowań na proekologiczne.

Kierunki działań:

- szkolenia, działania promocyjne i edukacyjne w kierunku kształtowania pozytywnych postaw mieszkańców w zakresie poszanowania energii,
- propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody,
- wzrost świadomości mieszkańców w zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami,
- szkolenia rolników w zakresie właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania kodeksu dobrych praktyk rolniczych,
- opracowanie i realizacja powiatowego programu edukacji ekologicznej,
- edukacja poprzez stronę internetową, prasę powiatową i lokalną.

Mierniki realizacji celów:

- opracowanie powiatowego programu edukacji ekologicznej,
- liczba przeprowadzonych szkoleń, spotkań z zakresu edukacji ekologicznej,
- liczba przeszkolonych mieszkańców z zakresu edukacji ekologicznej,
- liczba zorganizowanych konkursów o tematyce ekologicznej,
- liczba zorganizowanych pozostałych przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej,
- stworzenie strony internetowej, na której zamieszczone będą informacje o ochronie środowiska i ekologii,
- liczba odwiedzających stronę internetową.

IX. PRIORYTETY EKOLOGICZNE I LISTA PROEKOLOGICZNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ

PRIORYTETOWYCH

Ze względu na charakter Powiatu Poddębickiego, bogactwo przyrodnicze, dostępność odnawialnych źródeł energii i ustalony kierunek rozwoju (turystyka, rekreacji i balneologia) oraz mając na uwadze

wynikające z analizy stanu środowiska największe problemy dotyczące Powiatu Poddębickiego, proponuje się następujące priorytety ekologiczne:

- poprawa jakości powietrza – gospodarka niskoemisyjna, wdrażanie alternatywnych źródeł energii – redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów wód podziemnych,
- poprawa jakości wód powierzchniowych i Zbiornika Jeziorsko – zrównoważone wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych i turystycznych,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i zmiana zachowań na proekologiczne,
- właściwa gospodarka odpadami - minimalizacja powstawania odpadów, osiągnięcie właściwego poziomu odzysku i recyklingu,
- wzrost lesistości Powiatu,
- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- ograniczenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego.

Lista wybranych priorytetów jest otwarta i może być uzupełniana lub zmieniana, co będzie uzależnione od sytuacji ekonomicznej samorządów i podmiotów odpowiedzialnych za realizację inwestycji ekologicznych, możliwości uzyskania dofinansowania z zewnątrz, uregulowań prawnych i wielu innych czynników.

Tabela Nr 140 Lista priorytetowych przedsięwzięć proekologicznych, planowanych do wykonania na terenie Powiatu Poddębickiego (według informacji z gmin)

Cel przedsięwzięcia Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia.	Okres realizacji (lata od ÷ do).	Koszty realizacji	Źródła finansowania przedsięwzięcia.
GMINA PODDĘBICE				
Wykorzystanie źródeł termalnych	Wykonanie robót budowlano – montażowych polegających na przebudowie i rozbudowie istniejących budynków i niecek basenowych w ramach inwestycji pn.: „Przeciw wykluczeniu – kraina bez barier w Poddębicach – rewitalizacja kompleksu geotermalnego przy ul. Mickiewicza 19. Działania inwestycyjne, polegające na rewitalizacji kompleksu geotermalnego obejmują przebudowę i rozbudowę starych obiektów, powstanie małej architektury, dróg i parkingów, a także infrastruktury technicznej.	2019-2020	59 856 699,99 zł, w tym dofinansowanie 41 363 633,17 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, środki własne
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych Budowa systemów zaopatrzenia w wodę - zaopatrzenie w wodę oraz poprawa jakości wody	Kontynuowanie prac przy budowie oraz modernizacji sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie miejscowości: Klementów, Baldrzychów, Borysew, a także część Pragi	2017-2018	11 000 000	b.d.
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa drogi gminnej nr 111401E – ul. Zielona w Poddębicach o długości 864 mb wraz z chodnikami, parkingami, ścieżkami rowerowymi, zatokami autobusowymi, odwodnieniem i oświetleniem	2017	5 247 000	Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019, środki Gminy Zadzim, środki własne
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa i rozbudowa drogi gminnej nr 111014E Nowa Wieś – Podgórcze o długości 2,3 km wraz z oznakowaniem pionowym i poziomym	2017	1 349 794	Województwo Łódzkie z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych, środki własne
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi oznaczonej nr geodezyjnym 6/2, 65 i 81 w obrębie PGR Góra Baldrzychowska i Kolonia Góra Baldrzychowska od drogi powiatowej nr 3707E o długości 0,9 km wraz z oświetleniem poziomym i pionowym	2017	569 064	Środki własne
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Przebudowa i rozbudowa Przedszkola w Poddębicach przy ul. Milej 14/16, wykonanie kompleksowych prac budowlanych, instalacyjnych, termo modernizacyjnych wraz z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, wykonanie rozbudowy budynku o nowe skrzydło przedszkolne (dwie kondygnacje naziemne i jedna podziemna), wykonanie nowych przyłączy do budynku wraz z zagospodarowaniem terenu	bd	bd	bd
GMINA UNIEJÓW				
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Budowa przedszkola integracyjnego w Uniejowie - wykonanie kompletnych robót budowlanych	2019	16 209 608	EFRR, środki własne
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych Budowa systemów zaopatrzenia w wodę - zaopatrzenie w wodę oraz poprawa jakości	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Uniejów w zakresie budowy sieci kanalizacji na odcinku Zieleń – Spycimierz oraz budowy sieci wodociągowej na obszarze wsi Lekaszyn oraz na odcinku Skotniki-Kuczki wraz z modernizacją i rozbudową stacji uzdatniania wody w Woli Przedmiejskiej	bd	bd	EFRR, środki własne

wody				
GMINA PĘCZNIEW				
-	Zagospodarowanie turystyczne rzeki Warty oraz Zbiornika Jeziorsko – budowa portu jachtowego wraz z zapleczem i przylączkami w Wylazłowie	2017-2019	7 104 613	Środki własne, środki z UE PROW
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych	Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Pęczniewie	2018-2019	3 646 961	Środki własne, środki z UE PROW
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi gminnej nr 111103E Suchorzyn-Dybów wraz z przebudową drogi gminnej nr 111102E Pieńki-Suchorzyn-Dybów	2017-2018	285 000	Środki własne
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa polegająca na modernizacji nawierzchni drogi gminnej nr 111106E	2017-2019	293 094	Środki własne
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi gminnej nr 111110E w miejscowości Pęczniew na odcinku od 0+000 do 0+245 km	2018-2019	337 286	Środki własne, środki Starostwa Powiatowego w Poddębicach, środki z Programu rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Remont ul. Sportowej w Pęczniewie	2017	56 713	Środki własne
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa polegająca na modernizacji drogi gminnej nr 111006R na odcinku od drogi powiatowej nr 3717E do gr. Gminy Zadzim Charchów Pański	2017-2019	195 867	Środki własne
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa polegająca na modernizacji drogi Zbiornik Jeziorsko – Popów – Siedlątków na odcinku od drogi powiatowej nr 3712E do drogi powiatowej nr 3713E	2017-2018	531 176	Środki własne, budżet Województwa Łódzkiego
-	Zagospodarowanie terenu na Osiedlu 40-lecia PRL w miejscowości Pęczniew	2018-2023	942 509	Środki własne, PROW, PO Ryby
Odnawialne źródła energii	Budowa oświetlenia hybrydowego na terenie Gminy Pęczniew	2017	461 594	Środki własne, środki z WFOŚiGW
Budowa systemów zaopatrzenia w wodę - zaopatrzenie w wodę oraz poprawa jakości wody	Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowościach Pęczniew, Lubola i Księża Wólka	bd	bd	bd
GMINA WARTKOWICE				
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Wartkowice: działania termomodernizacyjne obejmujące w szczególności: docieplenie przegród zewnętrznych, wymianę okien, drzwi zewnętrznych i bram wjazdowych, a także montaż instalacji fotowoltaicznych	2017-2020	3 000 000	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynku przedszkola w Wartkowicach: docieplenie ścian i stropodachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, modernizacja kotłowni i instalacji c.o., montaż instalacji fotowoltaicznej na dachu budynku, wymiana oświetlenia wewnętrznego na energooszczędne	2017	615 000	Środki własne, WFOŚiGW
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynku mieszkalnego komunalnego w Sakowie: docieplenie ścian i stropodachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, modernizacja instalacji c.o.,	2017	420 000	Środki własne, budżet państwa, WFOŚiGW
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynku komunalnego w Wartkowicach przy ul. M. Konopnickiej: docieplenie ścian i stropodachów	202	200 000	Środki własne, WFOŚiGW
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Remont świetlicy wiejskiej w Wartkowicach: prace termomodernizacyjne obejmujące docieplenie ścian, budowę kotłowni na pelet o mocy 40kW oraz montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 8kWp	2018	1 237 420	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020
Odnawialne źródła energii	Montaż instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Wartkowice (instalacje fotowoltaiczne, elektrownie indywidualne z turbiną wiatrową) w budynkach mieszkalnych oraz jedna instalacja na potrzeby gminnej oczyszczalni ścieków	2018-2019	8 000 000	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych	Budowa kanalizacji sanitarnej – kierunek Drwałew: sieć grawitacyjna 4,66 km, sieć tłoczna 1,382 km	2018	3 400 000	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do	Budowa kanalizacji sanitarnej – kierunek Klódno: sieć grawitacyjna 7,0 km, sieć tłoczna 1,9 km	2019-2020	9 000 000	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020

atmosfery					
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Budowa przyzagrodowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie w ilości około 200 szt.	2018-2020	3 500 000	WFOŚiGW, mieszkańcy	
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Zabezpieczenie terenu oczyszczalni ścieków w Wartkowicach – ogrodzenie, monitoring, likwidacja poletek osadowych	2017-2018	150 000	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020	
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Wartkowie: sieć wodociągowa w m. Kiki, Dzierzawy, Grabiszew, Łązki o łącznej długości ok. 3 km, sieć wodociągowa w m. Powodów, Łązki o dł. 0,4 km, sieć wodociągowa tranzytowa w miejscowości Wierzbowa, Powodów Trzeci, Drwalew i Biała Góra, dł. Ok. 3,3 km	2017-2019	900 000	Środki własne, WFOŚiGW, PROW na lata 2014-2020	
Budowa systemów zaopatrzenia w wodę - zaopatrzenie w wodę oraz poprawa jakości wody	Rozbudowa stacji uzdatniania wody Wierzbowa, Klódno i Tur – mająca na celu zwiększenie wydajności SUW, wymiana urządzeń stacji oraz wymiana rurociągów między obiektowych, budowa zbiorników retencyjnych wody pitnej	2018-2020	3 500 000	Środki własne, WFOŚiGW, PROW na lata 2014-2020	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa dwóch dróg gminnych obsługujących centrum logistyczne w Starym Gostkowie – wykonanie dróg o nawierzchni bitumicznej: droga nr 111213E dł. 1,598 km, droga nr 111234E o dł. 0,68 km	2017	4 494 740	Środki własne, PROW na lata 2014-2020	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa dróg gminnych w miejscowościach Bronówek i Zelgoszcz – wykonanie dróg o nawierzchni bitumicznej: droga nr 111228E w miejscowości Bronówek o dł. 0,895 km, droga nr 111236E i 111237E w m. Bronówek o dł. 0,529 km i droga nr 111229E w m. Zelgoszcz dł. 1,128 km	2017	2 000 000	Środki własne, budżet województwa łódzkiego, budżet państwa	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa drogi gminnej nr 111233E Chodów-Wierzbowa – wykonanie drogi o nawierzchni bitumicznej dł. 3,152 km	2018-2019	3 100 000	Środki własne, budżet województwa łódzkiego, budżet państwa	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa drogi gminnej nr 111227E Dzierzawy – wykonanie drogi o nawierzchni bitumicznej dł. 2,030 km	2017-2018	2 200 000	Środki własne, budżet województwa łódzkiego, budżet państwa	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa drogi gminnej nr 111219E Wartkowie ul. Nasienna – Ner-Kolonia – wykonanie drogi o nawierzchni bitumicznej dł. 0,849 km	2018	1 300 000	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Rozbudowa drogi gminnej nr 111213E w m. Starzyny, Orzeszków, Truskawiec – wykonanie drogi o nawierzchni bitumicznej dł. 4,5 km	2020	4 500 000	Środki własne, budżet województwa łódzkiego, budżet państwa	
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Rozbudowa sieci gazowej – budowa gazociągu w miejscowościach Wartkowie i Ner, dł. 2,5 km	2019-2020	1 000 000	Źródła zewnętrzne, gestor sieci, mieszkańcy	
Ochrona terenów zabytkowo i krajobrazowo cennych	Rewaloryzacja zabytkowego Pałacu w Starym Gostkowie – prace pielęgnacyjno-lecznicze w drzewostanie, nowe nasadzenia, renowacja zbiorników wodnych (staw, fosa)	2019	336 000	Środki własne	
Ochrona terenów zabytkowo i krajobrazowo cennych	Rewitalizacja parku podworskiego w miejscowości Ner – zabiegi w drzewostanie, nowe nasadzenia, oczyszczenie zbiornika wodnego	2019	1 998 750	Środki własne, RPO WL na lata 2014-2020	
Właściwa gospodarka odpadami	Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wartkowie – odbiór i utylizacja pokryć dachowych zawierających azbest w ilości ok. 560 ton	2017-2020	300 000	Środki własne, mieszkańcy, WFOŚiGW	
Gmina Dalików					
Ochrona powietrza Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Domaniewie: docieplenie ścian, docieplenie stropu, wymiana obróbek blacharskich, wymiana stolarki okiennej na okna PVC, wymiana stolarki drzwiowej	2017	580 906	Środki własne, środki UE	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Budowa drogi gminnej Nowa Wieś – Aleksandrówka - Krasnołany – Domaniew: długość 2,553 km, jezdnia o szer. 5 m o nawierzchni bitumicznej na podbudowie z kruszywa łamanego, pobocze z kruszywa łamanego, zjazdy na pola	2017	2 747 613	Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej, środki budżetu województwa łódzkiego, środki własne	
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych	Budowa oczyszczalni ścieków w Dalikowie oraz rozbudowa sieci wodociągowej w m. Sarnówek: budowa kompleksowej oczyszczalni ścieków o przepustowości 60 m ³ /d, rozbudowa sieci wodociągowej o długości 460 m	2017-2019	3 931 071	Środki własne, środki z UE, dotacja WFOŚ, pożyczka WFOŚ	
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych	Budowa kanalizacji i przyłączy w Dalikowie: sieci kanalizacyjnej dł. Ok. 3000 m, zaprojektowano 61 szt. przyłączy	2018-2019	3 865 226	Środki własne, dotacja WFOŚ, pożyczka WFOŚ	

Odnawialne źródła energii	Budowa instalacji do produkcji energii ze źródeł odnawialnych: wykonanie 67 szt. Instalacji na budynkach indywidualnych oraz 3 szt. na budynkach użyteczności publicznej	2018	1 894 648	Środki własne, środki UE
Gmina Zadzim				
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Iwonie i Żerniki o długości 2,245 km: podbudowa o grubości 15 cm z kruszywa łamanego, warstwa wyrównawcza i ścieralna z asfaltu o łącznej grubości 8 cm, pobocza po obu stronach o szerokości 1 mb oraz odwodnienie	2017	bd	Bd
Gospodarka ściekowa - ograniczenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych	Przebudowa zbiorczej oczyszczalni ścieków w Zadzimiu i dobudowa wodociągu w Szczawnie Rzewyckim o długości 2,2 km	bd	bd	bd
Starostwo Poddębice				
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa dróg powiatowych na terenie Powiatu Poddębickiego nr 3705E Poddębice - Brudnów	2018	1 877 278,61	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi powiatowej nr 2531E na odcinku Sędów – Klementów – Praga – Bałdrzychów - Busina	2018	8 082 544,00	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi powiatowej Nr 3733E ul. Rzečna w Uniejowie (skrzyżowanie z DW 473)	2018	214 191,02	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1700E na odcinku Charchów Księży – Rzečna, dł. 2,4 km	2018	1 210 673,50	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Remont chodników na ul. 1 Maja w Poddębicach – etap II	2018	250 000,00	
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym – optymalizacja płynności ruchu	Remont dróg powiatowych Nr 3703E Biała Góra – Domaniew i 3706 Domaniew	2018	3 667 952,00	

PROGRAM ZADANIOWY:

- zadań własnych (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które finansowane w całości lub częściowo za środków będących w dyspozycji gminy),
- zadań koordynowanych (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania, które z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego).

Tabela nr 141 ZADANIA WŁASNE POWIATU

Lp	Nazwa zadania	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Koszt	Źródła finansowania
1.	Doskonalenie nadzoru nad przestrzeganiem ustaleń zawartych w decyzjach administracyjnych dotyczących podmiotów korzystających ze środowiska	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne
2.	Stworzenie bazy podmiotów korzystających ze środowiska	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne
3.	Rejestr terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne
4.	Prowadzenie edukacji ekologicznej	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne
5.	Nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych	Środki własne
6.	Sporządzenie planów operacyjno-ratowniczych	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne
7.	Prowadzenie kontroli nad wydobywaniem kopalni (koncesje, opłaty eksploatacyjne) oraz rekultywacją terenów poeksploatacyjnych	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne
8.	Opracowanie powiatowego programu edukacji ekologicznej	Zadanie ciągłe	Samorząd powiatu	w ramach działań statutowych powiatu	Środki własne

Tabela nr 142 ZADANIA KOORDYNOWANE

LP.	Nazwa zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
1.	Opracowanie planów gospodarki niskoemisyjnej	samorządy terytorialne	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
2.	kontrolowanie gospodarowania wodą i racjonalizacja zużycia wody	Państwowe Gospodarstwo Wodne, samorządy terytorialne i podległe im jednostki, WIOŚ, PSSE	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
3.	propagowanie i wspieranie działań w kierunku wykorzystywania alternatywnych źródeł energii	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
4.	ograniczanie emisji komunikacyjnej (obwodnice, działania w kierunku poprawy płynności ruchu – rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, rozwój infrastruktury dla ruchu rowerowego),	Samorządy terytorialne, GDDKiA	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
5.	energooszczędne budownictwo i termomodernizacja istniejących zasobów,	samorządy terytorialne i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, prywatni właściciele	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych i osób prywatnych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
6.	uregulowanie gospodarki ściekowej (budowa zbiorczych systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków, modernizacja istniejących oczyszczalni, budowa oczyszczalni przydomowych, budowa i modernizacja wodociągów oraz stacji uzdatniania wody),	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze,	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
7.	budowa nowych zbiorników retencyjnych i zwiększanie małej retencji	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki, RZGW, WZMiUW	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
8.	prowadzenie monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych	samorządy terytorialne, WIOŚ, PSSE	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
9.	kontrola i nadzór ujęć wód podziemnych na terenie Powiatu	Państwowe Gospodarstwo Wodne, samorządy terytorialne, WIOŚ, PSSE	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
10.	Nadzór nad właściwym lokalizowaniem inwestycji uciążliwych na środowisko w miejscach, gdzie nie spowodują one zagrożenia dla wód podziemnych i powierzchniowych i likwidowanie zagrożeń miejscowych	samorządy terytorialne	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
11.	poprawianie organizacji ruchu w miastach i większych miejscowościach, budowa ścieżek rowerowych	samorządy terytorialne	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
12.	monitoringu poziomu hałasu	WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
13.	monitoring poziomów pól elektromagnetycznych	WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
14.	Nadzór nad właściwym lokalizowaniem inwestycji związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego uwarunkowań związanych z oddziaływaniem pól elektromagnetycznych, w tym głównie konieczności ograniczenia zabudowy w rejonie ich źródeł	Samorządy terytorialne	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
15.	zwiększenie selektywnej zbiórki odpadów, szczególnie biodegradowalnych, w tym zielonych,	Samorządy terytorialne i podległe im jednostki, właściciele nieruchomości	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
16.	likwidacja tzw. „dzikich” wysypisk odpadów	Samorządy terytorialne i podległe im jednostki, właściciele działek	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
17.	rekultywacja i właściwy monitoring składowisk	Zarządzający składowiskami	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
18.	likwidacji wyrobów zawierających azbest	Samorządy terytorialne, osoby prywatne i podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych i osób prywatnych, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
19.	prowadzenie okresowych badań jakości gleby	WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
20.	wapnowanie gleb i racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów	Właściciele działek	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne właścicieli działek

21.	odbudowa i modernizacja urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej	Wojewoda, i podległe im jednostki, WZMiUW, Spółki Wodne	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, fundusze unijne, kredyty i pożyczki
22.	rekultywacja gleb zdegradowanych i terenów poeksploatacyjnych	Właściciele działek	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
23.	kreowanie działań w zakresie rolnictwa przyjaznego środowisku oraz upowszechnianie wśród rolników zasad dobrej praktyki rolniczej	Wojewoda, ODR, Izba rolnicza	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
24.	uwzględnianie złóż kopalin w planach zagospodarowania przestrzennego	Samorządy terytorialne	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
25.	przeciwdziałanie nielegalnemu wydobyciu kopalin	samorządy terytorialne i podległe im jednostki, Urząd górniczy	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
26.	uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego aspektów dotyczących ochrony środowiska (ochrona elementów charakterystycznych i ochrona różnorodności krajobrazu)	Samorządy terytorialne	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
27.	rozwój terenów zieleni w miastach	Samorządy terytorialne i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, kredyty i pożyczki
28.	promowanie terenów o dużych walorach przyrodniczych i rozpowszechnianie proekologicznych zasad korzystania z nich	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki	środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, kredyty i pożyczki
29.	systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo	Właściciele działek	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne właścicieli gruntów
30.	zarządzanie ryzykiem powodziowym	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
31.	Edukacja ekologiczna	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, fundusze unijne

X. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

1. INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU

Instrumenty służące realizacji polityki ochrony środowiska wynikają z szeregu ustaw, wśród których najważniejsze to: Prawo ochrony środowiska, Prawo wodne, ustawa o ochronie przyrody, o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane i inne. Wśród instrumentów zarządzania środowiskiem wyróżnia się instrumenty o charakterze prawnym, finansowym i społecznym - między innymi:

- plany zagospodarowania przestrzennego,
- raporty oddziaływania na środowisko,
- przeglądy ekologiczne,
- koncesje geologiczne,
- pozwolenia wodnoprawne,
- pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- pozwolenia zintegrowane,
- opłaty i kary za korzystanie ze środowiska,
- opłaty koncesyjne,
- strategie rozwoju gospodarczego,
- plany gospodarki niskoemisyjnej,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- zezwolenia na zbieranie i przetwarzanie odpadów,
- monitoring środowiska,
- pozwolenia zintegrowane,
- programy naprawcze,
- bazy danych,
- system informacji o środowisku,
- koncepcje i plany działania,
- dotacje, pożyczki, dopłaty do kredytów z funduszy ekologicznych,
- ekologiczne fundusze unijne,
- i inne.

Jednostki realizujące i monitorujące: samorząd powiatowy i gminne, WIOŚ, RDOŚ, PSSE, Państwowe Gospodarstwo Wodne, Nadleśnictwa, Straż Pożarna, Policja, podmioty gospodarcze, mieszkańcy i inne.

2. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Zarządzie Powiatu. Zarząd współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu (poprzez WFOŚiGW).

Ponadto Zarząd Powiatu współdziała z samorządami gminnymi, a także z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ).

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorządy gminne, ale również i powiatowy jako realizatorzy inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

3. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Zgodnie z wymogiem art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, Zarząd Powiatu powinien co 2 lata dokonywać oceny realizacji programu i przygotowywać raporty z wykonania zadań, zawartych w programie. Ocena realizacji Programu powinna zawierać:

- stan wykonania zadań, określonych w harmonogramie realizacji Programu,
- ocenę realizacji celów i działań określonych w Programie, opartą na wskaźnikach charakteryzujących stan środowiska.

Program Ochrony Środowiska jako narzędzie wdrażania polityki ekologicznej w powiecie musi wykazać konkretne zmiany zachodzące w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska. Oznacza to konieczność monitorowania zmian poprzez ocenianie stopnia realizacji założonych działań i przyjętych celów. Dla oceny realizacji Programu będą służyć trzy zasadnicze grupy mierników:

1. ekonomiczne - związane z procesem finansowania inwestycji dotyczących ochrony środowiska.

2. ekologiczne - określające stan i stopień zmian w środowisku, są to m. in.:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej i wodociągowej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- wielkość emisji zanieczyszczeń,
- wielkość powierzchni lasów na 1 mieszkańca,
- ilość energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych,
- powierzchnia terenów zdegradowanych.

3. społeczne:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- ilość i rodzaje interwencji społecznych,
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej.

Ponadto dla właściwej oceny realizacji zadań i celów określonych w niniejszym Programie Ochrony Środowiska konieczna jest współpraca Starostwa, poszczególnych Gmin, instytucji monitorujących środowisko, wszystkich służb związanych z działalnością na rzecz środowiska i podmiotów gospodarczych przy zorganizowanej wymianie informacji.

Wskaźniki monitorowania realizacji programu:

- ilość ścieków oczyszczanych i nie oczyszczanych w m³,
- długość kanalizacji i ilość przyłączy,
- długość sieci wodociągowej i ilość przyłączy,
- wielkość nakładów na budowę i modernizację oczyszczalni ścieków,
- wielkość nakładów na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody,
- liczba powstałych oczyszczalni przydomowych,
- udział wód powierzchniowych i podziemnych w poszczególnych klasach czystości,

- poziom zużycia wody,
- liczba podmiotów posiadających odpowiednie pozwolenia,
- ilość zlikwidowanych zagrożeń miejscowych dla wód,
- powierzchnia obiektów małej retencji,
- ilość odpadów wytwarzanych przez 1 mieszkańca,
- ilość odpadów odzyskanych,
- ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań z mieszkańcami,
- procent mieszkańców objętych selektywną zbiórką,
- stworzenie bazy podmiotów wytwarzających odpady,
- liczba podmiotów posiadających stosowne decyzje z zakresu gospodarowania odpadami,
- wysokość nakładów poniesionych na likwidację „dzikich” wysypisk odpadów,
- wysokość nakładów poniesionych na rekultywację składowisk,
- wysokość nakładów na inwestycje z zakresu ochrony atmosfery,
- poziom zanieczyszczenia powietrza,
- wysokość emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- monitoring niskiej emisji,
- lista podmiotów wprowadzających zanieczyszczenia do atmosfery,
- poziom energii uzyskiwanych ze źródeł odnawialnych,
- liczba mieszkańców poinformowanych o możliwościach uzyskania dofinansowania na inwestycje ograniczające emisję zanieczyszczeń,
- poziom emisji hałasu,
- procent ludności narażonej na nadmierny hałas,
- długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg, budowa obwodnic,
- lista podmiotów emitujących hałas,
- powierzchnia obszarów chronionych,
- powierzchnia terenów zalesionych,
- liczba pomników przyrody i powierzchnia innych form ochrony przyrody,
- ilość przeprowadzonych szkoleń,
- liczba rolników produkujących żywność ekologiczną,
- wielkość powierzchni zalesionej w danym roku,
- wielkość powierzchni leśnej na jednego mieszkańca,
- wielkość powierzchni zrehabilitowanych,
- inwentaryzacja złóż i wyrobisk poeksploatacyjnych,
- ilość wydanych koncesji,
- ilość wydobytych zasobów poszczególnych rodzajów,
- wysokość nakładów na rekultywację terenów.

XI. WYKAZ INTERESARIUSZY ZANGAŻOWANYCH W PRACĘ NAD PROGRAMEM**OCHRONY ŚRODOWISKA**

Interesariusze Programu to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje), które uczestniczą w tworzeniu projektu Programu lub są bezpośrednio zainteresowane wynikami jego realizacji i eksploatacji. Interesariuszy można podzielić na wewnętrznych i zewnętrznych:

- interesariuszami wewnętrznymi są: Starostwo Powiatowe w Poddębicach (Zarząd Powiatu, Rada Powiatu, Wydział Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego),
- interesariusze zewnętrzni: Urzędy Gmin; mieszkańcy Powiatu, przedsiębiorstwa z terenu Powiatu, instytucje publiczne działające na terenie Powiatu, np. nadleśnictwa, WIOŚ, WODR, RZGW, Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.

XII. WYTYCZNE DLA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

Gminne programy ochrony środowiska powinny zostać sporządzone na podstawie gruntownej analizy aktualnego stanu środowiska w gminie. Podobnie jak polityka ekologiczna państwa powinny określać przede wszystkim:

- cele polityki ekologicznej na terenie gminy,
- wybrane priorytety ekologiczne wraz z uzasadnieniem ich wyboru,
- rodzaj i harmonogram działań ekologicznych, których podejmuje się dana gmina,
- środki niezbędne do osiągnięcia założonych celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Zaplanowane cele, priorytety, działania i środki muszą zostać zdefiniowane dla każdego z obszarów ochrony środowiska, którymi zajmuje się gmina, a więc:

- gospodarowania odpadami,
- stosunków wodnych i jakości wód,
- jakości powietrza,
- ochrony gleb,
- ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

XIII. HARMONOGRAM REALIZACJI I WERYFIKACJI PROGRAMU

Tabela nr 143 Harmonogram realizacji i weryfikacji „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego”

Okres	Zadania	Wykonawcy
2019	Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego	Zarząd Powiatu
2020	Aktualizacja „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego”	Zarząd Powiatu Rada Powiatu
2017-2020	Realizacja zadań proekologicznych, monitoring środowiska	Samorządy terytorialne, przedsiębiorstwa, instytucje monitorujące środowisko

XIV. FINANSOWANIE REALIZACJI ZADAŃ – ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zadań Programu wymaga znacznych nakładów finansowych, przekraczających możliwości samorządów i innych podmiotów ze środków własnych. Stąd konieczność dofinansowania tych zadań z Budżetu Państwa, funduszy celowych (NFOŚiGW, WFOŚiGW i inne), funduszy europejskich (POIŚ, RPO, PRPW, inne międzynarodowe mechanizmy finansowe), a także przejściowego wspierania z kredytów bankowych.

Główny ciężar kosztów realizacji zadań Programu stanowią wydatki inwestycyjne na zadania o charakterze komunalnym, a więc obciążają JST szczebla podstawowego. Wydatki koncentrować się będą na działaniach związanych z porządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami oraz ochroną powietrza.

Oszacowanie kosztów realizacji wszystkich koniecznych inwestycji w zakresie ochrony środowiska na terenie Powiatu Poddębickiego jest możliwe tylko w wielkościach szacunkowych. Wielkości takie przedstawiono w tabeli pt. „Lista priorytetowych przedsięwzięć proekologicznych, planowanych do wykonania na terenie Powiatu Poddębickiego (według informacji z gmin)”.

Warunkiem wdrożenia Programu ochrony Środowiska jest odpowiednie zabezpieczenie i pozyskanie środków finansowych na realizację zadań ekologicznych. Źródła finansowania inwestycji ekologicznych można podzielić na następujące grupy, tj.:

- fundusze ochrony środowiska,
- fundusze unijne, instytucje i programy pomocowe dysponujące środkami zagranicznymi,
- budżet centralny, budżety wojewódzkie, powiatowe i gminne,
- środki własne podmiotów realizujących inwestycje z zakresu ochrony środowiska,
- banki (m.in. Bank Ochrony Środowiska),
- fundacje.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich - Głównym celem Programu jest wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych. PROW 2014 – 2020 realizuje wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich.
2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie i innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami.
3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem.
5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu.
6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – Zgodnie ze strategią działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2017-2020 misją Narodowego Funduszu jest: „Skuteczne i efektywne wspieranie działań na rzecz środowiska ze szczególnym uwzględnieniem działań służących absorpcji środków zagranicznych obsługiwanych przez Narodowy Fundusz.” Jej realizacja będzie następować przez wypełnianie następujących celów strategicznych:

- Cel 1. Realizacja celów środowiskowych w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków zagranicznych w zakresie priorytetów obsługiwanych przez Narodowy Fundusz,
- Cel 2. Efektywne i skuteczne angażowanie zasobów Narodowego Funduszu dla realizacji celów i priorytetów środowiskowych,
- Cel 3. Rozwój organizacyjny skoncentrowany na utrzymaniu wiodącej roli Narodowego Funduszu w systemie finansowania ochrony środowiska.

Ramy finansowe finansowania ochrony środowiska w latach 2017-2020 stanowi 13 mld zł środków własnych Narodowego Funduszu. Narodowy Fundusz, jako Instytucja Wdrażająca wielu programów finansowanych ze środków zagranicznych, będzie dysponował w perspektywie do 2023 r. środkami zagranicznymi o wartości przekraczającej 20 mld zł. Wolumen dostępnych środków przyczyni się do realizacji przedsięwzięć w obszarach:

- adaptacji do zmian klimatu i gospodarki wodnej,
- ochrony powietrza,
- ochrony wód,
- geologii, górnictwa i gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowania odpadami,
- różnorodności biologicznej.

Celami horyzontalnymi realizowanymi w każdym z wyżej wymienionych obszarów będą:

- poprawa stanu środowiska poprzez wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych,
- pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną,
- wdrażanie innowacji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii, gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym ocen cyklu życia – ang. LCA), wspieranie uzasadnionej ekonomicznie niskoemisyjności gospodarki i społeczeństwa oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy, rozwoju nowych technik i technologii służących między innymi racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi, zapobiegania powstawaniu lub ograniczenie emisji do środowiska,
- edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- zrównoważone, efektywne korzystanie z zasobów, w tym z surowców pierwotnych.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi - W dniu 26.09.2016 r. Rada Nadzorcza WFOŚiGW w Łodzi uchwaliła "Strategię Działania WFOŚiGW w Łodzi na lata 2017-2020". Założenia Strategii wynikają ze "Wspólnej strategii działania Narodowego Funduszu oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2017-2020.", w której określono wizję przedstawiającą system funduszy ochrony środowiska współpracujących wzajemnie oraz z interesariuszami ochrony środowiska. System ten ma skutecznie i elastycznie wspierać swoich beneficjentów w realizacji wysokiej jakości przedsięwzięć służących poprawie stanu środowiska i zrównoważonemu gospodarowaniu jego zasobami, stale podnosząc efektywność swoich działań. Realizacji tej wspólnej wizji oraz wizji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi służyć będzie wdrażanie misji funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej brzmiącej:

**"SKUTECZNIE WSPIERAMY DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA
ŁÓDZKIEGO ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ZASAD ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU"**

oraz wypełnienie celu generalnego, którym jest: poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Cel generalny WFOŚiGW w Łodzi będzie realizowany w ramach celów środowiskowych oraz poprzez cele instytucjonalne.

Celami środowiskowymi są:

- adaptacja do zmian klimatu,
- ochrona powietrza,
- ochrona wód,
- gospodarka odpadami,
- różnorodność biologiczna.

Celami horyzontalnymi Funduszu realizowanymi w każdym z dziedzinowych celów środowiskowych Strategii będą:

- poprawa stanu środowiska poprzez wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych, w szczególności wynikających z Traktatu Akcesyjnego,
- pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną,
- wdrażanie innowacji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, poprawa efektywności energetycznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, niskoemisyjność gospodarki i społeczeństwa oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy, w tym rozwoju nowych technik i technologii służących między innymi racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi, zapobieganiu powstawaniu lub ograniczeniu emisji do środowiska,
- zrównoważone, efektywne korzystanie z zasobów, w tym z surowców pierwotnych,
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców województwa łódzkiego poprzez edukację ekologiczną.

Bank Ochrony Środowiska S.A. specjalizuje się we wspieraniu przedsięwzięć i działań na rzecz ochrony środowiska. Jest jedną z nielicznych polskich instytucji finansowych oferujących kredyty preferencyjne na przedsięwzięcia proekologiczne, oferuje także m.in. kredyty na termomodernizację, na instalacje gazowe w obiektach użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenach wiejskich, zakup sadzonek roślin na biomasę oraz na zakup i montaż urządzeń służących ochronie środowiska, na przykład oszczędności wody, energii elektrycznej, zagospodarowaniu odpadów czy uzdatnianiu wody i oczyszczaniu ścieków. Bank oferuje także pomoc samorządom i przedsiębiorstwom w staraniu się o uzyskanie dofinansowania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Bank Gospodarstwa Krajowego - Bank Gospodarstwa Krajowego jest państwowym bankiem rozwoju, którego misją jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz sektora publicznego w realizacji jego zadań. Bank jest partnerem finansowym aktywnie wspierającym przedsiębiorczość i efektywne wykorzystywanie programów rozwojowych. Jest jednocześnie inicjatorem i uczestnikiem współpracy między biznesem, sektorem publicznym i instytucjami finansowymi. Bank odgrywa znaczącą rolę, wraz z innymi instytucjami rozwoju, w realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, która jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w średnio- i długofalowej polityce gospodarczej. BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) powstała w 1994 r. w celu wspierania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. ARiMR została wyznaczona przez Rząd RP do pełnienia roli akredytowanej agencji płatniczej. Zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej oraz udziela pomocy ze środków krajowych. Agencja, jako wykonawca polityki rolnej, ściśle współpracuje z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. ARiMR podlega jednocześnie nadzorowi Ministerstwa Finansów w zakresie gospodarowania środkami publicznymi. Głównymi beneficjentami działań realizowanych przez ARiMR są rolnicy, mieszkańcy wsi,

grupy producentów rolnych, przedsiębiorcy i samorządy lokalne. ARiMR udziela też pomocy podmiotom z sektora rybackiego. ARiMR w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa na lata 2014-2020 jest podmiotem wdrażającym instrumenty pomocy finansowanej z następujących funduszy unijnych:

- Europejskiego Funduszu Rolnego Gwarancji (EFRG), w ramach którego Agencja realizuje instrumenty pomocy z I filara WPR: płatności bezpośrednie, wspólna organizacja rynków owoców i warzyw,
- Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), z którego finansowane są wszystkie działania dotyczące rozwoju i wzrostu konkurencyjności polskiego rolnictwa, przetwórstwa żywności i obszarów wiejskich (II filar WPR),
- Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), w ramach którego wspierane są przedsięwzięcia na rzecz tworzenia zrównoważonego i konkurencyjnego rybołówstwa i akwakultury, społecznego rozwoju terytorialnego obszarów rybackich.

ARiMR podejmuje również działania w ramach pomocy krajowej, gdzie wsparcie finansowe pochodzi ze środków budżetu państwa - w szczególności są to dopłaty do kredytów preferencyjnych, inwestycyjnych i kłeskowych. Jest instytucją prowadzącą rejestr zwierząt gospodarskich oznakowanych (System IRZ) oraz system identyfikacji działek rolnych (LPIS).

PROGRAM INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014-2020 - Projekt Umowy Partnerstwa, wyznaczający główne kierunki wsparcia z Funduszy Europejskich w latach 2014-2020, zakłada realizację krajowego programu operacyjnego dotyczącego gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego. Ponadto środki unijne z programu przeznaczone zostaną w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (tak brzmi jego robocza nazwa, w skrócie POIiS), podobnie jak jego poprzednik POIiS 2007-2013, ma przede wszystkim wspierać rozwój infrastruktury technicznej kraju, co w efekcie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju gospodarki oraz zwiększenia jej konkurencyjności.

Głównym celem POIiS 2014-2020 jest wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Zaproponowany cel główny wynika z jednego z priorytetów strategii Europa 2020, którym jest zrównoważony rozwój, który oznacza budowanie silnej, stabilnej i konkurencyjnej gospodarki, sprawnie i efektywnie korzystającej z dostępnych zasobów, tj. jednocześnie uwzględnia wymiar środowiskowy i gospodarczy prowadzonych inwestycji. Dlatego w porównaniu do obecnie realizowanego na poziomie krajowym POIiS 2007-2013, w ramach POIiS 2014-2020 zostanie położony większy nacisk na wsparcie gospodarki skutecznie korzystającej z dostępnych zasobów, przez co sprzyjającej środowisku i jednocześnie bardziej konkurencyjnej ekonomicznie.

Dzięki zachowanej w ten sposób spójności i równowadze pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę oraz wsparciu skierowanemu do wybranych obszarów gospodarki, program będzie skutecznie realizował założenia unijnej strategii.

Najważniejszymi beneficjentami POIiS 2014-2020 będą podmioty publiczne (w tym jednostki samorządu terytorialnego) oraz podmioty prywatne (przede wszystkim duże przedsiębiorstwa).

Kwoty na podstawie wstępnych szacunków. Głównym źródłem finansowania POIiS 2014-2020 będzie Fundusz Spójności (FS), którego podstawowym celem jest wspieranie rozwoju europejskich sieci transportowych oraz ochrony środowiska w krajach UE. Dodatkowo przewiduje się wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

PRIORYTET I (FS) Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej:

- produkcja, dystrybucja oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE), np. budowa, rozbudowa farm wiatrowych, instalacji na biomasę bądź biogaz,
- poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym,
- rozwój i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji, np. budowa sieci dystrybucyjnych średniego i niskiego napięcia.

Institucja Pośrednicząca – Ministerstwo Gospodarki

PRIORYTET II (FS)- Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu:

- rozwój infrastruktury środowiskowej (np. oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna oraz wodociągowa, instalacje do zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym do ich termicznego przetwarzania),
- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, poprawa jakości środowiska miejskiego (np. redukcja zanieczyszczenia powietrza i rekultywacja terenów zdegradowanych),
- dostosowanie do zmian klimatu, np. zabezpieczenie obszarów miejskich przed niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi, zarządzanie wodami opadowymi, projekty z zakresu małej retencji oraz systemy zarządzania klęskami żywiołowymi.

Institucja Pośrednicząca – Ministerstwo Środowiska

PRIORYTET III (FS) - Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej:

- rozwój drogowej i kolejowej infrastruktury w sieci TEN-T, połączeń kolejowych poza tą siecią oraz w aglomeracjach,
- niskoemisyjny transport miejski, transport śródlądowy, morski i intermodalny,
- poprawa bezpieczeństwa w ruchu lotniczym.

Institucja Pośrednicząca – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju PRIORYTET IV (EFRR) - Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej:

- poprawa przepustowości infrastruktury drogowej (w tym obwodnice, trasy wylotowe).

Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego. Wersja 1.0 Programu została zaakceptowana przez Komisję Europejską decyzją z 16 grudnia 2014 r., obowiązuje od 19 grudnia 2014 r. Wersja 6.0 została zaakceptowana przez KE decyzją z dnia 22 marca 2018 r.

Regionalny Program Operacyjny WŁ 2014-2020 - Celem strategicznym RPO WŁ jest: poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej oraz przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym. Do głównych obszarów i typów projektów, na które w najbliższych latach przeznaczone zostanie dofinansowanie, należą:

NOWOCZESNA GOSPODARKA

- wsparcie infrastruktury badawczej dla projektów wpisujących się w specjalizacje regionalne (RSI LORIS),
- rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego wspierającego działalność innowacyjną przedsiębiorstwa,
- rozwój powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego,
- wsparcie badań technologicznych, linii pilotażowych,
- wsparcie pozyskania praw wyłącznych (np. patentów) dla własnych rozwiązań technicznych,
- inwestycje w infrastrukturę badawczą w przedsiębiorstwach,
- wsparcie usług innowacyjnych oferowanych przez Instytucje Otoczenia Biznesu działające w regionie, np. w postaci doradztwa lub dostępu do laboratoriów dla firm.

WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI FIRM

- wsparcie na wprowadzenie przez mikro, małe i średnie firmy nowego lub znacząco ulepszanego produktu (towaru lub usługi), procesu, marketingu lub organizacji wraz z promocją innowacyjnych rozwiązań,
- uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych typu brownfield (w tym kompleksowe uzbrojenie terenu) w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych,
- rozwój infrastruktury istniejących inkubatorów przedsiębiorczości oraz ośrodków wspierających przedsiębiorczość akademicką,
- wdrożenie modeli biznesowych dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w celu wsparcia ekspansji na nowe rynki zbytu,
- rozwój instrumentów finansowych w zakresie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.

RYNEK PRACY

- poprawa jakości usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu m.in. poprzez dokształcanie ich kadr,
- wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia,
- aktywizacja zawodowa np. pośrednictwo, poradnictwo pracy, staże, praktyki, subsydiowane zatrudnienie,
- bezzwrotne dotacje oraz pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej,
- tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej,
- aktywizacja zawodowa osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 poprzez tworzenie żłobków, klubów dziecięcych.

CYFROWE ŁÓDZKIE

- zapewnienie dostępności usług publicznych drogą elektroniczną, np. umożliwienie załatwiania spraw urzędowych on-line,
- utworzenie i udostępnianie treści cyfrowych stanowiących zasoby publiczne, również w wyniku digitalizacji istniejących zasobów,
- wsparcie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności biznesowej, zmierzające do wytwarzania lub udoskonalenia e-usług lub produktów cyfrowych,
- wsparcie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych do usprawnienia prowadzonej działalności gospodarczej, w tym – do zarządzania przedsiębiorstwem.

EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

- produkcja i dystrybucja **energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych** tj.: energia wodna, energia wiatru, słoneczna, geotermalna, biomasa, biogaz,
- **modernizacja energetyczna** budynków użyteczności publicznej lub wielorodzinnych budynków mieszkalnych np. ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych,
- poprawa efektywności produkcji energii poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych,
- budownictwo o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych,
- modernizacja źródeł ciepła,
- oświetlenie publiczne z wykorzystaniem urządzeń ekologicznych,
- infrastruktura publicznego **transportu zbiorowego**,
- budowa lub przebudowa **dróg dla rowerów**, w tym ścieżek rowerowych,
- budowa, przebudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowane węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, parkingi Park&Ride i Park&Bike).

OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTYWANIE ZASOBÓW

- budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz wody deszczowej, oczyszczalni ścieków i systemów zaopatrzenia w wodę,
- budowa lub rozwój zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, a także instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych,
- unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest,
- ochrona różnorodności biologicznej poprzez budowę, modernizację i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej, kampanie informacyjno-edukacyjne,
- poprawa stanu środowiska miejskiego poprzez inwestycje przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych i społecznych między innymi na obszarach przemysłowych, oraz innych zdegradowanych obiektach.

TRANSPORT

- budowa i rozbudowa kluczowej infrastruktury drogowej regionu, czyli dróg wojewódzkich oraz powiatowych stanowiących połączenie do głównych dróg tworzących sieć TEN-T,
- zakup lub modernizacja taboru na potrzeby transportu kolejowego.

REWITALIZACJA

- przebudowa lub remont zdegradowanych budynków w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione,
- ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane przy zabytkach i w ich otoczeniu wraz z promocją obiektu oraz zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń,
- przebudowa lub remont obiektów przemysłowych, powojennych, popegeerowskich i pokolejowych z zagospodarowaniem ich otoczenia,
- zagospodarowanie przestrzeni miejskich, w tym przebudowa i remont obiektów oraz zdegradowanych budynków, co ma przyczynić się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych i społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.

INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA I ZDROWOTNA

- budowa lub przebudowa infrastruktury wychowania przedszkolnego wraz z niezbędnym wyposażeniem,
- budowa, przebudowa, remont oraz wyposażenie laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki zawodu (wraz z usuwaniem barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych),
- zwiększenie dostępności i jakości usług zdrowotnych poprzez zakup wyposażenia i modernizację placówek ochrony zdrowia.

PROFILAKTYKA I AKTYWNOŚĆ

- opracowanie programów zdrowotnych ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej,
- realizacja programów profilaktycznych, szczególnie w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów.

WSPARCIE SPOŁECZNE

- instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej,
- rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością,
- Rozwój usług medyczno-opiekuńczych dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych, w tym osób starszych i niepełnosprawnych.

EDUKACJA, KWALIFIKACJE, UMIEJĘTNOŚCI

- środki dla przedszkoli, szkół prowadzących kształcenie ogólne,

- doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli,
- szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych w zakresie języków obcych i umiejętności ICT,
- środki dla szkół zawodowych – doposażenie i realizacja programów rozwojowych, staży,
- rozwój kompetencji pracowników poprzez realizację usług rozwojowych,
- szkolenia zawodowe, doradztwo, środki na własną działalność dla osób zwolnionych z pracy.

TURYSTYKA

- budowa, przebudowa infrastruktury turystycznej,
- przystosowanie istniejących obiektów do pełnienia funkcji turystycznych,
- inwestycje przyczyniające się do tworzenia lub rozwoju produktów regionalnych oraz tworzenia nowych miejsc pracy.

XV. KONSULTACJE SPOŁECZNE

1. Zarząd Powiatu w Poddębicach przyjął Uchwałę Nr 89/7778/17 z dnia 2.02.2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Programu Ochrony Powiatu Poddębickiego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

2. Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko bez zbędnej zwłoki, podano do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do opracowywania projektów w/w dokumentów, poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Starostwa (Biuletyn Informacji Publicznej) oraz przesłanie do Gmin, z prośbą o wywieszenie na tablicy ogłoszeń Urzędu na okres 21 dni, Obwieszczenia poniższej treści:

Poddębice, dnia 14.02.2017 r.

Obwieszczenie Zarządu Powiatu w Poddębicach

Działając na podstawie art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016, poz. 353 z późn. zm.), w związku z art. 17 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016, poz. 672 z późn. zm.), Zarząd Powiatu w Poddębicach

informuje

o przystąpieniu do opracowywania projektu programu ochrony środowiska wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

W dniach od 20 lutego 2017 r. do 20 marca 2017 r. zainteresowane osoby mogą składać uwagi i wnioski.

Uwagi i wnioski mogą być wnoszone:

- 1) *w formie pisemnej do Starostwa Powiatowego w Poddębicach, Wydział Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, ul. Łęczycka 16, 99-200 Poddębice;*
- 2) *ustnie do protokołu w Wydziale Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, ul. Łęczycka 16, 99-200 Poddębice, III piętro, pokój nr 302;*
- 3) *za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres rolnictwo@poddebicki.pl.*

Organem właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków jest Zarząd Powiatu w Poddębicach.

3. Pismem z dnia 14.02.2017 r., znak: OB.601.1.2017 wystąpiono do RDOŚ w Łodzi i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi o określenie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska.

Prognoza została opracowana zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zakres Prognozy jest ponadto zgodny z:

- pismem Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi, ul. Wodna 40 z dnia 24.02.2017 r., znak: PWIS-NSOZNS.9022.1.127.2017.AK,
- pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 28.02.2017 r., znak: WOOS.411.67.2017.AJa.

4. W dniu 21.03.2017 r. wpłynął do tut. Urzędu wniosek mieszkańca Gminy Dalików o uwzględnienie w nowo opracowywanym Programie Ochrony Środowiska zapisów dotyczących uzupełniania i tworzenia nowych alei drzew zlokalizowanych przy drogach powiatowych. W związku z tym wnioskiem w Programie wprowadzono następujące zapisy:

„Ochrona zasobów przyrody i różnorodności biologicznej

Cele krótkoterminowe:

- ochrona istniejących miejsc przyrodniczo cennych i tworzenie warunków dla powstawania nowych,
- pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych,
- promowanie walorów przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 i innych obszarów chronionych,
- podniesienie jakości życia mieszkańców z zachowaniem ładu przestrzennego i funkcjonalnego przy jednoczesnej ochronie istniejących walorów kulturowo-krajobrazowych.

Kierunki działań:

- uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego aspektów dotyczących ochrony środowiska (ochrona elementów charakterystycznych i ochrona różnorodności krajobrazu),
- edukacja ekologiczna rolników i promowanie rolnictwa ekologicznego oraz realizowania kodeksu dobrych praktyk rolniczych,
- rozwój terenów zieleni w miastach,
- nasadzenia przy drogach na terenie Powiatu.

Ciągły wzrost transportu komunikacyjnego wymaga dokonywania modernizacji, rozbudowy i przebudowy dróg. Często niestety wiąże się to z koniecznością wycinki drzew, które też zagrażają bezpieczeństwu ruchu drogowego lub uniemożliwiają poszerzenie pasa drogowego. Otrzymanie zezwolenia na wycinkę drzew w pasie drogowym uzależnione jest od przedłożenia planu nasadzeń zastępczych i takie nasadzenia są wykonywane.

Plan nasadzeń drzew przy drogach powiatowych:

- Dalików-Huta Bardzyńska nr 3707 – 96 szt. drzew gatunków rodzimych,
- Krasnołany-Brudnów nr 3705E – 47 szt. drzew gatunków rodzimych,
- droga nr 3705E na terenie Gminy Poddębice – 104 szt. drzew gatunków rodzimych,
- droga nr 3701E i 3702E na terenie Gminy Poddębice – 18 szt. drzew gatunków rodzimych,
- w pasie drogowym dróg powiatowych na terenie gminy Wartkowice – 47 szt. drzew gatunków charakterystycznych dla regionu środkowej Polski,
- droga 2531E na terenie gminy Wartkowice – 12 szt. drzew gatunków charakterystycznych dla regionu środkowej Polski,

- droga 3706E Nowa Wieś – 2 szt. drzew gatunków charakterystycznych dla regionu środkowej Polski,
- w pasie drogowym dróg powiatowych na terenie gminy Zadzim – 134 szt. drzew.

Powiat Poddębicki od kilku lat realizuje program "Nowe nasadzenia drzew przy drogach Powiatu Poddębickiego", w ramach którego uzyskuje dotację na zakup sadzonek lipy drobnolistnej. W ramach tego zadania posadzono już ponad 2000 szt. lipy przy drogach powiatowych. Realizacja zadania przyczynia się do poprawy jakości środowiska naturalnego poprzez złagodzenie mikroklimatu dróg, oczyszczenie powietrza oraz odbudowę ekosystemu. Inwestycja w ekologię to inwestycja w poprawę stanu zdrowia i życia następnych pokoleń. Realizacja zadania przyczynia się także do poprawy walorów krajobrazowych i estetycznych Powiatu Poddębickiego. Działania te będą dalej kontynuowane.

- promowanie terenów o dużych walorach przyrodniczych i rozpowszechnianie proekologicznych zasad korzystania z nich,
- edukacja ekologiczna w celu zwiększenia świadomości ekologicznej i kształtowania opinii mieszkańców oraz promowania umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych i praktyki oszczędnego i rozsądnego gospodarowania.

Mierniki realizacji:

- powierzchnia obszarów chronionych,
- liczba pomników przyrody i powierzchnia innych form ochrony przyrody,
- ilość przeprowadzonych powierzchni terenów zalesionych,
- liczba drzew posadzonych przy drogach na terenie Powiatu,
- szkoleń,
- liczba rolników produkujących żywność ekologiczną”.

Po zamieszczeniu na stronie BIP opracowanego projektu Programu, wpłynął kolejny wniosek od w/w mieszkańca, w którym wniósł o uwzględnienie w planie nasadzeń przy drogach powiatowych, drogi nr 3706E na fragmencie Domaniew-Brudnów. We wniosku poinformował, że kilka lat temu była podjęta próba odtworzenia alei poprzez wprowadzenie kilkudziesięciu nasadzeń lipy drobnolistnej, jednak po posadzeniu wystąpiła około dwumiesięczna susza i z trudem przetrwały 2-3 sadzonki.

Po przeanalizowaniu powyższego wniosku zgłoszono problem do Wydziału Dróg tut. Starostwa. Jak zapisano w Programie, Powiat cały czas prowadzi nasadzenia przy drogach powiatowych i będzie je kontynuował. Na obecną chwilę plan nasadzeń dotyczy w/w dróg, ale w miarę możliwości i pozyskanych środków prowadzone będą kolejne nasadzenia. We wniosku wskazano, że nasadzenia przy tej drodze już były, chociaż nieudane, dlatego w jakim czasie zostaną dokonane ponowne nasadzenia przy tej drodze pozostaje do ustalenia zarządcy drogi.

Program ochrony środowiska wyznacza cele i kierunki działania, które mają wpłynąć na poprawę środowiska i takie zostały wyznaczone, a terminy realizacji i konkretne działania w danym miejscu uzależnione są od wielu innych czynników.

Podsumowując, wniosek mieszkańca Gminy Dalików został przekazany do Wydziału Dróg i w miarę możliwości zostanie zrealizowany.

5. Obwieszczenie Zarządu Powiatu w Poddębicach o opracowaniu projektu „Programu ochrony środowiska Powiatu Poddębickiego” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Opracowane dokumenty zostają udostępnione do publicznego wglądu:

- poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Poddębicach: www.poddebicki.pl (Biuletyn Informacji Publicznej),
- w Starostwie Powiatowym w Poddębicach, ul. Łęczycka 16, w Wydziale Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, III piętro, pokój nr 302.

Obwieszczenie zostało zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Starostwa oraz przesłane do wszystkich Gmin z prośbą o wywieszenie na tablicach ogłoszeń w terminie do dnia 9 maja 2018 r. do 1 czerwca 2018 r.

6. Pismem z dnia 4 maja 2018 r. wystąpiono do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi i Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi o zaopiniowanie projektu „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

7. W odpowiedzi pismem z dnia 24.05.2018 r., znak: ŁPWIS.NSOZNS.9022.1.262.2018.DW Łódzki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zaopiniował pozytywnie projekt pn.: Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2020 (z perspektywą na lata 2021-2024) – pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych.

8. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi pismem z dnia 12.07.2018 r., znak: WOOŚ.410.208.2018.AJa (po uzupełnieniu projektu o informacje nt. planów zadań ochronnych oraz przeanalizowaniu możliwości nieosiągnięcia celów środowiskowych) zaopiniował pozytywnie projekt w/w Programu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

9. Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799 ze zm.) pismem z dnia 4.05.2018 r. zwrócono się do Zarządu Województwa Łódzkiego o zaopiniowanie przedmiotowego Programu wraz z Prognozą. W odpowiedzi pismem z dnia 8.06.2018 r., znak: RŚII.7011.4.2018.AFO Zarząd Województwa Łódzkiego poinformował, że przedstawiony projekt Programu jest zgodny z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska, w związku z tym opiniuje go pozytywnie.

XVI. WNIOSKI Z ANALIZY OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego” została przeprowadzona w celu określenia wpływu na środowisko określonych w nim celów i zadań przewidzianych do realizacji na terenie Powiatu Poddębickiego.

Prognoza została opracowana zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zakres Prognozy jest ponadto zgodny z zakresem stopniem szczegółowości informacji określonych:

- pismem Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi, ul. Wodna 40 z dnia 24.02.2017 r., znak: PWIS-NSOZNS.9022.1.127.2017.AK,
- pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 28.02.2017 r., znak: WOOŚ.411.67.2017.AJa.

Głównym celem prognozy jest określenie potencjalnych skutków dla środowiska jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji zadań przewidzianych w programie.

Analizie poddano aktualny i prognozowany stan środowiska na terenie powiatu oraz proponowane kierunki działań w zakresie jego ochrony. Wnioski z tej analizy odniesiono do stanu środowiska w powiecie i przeanalizowano możliwe skutki realizacji planu. Do analizy przyjęto dwa warianty możliwych oddziaływań: nie wdrożenia ustaleń planu oraz realizację ustaleń planu.

Ocenę stanu środowiska oparto o dane pochodzące przede wszystkim z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi i Delegatury w Sieradzu, informacje uzyskane z poszczególnych Gmin i przedsiębiorstw z terenu powiatu oraz z innych opracowań i dokumentów wymienionych w bibliografii.

W Prognozie przeanalizowano uwzględnienie w programie strategicznych kierunków działań przyjętych w innych dokumentach, zarówno na poziomie krajowym jak i wojewódzkim.

Mając na uwadze powyższe cele i założenia polityk, programów i strategii, prognozowane zmiany systemowe, coraz bardziej odczuwalne zmiany klimatu, po przeanalizowaniu aktualnego stanu

środowiska Powiatu Poddębickiego i ustalonych kierunków jego rozwoju pozostawiono cele ekologiczne długo- i średnioterminowe, priorytety ekologiczne i wizję rozwoju powiatu sformułowane w poprzednim Programie.

Wizja:

Powiat Poddębicki przyjazny dla klimatu, środowiska i mieszkańców, atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie, wykorzystujący odnawialne źródła energii, ze szczególnym uwzględnieniem wód termalnych.

Cel nadrzędny:

Poprawa jakości środowiska w Powiecie Poddębickim, dzięki działaniom uświadomionej ekologicznie społeczności dążącej do ochrony zmieniającego się klimatu i przystosowania się do tych zmian.

Cele długoterminowe obejmujące okres do 2020 roku:

- a) poprawa jakości powietrza i życia mieszkańców dzięki rozwojowi gospodarki niskoemisyjnej,
- b) poprawa jakości wód powierzchniowych i minimalizacja zagrożeń dla odtwarzalności i jakości zasobów wód podziemnych,
- c) zmniejszenie zagrożenia hałasem i ochrona przed polami elektromagnetycznymi,
- d) ochrona powierzchni ziemi,
- e) ochrona zasobów kopalin,
- f) ochrona zasobów przyrody i różnorodności biologicznej,
- g) zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności, przy wzroście wykorzystania źródeł odnawialnych,
- h) racjonalna gospodarka leśna,
- i) zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska i powstawaniu poważnych awarii,
- j) wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

Do każdego celu długoterminowego zostały określone cele krótkoterminowe oraz wyznaczone kierunki działania dla realizacji tych celów.

Ze względu na charakter Powiatu Poddębickiego, bogactwo przyrodnicze, dostępność odnawialnych źródeł energii i ustalony kierunek rozwoju (turystyka, rekreacji i balneologia) oraz mając na uwadze wynikające z analizy stanu środowiska największe problemy dotyczące Powiatu Poddębickiego, proponuje się następujące priorytety ekologiczne:

- poprawa jakości powietrza – gospodarka niskoemisyjna, wdrażanie alternatywnych źródeł energii – redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów wód podziemnych,
- poprawa jakości wód powierzchniowych i Zbiornika Jeziorsko – zrównoważone wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych i turystycznych,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i zmiana zachowań na proekologiczne,
- właściwa gospodarka odpadami - minimalizacja powstawania odpadów, osiągnięcie właściwego poziomu odzysku i recyklingu,
- wzrost lesistości Powiatu,
- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- ograniczenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego.

Analizując powyższe można stwierdzić, że założenia i cele przyjęte w Programie znacząco wpłyną na poprawę stanu środowiska w Powiecie Poddębickim. Konieczne jest ich tylko terminowe

realizowanie przez poszczególne szczeble władzy, ale również i przez mieszkańców. Wspólne działania doprowadzą do poprawy stanu powietrza atmosferycznego, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zahamowania degradacji gleb, zmniejszenia degradacji lasów i ogólnie krajobrazu.

Przyjęty w Programie monitoring pozwoli na bieżąco kontrolować realizację postawionych celów i zadań.

WNIOSKI:

1. Opracowana prognoza nie wskazała na występowanie znaczących zagrożeń dla środowiska w poszczególnych kategoriach interwencji.

2. Przyjęcie do realizacji na etapie planowania konkretnych przedsięwzięć, rozwiązań zapobiegających i ograniczających oddziaływanie na środowisko wyeliminuje, bądź ograniczy ewentualne konflikty środowiskowe.

3. Dla większości przedsięwzięć przewidywanych w Programie do realizacji bezpośrednio oddziaływanie na środowisko będzie lokalne i krótkotrwałe.

4. Zaniechanie realizacji zaplanowanych zadań prowadzi do pogorszenia stanu środowiska i pogorszenia jakości życia mieszkańców.

5. Realizacja Programu nie wpłynie negatywnie na formy ochrony przyrody chronione z mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

6. Realizacja zadań wskazanych w Programie jest konieczna w celu osiągnięcia celów środowiskowych określonych dla jednolitych części wód zlokalizowanych na terenie Powiatu Poddębickiego.

7. Realizacja Programu winna podlegać co dwa lata ocenie, a sprawozdanie z tej oceny powinno być przedkładane Radzie Powiatu przez Zarząd Powiatu.

8. Program wymaga aktualizacji nie rzadziej niż co 4 lata. Wynika z tego, że nie jest on dokumentem opracowywanym jednorazowo, lecz podlega okresowej weryfikacji i aktualizacji. Dlatego też niezbędne jest monitorowanie osiągania celów założonych w Programie.

9. Przeprowadzona analiza i ocena wszystkich działań zawartych w Programie pozwala na stwierdzenie, że generalnie ich realizacja spowoduje poprawę jakości środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także wpłynie na ograniczenie zużycia zasobów środowiskowych, a także przyczyni się do ochrony klimatu i przystosowania się do niekorzystnych jego zmian. Ponadto w dobie zmieniającego się klimatu i dążenia do gospodarki niskoemisyjnej realizacja wyznaczonych w Programie celów zapewni mieszkańcom jak najbardziej efektywne i bezpieczne przystosowanie się do tych niekorzystnych zmian i wpłynie na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych z terenu Powiatu.

XVII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 519 ze zm.) polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.

Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa wyżej.

Zarząd Powiatu Poddębickiego sporządził następujące programy ochrony środowiska, które zostały przyjęte przez Radę Powiatu w Poddębicach:

- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr XVII/81/04 z dnia 12.02.2004 r.,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2012 (z uwzględnieniem lat 2013 – 2016) – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr LXI/332/10 z dnia 20 sierpnia 2010 r.,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego 2016 (z uwzględnieniem lat 2017 – 2020) – przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Poddębicach Nr XLII/246/14 z dnia 16 kwietnia 2014 r.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Poddębickiego ma formułę otwartą i może być w każdej chwili korygowany i uszczegóławiany wraz z wejściem w życie nowych przepisów prawnych dotyczących ochrony środowiska i innych uwarunkowań mających wpływ na zawartość opracowania.

Ocenę stanu środowiska oparto o dane pochodzące przede wszystkim z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi i Delegatury w Sieradzu, informacje uzyskane z poszczególnych Gmin i przedsiębiorstw z terenu powiatu oraz z innych opracowań i dokumentów wymienionych w bibliografii.

Program został opracowany zgodnie z wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska.

Podstawowym celem sporządzenia i uchwalenia POŚ jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. Programy Ochrony Środowiska powinny stanowić podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu danej jednostki samorządu terytorialnego.

Ze względu na charakter Powiatu Poddębickiego, bogactwo przyrodnicze, dostępność odnawialnych źródeł energii i ustalony kierunek rozwoju (turystyka, rekreacji i balneologia) oraz mając na uwadze wynikające z analizy stanu środowiska największe problemy dotyczące Powiatu Poddębickiego, proponuje się następujące priorytety ekologiczne:

- poprawa jakości powietrza – gospodarka niskoemisyjna, wdrażanie alternatywnych źródeł energii – redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów wód podziemnych,
- poprawa jakości wód powierzchniowych i Zbiornika Jeziorsko – zrównoważone wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych i turystycznych,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i zmiana zachowań na proekologiczne,
- właściwa gospodarka odpadami - minimalizacja powstawania odpadów, osiągnięcie właściwego poziomu odzysku i recyklingu,
- wzrost lesistości Powiatu,
- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- ograniczenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego.

Lista wybranych priorytetów jest otwarta i może być uzupełniania lub zmieniana, co będzie uzależnione od sytuacji ekonomicznej samorządów i podmiotów odpowiedzialnych za realizację inwestycji ekologicznych, możliwości uzyskania dofinansowania z zewnątrz, uregulowań prawnych i wielu innych czynników.

XVII. BIBLIOGRAFIA

1. „Bilans Zasobów Kopalini Wód Podziemnych w Polsce”, Państwowy Instytut Geologiczny, 2015, 2016, 2017.
2. Wojewódzka baza danych dotyczących wytwarzania i gospodarowania odpadami.
3. Oceny stanu środowiska Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Łodzi Oddziału Sieradz
4. Raporty o stanie środowiska w województwie łódzkim", WIOŚ, WOŚ UW, FOŚ i GW, Łódź.
5. „Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego”.
6. Biuletyn Statystyczny Województwa Łódzkiego, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź.
7. „Polityka Ekologiczna państwa.
8. „Rocznik Statystyczny Województwa Łódzkiego”.
9. Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.
10. Powszechny Spis rolny 2010 „Charakterystyka gospodarstw rolnych”, Urząd Statystyczny w Łodzi.
11. Powszechny Spis rolny 2010 „Raport z wyników województwa łódzkiego”, Urząd Statystyczny w Łodzi.
12. Dane z Gmin Powiatu Poddębickiego.
13. Dane Wydziału Ochrony Środowiska, Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Poddębicach.
14. Zasoby internetowe: www.stat.gov.pl, www.rdos.gov.pl, wikipedia, www.mos.gov.pl, „Strona Natura 2000 <http://natura2000.gdos.gov.pl/>, <http://www.pgi.gov.pl/>, www.poddebicki.pl, www.mg.gov.pl, www.rzgwpozn.gov.pl, www.lodz.rdos.gov.pl.
15. Inne.